

Ljudska

PRAVICA

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVljena 9. OKTOBRA
1934 # MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z «BORBO»

PRAZNIK RAZGLASITVE REPUBLIKE

Ljudstvo v aktivno borbo zoper okupatorja in domače izdajalce ter usmerjala ukrepe vodstvenih organov naše osvobodilne borbe in revolucije oselej, ko je bilo treba sprejemati odločilne sklepe tako za nadaljnje vodstvo borbe, kakor tudi kasneje za pospešeno obnovo naše domovine.

na teh temeljih, je prav gotovo tudi izgradnja našega gospodarstva, razvoj ljudske oblasti, utrjevanje mednarodnih političnih odnosov in razvoj notranjih socialističnih odnosov zajamčen le z nadaljnjim utrjevanjem teh temeljev.

Zato je tudi danes nemogoče

blaga, toda prispevale so k utrjevanju naše svobode; na upravnopolitičnem področju so se jim pridružili delavski sredi kot naj-revolucionarnejši akt v sodobnih družbenih odnosih, saj so priložili pri nas resnično prevzemali delovni kolektivni upravo podjetij v svoje roke in so torej s svojim

giganti ne stečejo v polnem obsegu, storiti v moramo vse, da se živiljenjski standard utrdi in čimprej tudi doigra. To zahteva, da čimprej odpravimo neskladja na tržišču, da z večjimi blagovnimi rezervami odpravimo nezdrava nihanja cen, ki povzročajo negotovost v preskrbi in

litvi narodnega dohodka, je to le posledica osnovne koncepcije v naši politiki in ne bo smel nikjer in nikdo uveljavljati odpora, ki bi temeljil na neklih ozkih, neprincipialnih argumentih, ki sicer upoštevajo potrebe bodisi gospodarske organizacije, bodisi upravne enote, ne pa naših skupnih nalog, da s povečanimi napori in čimprej storimo vse za izboljšanje živiljenjskih pogojev vseh naših delovnih ljudi.

Ob deseti obletnici proglasitve Republike pa ne smemo pozabiti še na dva važna dogodka, ki sta bila prav tako v novembru, ki sta še posebno povezana s pravno graditvijo republikanske ureditve pri nas, to je prvo in drugo zasedanje AVNOJ, dne 26. novembra 1942 v Bihaču in 29. novembra 1943 v Jajcu. Medtem ko je bilo prvo zasedanje še skromno glede konkretnih aktov oziroma sklepov — pač pa je lahko ugotovilo popolno enotnost narodov Jugoslavije v borbi zoper okupatorja in domače izdajalce, velik borbentni polet in tudi lepe borbene uspehe, sprejelo resolucijo o sami ustanovitvi in organizaciji AVNOJ-a ter izdalo proglas narodom Jugoslavije, ki ugotavlja stanje in poziva na še odločnejšo borbo — je drugo zasedanje že bogatejše tako v ugotovitvah o uspehih borbe, kakor tudi v konkretnih sklepih, pri čemer glavni sklep govori o izgradnji Jugoslavije na federativnem načelu. To je bil tudi prvi državniški akt nove ljudske oblasti, ki je nujno vodil v republikansko državno ureditve.

Ce ne smemo pozabljati ob proslavi proglasitve Republike vseh naporov in žrtve, ki so jih naši narodi za to doprinesli, če ne smemo pozabiti na osnovne temelje, ki so omogočili njeno uresničenje, pa prav gotovo tudi ne smemo pozabiti na novembrske dogodke, ki pomenijo v državnopravnem smislu pripravljane proglasitve republike, to je na obe zasedanji AVNOJ.

Vsi dogodki in vse naše akcije, pa najsi bodo na političnem, gospodarskem ali pa katerem koli drugem področju, dokazujejo moč, ki jo ustvarja enotnost naših narodov, odločna želja ohraniti si svobodo, volja, ustvariti nove socialistične odnose v družbi, pripravljenost na žrtve in premagovanja ter zaupanje, da le mirno sožitje vseh narodov na svetu omogoča napredek.

Zaradi take svoje moči odigrava Jugoslavija danes važno vlogo v mednarodnem svetu, uživa zaupanje in aktivno pomaga v borbi za utrditev miru, za uveljavljanje vloge Združenih narodov in za priznanje pravic malim narodom. V tej svoji borbi dosledno zasleduje iste cilje, ki so bili odločilni za proglasitve Republike pred desetimi leti, kakor tudi v vsej dobi naše poboje graditve. Doslednost v borbi za te cilje nam bo pomagala preko vseh težav in bo dala tudi svoj velik prispevek k pospešenemu uresničenju novih nalog v naši politični in gospodarski izgradnji.

ZORAN POLIC

Razumljivo je, da so bili mogoči vsi uspehi, s tem pa tudi 29. november kot praznik Republike, samo zaradi skupnega nastopanja vseh narodov Jugoslavije, zaradi iskrene medsebojne pomoči in predosem zaradi ustanovitve močne, enotne Jugoslovanske armade. Upravičeno je zato rekel tovariš Tito leta 1945 v svojem predločnem govoru v Kragujevcu: »Najvažnejše pa je, da smo osvobodili deželo, da smo postavili temelje novi, federativni Jugoslaviji, temelje bratstvu in enotnosti naših narodov, da smo iz nič ustvarili slavno vojsko, ki bo branila meje naše države. Ustvarili smo torej tisto glavno, česar nismo nikoli imeli. In to je treba videti, ne pa samo malenkosti, ki jih tudi mi želimo izkoreniniti.«

Ce je izbojevanje naše svobode, ustanovitev Republike in obnova naše domovine počivalo

razpravljati o našem nadaljnjem gospodarskem razvoju, ne da bi pri tem predosem mislili na nadaljnje utrjevanje naše enotnosti. Zato moramo v obravnavanju gospodarstva videti celoto in osnovne potrebe skupnosti, ne pa lokalne interese posameznih gospodarskih organizacij ali pa upravnih enot, oziroma moramo znati te interese vedno oskladiti s politiko celote. Toda to ni važno samo zaradi ohranjanja in utrjevanja enotnosti naših narodov. Dosedanje izkušnje so nam pokazale, da ni bila Jugoslavija eno samo področje le v času narodnoosvobodilne borbe, ko so akcije v enem kraju zahtevale mobilizacijo sil tudi v drugih pokrajinah, oziroma je pomanjkanje takega sodelovanja samo slabilo našo udarno silo na glavnem področju, temveč, da se nujnost take koordinacije kaže prav tako ali pa celo še močnejše danes, ko imamo opravka z borbo na gospodarskem področju, oprava z občutljivim mehanizmom tržišča in z istočasno izgradnjo pravih socialističnih odnosov na majhnem delu današnjega sveta.

V zadnjih desetih letih pogumno utiramo pot novemu živiljenju pri nas. Če v času priprav na prve svobodne volitve v Ustavodajno skupščino, ki je pred desetimi leti proglasila Republiko, smo se lotili z vsemi močmi obnove. Potem so prišli na vrsto ključni objekti, ko smo ogromen del narodnega dohodka vlagali v čiste investicije za večje objekte težke industrije, ki sicer niso povečavale možnosti neposredne široke potrošnje, ker smo iz njih prejimali nova proizvodna sredstva, ne pa prehrane, obleke in drugega potrošnega

prispevkom v skupni borbi uresničili davne želje proletarcev vsega sveta: »Podjetja delavcem!« Tudi družbeno upravljanje na vseh drugih področjih našega javnega udejstvovanja se že smelo uveljavlja in dokazuje, da je moč v vseh ustanovah, zavodih in organih uspešno reševati najtežavnejšo problematiko v sodelovanju s čim širšim krogom neposredno zainteresiranih delovnih ljudi.

Ze v kratki dobi desetih let je pokazala Republika vso svojo živiljenjsko silo, ko je niso mogla razbiti niti nasprotovanja z Zahoda, niti napadalne grožnje z Vzhoda, še manj pa gospodarske nevednosti, ki so nastajale zaradi slabih letin, visokih izdatkov za investicije, hudih obremenitev z zunanji posojili, z istočasnim neizpolnjevanjem reparacijskih obveznosti do Jugoslavije, ki je te reparacije glede na ogromno škodo, povzročeno med vojno, prav gotovo najbolj zaslužila.

Ob deseti obletnici proglasitve republike pripravljamo nov korak v naši gospodarski politiki, oziroma točneje, sredi akcij smo za uveljavljanje te nove politike. Tudi družbeni plan za leto 1956 bo le odraz te gospodarske politike, ki je bila začrtana na znanem gospodarskem posvetovanju pri tovarišu Titu.

Gospodarske temelje smo utrdili z izgradnjo osnovnih industrijskih objektov. Prišel je čas, ko lahko zaradi uspehov v osnovni izgradnji posvetimo več skrbi neposrednim potrebam delovnih ljudi, njihovi osebni potrošnji. Zato je treba omejiti investicijska vlaganja v dolgoročne namene, ki jih trenutno lahko odložimo, dokler še obstoječi

tudi vplivajo na vrednost dinarja, ki je delovnemu človeku danes edino merilo za njegov prispevek skupnosti in mora zato po svoji vrednosti stvarno odražati vložene napore. To bomo pa lahko dosegli samo s povečano proizvodnjo blaga za široko potrošnjo, in to bodisi industrijskega ali pa kmetijskega izvora.

Potrebni bodo seveda veliki napori za realizacijo nove gospodarske politike, ki tudi ne bo mogla dati rezultatov čez noč. Toda če bo obveljalo etnotno gledanje na skupne probleme, kakor je to veljalo v času borbe za svobodo, za Republiko, če bo iz zavesti enotnosti rasla tudi ustrezna skrb za povečane napore v delu, za povečano delovno storilnost, potem ne bo treba dolgo čakati na uspehe, posebno še, ker so uspehi, ki smo jih doslej že dosegli v gospodarski graditvi, najboljša osnova za hitri napredek po novi poti. V kolikor zahteva naša nadaljnja pot v gospodarski izgradnji spremembo tudi nekaterih zakonitih predpisov, drugačen razpored in omejitve potrošnje sredstev za določene namene v de-

OB DNEVU REPUBLIKE

TOPLO ČESTITAMO BRALCEM, NAROČNIKOM,
SODELAVCEM IN VSEM DELOVNIM LJUDEM
NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE

UREDNIŠTVO, UPRAVA
IN TISKARNA
«LJUDSKE PRAVICE»

Odredba vrhovnega komandanta oboroženih sil ob Dnevu republike

Beograd, 26. nov. (Tanjug). Vrhovni komandant oboroženih sil FLRJ Josip Broz Tito je izdal ob Dnevu republike naslednjo odredbo:

»V počastitev Dneva republike izstreliti 28. novembra v glavnem mestu FLRJ — Beogradu 15 salv iz 40 topov.

V glavnih mestih ljudskih republik Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani, Skoplju in Titogradu 10 salv iz 20 topov.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Vrhovni komandant oboroženih sil
maršal Jugoslavije
Josip Broz Tito.«

IV. PLENUM ZVEZNEGA ODBORA SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA JUGOSLAVIJE

Zdaj lahko damo prednost tistemu, kar nam bo najhitreje rodilo sadove glede življenjskega standarda in izravnanja naše plačilne bilance

Referat o naših gospodarskih problemih je imel predsednik Tito

Včeraj je bil v Beogradu IV. plenum Zveznega odbora SZDLJ. Na njem so obravnavali naša gospodarska vprašanja. O teh vprašanjih je poročal predsednik Socialistične zveze Jugoslavije tovariš Josip Broz-Tito. Po referatu se je razvila razprava, ki so se je udeležili Slavko Komar, Miha Marinko in Marko Belinić. Plenum je na podlagi referata in razprave sprejel resolucijo. V komisiji za sestavo resolucije so bili: Petar Stambolić, Vladimir Bakarić, Boris Kraigher, Lazar Koliševski, Avdo Humo, Mijalko Todorović, Filip Bajković in Stevan Doronjski.

Natanko ob 9.15 je vstopil v malo dvorano Zvezne ljudske skupščine, kjer je bil plenum Zveznega odbora SZDLJ, predsednik Tito s člani predsedstva Aleksandrom Rankovićem, Petrom Stambolićem, Vladimijem Bakarićem, Miho Marinkom, Djuro Pucarjem in Lazarjem Koliševskim. Člani Zveznega odbora so tovariša Tita pozdravili s dolgotrajnim ploskanjem.

Na začetku plenuma je predsednik Tito dejal, da sta predvideni dve točki dnevnega reda: 1. naša gospodarska vprašanja in 2. razno.

Na koncu je tovariš Tito predlagal, naj seji predseduje tovariš Aleksander Ranković.

Po sprejetju dnevnega reda je dobil besedo predsednik Tito, ki je podal naslednji referat o naših gospodarskih vprašanjih:

Tovariši in tovarišice, predmet tega plenuma Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije so naši gospodarski problemi. O teh problemih smo zadnje čase govorili že zelo mnogo, tako na razširjeni seji Izvršnega komiteja ZKJ, kakor tudi na raznih plenijih in konferencah, na političnih in gospodarskih sestankih po republikah itd. Vse te razprave, kakor tudi v tisku objavljeni članki so pokazali enotno težnjo v tem, da je napočil čas za določene spremembe ali, boljše rečeno, za nekatere popravke v našem nadaljnjem perspektivnem planiranju v industriji in gospodarstvu na splošno, prav tako pa tudi v odstranjevanju raznih negativnih pojavov in anomalij tako subjektivnega značaja kakor tudi tistih, ki so sad objektivnih okoliščin. Menim, da je zelo važno, da na tem visokem forumu, ki predstavlja večmilijonsko organizacijo delovnih ljudi naše dežele, obravnavamo vsa najvažnejša vprašanja našega gospodarstva, ker je potrebno, da to množično organizacijo v največji meri aktiviziramo za pravilno izpolnjevanje vseh tistih ukre-

pov, ki jih bomo storili s spremembo v našem gospodarstvu.

Praksa je doslej pokazala, da samo z administrativnim postopkom ne moremo učinkovito uveljavljati in izpolnjevati raznih ukrepov, ki jih izdajajo naše ljudske oblasti. Mnoge doslej izdane zakonite in druge odločke so ljudje često napačno ali slabo razumeli, ker ni bilo dovolj in pravičnega pojasnjevanja teh zakonitih odločkov in raznih ukrepov, tako da so se dogajali primeri zavestne ali podzavestne kršitve zakonov. Tu je zlasti važna stroga kontrola nad pravičnim izpolnjevanjem raznih odločkov. Zaradi pomanjkanja stroge kontrole so v minulosti često nastajale razne za skupnost škodljive posledice, številni primeri izigravanja zakonov, kriminalnih dejanj posameznikov in skupin. Zaradi neobčnosti in pomanjkanja množične kontrole je prišlo tudi do tega, da so se razni socializmu tuji elementi vrinili na najbolj občutljiva mesta v našem gospodarstvu, kjer so nezakonovano opravljali svoje sovražno koristljivo delo v škodo delovnega ljudstva. O vsem tem je treba danes tu govoriti in pozneje bom sam tu omenil nekatere primere.

Ko zdaj v določenem smislu spremljamo smer naše nadaljnje industrializacije in investicij v gospodarstvu na splošno, tedaj to nikakor ne pomeni, da smo doslej grešili, ker smo glavno pozornost posvečali izgradnji težke industrije, ki je požirala velika sredstva in zaradi česar so zaostale druge panoge našega gospodarstva, zlasti tiste, ki so nujno potrebne za izboljšanje življenjskega standarda naših državljanov, namreč kmetijstvo, lahka predelovalna industrija itd. Ne, to ni bila napačna, marveč nujna potreba, ki je bila posledica naše velike zaostalosti v industrijskem oziru in pičlih gnotnih sredstev, zaradi česar se nismo smeli lotiti na široki fronti izgradnje, to se pravi, zajeti vseh panog gospodarstva, ki bi omogočile hitrejšo dviganje življenjskega standarda naših državljanov. Ker nismo imeli bazične industrije, smo morali posvetiti pozornost predvsem njeni izgradnji, kajti brez nje nismo mogli napredovati na široki fronti graditve. Toda tu se moramo lotiti vprašanja, ali je šla izgradnja bazične industrije ekonomično in pravično. Ne, to ni šlo zmeraj pravično in doslej smo storili celo vrsto napak glede trošenja že tako omejenih sredstev v povsem druge namene, kakor so bila namenjena. Sredstva, predvidena za kapitalno izgradnjo velikih objektov, smo namreč trošili razpisno za razne neproduktivne namene, tako da so šle milijarde ne v težko industrijo, marveč za razne luksuzne gradnje in razne druge krajevne potrebe in tako smo zavirali izgradnjo velikih objektov.

Zdaj smo se že dvignili na to stopnjo v izgradnji naše težke industrije, da imamo na čem graditi naprej, počasneje in laže. To zahteva tudi nujna potreba našega prebivalstva, da mu olajšamo breme, ki ga je nosilo dotlej naše delovno ljudstvo. To zahteva nujna potreba, da proizvajamo čimprej in čimveč sredstev za široko potrošnjo, za prekrbo prebivalstva; to zahteva tudi potreba, da prilagodimo cene kupni moči naših državljanov. Omejene količine življenjskih

potrebin na trgih povzročajo naraščanje cen zaradi velikega povpraševanja in so pravi »elidorado« za razne špekulante in

brezvestna trgovinska podjetja, ki z raznimi mahinacijami akumulirajo na račun potrošnikov. K temu se pozneje še povrnem.

Ali moramo še graditi težko industrijo

Ali moramo še graditi težko industrijo? Seveda je to potrebno, toda počasneje in ne takoj vsega, marveč postopoma, ker imamo še velike neizkoriščene surovinske možnosti v naši deželi, zelo bogati z različnimi surovinami, ki jih bomo izkoriščali takrat, kadar bomo imeli sredstva za investiranje, za dobivanje in predelovanje, zaradi česar bo treba tudi v prihodnje graditi težko industrijo v tistem tempu, ki ga bodo narekovala naše gnotne možnosti. Zdaj gre za to, da moramo dati prvenstvo tistemu, kar nam bo najhitreje rodilo sadove glede izravnanja življenjskega standarda in izravnanja naše plačilne bilance. Upostavititi moramo določeno skladnost med težko in lahko industrijo, med industrijo in elektroenergijo. To moramo upoštevati v perspektivnem planu, ki mora biti sad analize minulih pomanjkljivosti in bodočih možnosti.

Ker gre za omejena sredstva, s katerimi razpolaga naša skupnost, bomo morali mnogo bolj upoštevati, da je treba ta sredstva trošiti racionalno in namene, ki jim bodo namenjena. Vsega ne moremo storiti naenkrat. Če gre, denimo, za rekonstrukcijo ali razširitev ter obnovo proizvodnih sredstev, tedaj ne smemo

ravnati tako, da so investicije tolikšne, kakor če gradimo novo podjetje. Treba je upoštevati, da dosežemo z manjšimi sredstvi čim hitrejši in čim boljši učinek.

Doslej ne samo nismo mogli graditi dovolj lahke predelovalne industrije za široko potrošnjo, marveč smo dopustili, da je prišlo do dokaj močnega dezinvestiranja v že obratovalni lahki industriji. Mnoga naša podjetja so precej zastarela, stroji obrabljeni, proizvodni stroški pa zato naraščajo, namesto da bi se zmanjšali. Takšna podjetja morajo imeti zdaj prednost v rekonstrukciji in obnovi. Stare in obrabljene stroje bomo morali zamenjati z novimi, toda tudi pri tem moramo ravnati postopoma, v skladu z našimi gnotnimi možnostmi. Tu pridejo v poštev predvsem stara tekstilna podjetja, podjetja živilske industrije itd. Pod razširjenjem industrije ne mislimo na nekakšno megalomansko nadzgradnjo in drago investiranje z uvozom mnogih strojev, marveč na izpopolnitev in dodatek nekaterih nujno potrebnih novih strojev za razširitev proizvodnje, oziroma takšnih dodatnih strojev, ki so nujno potrebni za uvedbo novih izdelkov ali pa nujni za zamenjavo starih obrabljenih strojev.

O dezinvestiranju dela naše industrije

Tu ne bom zamočil dejstva, ki govori o tem, da zadene krivda za dezinvestiranje dela naše industrije tudi nas same, ker smo omogočili, da so šla sredstva za amortizacijo v podjetjih ne samo v celoti, marveč ponekod tudi v celoti za nove investicije, za nova podjetja. Zdaj mora biti konec takšne nepravilne gospodarske politike, kajti amortizacijska sredstva morajo ostati v celoti zmeraj na razpolago podjetju za obnovo obrabljenih proizvodnih sredstev, nikakor pa jih ne smemo trošiti v druge namene. Menim, da bi morali za amortizacijo vzeti sredstva postopoma vrniti podjetjem, ki so v težavnem stanju obrabljenosti, bodi v obliki kreditov ali dotacij, da bi se lahko čimprej obnovila in rentabilno proizvajala v korist skupnosti.

Prav tako bo potrebno mnogo več kooperacije in koprodukcije med našimi domačimi podjetji, včevši vojno industrijo. S tem bomo prihranili devizna sredstva za uvoz raznih delov in celih strojev ter tako razbremenili naše obveznosti do tujine. Doslej je bila običajno zelo pogosta praksa, da so posamezna podjetja kupovala v tujini stroje, ki bi jih lahko izdelale naše domače tovarne. Posledica takšne prakse je samo to, da primanjkuje v naši plačilni bilanci narašča. Takšna podjetja se često izgovarjajo, da so pri nas izdelani stroji ali deli strojev lažji ali slabši itd. To največkrat sploh ne drži, ker ne smemo pozabljati, da imamo za naš izvoz raznih izdelkov dokaj velik regres in da prodajamo na tujem trgu tiste proizvode, ki nam donajajo devize, zelo poceni. Za takšnim bežanjem od domačih podjetij v tujino se često skrivajo razne malverzacije prek raznih provizij, podkupovanja in podobno na škodo naše skupnosti, o čemer bomo tu še govorili. Na drugi strani pa so kriva delno tudi naša domača podjetja, ki si včasih prizadevajo doseči monopolni položaj, da bi laže dvigala cene svojih izdelkov in dosegla pretirano akumulacijo, ki ni sad povečanja delovne storilnosti, kar gre spet v škodo potrošnikov.

Vprašanje sestave investicij in krajev, kjer gradimo industrijo, je za naše gospodarstvo tudi važno. Često se je dogajalo, a takšne težnje se uveljavljajo še zmeraj, da v raznih krajih po republikah beže od domačih možnosti in da hoče vsak po možnosti graditi veliko tovarno, ne glede na to, ali so dani zanj pogoj ali ne, ali takšne tovarne v tisti republik ali v državi sploh že imamo ali ne.

jale republike ali federacije, da ne bi propadla že investirana minimalna sredstva, iz tistih sredstev, ki so bila določena za druge v planu predvidene potrebe in tako smo zavirali izgradnjo važnih ključnih in drugih objektov.

To je pomenilo iti v širino mimo plana in tako silno bremeniti naše že tako omenjene gnotne možnosti. Razen tega moramo imeti tu pred očmi, da stvar ni urejena s tem, da bomo zgradili kako tovarno itd., marveč moramo misliti na to, ali bo morala ta in takšna tovarna uvažati določene surovine za devizna sredstva, ki nam jih zelo primanjkuje. Mar ni dovolj primerov, da so nekateri naša podjetja, odvisna od uvoženih surovin, morala često skriti proizvodnjo, zaradi česar je bila zmogljivost podjetij neizkoriščena do 60%. Pri tem je šlo pravzaprav za željo, da bi zgradili kako veliko tovarno, ki bi zadovoljila vse finančne potrebe tistega

kraja ali okraja, da bi bila to nekakšna molzna krava za vse potrebe — tako za proračun kakor tudi za razne probleme, včevši nadaljnje investicije in podobno. Manjše po velikih tovarnah je bila in je še zmeraj zelo pogost pojav, ni pa bil pogost pojav, da bi odgovorni tovariši v svojem kraju ali okraju proučili lastne možnosti, s katerimi razpolagajo, in kar bi najprej in najceneje rodilo koristne sadove. Nismo upoštevali tega, da bi zgradili razna majhna podjetja za predelovanje tistih kmetijskih pridelkov, ki so v tistem kraju na razpolago, nismo mislili in tudi zdaj še ne mislimo dovolj na to, da bi davke redno izterjevali in tako zbrali proračunska sredstva itd. Šele kadar proučimo in skušamo izkoristiti vse lastne možnosti, se lahko po pravici obrnemo na republiko ali federacijo za dodatna sredstva, s katerimi bi pospešili razvoj tistega kraja.

Tovarne je treba graditi tam, kjer je največ pogojev za rentabilnost

Seveda smo tudi sami mislili in bomo v prihodnje še bolj mislili na nerazvita področja. Toda tu se kaže gestrpnost, ki polagoma presegajo meje in dobiva ponekod značaj krajevnega šovinizma. Ljudje pozabljajo, da gospodarsko še nismo tako močni, da bi lahko zajeli vse zaostale kraje naenkrat in gradili razna zelo draga podjetja, ki često nimajo nobenih objektivnih pogojev za rentabilnost. To se pravi, uveljavlja se težnja, da bi gradili velika in draga podjetja tam, kjer ni nobenih pogojev za rentabilnost, kjer ni ne surovin ne prevoznih možnosti in tudi ne kadrov. Skratka, radi bi gradili tovarne, ki bodo dolgo breme za vso skupnost. Tovarne pa je treba graditi tam, kjer je največ pogojev za rentabilnost, korist od te rentabilnosti pa morajo imeti vsi, tudi zaostali kraji za njihov nadaljnji razvoj in izboljšanje življenjskega standarda. Tu ne mislim zanikati potrebe, da ustvarimo zaostalom krajem pogoje za morebitno izgradnjo tovarn. N. pr., če imamo v kakem gospodarsko zaostalem kraju surovine, železnice in prometa pa sploh ne, tedaj bo skupnost najprej omogočila, da se usposobi promet oziroma zgradi prometne zveze, šele potem bo gradila tovarne, za katere so na razpolago surovine na tistem področju. Za zdaj še nimamo sredstev, da bi delali vse to hkrati.

V tem oziru moramo napredovati postopoma in upoštevati naša gnotna sredstva. Na drugi strani moram pokarati tiste tovariše, ki delajo v gospodarstvu in planiranju, ki so v novem projektu pri opustitvi in skrčenju investicij vzeli vse republike pod isti kriterij in niso upoštevali, da n. pr. ni moč uvrstiti Makedonije v isto vrsto z ostalimi bolj razvitemi republikami. Če v sedanjem položaju že ne moremo dati več za razvoj te republike, smemo še manj njej namenjena sredstva skriti. Gre samo za to, v katere namene bomo dajali vzlic velikim težavam, ki smo jih imeli in ki jih še zmeraj imamo. Zdaj imamo že boljši položaj za enakomernjši

razvoj vseh naših krajev in mislimo bomo seveda predvsem prav na tiste industrijsko zaostale kraje, ki so bili nujno zapostavljeni zaradi težav, v katerih se je znašla naša država.

Kadar govorimo o bodoči investicijski politiki, moramo upoštevati tudi to, da grede te investicije predvsem za notranje potrebe, to se pravi za hitrejši notranji razvoj, potem pa tudi za prodiranje na zunanje trge. Če bi se zaradi izvoza usmerili predvsem na industrijsko proizvodnjo s surovinami, ki jih uvažamo, tedaj bi na dosednji etapi, ko smo še šibki, napredovali zelo počasi v dviganju življenjskega standarda naših državljanov, ker bi bili naši industrijski izdelki težko kos konkurenci, ki bi se splačala na tujih trgih, spričo visokih proizvodnih stroškov, regres pri izvozu pa gre v škodo naših državljanov. Izhod za izravnanje naše plačilne bilance ne bomo iskali predvsem v izvozu industrijskih izdelkov tistih vrst, pri katerih je na mednarodnem trgu premočna konkurenca in za katere moramo uvažati zelo drage surovine, zlasti, ko dobro vemo, da nas stanejo te surovine zaradi težkih kreditnih pogojev 25% nad svetovnimi cenami.

Jaz sem za to, da gradimo in pospešujemo predvsem tisto industrijo, ki predeluje razne surovine iz naših lastnih virov, ker je mnogo bolj rentabilno izvažati končne izdelke kakor surovine v zaporni obliki in po nižjih cenah. Mi se moramo v prihodnje usmeriti na iskanje novih možnosti glede izvoza tudi iz kmetijske proizvodnje, zaradi česar bomo morali posvetiti več pozornosti tudi povečanju proizvodnje tistih proizvodov, ki presegajo naše lastne potrebe, tu pa pridejo v poštev tudi predelave naših kmetijskih pridelkov itd. To dokazuje, da imamo mnogi naši zaostali kraji tudi velike možnosti, da z majhnimi investicijami pospešujejo in predelujejo razne kmetijske pridelke, ki imajo na tistih področjih pogoje za pridelovanje.

Vprašanje delovne storilnosti in proizvodnih stroškov

Obravnavanje vprašanja delovne storilnosti in proizvodnih stroškov je pri nas še zmeraj v povoju. Vzroki niso samo v objektivnih težavah, n. pr. v zastarelih proizvodnih sredstvih v starih podjetjih, marveč so mnogo bolj subjektivnega značaja, ker imamo tudi najsoodborneje opremljena nova podjetja, pa storilnost navzlic temu ni na tisti višini, na kateri bi morala biti, ker so proizvodni stroški v takšnih modernih podjetjih še zmeraj visoki. V čem je tu stvar? Menim, da je stvar v nezadostno pravilni in učinkoviti organizaciji proizvodnje, v pomanjkanju dovolj strokovnih kadrov, v prenapoljenosti podjetij z delavci — pol kmeti, ki dosežejo zelo majhen učinek itd. Takš-

na nizka delovna storilnost, ki se zrcali v velikih proizvodnih stroških, ne prizadene samo potrošnikov zunaj podjetja, marveč tudi same delavce v podjetju, kajti takšna podjetja si prizadevajo dosegati dobiček ne s proizvodnimi stroški, marveč z umetnim dviganjem cen izdelkov, kar mora potem nujno vplivati na življenjski standard vseh državljanov, seveda izvenzemski razne špekulante.

Ko zdaj govorimo o potrebi po znižanju proizvodnih stroškov, ne storimo tega zaradi naše težnje, da bi tako dosegli večjo akumulacijo, možnosti za večje investicije. Ne, to storimo predvsem zaradi nujnosti izboljšanja življenjskega standarda prek zadostnih količin

(Nadaljevanje na 3. strani)

Podpredsednik Edvard Kardelj odlikovan z Redom junaka socialističnega dela

Beograd, 27. nov. (Tanjug.) Predsednik FLRJ je odlikoval podpredsednika Zveznega izvršnega sveta Edvarda Kardelja za neutrudno delo, za izredne zasluge v organiziranju in izgradnji državnega in družbenega sistema, kakor tudi za izreden prispevek v graditvi socializma in krepitvi neodvisnosti Federativne ljudske republike Jugoslavije z Redom junaka socialističnega dela.

BRALCE OBVEŠČAMO, DA IZIDE NASLEDNJA ŠTEVILKA »LJUDSKE PRAVICE« V ČETRTEK, 1. DECEMBRA

IV. PLENUM ZVEZNEGA ODBORA SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA JUGOSLAVIJE

Zdaj smo že dosegli tisto stopnjo v izgradnji naše težke industrije, da imamo na čem dalje graditi počasneje in laže

(Nadaljevanje z 2. strani)

potrošnega blaga in po cenah, ki ustrezajo kupni moči naših delovnih državljanov. S proizvodnjo zadostne količine potrošnega blaga in znižanjem proizvodnih stroškov bomo mnogo laže onemogočili umetno dvigovanje cen in razne špekulacije, o čemer bom tu še govoril.

Naši delovni ljudje so se namreč tudi sami doslej prepričali, ker je to potrdila praksa, da je spričo pomanjkanja potrošnega blaga

iluzorno sleherni zvišanje plač, s katerim bi hoteli izboljšati življenjski standard, ker povzroči vsako zvišanje plač naraščanje cen, in sicer čisto v večji meri, kakor so se povečale plače. Ključ k ureditvi tega vprašanja je torej v proizvodnji na splošno, zlasti pa v tovarni, ključ je pri tistih, ki razpolagajo s proizvodnimi sredstvi in organizacijo proizvodnje. Vse tisto negativno, kar povzroča motnje zunaj proizvodnje, bomo lahko preprečili, če bo potrebno, tudi po administrativni poti.

industriji, prometu itd. Potem pa bomo govorili o novih investicijah, o novih podjetjih.

Tu bi rad načel vprašanje, zakaj so nekateri veliki ključni objekti čisto tako zelo zakasneli z dograditvijo oziroma zakaj se je njihov rok izgradnje tako zelo zavlekel in zakaj so bila čisto potrebna mnogo večja sredstva, kakor smo jih predvideli s planom. Odgovor na to bomo našli skoraj povsod, kjer gradimo tovarne. Videli boste drage in predimenzionirane, razne volične postanske gradnje, velikanska razkošna upravna poslopja, kakor n. pr. v Loznici pri tovarni viskoze, v Zenici, v Bugojnu itd. itd., videli boste nove hotele, domove in druga poslopja, ki so požrla milijarde, glavni objekti, tovarna, pa je zaostajal v izgradnji in bil vaba za dobivanje novih sredstev.

Zvezne ali republiške oblasti so dajale sredstva, niso pa zagotovile kontrole, da bi videli, za kaj se trošilo dana sredstva. Z njimi je neomejeno in nekontrolirano razpolagal graditelj ob navodilih krajevne oblasti. Mar ni že skrajni čas, da imamo tudi mi vpogled v to, za kaj se trošilo velika sredstva, določena za razne nujne objekte? Menim, da je že čas, da napravimo konec dosedanjih praksi. Načrte za razne objekte zveznega značaja naj pregleda in prouči Zvezni izvršni svet in kontrolira uporabo sredstev, pri republiških investicijah pa naj kontrolirajo uporabo republiški izvršni sveti.

Ponekod so si prizadevali, da bi bilo vse dograjeno do najmanjše podrobnosti, s cvetličami na oknih, ne pa da bi objekti postavili na noge toliko, da bi lahko začel proizvodnjo tudi brez polne zmogljivosti in da bi se potem sam dogradil in uredil razna upravna in druga poslopja. V sedanji fazi, ko nam primanjkuje gmočnih sredstev, nam niso potrebne tovarne, ki bodo spomeniki dobe, marveč gradnje, ki bodo čim bolj enostavne in ki bodo čim prej dajale proizvode. Tudi pri nas imamo inženirje, projektante in arhitekte, ki sploh ne mislijo na ceno svojih projektov, marveč se hočejo ovakovečevati z nekakšnim posebnim, toda dragim projektom objekta.

Popraviti moramo enostranost v investicijah

Na razširjeni seji CK ZKJ smo obravnavali vprašanje potrebe po določeni reviziji dosedanje smeri planiranja v naši industrializaciji. To smo storili zato, ker je bil plan dosedanje industrializacije prenapet in ker ni več ustrezal našim gmočnim možnostim, kar je bilo čedalje večje breme in kar je ogrozilo sedanji življenjski standard naših delovnih državljanov, in naposled, ker smo prišli doslej že tako daleč v izgradnji težke industrije, da lahko nekoliko bolj in počasneje nadaljujemo nadaljnji razvoj naše industrije. Ne le moremo, marveč tudi moramo zdaj popraviti enostranost v investicijah in posvetiti več pozornosti lahki, predelovalni industriji za potrebe široke potrošnje. Na drugi strani moramo zmanjšati investicijska sredstva, zlasti devizna, ki obremenjujejo našo že tako pasivno plačilno bilanco oziroma naše obveznosti v tujini. Vse to velja za sedanje obdobje, za obdobje naših težav, v katere nismo zaradi po svoji krivdi, marveč zaradi objektivnih okoliščin. V tem obdobju moramo vskladiti proporcije med lahko in težko industrijo, potem pa bomo morali v nadaljnji industrializaciji upoštevati te proporcije.

In prav zdaj, ko uveljavljamo ukrepe za odstranitev neenakomernega razvoja v industriji, to se pravi neskladnosti, bomo laže v zvezi s potrebo po graditvi lahke predelovalne industrije postopoma odstranili tudi neenakomernost razvoja zaostalih področij v Jugoslaviji, ki imajo možnost, da pospešujejo lahko predelovalno industrijo in ki bodo mnogo prej dala finančni učinek, kakor bi ga dal kak velik objekt, ki bi ga morali zdaj, dokler so naše gmočne možnosti omejene, graditi dolgo. S tem ne mislim reči, da ne bi bilo treba tudi v prihodnje graditi velikih objektov tudi tam, kjer so dani zanje pogoji, kakor n. pr. železarno v Makedoniji itd.

Zelo se čudim, da smo zdaj, ko sestavljamo novi plan, prilagojen potrebam po zmanjšanju investicij, prešli v drugo skrajnost in da kratko in malo pav-

zdam uveljavljamo, je olajšati breme našim državljanom, uravnovežiti našo plačilno bilanco, doseči enakomerni razvoj v našem gospodarstvu z odstranitvijo neskladnosti med težko in lahko industrijo za potrošno blago. Imamo tudi že občutljive neskladnosti med industrijo in elektroenergijo v škoda slednje. Vse to je vam dobro znano, ker so zaradi

pomanjkanja elektroenergije letno v lani čisto stale ali samo delno obratovale mnoge naše tovarne in naša skupnost je imela tako več milijard škode. Vse te probleme je treba temeljito proučiti, potem pa uveljaviti po možnosti najbolj realne in učinkovite nove gospodarske ukrepe. Poudarjam, da ti ukrepi, ki sem jih tu navedel, ne bodo vsi

trajnega značaja, ker ne spreminjajo naše linije o potrebi po nadaljnji izgradnji težke industrije in elektroindustrije, ker brez tega ne moremo uresničiti socializma v materialnem smislu te besede. To bo samo časovno omejen premor, ki nam bo omogočil, da bomo zbrali nove sile za še močnejše, toda lažje gibanje naprej v našem razvoju.

Kmetijstvo in vloga zadrugništva

Največ skrbi skoraj v vseh po vojnih letih nam je povzročalo kmetijstvo, ki spričo svoje zaostalosti daleč zaostaja za industrijo glede narodnega dohodka in ki pomeni za nas stalen problem zaradi pogostih elementarnih neugod in zelo nizke proizvodnje. Po podatkih Zveznega statističnega urada smo dosegli lani v industriji 42,7 %, v kmetijstvu pa samo 26,6 % narodnega dohodka. Je več vzrokov, da je naše kmetijstvo na tako nizki ravni. Prvi in glavni vzrok je v zapostavljanju pospeševanja kmetijstva.

Drugi vzrok je pomanjkanje mehanizacije za kmetijstvo, tisto, kar smo imeli pred vojno pa je bilo uničeno ali je že obrabljeno. Nakupi kmetijske mehanizacije in umetnih gnojil v večji meri iz tujine so bili nemogoči zaradi pomanjkanja deviznih sredstev. Kmetijstvo je moralo čakati na našo lastno industrijo — in zdaj je napočil čas, da damo kmetijstvu prednost.

Tudi tu seveda ne pridejo v poštev velikanske investicije. Tudi tu bomo morali s čim skromnejšimi sredstvi in čim hitreje doseči velik učinek. Kadar govorim o velikanskih investicijah, mislim na to, da se ne spuščamo v nekakšna velika melioracijska in osuševalna dela itd., ki trajajo več let, preden lahko rode sadove. Gre za to, da investiramo sredstva tam, kjer bodo najprej rodila sadove. Tudi v tem oziru moramo napredovati postopoma, toda mnogo hitreje kakor doslej.

Ko dajemo, dali pa bomo kmetijstvu več investicij, moramo vedeti, za kaj dajemo in kaj bo imela skupnost od tega. Tudi doslej smo n. pr. dajali, čeprav premalo, sredstva za kmetijstvo, vendar pa to ni rodilo sadov, ki bi jih lahko pričakovali. Tudi v tem oziru nismo racionalno izkoristili sredstev, kar najbolj dokazujejo naša državna kmetijska posestva, saj mnoga izmed njih še zmeraj niso rentabilna, čeprav imajo mehanizacijo in drugo. Tu gre za slabo organizacijo, za neznanstveno obdelovanje zemlje, za velike proizvodne stroške spričo nizkega učinka dela, za prenatrpanost in drugo. Reči tudi ne moremo, da naša skupnost ni podpirala zadrugništva in privatnega sektorja. Podpirala ju je po možnosti s krediti, regresi, odpisom dolgov itd., toda tudi tu ni bilo tistega učinka, ki bi ga lahko po pravici pričakovali. Tudi tu se je dogajalo tisto, kar se dogaja pri dajanju sredstev za industrializacijo oziroma za kapitalno izgradnjo, to se pravi, da določimo in dajemo tolikšno in tolikšna sredstva, da se pa potem ne zanimamo, za kaj in kako so bila potrošena.

Misljam, da je pri kmetijstvu razen gmočnih sredstev zelo važna nuditi strokovno in organizacijsko pomoč. Kakšne posebne koristi lahko imamo, če damo denar, mehanizacijo in drugo, kmet pa dela še naprej po stari navadi, z vsemi podedovanimi, konservativnimi, neznanstvenimi nazori? Tudi kmetijstvo zahteva uporabo znanstvenih pridobitev. Kakor industrijska, zahteva tudi kmetijska proizvodnja nenehno proučevanje raznih možnosti ter uporabo znanstvenih metod in izpopolnjevanje načina v proizvodnji. Mar so pri nas kakovost zemlje ali podnebnje slabše kakor, denimo, v severnih ali drugih evropskih deželah? Misljam, da niso, marveč je pri nas prvo in drugo boljše, pa vendar v mnogih izmed teh dežel donos na isti površini dvakrat do štirikrat večji kakor pri nas. Zakaj je tako, sem že povedal. Zmeraj govorimo o potrebi po intenzivnem obdelovanju v kmetijstvu, ljudem pa ni znano, v čem je ta intenzivnost. Trdno sem prepričan, da se moramo tudi sami mnogo bolj zanimati za znanstveno in strokovno pomoč v kmetijstvu.

V novem planu za leto 1956 so predvidene za kmetijstvo za 65 % večje investicije kakor v letu 1954. V tej zvezi mislim, prvič, da je to preveč za naše sedanje možnosti, drugič, pa ni

povedano komu in za kaj bomo dali in kakšen bo učinek za skupnost. Treba je natančno proučiti, kje in kako bomo najbolj racionalno potrošili ta sredstva, da bodo dala čim večji učinek za to pa je treba zagotoviti dobro kontrolo in vsestransko pomoč.

Spričo težavnega položaja glede prehrane smo mislili, da bomo tu vprašanje delno uredili z upostavitvijo delovnih zadrug, pa smo se zmotili. Nismo namreč dovolj upoštevali raznih zelo pomembnih čimteljev, ki imajo še vedno zelo važno vlogo na vasi. Ne mislim tu naštevati vseh pomanjkljivosti, ki so se pokazale pri snovanju naših delovnih zadrug, hočem pa poudariti, da nismo imeli ne subjektivnih ne objektivnih pogojev za frontalni nastop v širjenju socialističnega načina proizvodnje na vasi. Imeli nismo nobene tehnične, gmočne in psihološke pravice na tako širok obseg snovanja delovnih zadrug. Ustanovljali smo jih tam, kjer je to potrebno in kjer ni potrebno, to se pravi tudi tam, kjer ni bilo in najbrž še dolgo ne bo pogojev zanje. Zato smo morali dopustiti, da se je večina teh delovnih zadrug razšla, ostale pa so na prostovoljni podlagi tiste, ki so imele pogoje za napredek in ki so zelo hitro dosegle lepe uspehe. Ali pa so se razšle samo tiste zadrug, ki niso imele pogojev za razvoj? Nikakor ne, razšle so se v mnogih krajih tudi takšne zadrug, ki so imele pogoje za razvoj, toda tu je imel važno vlogo ne le psihološki čimtelj starih tradicij privatne zemljiške posesti, marveč tudi spekulantski in socializmu sovražni čimtelj. Razen tega zadane znaten del krivde tudi slabo organizirano vodenje zadrug itd.

Ali smo se s tem odredili širjenju socialističnega načina proizvodnje na vasi? Seveda se nismo, kajti socialistična dežela ne more imeti dveh sistemov proizvodnje — socialističnega in kapitalističnega — če hoče v celoti uresničiti socializem. Tu gre zdaj za to, da našim še delujočim zadrugam z raznimi sredstvi postopoma omogočimo, da se bodo na vasi čim bolj uveljavile, tako da bodo privlačne čimtelje za vse tiste individualne kmetke proizvajalce, ki še zdaj mislijo, da lahko bolje napredujejo zunaj zadrug.

Kako se bodo mogle naše zadrug uveljaviti na vasi — ali naj bodo zaprte same vase, ali naj bodo transmisija za povečanje proizvodnje na vsem sektorju kmetijstva? Po mojem mnenju morajo v različnih oblikah pomagati individualnemu kmetu, privezati tega človeka čim bolj na vasi, da pridobi njegovogo zaupanje. Kmet-individualisti ne zasprotuje delovnim zadrugam zaradi njihovega socialističnega značaja, marveč zaradi gmočnih koristi, zato, ker misli, da se mu bo zunaj zadrug godilo bolje. Brž pa, ko se prepriča, da se godi kmetom v zadrugah boljše, se bo tudi on včlanil.

Za zdaj imamo razen delovnih in splošnih tudi druge zadrug. Zdaj prenašamo na zadrug vlogo odkupovanja kmetijskih pridelkov od individualnih kmetov in delamo to zato, da bi onemogočili razne špekulante, ki navijajo cene kmetijskih pridelkov na račun potrošnikov. Če izkazujemo tolikšno zaupanje zadrugam, tedaj po pravici upamo, da bodo res častno opravljale to svojo funkcijo in da ne bodo dopustile, da bi se pod plaščem zadrug dogajale razne špekulacije na račun skupnosti kot celote, zlasti pa da ne bodo plašč za razne privatne špekulante. Mi želimo in smo prepričani, da bodo lahko naše zadrug prele preko te svoje funkcije hitreje pospešile svojo proizvodnjo. Misljam na njihovo lastno proizvodnjo, ker bi bilo napačno, če bi zanemarile svojo proizvodnjo in se spremenile v nekakšno trgovska podjetja in podobno. Takšna pot bi dosegla samo nasproten učinek, kakor ga želimo doseči, ker bi se proizvod-

nja še bolj skrčila, namesto da se poveča. Vse proizvodne zadrug, ne glede na njihov sedanji značaj, morajo biti predvsem nosilci povečanja kmetijske proizvodnje, funkcija odkupovalcev pa jim bo samo omogočila pospešiti kmetijsko proizvodnjo.

V raznih dosedanjih regresih in drugih podobnih dejstvih v kmetijstvu je bila izražena težnja, da bi kmetijsko proizvodnjo spodbudili in izboljšali, oziroma da bi se povečala, kar pa ni rodilo zaželenih sadov. Ponekod je imelo pretirano regresiranje nasproten učinek. Te dejave so bile nekakšna socialna pomoč kmetom, da bi se življenjski standard na vasi izboljšal, toda ne samo v zadrugah, marveč tudi pri privatnih kmetih. Res nam gre za to, da bi bil standard na vasi čimboljši in za tem moramo težiti, gre nam pa tudi za to, da se čim bolj poveča proizvodnja na vasi, tako da bo imela od tega korist vsa skupnost, včloveži pridelovalce na vasi, to se pravi kmete. V naši socialistični skupnosti velja za vsi isti kriterij, ki velja tudi za tovarno, to se pravi, da se poveča proizvodnja in znižajo proizvodni stroški, s tem pa da se tudi cene prilagode kupni moči potrošnikov glede vseh potrošnih predmetov, industrijskih in kmetijskih. Ni zdravo gospodarstvo, pa tudi pošteno ni, če si ljudje prizadevajo navijati cene in doseči finančni učinek proizvajalcev zato, ker je premalo potrošnega blaga. Tistega, ki si mane roke, ko vidi, da lahko tudi z neznanstvenimi količinami blaga dobro zasluži, ne moremo imenovati drugače kakor običajnega špekulanta, pa naj bo na vasi ali v tovarni. In naposled, to v celoti ne pomeni izboljšanja življenjskega standarda, marveč njegovo poslabšanje za vse, izvzemši poslabšanje.

Če presojamo kmete kot proizvajalce, tedaj ne zadostuje, da določimo in damo denarna in druga sredstva, potem pa čakamo, kaj bomo dobili od tega, marveč moramo prav tako kakor v tovarnah in drugih podjetjih uveljaviti ukrepe, da bomo z razno pomočjo, tehnično organizacijsko, znanstveno in drugo pokazali kmetičim, proizvajalcem v praksi, kako bi laže in več pridelali v svojo in v korist skupnosti. Tu lahko odigrajo zelo važno vlogo delovne zadrug, ki morejo in morajo biti vzgled za pospeševanje kmetijstva. Misljam, da so tovariši na Hrvaškem, pa tudi v Sloveniji dosegli v tem oziru v kratkem času zelo lepe uspehe. Z zanimanjem sem bral elaborat tov. Bukoviča, ki mi ga je poslal na mojo prošnjo, da bi videl, kako so bili doseženi ti uspehi v kmetijstvu. Prepričan sem se, da je to kaj preprosta stvar, samo nekdo jo je moral vzeti v roke ter jo hoteli in znati uresničiti. A tu je bilo moč uveljaviti te nove metode v kmetijstvu, ker so osebno najvišji voditelji, kakor n. pr. tovariš Bakarič in drugi, dajali pobudo in sugestije. Zame so važni sadovi, ne pa samo nekakšno abstraktno teoretiziranje. Misljam, da ne bi bilo napak, marveč nasprotno, da bi začeli na Hrvaškem in v Sloveniji do sežene pridobljene izkušnje pogumneje uporabljati tudi v vseh ostalih republikah, kjer so dani pogoji za to ali ono kmetijsko kulturo.

Ko berem gradivo o perspektivnem planu in o planu za leto 1956, vidim zelo slabo perspektivo za naše kmetijstvo, ker je odstotno povečanje v kmetijstvu predvideno za največ do 10 %, čeprav so predvidena zelo velika sredstva. V tem planu zmeraj jemljejo prejšnje povprečje, ki so ga dobili iz rezultatov primitivnega načina kmetijske proizvodnje. Govore o dežju, soncu, o najrazličnejših elementarnih neugodah, ne govore pa o tem, kako bi delno preprečili učinek elementarnih sil; govore na podlagi dolgoletnih

Nadaljevanje na 15. strani

Tu bosta seveda potrebna kontrola in preverjanje ob pomoči strokovnjakov in na mestu samem glede upravičenosti predlogov o razširjeni in obnovi pod-

V NOVO ETAPO NA PRAGU NOVE DOBE

Ko letos proslavljamo deseto obletnico razglasitve Federativne ljudske republike Jugoslavije, ne pozabljamo, da je to pomembno dejanje v zgodovini jugoslovanskih narodov, storjeno z enodušnim sklepom Ustavodajne skupščine, prek katere so svojo voljo izrazile milijonske množice ljudstva, pravzaprav pomenilo samo končno potrditev, končno oblikovanje in še eno demokratično preverjanje tistih sadov, ki smo jih dosegli že sredi srditih vojnih dogodkov dve leti prej, da je pomenilo to dograditev in okrepitev tistega temelja, ki je bil dan novi Jugoslaviji 29. novembra 1943. leta, na drugem zasedanju AVNOJ v Jajcu.

Sklep, da se AVNOJ konstituira kot vrhovno zakonodajno in izvršilno predstavniško telo, kot vrhovni predstavnik suverenosti narodov in države Jugoslavije kot celote; sklep, da se upostavi Nacionalni odbor osvoboditve kot najvišji izvršilni organ ljudske oblasti z vsemi pravicami ljudske vlade; razglasitev federativnega načela državne ureditve na podlagi enakopravnosti in svobodno izražene volje naših narodov ob zagotovitvi narodnih pravic manjšinam; sklep o odvzemu vseh pravic emigrantski «vladi» in prepoved vrnitve Petra Karadjordjevića v domovino; izvolitev predsedstva AVNOJ in prve ljudske vlade, vsi ti sklepi so pomenili, čeprav so bili sprejeti pol drugo leto pred koncem vojne, končno politično zmago osvobodilne borbe naših narodov, zmago ljudske, socialistične revolucije, izbojvane pod vodstvom delavskega razreda in Komunistične partije. Dejstvo, da smo izbojvali to zmago v takšnem trenutku in v specifičnih pogojih boja, ki smo ga bili dotlej brez pomoči s katerekoli strani, je ključ k razumevanju vsega razvoja Jugoslavije od tistega trenutka do danes, vseh etap in težnj tega razvoja, tiste velikanke moralne moči, izpričane leta 1948 in v naslednjih letih, kakor tudi vseh notranje- in zunanjepolitičnih naporov in uspehov, ki so ustvarili sedanji ugledni položaj naši državi v svetovni skupnosti narodov. To je bilo tisto veliko dejstvo, ki je naposled strnilo v eno usodo jugoslovanskih narodov, ki je napravilo iz njihove dotlej skupne zgodovine neločljivo celoto, eno samo, enotno socialistično zgodovino.

Ko pa zdaj poudarjamo te specifične pogoje, v katerih je nastala nova Jugoslavija, hočemo pozdraviti prav to, da so bili to povsem določeni, v danem trenutku obstoječi zgodovinski pogoji, različni od pogojev, značilnih za sedanji položaj na svetu. Ta položaj je nastal po več letih hladne vojne in v njem je človeštvo stopilo na prag nove dobe neslutnega možnega napredka, ki se obeta z odkritjem in začetno uporabo jedrske energije. Oblast, ki si jo je priborilo človeštvo kot celota nad svojo usodo, ko je postalo gospodar te nove sile, s katero ne moremo primerjati ničesar iz njegove dosedanje zgodovine, je takšna, da ne le napoveduje začetek nove dobe, marveč s tolikšno silo obseva vsa sodobna dogajanja, da le-ta neogodno dobivajo značaj nečesa nesodobnega, nečesa, kar že v trenutku svojega nastanka dobiva pečat minulosti. Ta oblast vleče misli in poglede vsega človeštva izven sedanosti, ki je preveč obremenjena z minulostjo, v bodočnost, ki jo že vidimo in ki zahteva od vsega sveta, naj opusti stare tire ter čvrsto in smelo preide na nove v mednarodnih stikih. Zgodovina človeštva dobiva novo podlago za svoje gibanje. In temu se je treba prilagoditi.

Vendar pa so še dežele, v katerih se vodilni politiki vedejo, kakor da se ni nič spremenilo in kakor da se nič ne pripravlja na spremembo, kakor da je zdaj moč živeti in uveljavljati diplomacijo tako, kakor pred drugo in celo kakor pred prvo svetovno vojno. Zlasti med ljudmi, ki jim »duh Zeneve« že v začetku ni bil po volji, ker niso razumeli niti tega, kako je do njega sploh prišlo, je opaziti zadnje čase neodgovorno prizadevanje, da bi zavrla proces popuščanja mednarodne napetosti, da bi zaostriili mednarodne spore. Pa tudi nekateri najbolj pristojni, da razglase, da lahko »atomska orožja uniči vse človeštvo« in da »ima človek zdaj možnosti, da napravi konec lastni zgodovini«, ljudje, ki vedo in govorijo, da bi že »samo zadostno število eksplozivnih vodikovih bomb onemogočilo nadaljnje bivanje človeka na zemlji«, celo takšni ljudje govorijo z vidikov monozola na to strašno orožje, raz-

MOSA PIJADE

glašajo za katastrofo sleherni misel, da ima tudi druga stran takšno orožje. Ze pet dni pozneje pa morajo taisti ljudje priznati, da tega monopola ni, da ima nasprotnik enako orožje in da jih je morda celo prehitel. Drugi, celo na zelo visokih položajih, se igrajo z izjavami, da lahko drugega uničijo, že nekaj dni pozneje pa zvedo, da ima tudi drugi

gumno podlago za enako grožnjo. Znanost hitro napreduje in res ni lahko pravčasno skočiti v brzovlak prihodnosti, ki je že pripravljen na odhod, ter vreči proč staro priljago. Cedalje nujneje se vsiljuje človeštvu popolna in učinkovita uporaba mirne,

aktivne in ustvarjalne koeksistence na podlagi zavesti in volje, da je treba vso izločilo iz sredstev za poravnavanje mednarodnih sporov. To načelo svet ne ubranljivo sprejema. Naša država je lahko ponosna, da je ubrala to pot v trenutku, ko vzbujajo na načelo pri raznih mogotcih samo zaničljive pripombe in posmehovalje. Da pa je ubrala to pot, jo je napotil sam duh njene revolucije, njen socialistični značaj, socialistična težnja njenega razvoja, ki ji omogoča, da drži korak s sedanjo težnjo razvoja vse svetovne človeške skupnosti. To ji omogoča realizem njene politike, proste slehernega dogmatizma. Spričo vseh zdaj nujnih sprememb mnenj in gledišč Jugoslavija ne bo zamudila vlaka prihodnosti.

Povedal sem te misli, ker menim, da je to tisto, kar prevladuje nad časom, v katerem živimo in delamo, tako v svoji domovini za njeno izgradnjo, kakor tudi v mednarodnih stikih z našo aktivno zunanjo politiko, pa naj je že jasno priznano ali ne, splošno sprejeto ali ne. Novi pogoji, ki tako hitro nastajajo na svetu, nas ne morejo najti nepripravljenih. Zato lahko zdaj, po doseglej doseženih uspehih naše izgradnje, smelo začnemo novo etapo v našem kulturnem razvoju. Za nove naloge potrebujemo mnogo energije in vztrajnosti, prostovoljne in zavestne mobilizacije vseh naših ustvarjalnih, duhovnih in gmočnih sil. Zato tako mnogo pričakujemo od plenarnega zasedanja Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva in od skupščinskih debat ter splošne ljudske dejavnosti, ki mu bo sledila. Zato lahko današnji veliki praznik naših narodov, naše socialistične domovine praznujemo z vedrimi pogledi naprej.

O KMETIJSTVU

Vprašanje: V poročilu s posvetovanja o gospodarskih vprašanjih pod predsedstvom to. Tita je bila poudarjena potreba po naglem razvoju kmetijstva. To vprašanje zelo zanima našo javnost. Kaj mislite o pogojih in možnostih napredka kmetijstva v prihodnosti? Kaj mislite o vlogi zadržug?

PETAR STAMBOLIC

cer sila impozantnih števil. So pogoji, da z hitrim tempom pridemo v naslednjih letih do kakovostnih semen. Proizvajalec na naši vasi se je otreseel različnih predsodkov, drznejše uporablja novejša metode v kmetijstvu. Povprečno vzeto ima višjo raven osnovne izobrazbe.

Obstaja tudi omrežje gospodarskih organizacij na vasi —

zadržug — z njihovimi uspehi in pomanjkljivostmi, ali omrežje organizacij, ki bodo lahko prevzele številne naloge v kmetijstvu.

Razvoj našega socialističnega sistema pa nam naposled omogoča, da se z večjo natančnostjo lotimo drugih vprašanj v odnosih med vasio in mestom, in da jih zastavljamo tako, da krepimo kmetijsko proizvodnjo.

Tehnične zmogljivosti našega kmetijstva so zelo velike. Imamo širok razpon od nizkih donosov

na naših poljih, do tistih, ki jih je moč doseči ob določenih ukrepih, in ki so bili na svetu doseženi. Ni večjih možnosti za povečanje kmetijskih površin, zato pa so izredne možnosti za napredok kmetijstva z melioracijo. Ne le z melioracijo, marveč tudi z drugimi ukrepi se je moč uspešno boriti proti suši. Velike možnosti so tudi v razvijanju predelovalne industrije kmetijskih pridelkov, ki je sedaj še nerazvita. Obstaja težnja, da se absolutizira eden izmed določenih ukrepov v kmetijstvu, da se le-ta razglasi za vseomogočnega in vse rešujočega. To je nepravilno. Vsako vprašanje je treba konkretno proučevati. Možno je, da je sedaj nek tehnični ukrep bolj dominanten, jutri pa že drugi. In še to, da drug drugega ne izključujeta, marveč dopolnjujeta.

O zadržugah. O tem zadnji čas — po posvetovanju s tovarišem Kardeljem — precej pišejo in govorijo. Temu vprašanju pripisujejo izreden pomen. Le-to je neločljivo od celotnega vprašanja napredka kmetijstva in razvoja družbenih — socialističnih odnosov pri nas. O tem vprašanju bodo potrebne še razprave, da bi docela pojasnili in določili pot razvoja socializma na vasi ter naše politike na vasi. Vprašanje razvoja zadržug ni v sedanjem trenutku samo gospodarsko in organizacijsko vprašanje samih zadržug (temveč tudi naše splošno politično in gospodarsko vprašanje. Vloga zadržug v našem napredku ni vprašanje naših delavcev v zadržugnem sektorju, marveč vprašanje celotne organizacije Socialistične zveze — tistih v vasi in tistih v mestu. Zakaj, to je, ponavljam, politično vprašanje. Še več, tudi številna organizacijska vprašanja je treba reševati s političnimi sredstvi.

Predvsem je treba razumeti, da naše zadržuge niso isto, kar so zadržuge v kapitalizmu. Z njimi imajo skupno le-to, da so gospodarske organizacije kmetijskih proizvajalcev, da uporabimo grobo definicijo. Naše zadržuge morajo biti socialistična podjetja z družbenimi sredstvi za proizvodnjo na področju kmetijstva, ki jih upravljajo sami proizvajalci in organizatorji kmetijske proizvodnje. Tudi tu je treba biti boj proti staremu pojmovanju vloge zadržuge, ki hoče vlogo zadržuge skriti na predvojno vlogo. Treba se je boriti proti reakcionarnim in špekulantskim elementom, ki počejo, da bi zadržuge uspevale. Boriti se moramo proti čehovstvu in primitivnosti, da ljudje ostajajo v zadržugni trgovini, namesto da bi razvijali veliko in močno gospodarsko organizacijo. Boriti se moramo proti težnjam, da bi napredovalo kmetijstvo brez razvijanja socialističnih odnosov. Boriti se moramo za kadre v zadržugih, ki bodo prinesli v zadržuge poslovnega duha in povzdignili njih delo na višjo raven. Vloga zadržuge se bo dvigala z naraščanjem sredstev, s katerimi bo razpolagala, in s porastom vpliva na proizvodnjo individualnega gospodarstva. Razvoj socialističnih odnosov na vasi pa je tudi temelj razvoja socialistične zavesti. Vsi komunisti in vsi člani Socialistične zveze zlasti na vasi se morajo boriti za napredok zadržug, za njihovo gospodarsko moč za porast družbenih sredstev v zadržugih, za njihovo organizatorsko vlogo v dviganju proizvodnje, v razvoju in napredku vasi na splošno. Odpraviti moramo naše subjektivne pomanjkljivosti. Odpraviti moramo tisto, kar je nejasno in zaostalo, v našem pojmovanju tega vprašanja. Mislim tudi, da je treba sistematično nadaljevati proučevanje napredka kmetijstva in sploh odnosov med vasio in mestom.

SAMOUPRAVLJANJE

DR. VLADIMIR BAKARIČ

Govorec o državi ni Marx nikoli pozabil povedati, da je družba in njena oblika, njena organizacija tisto, kar je temelj države. Razredni odnos, znotraj družbe odredajo tudi državo, na-

nas je torej, da ustvarimo takšno družbo, v kateri bo država nepotrebna. Gre potemtakem tudi za prve korake ustvarjanja takšne družbene organizacije, ki od spodaj organizira družbeno življenje ter postopoma zamenjuje državo v vseh tistih funkcijah, kjer takšna razredna zaščita ni več potrebna.

To so sicer splošno znane stvari, vendar jih je treba omeniti zaradi kritike dosedanjih uspehov. Če namreč pogledamo dosežene uspehe, nam bo jasno, da gre samo za prve korake organizacije takšne nove družbe »svobodnih proizvajalcev, vicem ko bi se nam lahko z »državne« stališča utegnulo zgoditi, da smo šli predaleč.

S tem pojasnjujemo tudi težnje delovnih kolektivov, da v večji meri in neposredneje sodelujejo v delu in življenju podjetja in da s te strani kritizirajo sedanje stanje stvari in predlagajo ustrezne spremembe. S stališča »države« in »upravnega« prava je to lahko tudi nepomembno, a vendarle se je prav zaradi te težnje izboljšalo delo delavskih svetov in je bil storjen precejšen napredek.

Ko ugotovljamo to razliko, bomo lahko razumeli, zakaj smo nekaj časa imeli celo vrsto na-

pačnih predlogov »decentralizacije« in »demokratizacije«, od katerih smo nekatere pravčasno ovrgli, nekatere pa — vsaj deloma — vendarle sprejeli. Gre za to, kar sedaj imenujemo »družbeno upravljanje«. V smislu decentralizacije je bilo na primer predlagano, naj šole sprepuščimo učiteljem. Tu pa smo našli oblike, v katerih se lahko razvije nekaj novega, vendar nas (pravilna) kritika napak tega predloga ni motila, da storimo malone isto napako, na primer v dobrem delu zdravstvenih ustanov. Tudi teh napak se še nismo znebili, ker nas precej zaslepljajo uspehi tudi takšne »reorganizacije«.

Dasiravno praznujemo deseto obletnico začetka graditve socializma, pa vendarle ne bi mogli reči, da tudi večji zamah tega procesa praznuje deseto obletnico. Tu imamo znatno manj časa za seboj, toda to ne zmanjšuje pomena doslej doseženih uspehov. Pred nami ni več samo mršava izkušnja »pariške komun« in nekatere tuje izkušnje, marveč že sedaj dokaj bogata lastna izkušnja, ki vsak dan bolj raste. Ta izkušnja v velikanski meri bogati široke množice ljudi, pa četudi celo nekatere temeljne načelne stvari niso povsod še vedno jasne. Toda prav ta proces je sila razmahnil ustvarjalne sile naših narodov in mi korakamo še odločneje naprej.

Poslojce Zvezne ljudske skupščine

VPRAŠANJE KADROV V BOSNI IN HERCEGOVINI

DJURO PUCAR-STARI

V vrsti problemov, na katere zadevamo dan za dnem, je zelo važno vprašanje kadrov. To je eno najbolj perečih vprašanj naše republike. To sicer ni nič novega, saj obravnavamo to vprašanje neprestano že od osvoboditve in čim bolj naš gospodarski razvoj napreduje, tem bolj pereče postaja to vprašanje od leta do leta, pa tudi večjo zaskrbljenost nam povzroča.

Nova industrijska podjetja, ki so že začela ali pa bodo začela obratovati letos ali prihodnje leto, imajo specifične tehnološke procese, ki jih privikrat uporabljamo ne samo v naši republiki, marveč v vsej državi (kakor so tovarna sode v Lukavcu, tovarna natrijskega papirja v Maglaju, tovarna orodja v Trebinju, koksarne, nekateri obrati v železarni Zenica, velike industrijske naprave rafinerije v Bosanskem Brodu in še več drugih) in nujno zahtevajo popolnitev ustreznih kadrov.

Iz razpoložljivih podatkov lahko povzamemo, da je manjkalo našemu gospodarstvu lani 3258 visoko kvalificiranih in 25.376 kvalificiranih delavcev. Samo v industriji in rudarstvu nam manjka 1769 visoko kvalificiranih in 11.138 kvalificiranih delavcev, v gradbeništvu 439 visoko kvalificiranih in 4347 kvalificiranih, v trgovini 236 visoko kvalificiranih in 3324 kvalificiranih delavcev itd. Pomanjkanje strokovnih uslužbencev v gospodarskih organizacijah, inženirjev, tehnikov, lanjgovodij in drugega komercialnega osebja je v odstotku večje od pomanjkanja kvalificiranih delavcev.

Od 29.895 uslužbencev, kolikor jih je bilo ob popisu sredi lanskega leta, je bilo samo 6,1% visoko strokovnih in 19,4% strokovnih,

srednje šole 36, z malo maturo jih je 38, z nižjo izobrazbo pa 314.

Če pogledamo stanje kadrov v republiških organih državne uprave, bomo videli, da ni niti približno zadovoljivo. V teh organih brez ustanov imamo 42,72% uslužbencev z nižjo šolsko izobrazbo, z višjo in srednjo pa 57,72%, kar pomeni, da je od skupnega števila uslužbencev, kolikor jih imamo zdaj (1281), večina uslužbencev s srednjo in višjo šolsko izobrazbo. Vidimo torej, da je položaj v tem oziru neprimeren ugodnejši, kakor je zdaj stanje glede uslužbenkega kadra v okrajih in občinah.

V 15 na novo upostavljenih ljudskih odborih okrajev je bilo po sistematizaciji predvidenih 2476 uslužbencev, 31. oktobra 1955 pa jih je bilo 1723. S tem stanjem, vsaj kar zadeva število, bi lahko bili v začetku dela novih ljudskih odborov zadovoljni, če bi si kadri ustrezali tudi s strokovne strani. Toda od celotnega števila uslužbencev je samo 8,58% uslužbencev s fakulteto, ostalih 32,55% s popolno srednjo šolo, 13,23% z nepopolno srednjo šolo, 20,83% z malo maturo, z osnovno šolo brez male mature pa 24,77%. Če upoštevamo takšno sestavo uslužbenkega kadra v ljudskih odborih okrajev in če še priponimo, da jim manjka še dobra tretjina kadra, ki ga niso mogli najti, tedaj šele lahko dobimo pravo sliko sedanjega stanja ljudskih odborov naših okrajev. To je vsekakor velika ovira v njihovem delu, kakor v okrajih tako tudi v občinah.

Najbolj žalostno pa je, da v nekaterih ljudskih odborih okra-

ski sveti domišljajo, da lahko delajo tudi brez strokovnjakov, da so le-ti predragi, da plače inženirjev in drugih strokovnjakov ne bi smele biti večje od plač ostalih delavcev v podjetju in podobno. Ni treba poudarjati, kako

popačeno in škodljivo je takšno mnenje, ki žal ni osamjeno.

To nam hkrati dokazuje, da ne mislimo dovolj na to, kakšni negativni pojavi nastanejo na različnih področjih našega družbenega življenja, zlasti v gospodarstvu. Tu so nezaodostno izkoriščene zmogljivosti, nizka storilnost, slaba kakovost izdelkov, neracionalna uporaba različnih potrebščin in surovin itd. Ne smemo pa tudi pozabljati, da povzročata nestrokovno delo s stroji okvare na njih, razen tega pa tudi številne nesreče pri delu, kar je še najbolj žalostno. Nedavna nesreča v premogovniku v Livnu je bila izključno posledica pomanjkanja strokovnjakov. Sploh si težko mislimo, da bi lahko takšen rudnik delal brez slehernega rudarskega inženirja. In vendar je stanje takšno ne samo v tem podjetju, marveč tudi v nekaterih drugih.

Vse, kar smo povedali v tem kratkem članku, nas sili, da moramo v perspektivi bolj misliti na to, da bomo čim hitreje popolnili praznine na tistih mestih, kjer je potreben strokoven in kvalificiran kader. To je tako nujna potreba, da se ji ne moremo ogniti. Vzlic temu pa nam dokazuje praksa nekaj drugega.

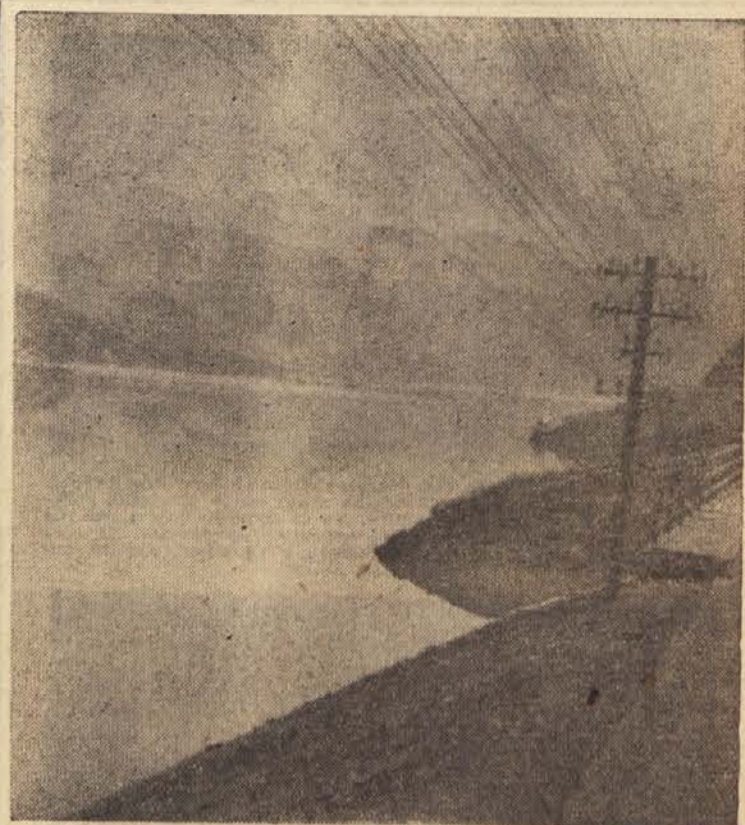
Vtem ko število zaposlenih v gospodarstvu nenehoma narašča in ko je znašalo lani v primerjavi z letom 1947 47,1% več, je število učencev v gospodarstvu v posameznih letih različno in lani je bilo samo za 10,2% večje, kakor leta 1947. Tudi število industrijskih šol pada. V šolskem letu 1950/51 smo imeli 26 industrijskih šol, v šolskem letu 1953-54 pa samo 16. Vzrok je v tem, da te šole zaradi slabe tehnične opremljenosti in nezadostnega strokovnega učnega kadra niso mogle izsolati takšnega kadra, kakršen bi bil potreben naši industriji. In zato je pojmalo zanimanje za njihovo ohranitev.

Tudi število šol učencev v gospodarstvu pada. Od 108 šol učencev v gospodarstvu, kolikor smo jih imeli v šolskem letu 1951/52 s 13.512 učenci, jih je ostalo v šolskem letu 1954/55 samo 87 z 9307 učenci. Še bolj se je skrčilo število domov v gospodarstvu: od 50, kolikor smo jih imeli leta 1952, na 11, kolikor jih imamo

zdaj. Vzrok je v tem, da še zmeraj nismo docela uredili vprašanja, kako vzdrževati te šole in skrbeti za učence. Zato se število šol in domov učencev v gospodarstvu krči.

Zdi se mi, da je najhitrejša in najučinkovitejša pot k naglemu in množičnemu šolanju strokovnih kadrov pot preko podjetij. Naša sodobna industrija zahteva razen določenega števila visoko izobraženih ljudi, ki se šolajo na fakultetnih in drugih šolah, specializirane delavce, ki se lahko izuče samo v ustreznih podjetjih. Zdi se mi, da smo že preživeli tisto obdobje, ko je bil delavec v podjetju »za vse«. Tekoči trak, sistematizacija mest in razdelitev dela v podjetju zahteva določeno strokovno izobrazbo delavcev, ki si jo lahko najhitreje pridobe v proizvodnji, pri delu. S tem ne mislim reči, da bi tudi drugače in po drugih poteh ne bilo treba šolati in vzgajati kvalificiranega kadra. Toda skrb podjetij v tem oziru bi morala biti na prvem mestu. To je možno tembolj, če pomislimo, da so v podjetjih predvidena in dana na razpolago določena sredstva za te namene. Kar pa se tiče kadrov v administraciji, bi morali poskrbeti, da bi dobili ustrezne šole, v katerih bi se ti kadri izsolali v upravnih in administrativnih poslih kakor tudi za opravljanje potrebnih izpitov, za kar doslej nismo vsestransko skrbeli.

Če upoštevamo število štipendij, ki jih dajemo po različnih linijah, vidimo, da tudi v tem oziru podjetja niso na pravem mestu, čeprav imajo veliko potrebo po visoko strokovnih kadrih. To lahko delo pojasnimo z bojaznjivo podjetij, da štipendisti ne bodo pravočasno končali študij in da si izmišljajo nekateri po končanju študijah najrazličnejše pretveze, da ostanejo v mestu in tako ne

Jablaniško jezero

izpolnijo obveznosti, ki so jo prevzeli, ko so dobili štipendije. Posledica takšnega nepravilnega pojmovanja štipendistov njihovih obveznosti je, da je ostalo precej ljudi s fakultetno izobrazbo v velikih mestih ali da delajo celo na takšnih delovnih mestih, ki niso v nobeni zvezi z njihovimi končanimi študijami. Vprašanje obveznosti študentov zasluži tem večjo pozornost, če upoštevamo, da štipendiramo zdaj po različnih linijah pri nas na fakultetah in visokih šolah 55,9% študentov, v srednjih in splošnih izobraževalnih šolah 1,8%, v učiteljskih 27,4%, v vseh srednjih strokovnih šolah 18,4%, v umetniških šolah 2,9% itd. To so znatna sredstva, ki jih daje skupnost za izobraževanje teh ljudi, in zato morajo svojo dolžnost do skupnosti pravilno razumeti.

Na koncu je treba poudariti še nekaj. Zaradi pomanjkanja kadrov so ubrali bivši okrajni ljudski odbori pot vzpodbujanja in dodatnih plač strokovnim kadrom od 500 do 18.000 din. Ni treba poudarjati, da so dajali dodatne plače tudi tistim uslužbenecem, ki do njih nikdar niso imeli pravice. Zadnje čase vidimo težnjo po odmiku od te dosedanje nepravilne prakse. Ne bi mogel reči, da je našlo to razumevanje pri vseh tistih, ki se jih tiče. Nekateri reagirajo na takšen sklep Izvršnega sveta in okrajnih ljudskih odborov, skušajo zapustiti svoja mesta in tako ustvarjajo še večji problem v pomanjkanju kadrov. Ta fluktuacija bi utegnila biti tem večja, če odloka o dodatnih plačah ne bomo strogo izpolnjevali tako v vseh okrajih, kakor tudi v republikah.

KULTURNA BILANCA MAKEDONIJE

LAZAR KOLIŠEVSKI

Desetletna bilanca kulturnega in prosvetnega dela v LR Makedoniji je zelo bogata. V prvih povojnih letih se je naučilo brati in pisati nad 250.000 ljudi. Razen tega smo dobili največje znan-

stvene in prosvetne ustanove, kakor univerzo s petimi fakultetami in nad 7000 študenti, na desetine znanstvenoraziskovalnih institutov itd. V teh desetih letih smo zgradili kakih 700 šolskih poslopij za osnovne, srednje in strokovne šole. V vseh šolah je nad 5300 učiteljev in predavateljev ter 190.000 učencev in dijakov. V teh desetih letih smo izdali 5.770.150 izvodov različnih učbenikov. Skratka, zgradili smo čvrsto gmočno podlago za nadaljnji razvoj prosvete, za katero je dala naša skupnost doslej kakih 9 milijard din.

Zdaj ne gre več za samo omrežje šol in gmočne možnosti, marveč mnogo bolj za kakovost pouka, za to, da vskladimo program s sodobnimi problemi znanosti in zahtevami družbe. Vprašanje je v tem, kako dvigniti se iz tistih ozkih, enostranskih, čisto narodnih okvirov glede učenja na pr. zgodovine in književnosti, pa tudi ostalih družbenih znanosti, o čemer že razpravljajo vsa naša javnost. Zdaj že čutimo veliko potrebo, da se lotimo teh in podobnih problemov iz širšega, splošnega jugoslovenskega vidika in da zagotovimo enoten pouk v vsej državi, da bomo uspešneje delali za izoblikovanje novega jugoslovenskega in socialističnega človeka. Treba je storiti vse, da pojde ta kultura in izobrazba množic vzporedno z naglim razvojem našega gospodarskega in sploh družbenega življenja.

Tudi zunaj šol je dokaj razvito kulturno in prosvetno delo v množicah, čeprav ne tako, kakor bi želeli in kakor nam objektivne razmere dopuščajo. Zadnje čase smo storili v tej smeri nekatere ukrepe in upamo, da bomo tako odstranili dosedanje pomanjkljivosti. Ena glavnih pomanjkljivosti je v tem, da čisto nasledimo posameznim nazorom, da je treba za nadaljnjo izgradnjo naše narodne kulture upostaviti samo poklicne kulturne ustanove, ne pa si tudi prizadevati, da bi množice prek različnih oblik postale še bolj dejavne v ustvarjanju in obogatitvi naše kulture.

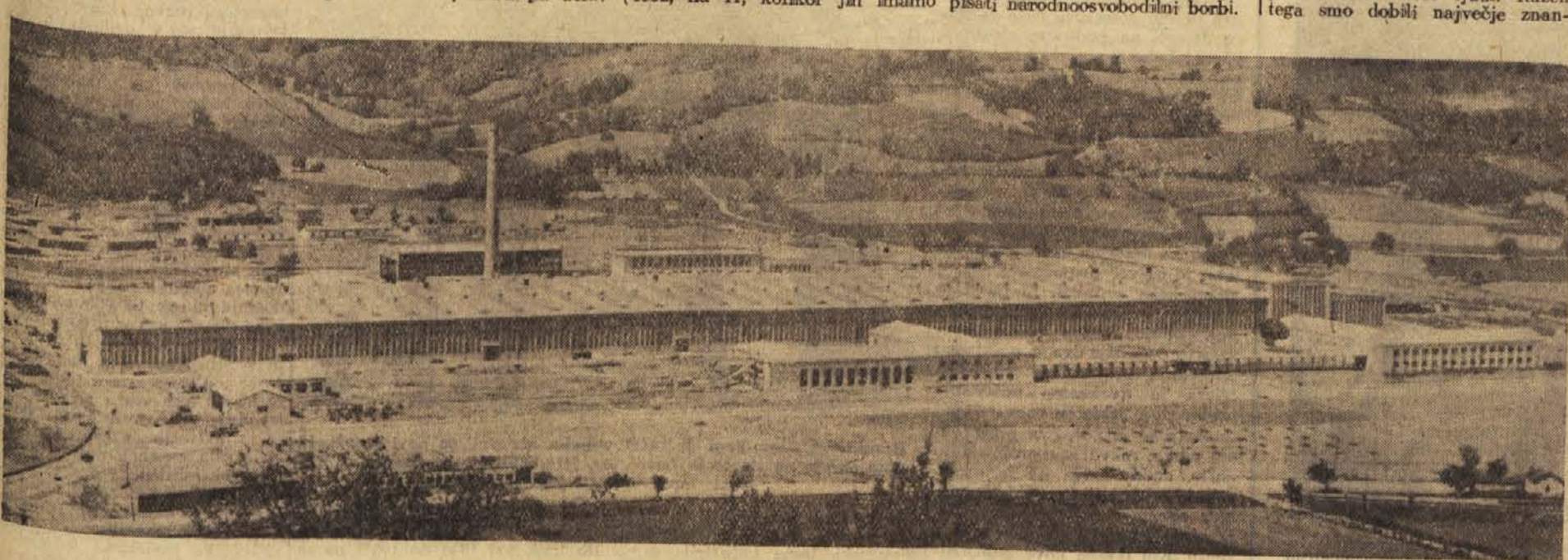
Na koncu bi lahko rekli, da so razmere za to že tako dozorele, da tudi sami aktivni tvorci na področju kulture čutijo spono nekaterih republiških omejitev in ozko-srčnosti in da zahtevajo izhod, ki ga edino lahko najdemo v skupnem, splošnem jugoslovenskem obravnavanju zdaj že močno dozorelih problemov kulturnega ustvarjanja. To pa je edina pot k nadaljnjemu uveljavljanju tudi same makedonske narodne kulture.

V tovarni kmetijskih strojev

niže strokovnih in pomožnih uslužbencev pa je bilo 74,5%. Po ugotovljenih potrebah nam je manjkalo v omenjenem obdobju 2844 visoko strokovnih in 6933 srednje strokovnih uslužbencev, katerih mesta smo popolnili z nižje strokovnimi in pomožnimi uslužbenci. Samo na štirih glavnih področjih gospodarstva nam primanjkuje strokovnih uslužbencev:

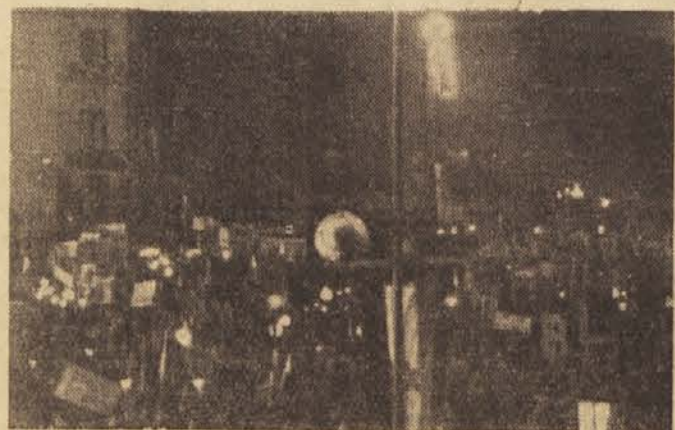
	Visoko strokovnih	%	strokovnih	%
Industrija	947	60	1591	39
Gradbeništvu	223	45	568	34
Promet	363	66	1325	52
Trgovina	818	81	1964	60

Če bi hoteli nadaljevati proučevanje tega vprašanja in če bi se zanimali, kakšno je v posameznih obratih, bi dobili skoraj enako sliko. Tudi glede stanja strokovnosti vodilnega osebja položaj ni nič boljši. Od 510 direktorjev gospodarskih organizacij jih je samo 21 dovršilo fakulteto, srednjo šolo 51, 4 do 8 razredov

Pogled na valjarno bakra v Sevojni pri Titovem Užicu

Deset let gospodarskega

Dne 29. novembra 1945, na dan druge obletnice II. zasedanja AVNOJ, so se v Beogradu sestala Ustavodajna skupščina in proglasila Jugoslavijo za zvezno ljudsko republiko. Na sliki vidimo, kako na eni izmed slavnostnih povork v Beogradu simbolično prikazuje federativno ureditev države: v sredi zvezni grb, ob njem pa grbi posameznih republik.

Dva meseca po proglativni republike, dne 2. februarja 1946, je Ustavodajna skupščina proglasila Ustavo Federativne ljudske republike Jugoslavije. Na sliki vidimo, kako na eni izmed slavnostnih povork v Beogradu simbolično prikazuje federativno ureditev države: v sredi zvezni grb, ob njem pa grbi posameznih republik.

Eden izmed prvih zakonov v novi Jugoslaviji je bil zakon o agrarni reformi, ki je bil izveden že leta 1946. Z njim je bilo uresničeno načelo: Zemljo tistemu, ki jo obdeluje! Veleposestva so bila razdeljena in razdeljena agrarnim interesom — kmečkemu proletariatu. Na sliki vidimo, kako novi lastniki zasajajo mejnike.

Dne 30. aprila 1947 je Ljudska skupščina FLRJ sprejela zakon o petletnem planu, ki je začel našemu razvoju pot industrijske izgradnje in socialistične preobrazbe. Na prvomajski paradi so bile razpisane in razpisane manifestacije svoje enotnosti za uresničitev petletke.

Prvi veliki uspeh industrijske izgradnje je bil Litoštroj, kjer je začela obratovati livarna dne 3. septembra 1947. Ob slavnostni otvoritvi obratovanja je govoril maršal Tito.

Dne 21. julija 1948 je bil v Beogradu zgodovinski V. kongres Komunistične partije Jugoslavije, ki je v celoti potrdil dotedanjo politično linijo in delo CK KPJ ter obsodil klevetniško gonjo Informbiroja.

Ko se ob začetku drugega desetletja naše socialistične graditve oziramo na prehojeno pot, na dosežene uspehe in premagane težave in ocenjujemo rezultate posameznih ljudskih republik, tedaj moramo imeti stalno pred očmi, da se je vsaka izmed ljudskih republik lahko razvijala le v okviru celotne Jugoslavije, ki predstavlja enoten prostor v družbenem in gospodarskem ozarju. Če je v tem prvem desetletju našega razvoja dosegla ljudska republika Slovenija rezultate, kakršnih zgodovina slovenskega naroda še ne pozna, je to ne le uspeh delovnih ljudi Slovenije, ampak hkrati uspeh skupnih naporov vseh naših narodov, v odločilni meri pa tudi posledica naše sedanje družbene ureditve. Koreniti spremembe družbenih odnosov so namreč močno vzbudile ustvarjalno iniciativo in zainteresiranost širokih delovnih množic, ki danes same upravljajo naše gospodarstvo in zavestno ustvarjajo materialne osnove za boljše življenje nas vseh.

Ne sme nas pri tem motiti, da zaznamujemo pri tem zaostalejši republike relativno večji vzpon, zlasti v industrijski proizvodnji. Moramo se namreč zavedati, da je povečanje industrijske proizvodnje v nerazviti republiki recimo od prejšnjih 5 na 20 milijard din letno, se pravi za 300%, še vedno majhno, če se je hkrati industrijska proizvodnja v drugi gospodarsko razviti republiki povečala na primer od 50 na 100 milijard din, torej le za 100%. Ne smemo pa tudi pozabiti, da je ena izmed temeljnih naših nalog hitreje razvijati gospodarstvo v zaostalih področjih, zlasti če imajo za to naravne pogoje.

Danes lahko na temelju doseženih uspehov v prvih treh četletjih letošnjega leta in dolgoletnih izkušenj s precejšnjo gotovostjo ocenimo, kakšen bo do konca tega leta obseg naše industrijske proizvodnje. Če to industrijsko proizvodnjo primerjamo s predvojno, tedaj nam primerjava pokaže 2,4-kratno povečanje. V posameznih republikah se je industrijska proizvodnja povečala glede na predvojni obseg takole:

v Crni gori	6,00-kratno
v Makedoniji	4,05-kratno
v BiH	2,85-kratno
v Sloveniji	2,40-kratno
v Hrvaški	2,30-kratno
v Srbiji	2,20-kratno

Gorenja slika je v toliko nepopolna, ker ne upošteva dveh važnih industrijskih panog, namreč vojne industrije in kmetijske, ki

bi — če bi ju upoštevali — v nekaterih republikah še povečali faktor povečanja v primeri z letom 1939.

Ceprav zaznamujeta n. pr. Crna gora in Makedonija večji relativni dvig industrijske proizvodnje, v primeri s predvojno proizvodnjo, je industrija v teh dveh republikah še vedno slabo razvita. Razvoj se je namreč začel na zelo nizki stopnji, saj pred vojno v teh republikah industrije skoraj ni bilo.

Ko ocenjujemo doseženi vzpon v prvem desetletnem obdobju naše graditve, tudi ne smemo pozabiti, v kakšnih pogojih smo gradili naše gospodarstvo v teh letih. Prvi dve leti svobode smo morali žrtvovati izključno obnavljanju tistega, kar je bilo uničeno, v razdobju od 1950 do 1952 pa je prišlo do stagnacije zaradi gospodarske blokade in dveh izredno sušnih let. Najhitrejši razvoj so nam prinesla zadnja tri leta od 1953 do 1955, saj se je prav teh letih po dovršitvi številnih novih industrijskih objektov in po konsolidaciji ostalih pogojev indeks industrijske proizvodnje dvignil kar od 164 na 240.

Seveda se v tem prvem desetletju naše graditve ni razvijala zgolj industrija. Močan napredek zaznamujemo tudi ostale gospodarske panoge, zlasti gradbeništvo, promet, obrt itd. Tako smo v vsem gospodarstvu konec leta 1954 zaposlovali (v službenem razmerju) že 1,665.000 delavcev in uslužbencev. Število v gospodarstvu zaposlenih delavcev in uslužbencev pa je v posameznih republikah še zelo različno in nam za konec leta 1954 nudi naslednjo sliko:

	zaposlenih	% preb.
Slovenija	264.300	18,0%
Hrvaška	465.500	11,9%
BiH	247.000	8,7%
Srbija	560.400	8,1%
Makedonija	95.000	7,3%
Crna gora	29.900	7,1%

Podobno sliko nam nudi primerjava narodnega dohodka v letu 1954, ki odpade povprečno na enega prebivalca:

	milijard na 1 preb.	na 1 preb. din
Slovenija	190,6	128.600
Hrvaška	315,0	79.500
Srbija	388,3	54.600
BiH	156,9	53.600
Makedonija	64,1	47.600
Crna gora	15,5	35.600

Od celotnega narodnega dohodka je v lanskem letu odpadlo na dohodek iz industrije v Sloveniji 62% nasproti 47,7% v BiH,

44,1% v Hrvaški itd. Hkrati pa je odpadlo na dohodek iz kmetijstva v Sloveniji le 13,6%, v Srbiji pa 36,3%. Res je, da se s hitrejšim razvojem v zaostalejših republikah razlike med republikami postopno zmanjšujejo. Vendar nam analiza razvoja v tem prvem desetletju znova potrjuje, da dviganje gospodarstva v zaostalih področjih ni tako lahka stvar. To opažajo tudi razvitejši republike, ko si prizadevajo dvigniti svoja zaostala področja. Ne gre namreč zgolj za gospodarske

pravi na višino razvitih industrijskih dežel, saj je odstotek kmetijskega prebivalstva v Sloveniji že manjši kakor n. pr. v Italiji in Avstriji. Navzlic temu pa se kmetijska proizvodnja nadalje drži na predvojni višini. Hkrati se je število delavcev in uslužbencev v gospodarstvu ter v proračunskih uradih in ustanovah povečalo lani na 353.400 nasproti 140.400 v letu 1939. Ta hitra sprememba socialne strukture je seveda povzročila tudi svoje težave v mestih in in-

Elektromotorji, izdelani v tovarni »Rade Končar«

investicije. Razen objektivnih činiteljev, zlasti zaostalosti na drugih družbenih področjih, je treba premagati še mnoge subjektivne ovire. Velike so potrebe za razvoj šolstva in zdravstva. V Bosni in Hercegovini so morali v prvem desetletju razvoja povečati število osnovnih šol od predvojnih 1092 na 2171, v Makedoniji od 850 na 1525, v Kosmetu celo od 250 na 890. V Crni gori so morali petkrat povečati število bolniških postelj, namreč od predvojnih 377 na 1811. Naposedel je bilo pogrešno gledati gospodarski razvoj določenega področja zgolj v luči dviganja industrije, zlasti če so dani pogoji za velik napredek kmetijstva. Prav tu nas čakajo še velike naloge zaradi dosedanjega nesozmernega razvoja industrije na eni in kmetijstva na drugi strani.

dustrijskih središčih, kjer se je zaostroilo vprašanje pomanjkanja stanovanj, komunalnih, prometnih, prosvetnih in zdravstvenih naprav, kar terja nove velike investicije. Čeprav smo v Sloveniji zgradili skoraj 20.000 novih stanovanj, nam jih v mestih in industrijskih središčih primanjkuje še nad 30.000.

Napredovalo pa je tudi naše podeželje, danes skoraj ni več kraja, kjer ne bi bilo elektrike. Za ambulantno zdravljenje smo v teh letih zgradili mrežo nad 500 zdravstvenih domov, poliklinik, ambulant in zdravstvenih postaj, okrog 140 dispanzerjev, 300 posevtovalnic za noseče in doječe matere itd. Z novimi bolnišnicami pa se je število bolniških postelj povečalo od predvojnih 4971 na 9562. Mnogo je bilo storjeno na področju socialnega varstva, nadalje v prosveti z ustanovitvijo novih šol, inštitutov in kulturnih ustanov. Posebno značilen je tudi napredek visokega šolstva, saj študira danes na visokih šolah v Ljubljani trikrat toliko študentov kakor pred vojno. Kar smo tu navedli, pa je le bežna slika sprememb in doseženih rezultatov v gospodarsko-družbenem razvoju Slovenije v prvem desetletju naše socialistične graditve. V dopolnitvi te slike pa še nekaj podatkov o razvoju ostalih republik.

V Sloveniji je bilo investiranih skoraj 300 milijard

K naglemu gospodarskemu razvoju Slovenije v prvem desetletju naše gospodarske graditve so v odločilni meri vplivale obsežne investicije. Računano po cenah iz leta 1952 so samo v razdobju 1947 do 1954 celotne investicije v naši republiki dosegle okrog 295 milijard dinarjev. V zadnjih letih pa je doseženi vzpon v veliki meri tudi rezultat iniciativ in zainteresiranosti delovnih množic v pogojih delavskega samoupravljanja, novega gospodarskega sistema in spremenjenih družbenih odnosov med ljudmi. Lani je bilo n. pr. v industriji Slovenije zaposlenih le za 7% več delavcev in uslužbencev, kakor leta 1948, hkrati pa je bil obseg industrijske proizvodnje kar za 42% večji. Še vedno pa imamo na področju dviganja proizvodnosti dela markske neizkoriščene možnosti.

Najpomembnejši vzpon smo v tem prvem desetletju naše graditve dosegli na področju elektrifikacije. Letos bomo do konca leta proizvedli že okrog 1550 milijonov kWh električne energije nasproti 350 milijonom v letu 1939. Še večji dvig se nam obeta prihodnje leto, zlasti po dovršitvi hidroelektrarne Vuhred in velike termoelektrarne v Šoštanj. K povečanju proizvodnje premoga od 1,9 milijona ton v letu 1939 na okrog 3,4 milijona ton v letošnjem letu, je največ pripomogel razvoj velenjskega rudnika, ki bo letos dosegel sedemkratno predvojno proizvodnjo. Vzpon našega železarstva označuje dva in polkratno povečanje proizvodnje surovega železa in dvakratno povečanje proizvodnje jekla. V barvasti metalurgiji se je potrojila proizvodnja cinka, razvili smo proizvodnjo nafte, docela nova pa je proizvodnja aluminija v Kidričevem, kjer obratuje največji po vojni zgrajen industrijski objekt v Sloveniji. Kot docela nove industrijske panoge so se razvile strojna, avtomobilska in elektroindustrija

(Litostroj, Metalna, TAM, Iskra, Telekomunikacije), močno pa smo razširili tudi proizvodnjo v tekstilni, usnjarski, čevljarški in gumarski industriji, potrojili smo proizvodnjo celuloze, povečali pro-

dušali večji meri pa je začela slovenska industrija proizvajati tudi za izvoz.

Pomemben premik zaznamujemo v tej dobi v socialni strukturi prebivalstva Slovenije. Leta 1951

Dimnik za dimnikom je rasel v nebo, zagoreli so novi plavži, ki nam dajejo na tisoče in tisoče ton železa. Sirom po državi so nastala nova industrijska naselja.

izvodnjo papirja in uvedli novo proizvodnjo rotopapirja v Vidnu. Slovenska lesna industrija se je bistveno preusmerila v smeri izdelave končnih izdelkov iz lesa, v

je imela Slovenija še 60% kmetijskega prebivalstva, v zadnjih petih letih (od 1948 do 1953) pa se je delež kmetijskega prebivalstva nadalje skrčil od 48 na 37%, se

Razvoj in napredek Srbije

Gotovo bi bila napačna slika razvoja in napredka Srbije, če bi primerjali zgolj podatke o razvoju industrije. Bolj kakor vse ostale republike ima Srbija v Vojvodino pogoje za povečanje proizvodnje sil v kmetijstvu, saj odpade na to republiko 51% vse orne zemlje v Jugoslaviji. Od leta 1947 do 1954 je bilo v Srbiji investiranih okrog 60 milijard din v kmetijstvo, in to od skupnih investicij v višini 450 milijard din. Glede na potrebo hitrejšega razvoja kmetijske proizvodnje so v prihodnjih letih predvidene še večje investicije v kmetijstvu. Seveda pa se rezultati teh naporov ne pokažejo tako hitro kakor n. pr. v industriji. Vendar je značilno, da se je v zadnjih treh letih število goveje živine v Srbiji povečalo za 13%, število prašičev za 29% in število ovac za 17%. Tudi znaten del investicij v industriji Srbije je bil že doslej namenjen kmetijski. Zgrajene so nove tovarne kmetijskih strojev in traktorjev, proizvodnja umetnih gnojil pa bo letos dosegla okrog 100.000 ton, to je štirikrat več kakor pred vojno.

Posebno viden vzpon zaznamuje v Srbiji barvasta metalurgija. Nove toplotne svinca dajejo zdaj že 60.000 ton svinca na leto, proizvodnja elektrolitičnega bakra se je podvojila, v kratkem pa se bo začela v Sabcu tudi proizvodnja elektrolitičnega cinka. Nastala je vrsta docela novih industrijskih panog, kakor n. pr. proizvodnja šamota, kvalitetnega ognjevzdržnega materiala in elektroprozelana. Proizvodnja magnezita je štirikrat večja kakor pred voj-

razvoja naših republik

no in gre v velikem delu v tujino. Močno se je razvila strojogradnja. V tovarni Ivo Lola Ribar izdelujejo najtežje orodne stroje, v Priboju je nova tovarna avtomobilov, v Svetozarevu velika nova tovarna kablov, vrsta novih podjetij pa je nastala za proizvodnjo gradbenih in orodnih strojev, krogličnih ležajev, vagonov in ostale kovinske industrije. Samo lani so izdelali 11.500 novih vagonov, pretežno za izvoz. Mlada elektroindustrija proizvaja radijske aparate, rentgenske aparate, elektrone in druge potrebščine s področja elektrotehnike. V Loznici bodo kmalu dovršili velikansko tovarno visokoznačnih vlakov. Razvila pa se je tudi proizvodnja tekstilne industrije, stekla, cimenta itd. Največjo skrb so zadnja leta posvetili

elektrifikaciji. Po dovrstitvi vrste novih hidroelektrarn (Zvornik, Vlasina, Ovčar banja, Medjuvršje) bo letos proizvodnja električne energije dosegla že 1 milijardo kWh nasproti 275 milijonom pred vojno. Premoga bodo letos do konca leta nakopali 3,4 milijona ton nasproti 1,8 milijona ton v letu 1953. Mnogo pa obeta zlasti pridobivanje nafte v Vojvodini.

Slika razvoja Srbije bi bila pomanjkljiva, če ne bi vsaj bežno omenili velikanski napredek samega Beograda, ki se je v novi Jugoslaviji razvil v moderno evropsko velemesto s pol milijona prebivalcev. Po vojni zgrajenih 15.000 novih stanovanj v Beogradu pa ni moglo bistveno olajšati stanovanjske stiske v našem glavnem mestu.

prekoračila eno milijardo kWh (pred vojno 418 milijonov), za kritje potreb pa daje slovensko elektrogospodarstvo Hrvaški še nad 200 milijonov kilovatnih ur. Letos se je vidneje povzpelo tudi pridobivanje premoga, ki bo do konca leta doseglo 2,2 milijona ton nasproti 1,6 milijonov ton pred vojno.

Danes ima Hrvatska najbolj razvito strojno in elektroindustrijo, ki se je v celoti razvila po osvoboditvi in daje danes našemu gospodarstvu ne le orodne, gradbene in kmetijske stroje, parne kotle, stroje in naprave za kemično in živilsko industrijo, mlinške stroje, bencinske in Dieslove motorje ter prve velike parne turbine, marveč tudi največje električne generatorje, motorje in transformatorje, akumulatorje, radijske aparate, žarnice, električne prevodnike in ostali elektrotehnični material. Po večini so to podjetja, ki so bila na novo ustanovljena ali pa so se razvila v tovarne z več tisoč delavcev iz majhnih delavnic.

Hrvatska je dobila tudi novo veliko železarno v Sisku, ki proizvaja letno 120.000 ton surovega železa in 50.000 ton jekla, razvila pa je tudi proizvodnjo brezžvižnih

jeklenih cevi, ki bo letos dosegla 24.000 ton. Hrvatska cementna industrija daje dve tretjini vsega cimenta v Jugoslaviji in bo letos do konca leta proizvedla 1 milijon ton cimenta, to je trikrat več kakor pred vojno. Proizvodnja votlega stekla se je potrojila, docela nova je industrija gospodinjstkega porcelana, polivinilklorida in fotografskega papirja, precej se je razširila tudi proizvodnja tekstilne in lesno-predelovalne industrije ter proizvodnja ferolegur. V Ražinah pri Sibeniku je nedavno začela obratovati velika valjarna aluminija, naslonjena na povojno proizvodnjo aluminija v Lozovcu. Ladjedelniška industrija Hrvatske pa je danes sposobna izdelovati ne samo serije prekoceanskih ladij za našo trgovsko mornarico, marveč še povrh sprejemati iz inozemstva naročila za gradnjo velikih tramperjev.

Posebno važno mesto v hrvatskem gospodarstvu je prav v zadnjih letih zavzelo tudi obnovljeno in sodobno opremljeno turistično gospodarstvo na Jadranu. Število inozemskih turistov, ki so obiskali Hrvatsko, se je povzpelo od 16.400 v letu 1948 že lani na 175.000, letos do konca leta pa bo njih število verjetno doseglo 300.000.

Bosna nam daje železo in ieklo

Dolina reke Bosne od Doboja do Sarajeva se je ob novi normalni poti v kratkem času razvila v eno izmed najbolj indu-

nutno ne more izkoristiti celotne zmogljivosti, čeprav se je mesečna proizvodnja povzpela od lanskim 26 na 60 milijonov kilovatnih ur in gre energija iz Bosne tudi v Srbijo in Dalmacijo. Bosna izkazuje med vsemi republikami tudi največji dvig proizvodnje premoga, saj bodo letos do konca leta nakopali 5,7 milijona ton premoga nasproti 1,8 milijona ton v letu 1953.

Temelji gospodarstva Makedonije in Črne gore

Ljudski republik Makedonija in Črna gora sta takoj po osvoboditvi usmerili vse svoje napore, da zagotovijo osnovni pogoj za razvoj industrije, t. j. proizvodnjo električne energije. Pred vojno v teh dveh republikah skoraj niso poznali elektrike. Z gradnjo manjših hidroelektrarn in termoelektrarn je doslej uspelo povečati proizvodnjo električne energije v Makedoniji od predvojnih 8 na 125 milijonov kWh, v Črni gori pa od 1 na 24 milijonov kWh. Sebe ko je bila zagotovljena vsaj v skromnem obsegu potrebna električna energija, je bilo mogoče misliti na postopen razvoj industrije in rudarstva.

Makedonija je razvila proizvodnjo svinčeno-cinkove rude od predvojnih 6000 na 200.000 ton in kromove rude od 34.000 na 110 tisoč ton. Razvila se je proizvodnja azbesta in sljude, kanalu pa tudi predelovalna industrija, ki obsega danes strojno industrijo v Skoplju, novo bombažno predilnico in tkalnico v Stipu, industrijo svile v Titovem Velesu, predilnico in tkalnico volne ter tovarno kromove soli v Tetovem in novo tovarno usnja v Bitolju. Začela pa se je razvijati tudi proizvodnja pohištva, karoserij za avtobuse, čevljarstva industrija itd. Od starih industrij je omeniti predelavo tobaka in opija. Nadaljnje nove možnosti razvoja pa bodo nastopile, ko bo prihodnje leto začela obratovati orjaška hidrocentrala Mavrovo in se bo na področju Kičeva razvila proizvodnja premoga in železne rude, kot osnova bodoče železarne v Skoplju.

V Črni gori je bilo treba ustvariti temelje industrijskega razvoja ne le z gradnjo elektrarn, marveč tudi s priključitvijo te republike na železniško omrežje naše države. Znatno del investicijskih sredstev je bilo treba vložiti tudi v obnovo docela porušenega Titograda ter obsežna raziskovalna dela za ugotovitev rudnega bogastva. Začelo se je kopanje premoga (Plevlje), pridobivanje svinčeno-cinkove rude (Suplja Stijena), rdečega in belega boksita, barita in betonita. Nastala so prva podjetja lesno-predelovalne in kovinske industrije. Največji vzpon pa bo Črni gori prinesla nova železarna v Nikšiću, ki bo imela letno zmogljivost 90.000 ton valjanih in vlečenih izdelkov. Nadaljnji razvoj pa bo zagotovila zlasti gradnja železniške proge Beograd-Bar in hidroelektrarne Perničica, ki bo ena izmed največjih v Jugoslaviji. Čedalje uspešneje se razvija tudi turizem na črnogorskem primorju, saj je obisk turističnih krajev v Črni gori dosegel že 425.000 turistov letno. Tako se tudi v teh dveh zaostalejših republikah ob naporih vseh delovnih ljudi Jugoslavije ustvarjajo temelji za hitrejši gospodarski razvoj in napredek F. S.

Delo naših rok!

Nafta in stroji na Hrvatskem

To, kar najbolj označuje gospodarski napredek Hrvatske, je mogočen razvoj industrije nafte. Ne gre pri tem samo za pridobivanje surove nafte, marveč tudi za njeno predelavo. Letos bodo samo na naftinih poljih Hrvatske do konca leta načrpali 220.000

ton nafte, močno razširjeni in modernizirani rafineriji na Reki in v Sisku pa bosta letos dali iz domače in uvožene nafte okrog 540 tisoč ton raznih naftinih derivatov. Zadnja leta se je močneje začela dvigati tudi proizvodnja električne energije, ki bo letos

strializiranih področij naše države. V Doboju je nastala nova strojna industrija, v Maglaju velika tovarna natrongskega papirja, v Zavidovičih velika lesna-predelovalna industrija, v Zenici je zgrajen orjaški železarski kombinat, v Varešu opremljen naš največji rudnik železne rude, v bližini premogovnika Kakanj bo kmalu dovršena termoelektrarna za 120.000 kilovatov, v Hijašu je začel obratovati velik železovarski obrat, v Blažuju nova industrija lesonitnih plošč, v okolici Sarajeva pa imamo nove tovarne elektroporcelana, obdelovalnih strojev za les, biciklov itd. Drug velik industrijski bazen se je razvil na področju Tuzle z največjim jugoslovanskim premogovnikom v Kreki, novo koksarno in znatno razširjeno proizvodnjo sode. Razen tega imamo na vzhodu republike v Gorahdi novo veliko tovarno dušikovih spojin ter tovarno dinamita, v Prijedoru novo tovarno celuloze, v Mostaru pa eno izmed največjih bombažnih predilnic.

V novem železarskem kombinatu v Zenici, ki zaposluje danes 10.000 delavcev, se je zlasti letos po dovrstitvi večine novih objektov naglo povzpela proizvodnja. Indeks proizvodnje črne metalurgije v Bosni kaže zadnja tri leta naslednji razvoj: od indeksa 100 v letu 1953 se je obseg železarske proizvodnje lani dvignil nad 146, letos v septembru pa že na 221, kar pomeni petkratno povečanje predvojne proizvodnje. V dveh letih pa je predvideno povečanje proizvodnje na desetkratni predvojni obseg.

Po dovrstitvi naše največje hidroelektrarne v Jablanici je danes Bosna in Hercegovina menda edina republika, ki ima preveč električne energije in vsaj tre-

Sadovi gospodarske graditve po petletnem planu so bili čedalje vidnejši. Zavrtle so se turbine v novih hidrocentralah, zagoreli so novi plavži. Konec leta 1949 je začel obratovati tudi novi metalurški kombinat v Sisku. Na sliki vidimo merilno steno — srce visokopeči v tem kombinatu

Dne 23. julija 1950 je Zvezna ljudska skupščina sprejela temeljni zakon o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih. Ta zakon je uresničil staro revolucionarno geslo: »Tovarne delavcem!« Na sliki: tovarni Franč Leskošek izroča ključce jesenjske železarne predsedniku delavskega sveta

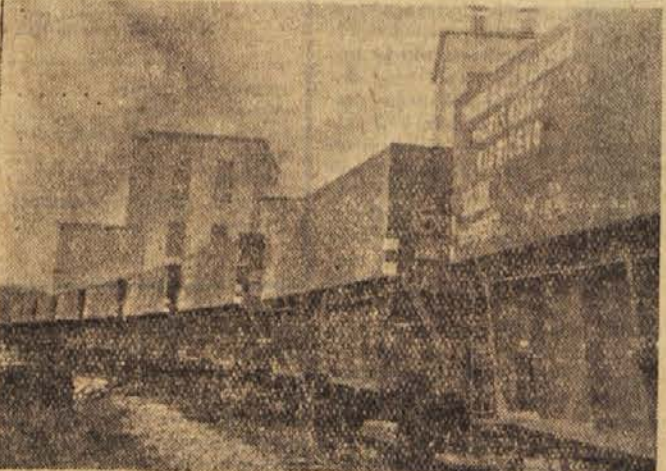
Hkrati z gospodarsko graditvijo je rasla in se izgrajevala tudi zaščitnica naše neodvisnosti — naša Armada, ki je 22. decembra 1951 praznovala desetletnico svoje ustanovitve in se preimenovala v Jugoslovansko ljudsko armado

Dne 8. novembra 1952 je bil v Zagrebu zgodovinski VI. kongres KPJ, izredno pomemben za nadaljnjo graditev socializma v naši državi. Na tem kongresu se je KPJ preimenovala v Zvezo komunistov Jugoslavije.

Ljudska skupščina FLRJ je na podlagi novega ustavnega zakona dne 14. januarja 1953 izvolila tovariša Tita za predsednika republike. Na sliki vidimo tovariša Borisa Kidriča, ki je — čeprav hudo bolan — prišel na zasedanje in oddal svoj glas — tovariša Tita.

Novo tovarne, novi izdelki... Med najpomembnejšimi industrijskimi objekti, ki so začeli obratovati lani, je tovarna aluminija v Kidričevem, katere del vidimo na sliki

Na gradbišču

OD II. ZASEDANJA AVNOJ DO PROGLASITVE REPUBLIKE

»Nasvidenje, tovariši, na III. zasedanju v Beogradu«

IZ ZAPISKOV JOSIPA CAZIJA O II. ZASEDANJU AVNOJ

Na desnem bregu Plive stoji pod hribočkom nova velika hiša. To je Dom kulture. Zgradile so ga roke delavcev na pogorišču bivšega Sokolskega doma. Nekaj časa je bilo na tem kraju v prvem letu okupacije nemško-ustaško koncentracijsko taborišče.

Prostrana dvorana Doma je bila na dan II. zasedanja AVNOJ okrašena s slikami voditeljev zavezniških dežel in z zastavami njihovih narodov. V dvorani so bile tudi srbske, hrvatske in slovenske zastave s petokrakimi zvezdami in številnimi transparenti. Dvorana in galerija sta bili zasedeni do zadnjega kotička. Navzoči so nenehno vzklikali tovarišu Titu. Zasedanje se je začelo ob sedmih zvečer. Zbor Gledališča narodne osvoboditve je zapel »Hej Slovani«. Drugo zasedanje AVNOJ je začel tovariš Ivan Ribar.

Referat tovariša Tita in sklepi drugega zasedanja AVNOJ so bili za navzoče delegate izredno doživetje. Koliko je bilo burnega ploskanja, koliko vzklikov radosti in ogorčenja, koliko navdušenih ovacij. Prepričan sem, da so bili to najiskrenejši izrazi čustev in radosti, kar sem jih dotlej videl in doživel. Ljudje so jokali od veselja, ko je bil tovariš Tito imenovan za maršala. Navdušeno so ploskali Nacionalnemu komiteju — prvi revolucionarni vladi. Prišlo je do dolgotrajnih ovacij, ko je bilo odkrito in javno proglašeno strmolajenje emigrantske vlade, ko je bil dinastiji prepovedan prihod v deželo, in ko so bili sprejeti sklepi o spremembi Jugoslavije v federalno državo na podlagi enakopravnosti narodov. Vse ljudstvo vseh dežel Jugoslavije je zdaj vedelo, da Jugoslavija ne bo nikdar več ječa narodov, temveč nova država, ki bo gradila novo življenje na temeljih samoodločbe in enakopravnosti, da se mračna preteklost ne bo nikdar

Portret tovariša Tita na zasedanju v Jajcu

prije črno kavo, drugi spet vroč čaj. Govorimo o sklepih AVNOJ-a.

Od vhoda v zaklonišče je slišati ploskanje. Tovariš Tito prihaja. Nastane tišina. To je izraz spoštovanja in občudovanja njegove osebnosti ter želje, da bi slišali sleherni besedo, ki jo bo spregovoril. Delegati pričakujejo tov. Tita ob desni strani podzemeljskega hodnika. Tov. Tito se smeje. Od delegata do delegata gre, vsakemu nekaj pove, ali ga kaj vpraša ter mu slišne roko.

Ze stoji pred menoj. Tov. Pajo Gregorič me predstavi.

»Poznam ga kot star denar,« mu odvrne tov. Tito.

Na njegovem visokem, od vetra in dežja opaljenem čelu se zariše ostra guba. Njegov pogled priča, da se hoče nečesa domisliti.

»Zdi se mi, da te poznam že iz 1927. leta, toda tedaj si bil bolj suh,« mi pravi Tito, se nasmehne in že seže v roko tov. Jefci Sašiču.

Tito, kovinarja, sem poslušal še kot mladinec 1927. leta v Zagrebu v prostorih neodvisnih sindikatov, ki so bili tedaj na Ilici 55. Takrat je CK KPJ priredil dvomesečni tečaj za proučevanje osnov leninizma. Na tečaj sem prišel kot sekretar okrožnega in mestnega komiteja v Beogradu. Partijo je tedaj razjedala frakcijska borba. Ze v Beogradu sem slišal, da tov. Tito odkrito nastopa proti obema frakcijama, da se zavzema za enotnost in ozdravljenje Partije, da je zagovornik delavskega vodstva v Partiji, da je teoretično zelo podkovan in da so vsi delavci v zagrebški partijski organizaciji in SKOJ na njegovi strani. Ko sem po nekem predavanju Matije Brezoviča, ki je bil kasneje razkrinkan kot agent, v debati napadel frakcijsko borbo pri nas in se zavoljo tega spril s predavateljem in še nekaterimi tečajniki, je stopil k meni, član MK SKOJ Matok in me na skrivaj odvedel do tov. Tita.

Tito je bil tedaj sekretar oblastnega odbora Zveze kovinarjev za Hrvatsko.

Našla sva ga v prostorih kovinarjev, ko je ravno živahno razpravljal z Djurom Djakovičem. Tov. Djuro me je poznal iz Beograda, menil pa se je zdelo, da sem tam, v prostorih kovinarjev pri »Treh ključih« srečal tudi tov. Tita. Razložil sem bistvo spora na tečaju. V razpravi, ki je v zvezi s tem nastala, me je izvajanje tov. Tita navdušilo. Tito je govoril z zanosom in prepričanem. Spominjam se njegovega lepega obraza ter odločnih modrih oči, zročil vznemirjeno kakor morje pred viharjem. Mislim, da sem, da poslušam pesnika Partije in revolucije. Bil je glasnik enotnosti Partije.

»Ustvariti je treba revolucionarno partijo za tako čudoviti delavski razred le borbene dežele,« je govo-

ril Tito. »Zdaj partije nimamo, imamo samo desno in levo frakcijo. Razdor je očiten. Od tod izvirajo slabost, nedejavnost, oportunitizem, deklamatorstvo in diletantizem. Zelim enotno revolucionarno partijo. Dežela je vsa polna razrednih in osvobodilnih gibanj množice. V borbi je moč. Borba pomeni ustvarjanje partije. Ustvariti je treba enotno partijo revolucije...«

Podoba tov. Tita iz 1927. leta mi je ostala v spominu, pa tudi on se je 30. novembra 1943. leta spomnil srečanja z menoj. S tem sem zadovoljen kakor otrok.

Razgovor s tov. Titom je trajal tri ure. Ko smo šli na plano, da bi se slikali z njim, sem bil pomirjen. Po sinočnjem viharnem veselju in sedanjem razgovoru se mi zdi, da tudi sam vidim daleč, jako daleč... Kot delavcu mi je bilo silno ljubo, da je ravno tov. Tito organizator naše revolucije, njen strateg in voditelj. Mislim sem: »Tovariš Tito je — delavski razred, delavski razred — to je Tito... Zato je on edinstven in more voditi našo revolucijo naprej, ji dajati nove oblike in gesla...«

Tovariš Tito govori na zasedanju AVNOJ v Jajcu

ZA REPUBLIKO

Deset let je sorazmerno kratka doba, vendar dovolj dolga, da ob njenem koncu ljudje po navadi pozabijo, kako se je začela. To pa velja le za tista desetletja, v katerih se ni zgodilo nič velikega, zgodovinsko pomembnega. Desetletje od 1945 do 1955 pa je drugačno. Leta 1945 pomeni našemu ljudstvu uresničenje njegovih stoletnih teženj po svobodi, uresničenje besed Ivana Cankarja, da si bo narod pisal sodbo sam.

Meseca novembra leta 1945 so bile volitve v Ustavodajno skupščino, ki se je sestala na dan druge obletnice II. zasedanja AVNOJ in proglasila Jugoslavijo za zvezno ljudsko republiko. Spomini na tiste zgodovinske dni, ko je ljudstvo enotno manifestiralo svojo enotnost in na voliščih glasovalo za republiko, ne bodo nikdar pozabljeni. Kdo bi pozabil na pesem svobode, ki je orila po vsej domovini, na slavnostne sprejeme, zastave, cvetje, na spontano veselje, ki je zajelo vse naše ljudstvo ob zavesti, da je izpolnjena njegova največja želja ter da niso bile zaman žrtve v boju z okupatorji in njihovimi hlapci. Pričujoča dva odlomka opisujeta, kako je bilo v tistih zgodovinskih dneh v Ljubljani.

harmonika. Užigajo se rakete, nad tisočimi glavami se razpršijo v snop žarečih zvezd. Ljubljana je kot ena sama ogromna luč, kot ena sama vihrajoča zastava. Vsa Ljubljana živi v pričakovanju velikega jutrišnjega dne: »Jutri bomo volili!«

NA VOLIŠČU V SPLOŠNI BOLNIŠNICI

Zunaj počasi naletava sneg. Od nekd zvenijo veseli zvoki iz radia: »Kovači smo in naša sila skovala je svobode ključ.« Po široki cesti se pa proti voliščem pomikajo skupine z zastavami: vojaštvo, borci, oficirji in civilisti. Svečani, srečni so obrazi vseh.

slišiš vesel smeh, petje in pesem: »Brigade s hribov so se vsule kakor plaz,« ki jo prepeva nova skupina vojske, ki gre na volišče. Tramvaj, ves okrašen z vencji, zastavami in slikami, privozi z napisom: »Ali ste že volili?« In zopet drugi: »Bratstvo in enotnost sta nas rešila.«

Pred volišče nasproti Splošne bolnišnice je pravkar privozil kamion železničarjev v prazničnih uniformah, skoraj vsak ima rdeč cvet v gumbiču.

Vrata v sobo se odpro in na volišče vstopi Edvard Kardelj. Trije volivci, ki so čakali, stopijo na stran in ga hočejo izpustiti naprej. Predsednik volilne komisije mu že hoče dati kroglico. »O, ne, kar naj gre po vrsti. Bom že počakal!« Podpredsednik Zvezne vlade se, kakor vsi drugi, skromno postavi v vrsto ter si obriše naočnike.

Ko pride na vrsto, pokaže svojo legitimacijo, ne da bi ga kdo kaj vprašal, in pravi: »Edvard Kardelj. Sem v vašem volilnem imeniku, ker sem ležal v tej bolnišnici.«

Bil je bled in še slab od bolezn. Nasmeh mu je zaigral okrog ust, ko je volil, in rahla rdečica se mu je pokazala na licu.

Potem je vesel zopet odšel na ulice, polne zastav in svečanih žarečih obrazov.

Se bolj prekipevajoče pa je bilo navdušenje ljudskih množic dne 29. novembra 1945 zvečer, ko se je razširila vest o proglasitvi Jugoslavije za zvezno ljudsko republiko. V deklaraciji, ki jo je Ustavodajna skupščina sprejela na zadnji skupni seji obeh domov, je bilo rečeno:

1. Demokratična zvezna Jugoslavija se proglašča za ljudsko republiko pod imenom: Zvezna ljudska republika Jugoslavija. Zvezna ljudska republika Jugoslavija je zvezna ljudska država republikanske oblike, skupnost enakopravnih narodov, ki so svobodno izrazili voljo, da ostanejo združeni v Jugoslaviji.

Tudi bolniki in ranjenci so glasovali

Nekaterim se je zdelo, da je na predvečer velikega praznika premalo, če imajo samo eno baklo v rokah. Mnogi so nosili kar dve bakli in še lampijon. Povsod klci, pesem, vriskanje! Na vozu z napisom, »Moja mama bo Tita volila!« stoji majhen fantek. Gleda nazaj po svetli, pojoči povorki in nehote z rokami diriga: »Gremo na volišče, gremo na volišče!« »Gremo volit Tita!« odmeva pesem, ki jo kar gredo ljudje sami obračajo po znani partizanski pesmi.

Kongresni trg. Sprejeme naše vojske, mladine, žena, mož se zlivajo tja. Godba igra. Iz tisoč grl doni: »Hej brigade hitite...« Na lesen oter, ves v vencih in zastavah, se pne mladina. Ves obkoljen od nje govori partizan: »Ljudje! Tovariši! Volit gremo jutri! Veselite se! Izvolili bomo Tita, našega Tita!« Množica vzklika, zastave vihrajo, z napisu zamahujejo nad glavami. Cesa takega še ni doživela Ljubljana. »Mi vestajamo...« poje pevski zbor...

Tovariši! Tovarišice! Ostanite na trgu! Godba nam bo igrala! Slovenci, Srbi, Hrvatli, Crnogorci, Bosanci, vojska, civilni, vsi plešajo kolo. »Vodil nas je ves čas dragi Tito!«, poje navdušeno ljudstvo. »V nove dni brez noči, naprej!« Godbe se skoraj ne sliši. Sredi kroga sedi jezdec na konju z veliko jugoslovansko zastavo. Drugo kolo vodijo pesalci okoli devetih tovarišev, ki sestavljajo posameznimi črkami, ki jih imajo na drogovih, velik napis: »REPUBLIKA«. Sledenjenih rok prepevajo: »Republiko mi hočemo, zanj smo se bili!« Sredi trga igrajo crnogorski narodni ples. Partizan Crnogorec vodi sredi kroga Slovenko: »Bratje smo! Titovi smo!«

Komaj preneha ena pesem, zaplji druga; utihne godba, zapoje

»Druga Tita mi hočemo!« prepevajo vojaki; prvi nosi zastavo, drugi pa velik transparent: »Mi hočemo republiko, za nju smo se borili!« Pred voliščem Splošne bolnišnice že čaka cela vrsta ljudi, v sobi jih je že šest.

Bolnik, starejši mož, pravkar jemlje kroglico v roko. Vstal je s postelje, vso glavo ima obvezano, pa je vendar prišel volit. »Vse življenje bi mi bilo žal, če bi da-

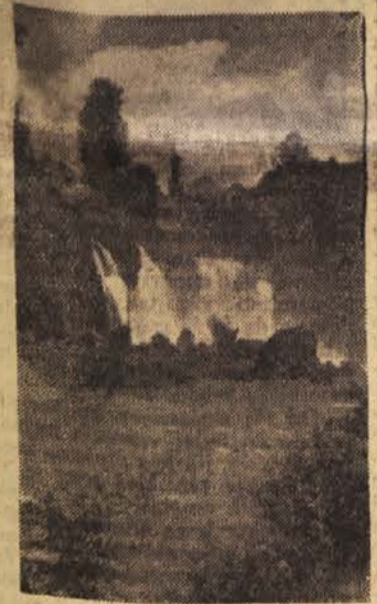
Maršal Tito z ministri Zvezne vlade v Ustavodajni skupščini ob proglasitvi republike (29. XI. 1945)

nes ostal v postelji.« Mlada tovarišica je na vrsti:

»Ali lahko kar pokažem prazno roko, ko bom vrgla kroglico v skrinjico Ljudske fronte?«

»Ne, tovarišica, to pa zaradi tega ne, ker so volitve tajne in svobodne. Tudi v skrinjico brez liste moraš vtakniti stisnjeno pest.«

Se trije volivci čakajo. S česte

Slapovi Plive

več vrnila, da se nikdar več ne bodo vrnili monarhija in velekapitalisti, ki so v obrambi svojih razrednih koristi sklenili zvezo z imperialističnim fašističnim okupatorjem...

Ob petih zjutraj je bilo zasedanje zaključeno. Po dvorani se je razlegla pesem »Maršal Tito mi ti se kunemo, da sa tvoja puta ne skrečemo«. Tovariš Tito je na koncu vzkliknil sredi burnega ploskanja: »Nasvidenje, tovariši, v Beogradu na III. zasedanju!« Pred Domom so igrali kolo... Globoko so sebi čutili, da bodo sklepi II. zasedanja prispevali k nadaljnjemu

Pred voltvami v Ustavodajno skupščino: zborovanje na Trgu republike v Ljubljani

DESET LET KULTURE,

IVAN REGENT, predsednik Zveze Svobod in prosvetnih društev:

Kultura ljudstvu

Deset let že beremo to geslo na pročeljih naših amaterskih odrov in na raznih predstavah ob priliki velikih prireditelj. To geslo je prodrlo že v kri in meso določenih naprednejših slojev našega prebivalstva. Temu prebivalstvu so naša ljudska prosveta in Svobode posredovale precej veliko kulture, ki sedaj postaja tudi kvalitativno bogata. Sicer se ne moremo ponasati, da bi bili delili kulturo med ljudstvom po potrebi. Tega ne. Vendar so v teh desetih letih po zmagi osvobodilne vojne milijoni poslušali naša predavanja, obiskovali naše tečaje, prisostvovali

amaterskim predstavam, se posluževali naših knjižnic, se udeleževali v amaterskih družinah,

FRANČE BEVK, predsednik Društva slovenskih književnikov

Ne tajimo napak in težav, a naš pogled je uprt v prihodnost

Leta naglo teko in človeku, ki jih spremlja, se zdi, da nam prinašajo premalo sadov. Šele celoten pogled nazaj, na deset let po vojne graditve, nas prepriča, da ni tako. Začetek in konec desetletja nam nudita presenetljivo različno podobo. Veliko tega, o čemer smo sanjali in govorili, je bilo izpolnjenega, četudi ne vse, zakaj človekove roke ne morejo vedno uresničiti njegovih drznih zamisli. Toda že to, kar je bilo doseženega na vseh poljih naše dejavnosti, bi se zdelo v nekdanjem tempu življenja nemogoče. A bilo je mogoče, ker sta ustvarjala čuda naša volja in naša požrtvovalnost. Napake in težave, ki jih ne tajimo, so otroci trenutkov, zato se ne ustavljamo pri njih, naš pogled gre v prihodnost. Če bomo nastopili novo desetletje s tisto vero in odločnostjo, s katero smo bili nastopili preteklih deset let, bomo zmagali tudi v boju za blagostanje. Ustvarili smo pogoje za to.

v pevskih zborih in raznih orkestrih, godbah na pihala itd. Rezultati niso majhni. Miselnost, deloma tudi način življenja našega mlajšega rodu se spreminja. Treba je vse to samo opazovati in vedeti, da na vse to so učinkovali tudi drugi faktorji. Pri tem ima naše delo levji delež. Velike zasluge imajo Svobode in prosvetna društva v tem, da akti-

IVAN BRATKO, predsednik Zveze založnikov Jugoslavije:

Od osvoboditve do danes natisnjenih 40.000 knjig in brošur

Če primerjamo sodobnost s predvojnimi stanjem — in samo tako primerjava omogoča realno oceno — potem vidimo, da smo se tudi tu močno premaknili naprej. Pogledajmo številke: pred vojno je izšlo v Jugoslaviji okrog 1000 knjig in brošur na leto, po vojni pa povprečno 4000. Knjižni dar od osvoboditve do danes znaša 40.000 knjig in brošur, ki so kljub obsežnim zalogam na skladiščih založb vendarle v glavnem razprodane. Torej kljub težkemu stanju, o katerem smo si vsi na jasnem, govore dejstva o štirikratnem izboljšanju.

Največji napredek je v znanosti. V zadnjih letih izide letno okrog 2500 knjig in brošur s področja marksizma, prava, gospodarstva, matematike, medicine, tehnike, kmetijstva, biologije itd. Avtorji teh del so čez 95% domačini in niti 5% jih ne odpade na tuje pisce. Od 2565 znanstvenih knjig, izdanih leta 1953, so jih napisali domači avtorji 2457. Leposlovnih knjig izdamo v zadnjem času okrog 1000 na leto, med njimi jih je dobra polovica domačih pisateljev. Delež domačih avtorjev je v stalnem porastu, ki ga je prinesel razcvet književnosti v zadnjih letih ter večji podatek na prevajanju domačih pisateljev na različne jugoslovanske jezike.

Pred vojno je bil dober del izdanih knjig posvečen religiji (molitveniki itd.) in reakcionarni propagandi. Danes je pri izdajanju knjig skoraj izključno vodilo znanstveni, umetniški, družbeni napredek. Štirikratni napredek, o

katerem smo poprej govorili, je s tem še posebej poudarjen.

Morda včasih premalo spoštujemo naše žrtve, ki smo jih dali za knjigo in premalo cenimo plo-

LEW MODIC, direktor Cankarjeve založbe:

Idejno-politično oblikovanje našega človeka z marksistično literaturo

Za pomen, ki ga jugoslovanski komunisti pripisujemo marksistični idejnosti, je morda najznamenitejša dejstva, da smo ta-

koj po osvoboditvi začeli s sistematičnim izdajanjem del svojih klasikov: Marxa, Engelsa, Lenina. Po 10 letih imamo že vse najvažnejše razprave in članke teh avtorjev, ali pa so njihova dela že v tisku oz. že v pripravi za tisk, kot so to Kapital, Beda filozofije, Materializem in empirio-kriticizem in zbornik Marxovih in Engelsovih misli o dialektičnem materializmu, predvsem iz njunih zgodnjih del. Hkrati velja opozoriti, da so prav dela utemeljiteljev marksistične filozofije prva originalna dela s področja filozofije, ki so doslej izšla v slovensčini v tako obsežnem izboru. Uspeh: od 24 Marxovih in Engelsovih del, ki jih je izdala Cankarjeva založba, smo prodali v 10 letih 140.000 izvodov in od 32 knjig in brošur Lenina 175.000 izvodov.

Prav tako pomeni velik uspeh desetletnega dela za idejno in politično oblikovanje slovenskega človeka dejstvo, da smo izdali lepo število del, ki propagirajo in teoretično pojasnjujejo jugoslovanski, socialistični razvoj. Izdali smo 7 Titovih del in prodali 45.000 izvodov, od 7 Kardeljevih del je prodanih 130.000 izvodov, od 4 Kidričevih 30.000 itd.

Slabost tega programa je v tem, da razen jugoslovanske socialistične prakse le slabo seznanjamo bralce z marksistično analizo sodobnih idejnih tokov v svetu in z analizo novih družbenih pojavov v svetu sploh. Zato se bomo v novem desetletju trudili, da bi skupaj z drugimi jugoslovanskimi založbami, ki izdajajo predvsem marksistična dela, začeli z izdajanjem marksističnih razprav z vseh družbenih področij.

Slabost našega sedanjega programa pa je tudi ta, da še nismo uspeli z izdajanjem poljudne marksistične knjižnice, ki bi izčrpne obravnavala posamezne probleme od filozofije in ekonomije do zgodovine, etike in estetike. Potrebnost takšnih razprav dotazuje že dejstvo, da je bilo Kautskyjevo delo Izvor krščanstva hitro razprodano v 4000 izvodih, in Haincelinov Izvor religije v 5000 izvodih, in to v zadnjih letih, ko teoretična dela le redkokdaj prodamo nad 1500 izvodov. V novem desetletju se bomo trudili tudi za to, da bi začeli s sistematičnim izdajanjem takšne poljudne marksistične knjižnice.

Seveda pa to ni samo stvar založbe. Zastavimo si vprašanje, koliko marksističnih teoretičnih del so v prvem desetletju socialistične graditve pripravili naši

znanstveni zavodi in njihovi poklicni sodelavci? Videli bomo, da smo tu najmanj uspeli. Takšnih del še nimamo.

BOŽIDAR JAKAC, prof. Akademije za upodabljačo umetnost

Akademija upodabljačo umetnosti je že doslej dokazala svojo življenjsko silo in umetniško vrednost

Ljudska oblast je takoj po osvoboditvi uresničila stare želje in teže slovenskega likovnega umetnika — pedagoga in vse slovenske kulturne javnosti z ustanovitvijo Akademije upodabljačih umetnosti. Potrebe po takem

samoslojnim slovenskem umetnostnem zavodu so stare nad dve stoletji, zgodovinsko izpričane v poizkusih posameznikov in končno realizirane. Danes mirno lahko trdimo, da opravlja Akademija pomembno vzgojno umetnostno delo in da je že povsem dokazala z razstavami in uspehi svojih gojencev svojo življenjsko silo in umetniško vrednost.

Od 191 slušateljev, kolikor jih je bilo do sedaj vpisanih na našem zavodu, jih je z diplomo končalo študija 122. Med temi je 53 samostojnih umetnikov, 77 pa jih poleg slikarskega odnosno kiparskega dela poučuje na naših gimnazijah. To so samo številke. Za njimi pa lahko poznavalci vidijo mnogo več: to so mladi umetniki, zrasli na naši Akademiji, ki so se s svojim delom uveljavili doma in nekateri tudi v tujini.

FERDO GODINA

Stopite še na Babno Polico

Teško, da bi vas kdaj pot zanesla v Loško dolino. Če pa bi se kdaj zgodilo, da boste celo potovali iz Starega trga proti Prezidu, morate stopiti še na Babno Polico. Vasica leži okrog osem sto metrov nad morskovo višino in tam koruza redko dozori. Ljudje najrajši sadijo krompir. Tudi vodo lovijo v strešne žlebove, kajti tu se začneja že kraški svet.

Pa čeprav koruza redko dozori, čeprav je z vodo težava, kljub temu naletite na Babno Polico na dvoje, kar vas bo prevzelo; lepota te vasice in zlati ljudje, ki prebivajo v njej.

Ce ne boste preveč trudni, stopite še na goli hrib nad vasjo, pa boste videli male hišice pod seboj v dolini, kjer prebivajo ti zlati ljudje. Zato pravim, zlati ljudje, ker sem tam živel v februarju in marcu dvainštiridesetega povsem prosto, kakor če ne bi bilo v deželi Italijanov. Pokazal sem se lahko celo otrokom. Vsak Babnopoljec je namreč vedel, da so me na Babno Polico naplavili zamotani in čudni dogodki te vojne. Kadar sem le imel priliko, sem šel tudi na hrib nad Babno Polico, od koder sem zlahka videl Snežnik, Javornik in druge hribe.

Ob neki taki priliki sem v svojo neverjetno presenečenje zagledal med gozdovi dim. Steber sivoga dima je stal nad smrekami. Takoj sem vedel, da je pod njim partizansko taborišče.

Tolikokrat sem po vaseh o taborišču govoril, tolikokrat sem ga skušal slikati z najbolj živimi barvami, v resnici pa življenja pod tistim dimnim strebrom nisem poznal. Gledal sem tja ves prevzet. Sicer je vlek veter od Snežnika, a izdajalski steber je negibno stal kakor zaklet. Pregovoril sem Ljuba, da morava tja. Da ne čakava niti večera. Saj je bila Babna Polica daleč od hrupnega sveta. Nihče se za to ne bo brigal.

In res sva šla. Po naravi sem, hvala bogu, nagnjen k temu, da vidim stvari, ki jih imam rad, silno lepe. Stvarnost se mi tako rada umakne fantaziji. Kaj pa ima človek drugega na svetu, kakor

hrepenenje po tem lepem, ki je nad vsakdanjo stvarnostjo.

Zato je bila moja notranjost med tisto potjo, ko sem stopal z Ljubom, napeta, kakor je napeta tetiva na loku. Videl bom fante, ki sem jih sicer vse poznal, videl bom ogenj, šotore, spoznal bom končno njihovo življenje.

Ljubo je z gotovostjo izbiral steze, ki so vodile v taborišče. Te kraje je poznal. In ne samo, da jih je poznal, vedel je tudi za vsak korak, ki so ga fantje napravili po teh stezah.

Zdelo se mi je, da je ta narava naenkrat oživela in da je znala govoriti prav v takem jeziku, kakršnega sem si zaželel. Z jas sva dimni steber opazovala, dokler ni izginil. Hodila sva že eno, dve uri, dokler ni nekje izza drevja stopil pred naju stražar. Jaz sem si skušal zdaj vsako novost za vedno vtisniti v dušo. Nikdar ne smem pozabiti, kako je stisnil umazano pest in jo položil na prsi na levo stran ter se nama pri tem nasmehnil. Ne smem pozabiti smrek, katerih veje so se dotikale snega na tleh. Ne smem pozabiti razbrozgane steze, ki je vodila v taborišče in končno ne šotorev, ne ognja in ne tistih, ki so sedeli okrog njega. In res, vsega tega nisem pozabil. Vidim vse podrobnosti, kakor da bi se v tem trenutku spuščal med drevjem k četi.

Ko so naju pri ognju začutili, so obrnili glave proti nama in Smeli, komandir čete, se je dvignil in se nama nekam kisló nasmehnil. Stopil nama je nasproti.

Pri ognju pa se ni nihče drugi zganil. Zdelo se mi je, da nekaj pri vsem, kar sem si vedno predstavljal, manjka. Sam nisem vedel, kaj bi moralo biti. Toda želel sem si še nečesa.

»Ravno prav, da sta prišla,« pravi po tistem Smeli. »Četa pravkar sodi Ivanu.«

Ljubo je prebledel. Prelitel je fante pri ognju. »Zakaj pa?« je vprašal.

»Zaspal je na straži.«

Mene je stisnila bolečina za srce. — Smrt — Ni pomoči. Kje je že padla vsa četa, ker je stražar zaspal? Nekje na Kočevskem?

In prav Ivan. Pred nekaj meseci sem bil pri njih, ko je bil Ivan še doma. Med tem časom so očeta in mater oggnali, najstarejšega brata so ujeli v Trstu in ga zaprli, mlajši brat Jane pa je z njim tu pri ognju.

Ne bi se smelo kaj takega zgoditi. Ne umreti, samo ne umreti!

Sedla sva tudj midva k ognju v mučnem vzdusju, da se bo moralo zgoditi najhujše. Vsi so naju gledali, le Jane je imel glavo sklonjeno med kolena in je za brata jokal.

»Praviš, da nisi spal,« je Smeli zopet začel, ko smo se spet umirili.

»Nisem,« je rekel tiho Ivan. V njegovem glasu si zlahka čutil popolno resignacijo.

»Kako je bilo pravzaprav, Iztok?« Se enkrat nam povej, da bosta Marko in Ljubo tudi slišala.

Iztok je bil droben fant. Imel je temne lase, temne, majhne oči in na bradi so mu takrat pogonale komaj prve kocine. Se preden je spregovoril, je premaknil noge, si objel kolena in s trepalnicami naglo gibal.

»Okrog desetih sem šel pogledat na stražarsko mesto, ker sem danes dežurni, pa sem našel Ivana, da je sedel na štoru in je imel glavo naslonjeno na roke. Ko sem ga stresel za ramo, se je šele zavedel, da sem prišel.«

»Saj sem te slišal že prej!« je rekel Ivan rahlo nejevoljen.

»Kako pa si vedel, da niso Italijani?« je vprašal spet Smeli.

»Vedel sem. Pa mene boli glava...«

»Zakaj pa nisi poklical dežurnega, če te boli glava?«

Po tem, kar sem videl in kar sem slišal, sem vedel, da je Ivan kriv. Čutil sem. In danes, skoraj po štirinajstih letih bom govoril odkrito. Pa ne samo zato, ker je poteklo od tistega dogodka štirinajst let. Govorim še toliko bolj svobodno, ker ni več med živimi ne Smelija, ne Ivana, ne Iztoka in ne Janeta, ker ni med živimi skoraj nikogar, ki je sedel takrat pri ugašajočem ognju.

Ko je bila vrsta na meni, da povem o tem, kar mislim, mi je glas tako smešno zatrepetal, da je bilo zelo neprijetno in nemoško pred tistimi — skoraj — otroci, katerih pa se je dotaknilo trdo življenje in jih napravilo drugačne, kakor sem bil sam. Kaj je bilo tega tega trepetanja. Saj je Ivana vsak izmed njih imel rajši kakor jaz, rajši, ker so samo oni vedeli, koliko jim na vsakem koraku sluherni človek pomeni.

Mogoče sem le s svojo smešno ginjenostjo vplival na koga. Mogoče. Ivan se je namreč ognil smrti. In ko sva stala potem z Janetom nekoliko stran od ognja in sva govorila o njegovih domačih in o domu, ki ga ni bilo več, sem vedel, kaj ga teži. Po njegovih objokanih očeh sem vedel, Ivan naj bi tako padel, od naših krogelj!

Proti večeru sva se z Ljubom vračala. Po istih stezah sva šla, le da z jas nisva iskala več dimnega stebra nad smrekami, ampak hrib pred Babno Polico. Tisti hrib, s katerega sem tako rad gledal hišice Babnopoljcev pod seboj in s katerega sem tistega dne zagledal dim nad taboriščem.

In če boste tudi vi kdaj le obiskali Babno Polico, boste tam našli gotovo še nekaj zlatih ljudi, ki so poznali Smelija in vso njegovo četo. Mogoče se bo celo spomnil kdo, da sem v tistih časih rad zahajal na njihov hrib in da sem rad gledal ljudi in Babno Polico pod seboj. In mogoče se bodo spomnili, da se nisem pri vsem tistem nikoli odlikoval v junaštvu, kakor so se drugi.

ZNANOSTI IN UMETNOSTI

Dr. MILKO KOS, generalni tajnik Akademije ZU:

Razmaha znanstvenega dela v preteklem desetletju smo lahko veseli

Najvišja znanstvena ustanova v Ljudski republiki Sloveniji je Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razmaha znanstvenega in strokovnega dela v njenem okviru v zadnjem desetletju moramo biti resnično veseli. Če vendar, da številke govore, potem moramo temu pritruditi z vso upravičenostjo, če si v zrcalu tega ogledamo delo naše Akademije po osvoboditvi. Ustanovljena leta 1958, je Akademija mogla vsestransko razviti svoje delovanje šele po letu 1945. Pred desetimi leti je bila Akademija glede prostorov najemnica le nekaj sob in v njenem okviru se ni bilo inštitutov. Danes je — mimo ostalega, kar je za njeno poslanstvo potrebno — nameščenih v njenih sedmih stavbah 12 znanstvenih inštitutov, nekateri med njimi v velikih, po osvoboditvi zgrajenih, opremljenih in urejenih zgradbah. V inštitutih je zaposlenih 79 znanstvenih delavcev, vseh nameščenec v inštitutih in izven njih pa šteje Akademija 272. Po letu 1945 je Akademija izdala preko 17.500 tiskanih strani svojih publikacij. Pošilja jih v knjižno zameno na okoli 550 naslovov, od teh pa na preko 450 inozemskih. Zato prejema poleg številnih domačih po povprečno na leto še okoli 5000

zvezkov inozemskih publikacij, za katere bi sicer morali, če bi jih hoteli nabaviti, dejati dragocene denarje. Ob podpori naših oblasti, katere je bila Akademija doslej v tako širokem obsegu deležna, ima najvišja znanstvena ustanova trden namen in načrt svoje delovanje v drugem desetletju po osvoboditvi še razširiti in pozlobiti.

Dr. FRAN ZWITTER, prorektor Univerze:

Univerza bo z delom opravičila žrtve, ki jih daje naša družba

Na naši univerzi je v desetletju po osvoboditvi nastala popolnoma nova fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo, medtem ko je medicinska fakulteta, ki se je pred vojno razvila šele do šestega semestra, postala šele po vojni popolna fakulteta. Od oddelkov fakultet, ki so bili nekaj časa samostojne fakultete, naj omenim novi ekonomski oddelki na pravno-ekonomski fakulteti in novi stomatološki oddelki na medicinski fakulteti.

Novih inštitutov itd. tu ne morem omenjati; njihovo število je znatno kljub temu, da imamo danes znanstvene inštitute izven univerze, česar pred vojno ni bilo. Število univerzitetnih učiteljev je danes več kakor dvakrat večje kakor pred vojno, število asistentov je naraslo še bolj. Število študentov je tik pred drugo svetovno vojno doseglo dva tisoč, skoraj dvakrat več kakor ob začetku univerze; v prvih letih po osvoboditvi se je ta najvišja številka

SMILJAN SAMEC, direktor Opere:

Deset let dela Opere po osvoboditvi pomeni preokretnico v njenem razvoju

Naša Opera je v novih pogojih dela razvila številne mlad kader domačih umetniških moči, zlasti pevcev, dirigentov in režiserjev, in je predvsem v ansambelski zmogljivosti nedvomno dosegla raven, ki presega ne samo okvir Slovenije. To so v teh letih jasno dokazala tudi nekatera naša večje gostovanja

v glavnih kulturnih centrih v državi: na letošnjih Letnih igrah v Dubrovniku in deloma tudi v zamejstvu. Visoka stopnja ansambla ljubljanske Opere se kaže tudi v vedno pogostejših uspehih posameznih solistov, bodisi na umetniških tekmovanjih ali na gostovanjih v tujini, pa tudi v vedno bolj živem zanimanju, ki ga kaže tujina, da bi angažirala naše pevce. Vendar pa kakor je prav, da bi hodili naši umetniki izpopolnjevat svoje znanje in merit svoje sile za nekaj časa na večja gledališča in tudi v tujino, tako se mi zdi potrebno poudariti, da bi navzlic temu nihče ne smel pozabiti, da mu je glavne pogoje za razvoj dala domovina, in da je zato vsak umetnik dolžan posvetiti svoje najboljše moči predvsem domačemu odru in domačemu gledališču. Slovenska Opera in slovensko gledališče sta danes nedvomno že v polzaju, da bi se mogla z združenimi najboljšimi močmi častno uveljaviti pred svetom tudi kot celota in ne le kot doslej samo s posameznimi umetniki.

Če pa hočemo za prihodnost ustvariti slovenski Operi pogoje za še nadaljnjo umetniško rast in razvoj, je nujno, da navzlic

nelahkemu splošnemu gospodarskem upojočaju čimprej pristopimo h graditvi nove, tehnično sodobno urejene operne hiše. V sedanjem majhnem, zastarelem in tehnično primitivnem poslopu je nemogoče kakršenkoli bistveni napredek, saj že dosedanje kvalitete uprizoritve na sedanjem odru sploh ne morejo priti do pravega izraza. Ljubljana mora dobiti novo Opero kot osrednji kulturni in družabni dom, če naj ta uspešno opravlja funkcijo res ljudskega gledališča in visokopomembnega kulturnega središča. Šele nova hiša s sodobnim odrom, potrebnimi delovnimi prostori in kajpak tudi z večjim avditorijem bo ustvarila mož-

nosti večje in boljše umetniške produkcije, odprla pa bo tudi možnosti pomembnejšega scenjskega in režijskega razmaha in s tem izgraditve specifično našega odrskega stila. Ta in tako so vprašanja, ki nujno trkajo na vrata in terjajo neodložne rešitve, če naj ustanova na svoji poti in v svojih nalogah ne obstane in hkrati okrni.

S to željo vseh sodelujočih in nedvomno tudi vseh neštevitih ljubiteljev, ki jim je pri srcu napredek slovenske Opere, želim, da bi prihodnji desetletni, da, petletni pogled nazaj ob prazniku nove Jugoslavije 29. novembra slavili s slavnostno prireditvijo že v novi operni hiši!

LUCIJAN M. SKERJANC, upravnik Slovenske filharmonije:

Slovenska filharmonija dviga raven naše muzikalne reprodukcije

Slovenska filharmonija je kmalu po osvoboditvi strnila v sebi uspehe nekdanje Filharmonične družbe in Glasbene matice, ter je morda v tej sintezi iskati tudi vzrok, da je njen porast v tem deceniju tako nagel in prese- netljiv.

V izredno kratkem razdobju je postavila Slovenska filharmonija enovit in homogen simfonični orkester, čigar neizpodbitni uspehi doma in v tujini (letošnja turneja po Italiji) so ji upravičeno prinesli sloves vodilnega simfoničnega orkestra ne le v naši republiki, temveč v vsej državi. Zbor Slovenske filharmonije pa velja že dlje kot vrhunski mešan zbor federativne republike in si, enako kot orkester, utrjuje sloves z nenehnimi napori in neizpodkopljivim stremeljem k dvigavanju umetniške kvalitete.

Dr. FRANCE KOBLAR, rektor Akademije za igralsko umetnost:

Naloga Akademije je predvsem, zagotoviti potrebam poklicnih gledališč

V Sloveniji smo dobili po vojni štiri nova poklicna gledališča, v obeh narodnih gledališčih v Ljubljani in Mariboru so se v igralskem zboru izvršile velike spremembe — vse to bi brez Akademije ne bilo mogoče. Od 1950, ko so odšli prvi diplomanti in absolventi v poklicno delo, je dala Akademija čez 70 mladih igralcev, režiserjev in dramaturgov s popolnimi ali delnimi študijami, poleg tega se je velik del mlajšega in srednjega rodu na naših odrih vsaj v začetku izobraževal na Akademiji in dobil tu potrebne osnove za svoje delo. Vrhu tega so se mnogi mladi igralci in tudi študentje uveljavili pri filmu in radiu.

Nekoč so mladi ljudje prihajali h gledališču z majhno pri-

pravo ali so se šolali na tujem — danes se vsa vzgoja sistematično urejena opravlja na Akademiji. Drugod v svetu je sicer teoretično in praktično delo po večini

razdeljeno na univerzo in konservatorije, pri nas se znanstveno in praktično, to je umetniškovo-gojno delo združuje, harmonično dopolnjuje in v štirih letih resnega študija komaj zadosti izčrpa. Vendar upamo, da bomo tako prišli do dobrega, res izobraženega umetniškega naraščanja. Z nekdanjim oddelkom za ljudske odre ni bilo pravih uspehov, vsi boljši slušatelji so prestopili na akademski študij; nastaja pa vendar vprašanje, kako bi nudili uspešno pomoč pri ljudsko-prosvetnem delu. Sicer že sedaj to delo tu in tam opravljajo posamezni absolventi, profesorji pomagajo pri raznih tečajih, vendar nadomestila za ljudski oder še nimamo. Predvsem pa je naloga Akademije, da zagotovi potrebam naših poklicnih gledališč, še vedno zelo pereča.

Med neposrednimi nalogami, ki jih rešuje svet umetniških akademij kot najvišja stopnja družbenega upravljanja, naj bi bila priprava za združitev vseh treh akademij, kakor je danes združena vsa Univerza. Treba je tudi doseči jasnost in doslednost pri namestitvi absolventov Akademije. Ne more biti vseeno, ali je kdo končal študije in diplomiral ali samo na pol študiral ali je bil celo izločen od študiranja. Naš Akademijski svet je s strožimi odredbami v zadnjih letih dosegel zadovoljive uspehe glede študijske discipline; ti uspehi se poznajo v dovolj visokem odstotku opravljenih izpitov in v kvaliteti teh izpitov, ne morejo pa biti diplomirani absolventi na isti ali slabši stopnji s tistimi, ki so jih pustili za seboj, kaj še z diletanti, ki jim ni mogoče prisoditi umetniškega imena. Če tu gledališki zakon za sedaj še molči, mora govoriti razsodnost in uvidenost in duh splošnih zakonov.

SLAVKO JAN, direktor Drame SNG:

Več priznanja kot doma si je naše gledališče pridobilo na gostovanjih po državi in v tujini

Povprečno je bilo v ljubljanski Drami na leto 10 premier in 245 predstav v sezoni. Tedaj 99 premier in 2472 gledaliških predstav, ki jih je gledalo 1.572.767 obiskovalcev.

Naša družbena nreditvev nam je z znatnimi subvencijami omogočila to delo. Razne literarno-umetniške smeri in razni izvajalni umetniški izrazi so uravnavali naše delo, ki so ga obiskovalci v veliki večini z vsem priznanjem sprejeli, a z veliko manjšim razumevanjem naša kritika. Bolj in prej kot doma se je potrdila vrednota našega gledališča na gostovanjih v Beogradu, Zagrebu, Trstu, Mariboru, Kopru, Zagorju itd. Tudi številne prve državne nagrade za znanost in umetnost so ugotovile pomen, ki ga naša Drama ima v jugoslovanski gledališki kulturi.

Tega dejstva nikakor ne omenjam kot izraz kakšnega uspevalnega samozadovoljstva, pač pa nam krepi zavest, ko se vsak dan zgrabimo z novimi problemi, ki jih ni malo.

V letu 1949 smo praznovali 30-letnico razvoja naše Drame.

Trenutno najvažnejši problem: so popolna umetniška in finančna osamosvojitve v smislu novega družbenega samoupravljanja in z njim v zvezi izvedba smeri in nalog, ki smo si jih naložili ob prevzemu poslovanja na začetku sezone.

Izvesti repertoar v umetniški in organizacijski zahtevnosti 15 premier, pridobiti čimveč in čimbolj zadovoljivih obiskovalcev, uvesti poskus »bralnega gledali-

šča». Nato pa repertoarna in izvajalna poglobitev v prikazovanju Shakespeara, slovenske izvirne dramatične, ki jo pričakujemo od objavljenih tekstov in od raz-

pisa natečaja, ter Čehova, Brechta in drugih.

Gostovanja po Ljubljani so s pomočjo OLO Ljubljane že organizirana in jih pričnemo 11. decembra pri Svobodi v St. Vidu in 18. decembra v Vevčah. Za večja gostovanja po Jugoslaviji in mor-da v inozemstvu se misli šele zbirajo.

Problem vseh problemov, ki ga že vseh deset let občutimo v smislu odrsokotehnične oblikovne zaostalosti odra, pa je nadaljevanje prizidevanja dramske hiše.

DESANKA MAKSIMOVIC: Krvava bajka

Bilo je nekje tam v deželi seljakov, sredi gorate balkanske zemlje, kjer mučeniške je smrti umrla četa dijakov istega dne.

Istega leta rodili, šolske so ure enako jim tekle, na iste svečanosti so jih vodili, vse so enake boleste pekle in vsi na isti dan zdahnil.

Bilo je nekje tam v deželi seljakov sredi gorate balkanske zemlje, kjer mučeniške je smrti umrla četa dijakov istega dne.

A petinpetdeset minut, preden je smrt zamahnila, se v šolskih klopih je nagnila mala četa nad isto težko nalogo: če potnik na pot se odpravi peš, prehodi li mnogo... in tako dalje.

Misli bile so jim polne istih števil, in v zvezkih po njihovih torbah bilo je nešteto nesmiselnih dvojčica in petič. Priglasila istih sanj in istih skrivnosti, ljubezenskih in rodoljubnih, so stiskali v dnu svojih žepov, in vsakemu se je zdela, da bo še dolgo, dolgo, tekal pod svodom neba, dokler vseh nalog na svetu ne dokonča.

Bilo je nekje tam v deželi seljakov sredi gorate balkanske zemlje, kjer je junaške smrti umrla četa dijakov istega dne.

V dolgi otroški vrsti so za roke se prijeli, in z zadnje šolske ure mirno odšli na morišče, kakor da smrti ni. V dolgi vrsti tovariši v istem trenutku so šli v večno bivališče.

Prevedel Lojze Krakar

IZ ŽIVLJENJA NAŠIH DELOVNIH LJUDI

SREČANJA Z GRADITELJI

jablaniške hidrocentrale

O Jablanici navadno pravijo, da je velika šola za graditelje socializma. O tem se ni težko prepricati. Mnogi so prišli na to centralo kot mladi ljudje brez življenjskih in delovnih izkušenj, z leti pa so postali izkušeni in prekaljeni borci. Eden izmed tistih, ki se je prekalil iz neizkušenega začetnika v voditelja del na jezcu, je tudi Miloš Janković.

Z njim smo se seznanili v Jablanici pred tremi leti. Ko sem prvič prišel tja kot novinar, so mi dejali, da lahko vse podatke o delu na jezcu dobim pri Milošu. Mislil sem, da gre za starejšega delavca ali inženirja, ki je morda namrgoden, zaprt vase. Bil sem presenečen, ko sem pred seboj zagledal zelo mladega, lepo razvitega moža neurejenih las.

Razložil mi je svojo življenjsko pot. Ko je prišel v Jablanico, mu je bilo 17 let. Bil je tehnik na gradbišču, nato predsednik upravnega odbora in naposled vodja del na jezcu. To bi bila odgovorna in težka dolžnost tudi za veliko bolj izkušene delavce. Toda v Jablanici niti ni bilo strokovnjakov z daljšim stažem. »Od prvih dni do danes sem starejši za čela štiri leta,« je rekel Miloš v šali.

Miloš je rade volje opisal dramatičen boj s hudourni reko, z nejevernostjo kmetov, ki vse do zadnjih dni niso verjeli, da bo jez zaustavil reko. Pripovedoval je o betoniranju odvodnih tunelov, ko je vanje vdrla voda, o žrtvah, ki so padle v boju z divjo Neretvo. Pripovedoval je, ne da bi poudarjal sebe, čeprav je bil eden izmed tistih, ki so noč in dan bdeli nad jezom. Tedaj sva se seznanila in postala prijatelja.

Z Milošem sem se drugič srečal dve leti kasneje. Jablanica je bila dograjena in začela je obra-

tovat. V veliki strojni dvorani je predsednik Izvršnega sveta Bosne in Hercegovine Afdo Humo zdej slušatelj tehnične fakultete. Govoril mi je o svojih nadaljnjih načrtih. Jablanica mu je dala

Tak je bil začetek v Jablanici

delil odlikovanja predsednika republike graditeljem Jablanice. Miloš je bil odlikovan med prvimi. Imel je še več življenjskih izkušenj, ki so dragocenejši od sleherne druge šole. Pred njim pa...

Te dni sem ga srečal na sarajevskih ulicah. Miloš Janković je

podlago, zdej je potrebno še trdno tehnično znanje. In Miloš se pridno uči. »Ko pa končam šolo,« je pripomnil nasmejan, »pojdem spet kam na jez.«

Z Ristom Mijatevičem, slavnim rudarjem in poslancem Zveznega zbora proizvajalcev, sem se seznanil v »Stari jami« rudnika Kakanj. Pravkar so uvajali novo odkopno metodo, zgledujoč se na trboveljski rudnik. Otirajoč si pot, ki se je mešal s črnim premogovim prahom, je Rista pripovedoval...

»V Kaknju sem že celih 30 let. Pomnim veliko katastrofo, ki je terjala nad 100 žrtev. Bilo je težko, po tri mesece nismo dobivali plače, a nihče se ni smel upirati, sicer bi ga zaprli. Tudi zdej pripovedujem o tem mladim rudarjem, da bi vedeli, kako je bilo nekoč.

Glejte, zdej uvajamo nov način odkopa. Ljudje se malo boje širine jaška in zato moram biti kar naprej tu. Slo bo. Ljudje so prizadevni in se radi uče od nas starejših.

Izmenje je bilo konec. Počasi sva stopala skozi dolge hodnike proti izhodu. Nekdo je vprašal Rista:

»Koliko vagončkov si imel danes, Risto?«

»Okrog sedemdeset, ne veliko. Imel sem težave. Pa ti?«

»Šestinsedemdeset, več kakor večera.«

Od nekod iz teme je pridrvela kompozicija vagončkov, polnih premoga, stisnili smo se k zidu, nato smo nadaljevali pot skozi hodnike.

Ko smo prišli na vrh, me je Rista povedel v kopalnico.

»To smo napravili pred dvema letoma. Zdej rudarjem ni treba, da po izmeni odhajajo umazani domov.«

Ko je prišel iz kopalnice, je bil Risto čedno običen, namesto

nežna, vendar s svojo spretnostjo in točnostjo vedno dobre volje obvlada vse štiri železne silake.

»Drži pa: misliti je treba na delo, misliti na vse, ki tudi delajo druge delce in dele, da potem s skupnim trudom sestavimo stroj. Lepo bi se mi zahvalili tovariši, če bi slabo centrala zobata koleša, s katerimi bi si ne mogli pomagati. Kakor pri vseh, tako tudi pri meni velja najprej popolna točnost. No, sicer pa brez tega tako človek ne pride daleč v življenju...«

Kdor s tolikšnim zadovoljstvom opravlja svoje delo, zanj ni vprašanje, da bi ne mogel naprej. Kakor tudi za Justo Verdnikovo brčasniki nikoli ne bo vprašanje, da bi ne mogla postati kovinarski mojster.

Franc Gerželj

Na vrhu klanca je stal Tone in zrl v dolino, kjer so spokojno stale hiše, prav na dnu je tiho in mrtvo stala tovarna Dimniki so pošastno štrleli proti nebu, njihovih žrel ni oživljali dim. Nič ni šumelo v zraku in nekajkrat je prislubnil, ne bi li morda zaslišal v zraku tisto čudno, tisto enakomerno šumenje, znak življenja tovarni, ki ga je bil navajen poslušati od otroških let.

Zraven njega je stal oče. S strani je opazoval sina. »Poslušaj,« je rekel. »Nič se ne bo oglašilo. Sedaj je vse tiho. Ze nekaj dni ne morem spat, tako sem se navadil tistega šumenja, ki me je tako lepo uspavalo.«

»Eh, zopet bo šumelo,« je odvrnil Tone in zadelo se mu je, da je zaslišal tisto šumenje, ki mu je pelo v ušesih kakor glasba.

Ze so ozelenele bukve, tudi tiste na najbolj odsončnih krajih. Nebo je bilo čisto in šele prvi oblak je počasi plaval izza hriba. Zakril je sonce in na tovarno je legla pošastna senca: le eden izmed dimnikov je ostal osvetljen, kakor večna svetilka sredi puščobe, kjer se ni nič premaknilo.

Tone se je sponnil, kako je prvič stopil k rezkalnemu stroju in začel delati. Zraven njega je delal njegov najboljši prijatelj Andrej.

»Pojdiva v tovarno,« je rekel Tone. »Rad bi videl, kako izgleda v našem obratu.«

»Le stopiva,« je odvrnil oče, ker mu ni bilo prav, da bi sin začel izpraševati o Andreju. Dobro je vedel, kako je z njima in prepričan je bil, da je sinu še sedaj hudo, ker sta odšla vsak na svojo stran.

Stopala sta po klanecu, ki je bil poln kamenja. škratlo je pod njunimi težkimi čevlji. Oblak je odplaval po svoji poti in zopet je sijalo sonce, dolina pa je bila mnogo lepša in svetlejša. Nič več ni bila tako stisnjena med te hribe, kjer je bila tudi dolina, ki so ji domačini pravili luknja.

»Kje je Andrej?« se je prvi oglašil Tone. Na vsak način je hotel zvedeti, kako je z njim. Enkrat samkrat ga je videl. Tepli so se nekje tam pri Kropi. Drug v drugega sta streljala. Nihče ni zadel. Pozneje je večkrat premišljeval o tem in zdelo se mu je, da on ni streljal, roka je sprožila samo iz navade in mnogokrat je premišljeval, ali je bilo prav tako z Andrejem. Danes, ko sta stopala z očetom po klanecu, pa mu je bilo skoraj žal, da ni ob njem prijatelja. Stopila bi po klanecu, zavila v tovarno, prav tja, kjer so bili njuni stroji.

»Pravijo, da je padel. Drugi pa, da je zbežal čez mejo. Toda verjetno je ostal na domači zemlji. Sestra je menda dobila obvestilo.« Prav tedaj jima je prišla nasproti po klanecu. Ni ju pogledala, glavo je obrnila proč in nemo šla naprej.

Mlada kovinarja iz rudarskega rodu

Tisti trdni, pod zemljo zasidrani rudarski rod v zasavskih revirjih se leto za leto bolj in bolj prepalja. Sprva morebiti še ne tako opazno. Ali celo stari rudarji v očasih na svojih številkah pod zemljo pomislijo: »Kako bo v dolini, ko

bomo, madona, zadnjič odkrhnili tega črnega vruga?« No, do takrat je še daleč, kajne? Tako pravijo geologi in tehniki, ki so se zdej že zasukali od Hrastnika proti Dolu in še dalje proti Hudi jami. Morebiti boš še dvajset, trideset ali štiri deset let kopal in se potil pod zemljo, sosed Drejnič, kdo ve? Toda otrok po kolonijah ne zmanjka. Ko maj se dobro obrne nekaj let, že imaš fanta in dekle, ki se ogledujeta za lastnim kruhom. Še drži lista stara kri: rudar z očeta na sina. Ali čedalje manj. Glejte, koliko sto in sto ljudi se vsak dan ob izmenitvi vsuje iz Strojne tovarne, iz »Mehanike« pa iz »Strojnega mizarstva!« Med njimi je skorajda cela mlada generacija. V nekaj letih sta tod začela rasti ob rudarju in cementarju kovinar in tehnični delavec. In ne bo treba dosti let, ko se bo v življenjski utrip Zasavja ob rudarju in cementarju zasedrni še mladi kovinar.

Za današnji praznik, ko so tudi vse rudarske in revirske generacije močno pomagale dognati boj do republike, smo obiskali dva mlada kovinarja. Vroč rudarsko kri še nosita v sebi in všeč vam bosta oba.

TOČNOST NA STOTINKE MILIMETRA

Za vitko razpotegneno stružnico »VDF 337« obdeluje Milan Lindič pošteno železno kladlo. Vmes si z desne roke briše drobne curke krvi. Kakor da se ni nič zgodilo. Stružnica poje naprej v hrupu in trušču, ki ga v obdelovalnici ženejo stroji in ljudje. Rezila se cvrčeče in hlavno zjedajo v kovino, da na vse strani odletavajo vrtnčasti ostružki. Milan Lindič je zadovoljen. Z

naaglimi kretnjami si popravlja svoj kipečo baretko.

»Nič hudega. Ostružek me je opazil...«

Malo postojiva. Z očim dopadljivo popaseva lepo stružnico. Menda najboljšo v Strojni tovarni. Kakor oče na številki pod zemljo, s takšno vznemirjeno vsečnostjo stoji zdej mladi Lindič pred svojo stružnico. In zakaj bi tajil? Z obraza mu berem. »Pred desetimi leti so me dali v rudarsko šolo. Pa sem zmeraj mislil, da bom kovač, raje kot na šihitu pod zemljo. Tri mesece sem vzdržal, dokler se mi niso odprla vrata v kovinarsko šolo...«

Preprosto in priklupno pripoveduje mladi Lindič o tistih svojih prvih letih. A čutim, kako mu je prav, da se je takole zasukalo, z rudarske na kovinarsko. Fantovske sanje so mimo. Zdej stoji za stružnico in ji streže izvirjen in marljiv petindvajsetletni Lindič. Odkar je končal šolo, je tako rekoč za stružnico.

»Ne bi več hotel od tod,« pravi, ko skloni glavo nad stružnico poltska ostružke izpod vrtece se železne grotne. »Ze res, da po osmih urah čutim noge. Drugače pa ni, da bi kaj rekel. S to rečjo je pač takole: Za stružnico je treba stati ne samo z nogami, ampak z glavou me ošine, ne da bi za fas odjenjal z delom.

Takle šeststopenjski navoj in matiča pa polži, no, to da človeku ne misli, se Lindič slednjič razgreje, ko mi pripoveduje o svojem delu.

»Pri nas gre pravzaprav za točnost. Tu se ne pravi gor ali dol. Vse more sedeti. Ne za milimeter, za stotinke milimetra, če treba, tudi za tisočinke. Slabo vozi, kdor nima tega občutka v rokah, kdor ima trde roke. Ze res, da ne izdelujemo ur. Ali tudi pri strojih, ki jih delamo, ni izgovorov. Kako naj se vse uje, če pomeš malo mimo? Če točnosti nimaš v krvi, se pravi, ne boš dolgo za temile stroji...«

Izmenje je pravkar konec. Z Lindičem še postojiva. Brez delavskega samoupravljanja, akordnega dela, tehnične zaščite in podobnih vprašanj vendar ne moreva narazeti. Kakor za stružnico, tako tudi tu mladi Lindič »stoji z glavou, kot sam pravi.

»Včasih doma tudi kaj berem. Smučam se rad in telovadim. Najraje pa igram nogomet. Če dobro stojim za stružnico, zakaj bi še dobro ne stal v голу kot golman. Dobro?« vzradoščeno odhaja mladi Lindič na zaslužno kosilo.

KER PRI VERDNIKOVH NISO IMELI SIVALNEGA STROJA

»Povem vam, najraje bi postala šivilja,« skuša seč drobna, živa Justa Verdnikova za osem let nazaj. Če bi takrat Verdnikovi na »Te-reziji« imeli doma šivalni stroj, bi se verjetno danes z Justo ne bila srečala ob bateriji njenih štirih rezkalnih avtomatov.

stroki, kolikor jo poznam, je toliko dela, ki ga žena kot kvalificirana kovinarica zmore prav zlahka, ne da bi to nanjo kakorkoli vplivalo...«

Kdor bi videl Justo Verdnikovo ob njeni bateriji rezkalnih avtomatov, bi šele občutil, kako prav ima to marljivo deklo. Dasi drobna in

Med fanti je prebila kovinarsko šolo. Podoba je, da je bilo najteže skraja, ko so tako počasi in z bolečino ngašale sanje o šiviljskem poklicu, ko so nežne roke namesto voljnega blaga, škarij in igle začutile v dlaneh mrzlo kovino in težko orodje.

»Kaj bi dala, če bi lahko po prvem letniku izstopila,« pravi Justa, ko z bombaževino čisti ležaje ha prvem stroju. »Niso me pustili. Prav so imeli. Škoda bi bilo leta. Pa še v zadregi bi bila, kam naj se obrnem. Vzdržala sem in vedno laže mi je šlo od rok. Prav zares, čisto nič mi ni žal, da se je tako zasukalo, da sem namesto šivilje postala poklicna kovinarica.«

Zdi se, da je naši ženski mladini kovinarski poklic še hudo tuj. Največ se prihajajo vanj kot nekvalificirana delovna sila, ki se polagoma privaja.

Znabiti Justa Verdnikova misli na vse to, ko mi pripoveduje, kako se pravzaprav v tem poklicu počuti in kako ga občuti.

»Ze res, da je treba včasih prijeti v roke kak težji kos kovine. To pa bo menda tudi vse, zastran česar bi mogla kaj reči. V kovinarski

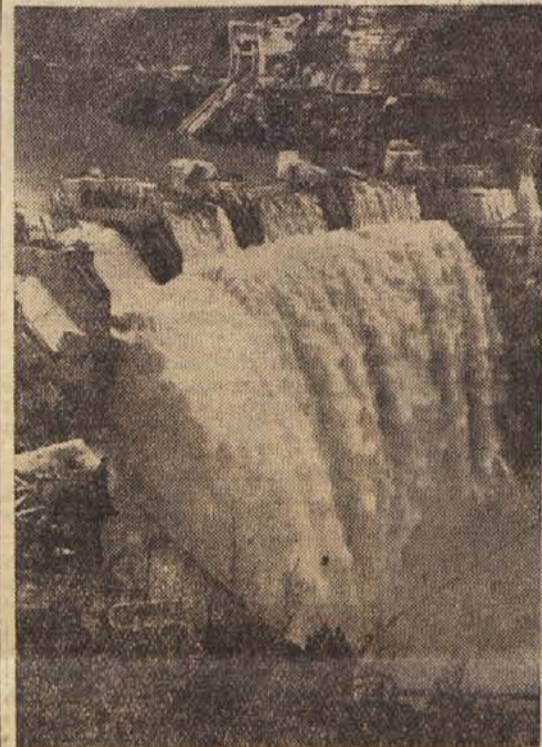
stroki, kolikor jo poznam, je toliko dela, ki ga žena kot kvalificirana kovinarica zmore prav zlahka, ne da bi to nanjo kakorkoli vplivalo...«

Kdor bi videl Justo Verdnikovo ob njeni bateriji rezkalnih avtomatov, bi šele občutil, kako prav ima to marljivo deklo. Dasi drobna in

potnega črnega obraza sem zagledal sveže in umito lice.

Povabil me je k sebi domov. »Viš,« je pripovedoval, »rudarji zdej odhajajo domov. Zame pa se je začel drugi del delovnega dne. Prav gotovo me čaka kdo izmed volivcev.« Ni se zmotil. Doma je starejša ženska čakala, da bi povprašala poslanca za svet, kako naj doseže svojo pravico, dokler je njen sin v armadi. Potem je prišel kurir iz komiteja in mu povedal, da ima ob petih sestaneh.

Vtem ko je kosil, je poslanec Zveznega zbora proizvajalcev prelistaval gradivo, ki je prispelo iz Skupščine. »Veliko dela je,« je rekel takole mimogrede. »Treba je obiskati Brezo, Visoko, Ilijaš in slišati želje ter probleme. Vse to so kolektivi, ki se razvijajo. Težav je vse polno. Pa tudi pri nas v Kaknju ni lahko. Rudnik

Jez jablaniške hidrocentrale

nima stanovanj, nima investicij za razširitev proizvodnje, potrebe pa naraščajo.«

Vitko dekline visoke rasti je postavilo predenj kolačke.

»Ne utegnem, čakajo me na sestanku,« je rekel Risto in hitro vstal. Nekdo mi je kasneje rekel, da je bil Risto več kot tridesetkrat udarnik.

Pot Himza Meha od partizanskega kurirja do člana delavskega

sveta rudnika in železarne Vares je bila težavna. Leta 1942 se je pridružil partizanski brigadi v Podgrmeču. Točneje rečeno, v na pol porušeni kmečki hiši so partizanske enote našle od mraza premrlega dečka trinajstih let in ga vzele s seboj. Ko so se začele nemško-ustaske ofenzive na Podgrmeč in Kozaro, se je Himzo spretno tihotapil skozi sovražni-kove vrste in prinašal štabu dragocene podatke. Tu v Podgrmeču je doživel ognjeni krst.

Ko je bilo vojne konec, je bil na mladinskih progah Samac-Sarajeva in Brčko-Banovići. Kratki tečajji so odprli pred njim nove razglede. Naučil se je brati in pisati ter šofirati. Starejši in bolj izkušeni tovariši so rade volje pomagali bistremu fantu. Potem je prišel v Vares, da bi uporabil svojo mladost v dobro domovine. V šestih mesecih je končal tečaj za vodje žerjavov. V dveletni delavski šoli si je nabral novega znanja. Na volitvah za člana delavskega sveta je bil

nima stanovanj, nima investicij za razširitev proizvodnje, potrebe pa naraščajo.«

Vitko dekline visoke rasti je postavilo predenj kolačke.

»Ne utegnem, čakajo me na sestanku,« je rekel Risto in hitro vstal. Nekdo mi je kasneje rekel, da je bil Risto več kot tridesetkrat udarnik.

Pot Himza Meha od partizanskega kurirja do člana delavskega

glasov.

Zdej je Himza zrel mož 26 let, ki ga v delavskem svetu radi poslušajo. Če ga zvečer vidite, kako hiti po ulici, vam pove, da bo kmalu opravil izpite za prvi in drugi razred gimnazije. Po njegovem izrazu in govoru bi težko prepoznal kmečkega fanta, ki so ga pred kakimi 13 leti partizanske enote našle v na pol porušeni kmečki hiši.

Lj. R.

NA VRHU

Toneta je nekaj vleklo, da bi stopil do nje in jo povprašal po Andreju, toda vedel je, da ne bi dobil odgovora.

»Tako,« je čez čas odvrnil Tone.

»Kaj bi o tem premišljeval,« mu je rekel oče.

»Tak je pač bil. Ko mu je umrla mati, jo je

stražil s puško in vpil, da se prikaži, če si upaš, da ti bo že pokazal. Nekajkrat je celo prišel k nam in vprašal po tebi. Enkrat je rekel, da si ti kriv, ker ga nisi počakal.«

»Pa ste mu verjeli?« je vprašal Tone. Nekje daleč je zaslišal partizansko pesem, ki je prihajala vedno bliže.

»Kdo neki bi mu verjel,« je odvrnil oče. »Če bi kaj povedal, bi nas vse spravil v nesrečo. Zaradi njega pa nismo mogli vsega postaviti na kocko.«

»Prav ste naredili, oče,« je rekel sin, čeprav si je nekje v sebi želel, da bi bilo drugače. Pogledal je na vrh hriba. Sedaj je priplaval cela čreda oblakov. Bilj so tako čisto beli, kakor bi jih slikar pred tem obelil z apnom. Sonce jih je s svojo toplino začelo kosati na matne delce, ki so izginjali v modrinj neba.

Sin in oče sta prišla do tovarne. Pri vratih je bil samo čuvaj. Stopil je iz čuvajnice in se pošalil: »Pa menda nista prišla na delo.«

»Malo greva pogledat,« je odvrnil stari.

»Le pojdiva. Nič novega na bosta videla. Vse je stolčeno. Se dolgo ne bo nič iz te tovarne.

Zemlja je dobila ljudi ki ji vračajo plodnost

Kmetijstvo na Kočevskem ni več pasivno — Čez tri leta bo kočevsko kmetijsko posestvo največji dobavitelj plemenske živine v državi

Kadarkoli smo v preteklosti pisali in govorili o kočevskem kmetijskem posestvu, nam je to posestvo vedno pomenilo mnogo več kot le 972.000 kg mleka in mlečnih proizvodov, 3070 glav živine v skupni teži 363 ton in 2583 ton krompirja, sena, povrt-

Pa so stari Kočevjarji popustili prav taktat, ko je postajala zemlja voljna in se jeli ukvarjati s krošnjarstvom. Proces zapuščenja kočevske zemlje je trajal vse do druge svetovne vojne, ko so se pretrgale poslednje niti povezave med zemljo in človekom in so jo

zadržujejo rastline v razvoju. Spomladaj ogroža mlade rastline slana, jeseni pa že zrele pridelke. Nasprotno pa nagel porast temperature v juliju često povzroči, zlasti pri žitih, ki se v hladnih dnevih ne morejo normalno razvijati, prenašlo in prisilno dozorevanje, kar ima za posledico na pol prazna in neizgrajena zrna. Povprečje pridelkov vseh rastlin, ki so jih tu gojili, jasno kaže vso surovost teh temperaturnih razlik. Dolge zime zahtevajo tudi trdne hleve, skrajšujejo dobo paše in podaljšujejo prehrano živali v hlevih. Glavna poljska dela, kot so okopavanje, spravljanje detelje, sena s travnikov in košenic, žetev itd., je često treba opraviti hkrati, v relativno kratkem času poletja in zahtevajo naenkrat veliko delovne sile, ki pa po opravljenem delu nima več zaposlitve.

štev, pač pa pride v poštev za krmno in silažo. Od rastlin je moč v rednem agrotehničnem roku saditi le zelje, vse ostale vrtnine pa morajo čakati, da mine nevarnost slane. Struktura rjavih kraških tal je zaradi pomanjkanja aktivnega humusa in kalcija nestabilna in podvržena stalnemu izpiranju. Ta tla so kisla. Vse naštetu narekuje pravilno izbiro rastlin v kolobarju, pravilno in dobro gnojenje in vse ostale agrotehnične ukrepe, s katerimi ustvarjajo stabilnejšo strukturo tal, da se tla lažje upirajo destruktivnim procesom. Vse to pa zahteva tudi popolno in dobro proučeno organizacijo dela, in to tembolj, ker se vse delo nagramadi na zelo kratek čas.

NAJVAŽNEJSI AGROKULTURNI UKREPI

Pravilni kolobar je osnovni element, brez katerega se kmetijska proizvodnja ne more stabilizirati v smeri trajne plodnosti tal. Pravilni kolobar vzdržuje stalno plodnost tal, daje možnost racionalizacije in mehanizacije, vsklajuje odnos med živalsko in rastlinsko proizvodnjo ter daje določeno področje obelazje ekonomske stabilizacije. Pedološka slika kočevskega področja in gospodarjenja v smeri razvijanja intenzivne živinoreje določa tudi že kolobar. Izvajajo pa na posestvu tudi druge agrokulturne ukrepe. Da zadrže v prsti vlago v poletnih mesecih in uspešno uničujejo plevel, prašijo strnišča. Da povzročijo pravočasno mineralizacijo hlevskega gnoja v zemlji, ga zaoravajo poleti in jeseni. Da obdržijo pravilno strukturo tal, vsako jesen zemljo globoko pororjejo, kultiviranje posevkov opravljajo v njihovi najobčutljivejši razvojni fazi, ko se plevel

Krava Bistra v Zajčjem polju bo letos potolkla svoj lanski rekord. Že do sedaj je dajala 6730 litrov mleka na leto. Z Bistrom pa tekmuje že tudi mnogo drugih krav. Na sliki so Mura, Pika in Vesna.

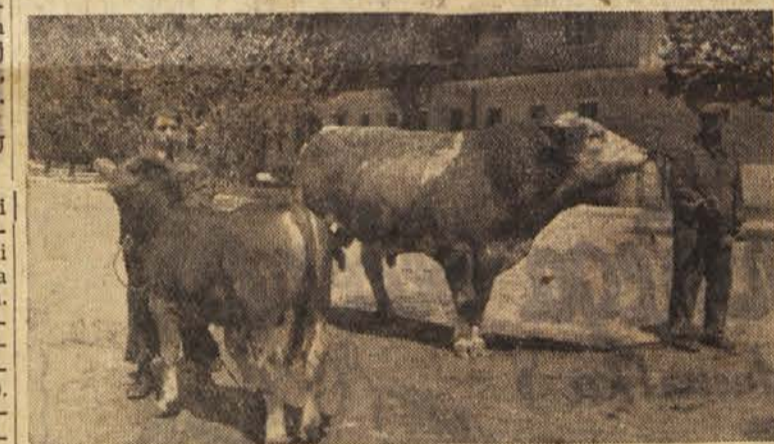
Ponoči je Sora tella, zato ji je mala Rezika prinesla najboljšega sena

ni, sadja itd., v prenesenem smislu vsega 392 vagonov tržnih viškov na leto, kar posestvo zdaj že daje. Kočevsko posestvo je bilo za nas vedno simbol socialističnega naprednega kmetijskega posestva, ki bo za zgled in vzpodbudo vsemu slovenskemu kmetijstvu. Toda prva leta po osvoboditvi smo preuranili z nadami: polja so ostala še naprej zanemarjena, živina lačna, mi pa smo v tem stanju že iskali uspehov. Pa vendar ta leta so bila potrebna! Koliko brezdomcev je po vojni prihitalo na Kočevsko po kruh; zlahka in na hitro so si ga hoteli narezati. Zemlja ga jim takoj ni dala in pustolovci so odšli, le ljudje z voljo in srcem so vztrajali. Ostali so na zemlji in se z njo spoprijeli.

stari naseljenci zapustili. To je bridek nauk v svarilo rodovom! Prer dvema stoletjema so stari naseljenci na Kočevskem izgubili vero v zemljo, opustili so kmetovanje in si poiskali zaslužek izven kmetijstva. Gozd in krošnjarjenje sta jih rešila popolne bede. Gozd pomaga tudi sedanjim ljudem na Kočevskem, da bo prišla zemlja zopet k sebi. Dajala bo več, kot je dajala kdajkoli v svoji zgodovini. To delo na Kočevskem kmetijskem posestvu, da dobi zemlja zopet moč roditi in dajati, je boj sedanjih ljudi, zagrizen in trd boj, ki zahteva vztrajnosti in znanja.

LJUDJE IN TEHNIKA V BOJU Z NARAVO

Geografski položaj, klimatski pogoji, pedološka sestava zemljišča, konfiguracija tal in ekološki pogoji — vsi ti činitelji govorijo za razvoj živinoreje na Kočevskem. Na Kočevskem vlada trda celinska klima z vsemi tipičnimi pojavi, saj je tu najbolj hladno področje v Sloveniji (razen alpskega). Samo v treh mesecih v letu (junij, julij, avgust) ne nastopa možnost slane. Dolge zime občutno skrajšujejo vegetacijsko dobo in

Plemenska živina

še ni razbohotil, itd. Z vsemi temi ukrepi vzoredno so orne površine do neke mere že pripravili do ugodne plodnosti in na Mlaki so ogromne komplekse gozdnih tal, ki so predstavljala absolutne kmetijske površine, meliorirali. Tudi mehanizacije in gnojenja travnikov in senožeči, razmejitev poljedelskih od gozdnih površin in obnove sadjarstva so se že lotili. Vse to je ob dobri delovni organizaciji že rodilo uspehe.

KOČEVSKA JE ŽE VELIKA KMETIJSKA TOVARNA

Pravo sliko velikega napredka na Kočevskem pokaže statistično primerjanje po gospodarskem efektu prej in sedaj. Ko so na tej zemlji živeli še Kočevjarji, je bila kmetijska proizvodnja tod vedno pasivna in zaostala. V kratkem času pa so na isti zemlji novi ljudje s pomočjo tehnike dosegli neverjetne hektarske donose, ki pa so šele na četrtini maksimalne

IN LJUDJE...

Se je v ljudeh v teh letih, ko so negovali zemljo in postavljali temelje posestvu, kaj premaknilo? Srečal sem v hlevu v Slovenški vasi družino, ki je bila med prvimi na posestvu. Mož in žena. Prišla sta, da bi si zaslužila denar in si kupila v Prekmurju hišico in majhen kos zemlje. Ko se jima je rodil sin, sta letos spomladi odšla s posestva na svoje v Prekmurje. »Ti, Frenki, nisva ravnala prav,« je rekla neke nedelje v juliju žena možu. On je sklonil glavo, pa nič rekel. Ko sta šla drugo jutro na njivico, ki se jima je zdela majcena kot krpica iz pravljice, je on odločil:

Vsak dan 500 litrov mleka namolzeje v livoidskem hlevu

večine kmetijskih delavcev na posestvu. Da bodo otroci rasti z zemljo in bodo nadaljevali delo. »Zgradili bomo hišice!« so sklenili na upravnem odboru. Stiri dvostanovanjske že stoje, pet jih je še v gradnji in, ko bo denarja dovolj, bo imela vsaka družina svoje udobno stanovanje.

V Zajčjem polju živi bivši nemški ujetnik Henrik, ki se potem, ko je preživel nekaj let na posestvu, ni hotel vrniti domov. Doma ga čaka zemlja, res, brez vsega, gola, prazna zemlja. Toda na Henrikovem domu so nekoč redili krave črnolisaste pasme, ki so dajale do enajst tisoč litrov mleka na leto. Henrik ima v hlevu na posestvu v Zajčjem polju petinosemdeset krav, ki ima vsaka povprečno molznost okrog dva tisoč deset sto litrov mleka na leto. To je še malo. Med njimi je »Bistra«. Letos bo dala ta krava čez sedem tisoč litrov mleka. Henrik se je oženil, dobil je sina in je sklenil, da bo ostal na posestvu. Zakaj? Zato, ker hoče imeti v hlevu same »Bistre«, ki bodo dajale še več mleka.

Bi lahko k temu dodali še kaj? Se precej takih in podobnih primerov. Ljudje so prve čase bežali s posestva, zdaj ostajajo. Še novi prihajajo z družinami in s posestvom vežejo svojo bodočnost. Kaj vse to pomeni? To pomeni, da stoji posestvo na pravih temeljih, da ljudje verujejo v njegov razvoj in vežejo svoja življenja z njim. To je veliko. To je največ, kar more biti jamstvo za uspeh.

LOJZE JAKOPIČ

KLANCA

Morda pa nikoli več ne bo stala na tem mestu in jo bodo pustili, da bo zarjavela do kraja. »Nič je ne bomo pustili,« je odvrnil Tone. »Staro so uničili, da bomo naredili nekaj novega. V njem so te besede sprožile novo misel, ki je pred tem ni tako močno in točno zaznaval, zakaj mora človek rušiti, če hoče nekaj novega zgraditi. »Stara klepetulja,« je rekel oče. »Samo na svojo službo misli, za drugo mu je prav vseeno, njemu je važno, da zasluži.« Sin ni nič odvrnil. Tiho je stopal pred očetom. Njegovi okovani čevlji so jekleno odmevali, ko je stopal po zvitem železju. Letala so do kraja opravila svoje delo. Nekateri deli tovarne so bili popolnoma uničeni. Nič se ni premaknilo v tej mrtvi gmoči železja, v kateri je bilo še pred kratkim toliko življenja. Zadnje korake, preden sta dospela v njegov obrat, je Tone zelo pospešil. Imel je občutek, da se mu še nikoli ni tako mudilo kakor tokrat. Dobro je vedel, kje je stal njegov stroj. Takoj zraven njegovega je stal stroj, na katerem je delal Andrej. »Tamle je,« je rekel očetu in stekel med podatjo naprej. Toda kmalu se je spotaknil in padel. Močno ga je zabolelo koleno in ko se je dvignil, je videl, da teče kri. »V tej tovarni ne smem bežati,« si je rekel. »Prvič so me prestrelili, sedaj pa sem se sam prestrelil.« Takrat je bil za strojem še Andrej. Z robcem si je zavezal koleno in počasi stopil naprej. Takoj za njim je prišel oče. Obstal je ob stroju. Ves je bil skrivenčen, kakor bi ga zvila starost in onemoglost. Andrejev stroj pa je stal tukaj skoraj cel. Stopil je k njemu in prijel za ročico, potem je z roko pognal kolo, ki ga je gnal jermen. Kolo je zajezalo, da se je njegov odmev počasno razlegal po pusti in prazni dvorani. Zraven pa je stal oče in gledal sina, le-ta je še nekajkrat pognal kolo, potem pa se je vsedel na železja. Z glave je vzel partizansko čepico in si obrisal znoj. »To ga boš še brisal,« je rekel oče. »Tudi ti,« je odvrnil sin. »Potem sta odšla iz tovarne. Ob izhodu se je zopet vanjo obregnul vratar. Nista mu odgovorila. »Kakšna sta,« je zabundal vratar sam vase in potem utihnil, ker je videl, da mu ne bosta odgovorila. Stopila sta po klanca, kakor mnoga leta pred tem in kakor sta stopala še mnoga leta potem. Tone se je mnogokrat ustavljal na vrhu klanca in

prislutnil v dolino, ki je bila zopet napolnjena s tistim šumom, ki ga je poznal. Oče je že dolgo mirno spal, ker ga je ta šum uspaval. Tone je dobil novo stružnico, zraven pa je ostala Andrejeva. Tu je sedaj delal Zane.

Dostikrat je Tone pogledal proti njej in si za trenutek zaželel, da bi tukaj delal Andrej. Ni ga mogel izbrisati iz sebe. »Skoda,« je dejal včasih sam sebi, »da je šel po svoji poti. Njegova sila je šla v veter, nikjer se nič ne pozna. Morda bi ga pa le moral počakati.« Toda vedel je, da bi Andrej šel po svoji poti, pa naj bi ga počakal ali ne. Zopet je meril korake po klanca, ki je bil že zdavnaj nasut. Nič več niso tako škripali čevlji na pesku, kakor prej na kamenju. Svet okoli njega se je spreminjal, da še sam ni mogel prav slediti, čeprav ga je meril, sodil in opazoval samo iz tega klanca, ki je vodil od njegovega doma, pa mimo gostilni, tja do tovarne, kjer je stal novi stroj zraven starega.

Počasi sta postala s sosedom prijatelja. Zane je bil nekaj let mlajši kakor on. Bil je visok, medtem ko je bil Tone srednje postave. Prvi slok, drugi zajeten. Pa vendar se je Tone tu zadrževal, da ga ima rad in da bi mu bilo prav tako hudo, če bi ga izgubil, kakor sta se nekoč razšla z Andrejem.

»Kaj, Zane, čudni smo ljudje,« je nekoč vprašal Tone, ko mu je povedal, kako je bilo z njim in Andrejem. Povedal mu je vse od šolskih klopi, pa do tega, ko sta delala v isti tovarni drug poleg drugega.

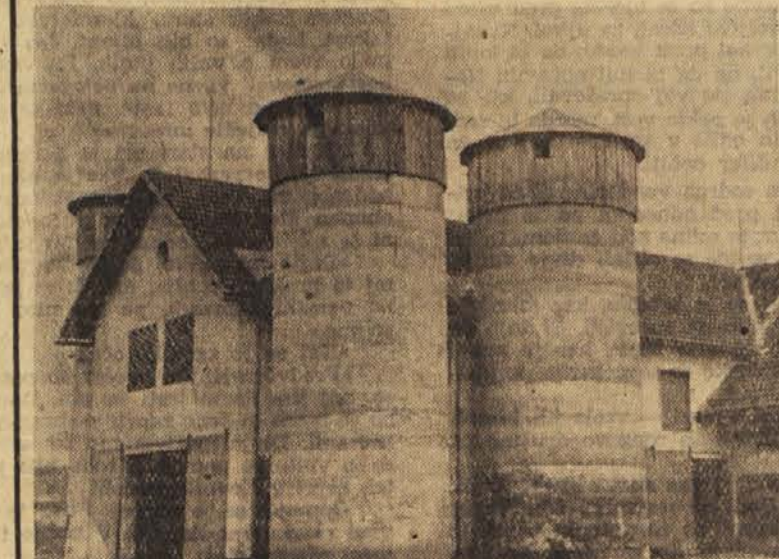
»Kaj bi bili čudni,« je odvrnil Zane, ki je rad razpredal misli. »Ti imaš nov stroj, jaz pa starega. Vse je zrastle iz stare tovarne. Ravno tako pa je z ljudmi. Vidva sta zrastle skupaj z Andrejem, pa vendar sta šla vsak po svojem. Ti si se vrnil, on je ostal. Oba se menda ne bi mogla vrniti, ker sta odšla vsak po svoji poti.«

Zane je utihnil. Tone se je zamislil in rekel: »Stroje imamo, ljudi imamo, pa vendar se mi včasih zazdi, da so bili tisti ljudje v gozdovih boljše. Ne vem, kako bi ti to povedal.«

»Že razumem,« je odvrnil Zane. »Premalo smo še ljudje. Stroj zamenjaš čez noč, človeka pa ne moreš spremeniti čez noč.«

»O, ti filozof,« je odvrnil Tone. »Prav si povedal.«

»In ti, ki vedno bredeš nekje sam v sebi,« je odvrnil Zane. Tone se je še mnogokrat ustavljal na vrhu klanca in premišljal o Andreju, o starem in novem stroju, o sebi. In tudi njemu se je včasih zazdelo, da mnogokrat ni več tak, kot je bil nekdanj. Vojko Novak

Na Mlaki imajo šest velikih silosov, ki so z zgradbo povezniti s hlevi. Mliaka je od osmih kmetijskih obratov na kočevskem posestvu največje in najbolj organizirano.

Z obiska
na očesni kliniki

BOJ S TEMO

Dne 17. novembra letos je minilo 65 let, odkar je bil pri ljubljanski bolnišnici, ki je bila tistikrat se v poslopu na Ajdovščini, ustanovljen poseben očesni oddelek in odkar se je zdravljenje oči začelo razvijati kot samostojna veja medicine. Pred tem so na Kranjsko prihajali padarji in ranocelniki, sloveči kot prebodelec sivih mren, ki jih je ljudstvo močno čislalo. Ob močni konkurenci njihovega renomeja niso imeli v Ljubljani obstanka niti prvi izolirani zdravniki, ki so se posvetili zdravljenju očesnih bolezni.

Šele dr. Emila Bocka je šef bolnišnice na Ajdovščini dr. Fuks prepustil zdravljenje očesnih bolnikov, in ko je bilo le-teh zmeraj več, so 1890. leta osnovali poseben očesni oddelek. Po potresu je tudi ta oddelek dobil posebno stavbo v sklopu nove bolnišnice, kjer deluje še sedaj, in to v nekoliko razširjenih prostorih, po dozidavi 1912. leta.

Ta jubilej in pa številna nova znanstvena odkritja ter nagel razvoj zdravljenja očesnih bolezni, nas je napotil, da smo obiskali kliniko, kjer se ves kolektiv pod vodstvom prof. Leopolda Jeseta — učenca dr. Emila Bocka in prof. Botterijs, prvih šefov očesnega oddelka — trudi, da ohranja in zdravi organ, ki je človeku najdražji — oko.

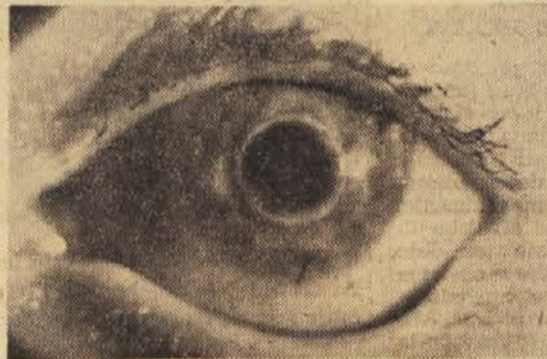
Z zaupanjem, in sicer povsem upravičenim, se zatekajo na oči bolni v očesni oddelek ljubljanske klinike, ki si je v teku 65 let obstoja priboril sicer bore malo »življenjskega prostora« v nasprotju s tem pa zelo dober sloves v zdravljenju in pri operacijah, tako da je glede na to popolnoma enakovreden številnim tujim očesnim klinikam.

Ta oddelek se v marsičem razlikuje od ostalih oddelkov ljubljanske klinike. Že ob prvih korakih in ob prvih srečanjih z bolniki, ki bi se jim ne mogel izogniti, četudi bi hotel — saj jim hodniki nadomeščajo dnevne sobe in prostor, kjer dobivajo zdravila — me je obšel občutek, da sta za temi stenami trpljenje in v srca uklenjena skrb hujša od trpljenja in skrbi drugih bolnikov. Skoraj neopazen tresljaj roke, ki operira, huda okvara očesa ali obolenje, pred katero mora kloniti znanost, prinašajo strahotno posledico — slepoto.

S PRENOSOM ROZENICE MRTVEGA ČLOVEKA NA OKO SLEPEGA JE V NEKATERIH PRIMERIH MOČ VRNITI SLEPEMU VID

Nič čudnega, če sem pod tem vtisom v razgovoru z docentom doktorjem Stergarjem najprej vprašala, ali je moč vrniti slepeemu vid? Rada bi ta stavke s klicajem zapisala v naslov, ne zaradi novinarske atrakcije, temveč zato, ker si želim, da

bi izginila globoka žalost z obraza delavca, ki mu je v tovarni v Kidričevem briznil vrel aluminij v oči. Zelela bi to zaradi fantka, ki tako žalostno sedi v svoji postelji zaradi enega samega trenutka nepredvidnosti in nesreče, ko je eksplodirala bomba in mu — pozabljena

Slika iz arhiva očesne klinike: slepo oko pacienta, pri katerem je odlično uspel prenos roženice.

prisproda vojne — požrla roko in eno oko, drugo pa močno poškodovala.

Če tega ne storim, je to zato, ker ne bi rada budila nad tistim, pri katerih je slepota neozdravljiva. Vendar pa naj o teh operacijah — transplantaciji roženice ali keratoplastiki — ko zdravnik prenese z mrtvega človeka roženico na oko slepega, spregovorim na prvem mestu. Velik uspeh pri teh operacijah so omogočili boljša operativna tehnika, možnost preprečitve infekcij

in izpopolnjeni tehnični pripomočki, vendar pa to le v primerih, ko pri bolniku oko, razen roženice, ni prizadeto.

Ceprav take operacije ne bi bilo moč uporabiti pri mnogih, jo je moč uspešno izvesti pri nekaterih. In kaj pomeni slepemu spregledati in vsaj posameznim vrniti vid, o tem bi nam lahko pripovedovali tisti, ki so po dolgih letih slepote spet spregledali. Morda bi nam to povedala mamica, doma s Ptujске gore, ki ne pozabi nikdar, kadar pride v Ljubljano, obiskati docenta dr. Stergarja, da se mu še enkrat zahvali, da lahko po desetih temnih letih spet dela, potuje, bere — vidi! Ali še bolj, Grbec Jože, mlad fant, ki mu življenje odpira še vsa pota.

KAKO JE ZDRAVNIKOVA ROKA IZPREMENILA USODO MLADEGA FANTA

Doma je blizu Šmarji v Istri in kot otrok je moral leto za letom na zdravljenje oči v Ljubljano. Zavrata očesna škrofuloza mu je stopoma slabšala vid, dokler se mu

»Potrpjenje,« je odgovarjal zdravnik, »ko boš dovolj star, da boš ubogal stroga navodila po operaciji.«

Mimo Jožeta je šla petnajsta, šestnajsta pomlad. In potem je zdravnik nekega dne zvedel za hudo prometno nezgodo. Mlajši človek, drugače povsem zdrav, jo je plačal z življenjem. Z mrtvega očesa je zdravnik previdno posnel zdravo roženico, nato pa se je z avtom odpeljal v Zavod za slepo mladino.

»Greva, Jože, v bolnišnico na operacijo?«

Kaj je zdrhtelo tisti trenutek v mladem fantu?

»Greva — in nikdar več v zavod?«

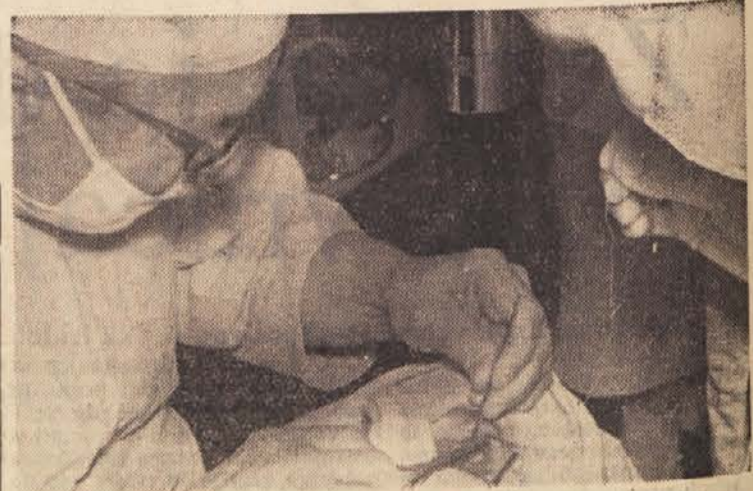
V tesni operacijski sobi, ki ne ustreza modernim predpisom, saj so zaradi pomanjkanja prostora v njej tudi umivalnica, priprave za razkuževanje itd., se je odločila nadaljnja usoda mladega fanta. Zanj je tiste ure odmrli svet z milijoni srečnih in nesrečnih ljudi, ostalo je eno samo veliko vprašanje, en sam boj med temo in svetlobo, ki naj ga odloči roka operaterja.

Odstraniti močno roženico in neskončno previdno prenesti roženico človeka, ki je že zaključil svoj račun z življenjem, na oko živega! Potem šivi, skoraj nevidni, ko igla ne predre roženice, temveč le eno njenih plasti, ko roka ne sme zadržati in ko najtanjša svilenka nit na svetu združi že mrtvo z živim.

Kakšna čudovita nit je to, ki je ogoljufala smrt za majhen, prav majhen delček njene lastnine, zato, da bo tisti, ki mu je pomagala roka operaterja, dojel lepote svetlega dne?

Francoški zdravnik Calt je bil to svilo slučajno odkril pri nekem trgovcu v Parizu. Kdo ve, za kaj je bila namenjena, zakaj so jo izdelali, ko si zdravniki še niti mislili niso mogli, da bi bilo moč napraviti tako tanko vezivo, ki pa je postalo v njihovih rokah dovolj trdno, da premosti stoletja nepremostljiv prepad.

Mirno je ležal Jože po operaciji. Čeprav tesni prostori klinike ne dopuščajo, da bi imeli taki bolniki nujno potrebno izolirano bolnišniško sobo. Po enem mesecu so mu odstranili obveze. V knjigi, ki bo čez nekaj let le še zaprašen arhiv, so

Prof. dr. Ješe pri operaciji

zapisali: »Operacija uspela, vid se tudi po preteku kritičnih tednov ni poslabšal.«

Kaj bi nam povedal Jože, mlad, lep fant, ki ga lahko srečate na ulicah Portoroža, ko dan za dnem marljivo hodi v službo?

Mnogo več!

Usoda, ki ji je tako srečno ušel Jože, pa bi zadelo mnoge ljudi, ki ob prihodu v bolnišnico sicer še vidijo, vendar pa je njihova očesna bolezen taka, da bi brez skrbnega zdravljenja in operacij po novih metodah prej ali slej oslepele.

GROZI JIM SLEPOTA — V BOLNIŠNICI JIM BODO POMAGALI!

Na kliniki so v zadnjih letih izboljšali postopek pri operacijah sive in zelene mrene, ki jemlje vid zlasti starejšim ljudem, v nekaterih primerih pa grozi tudi vidu novorojenčkov. Te operacije skoraj sto odstotno uspejo, razen tega pa, za-

Skrbna preiskava in pravilna diagnoza — prvi pogoj za uspešno zdravljenje

hvaljujoč se novim metodam, ohranijo bolniku boljši vid. Tudi pri odstranjevanju tujkov iz oči se ne poslužujejo več direktno magneta, s katerim so odstranjevali tujek skozi rano na očesu, ker je marsikdaj poškodovalo oko. Namesto tega uporabljajo v zadnjih letih Comergovo metodo, da izvedejo tujek brez nevarnosti za oko po najbližji poti skozi belečnico.

Ceprav v slabših pogojih, kot jih imajo klinike v tujini, so na ljubljanski kliniki dosegli z izpopolnitvijo operacij boljše uspehe pri odstranitvi mrežnice, dasi nimajo za operirane posebne sobe, ki bi jo taki bolniki potrebovali.

STISKA S PROSTOROM, STISKA NA VSAKEM KORAKU

Končno na tej kliniki ne bi mogli še mimo enega »delčka, namreč tistega, kjer se zdravijo majhni otroci. Pri teh si želimo uspelega zdravljenja še dosti, dosti bolj, saj je pred njimi še vse življenje — še vsa sreča ali pa tudi nesreča.

Enega takega varovančka v modrih trenirkah in z veliko obvezo na očeh sem srečala v pritličju na hodniku.

»Vidite,« pravi zdravnik, »operacija je dobro uspela, sedaj pa bi potreboval kar najskrbnejšo nego. Pa ne vem, kam bi z njim. V otroški sobi je skratinka in tja ne sme, ker nimamo posebne izolirne sobe. Moral je kar k odraslim bolnicam, kjer je stiska že tako in tako prevelika.«

Res, dežurna sestra javlja na moškem oddelku: »Imamo 49 postelj, bolnikov je 53.« Podobno je

na ženskem oddelku. Še posebno veliko pa je na oddelku otrok, saj imajo otroci do tretjega leta starosti brezplačno zdravljenje, prav tako pa tudi vsi otroci, pri katerih je bila hiba na očeh prirojena.

KLINIKA JE DOBILA NAJNOVEJŠI APARAT ZA ZDRAVLJENJE OTROK, KI SKILJO

Prav tako na kliniki še ne vedo, v katero sobo naj bi namestili najmodernejši, drag aparat, ki so ga dobili iz tujine in ki bo pomagal otrokom, ki skilijo. Dragocena aparatura je shranjena v majhni mizici, na kateri je pritrjeno posebno kukačo, skozi katero bodo otroci po določenem urniku večkrat na teden prihajali opazovat najrazličnejše slike. To bo kar nekakšna šola, ki bo marsikomu preprečila sicer nujno operacijo oči, vsekakor pa olahčila dobro vidnost, ki jo sicer ogroža skiljenje. Izreden pripomoček, ki bo pomagal številnim otrokom, saj je skilavost zelo pogost pojav, je dokaz, kako v korak z duhom časa stopa ta klinika, da pomaga preprečiti okvare na očeh, ki lahko postanejo usodne za vse življenje.

V prostorih, ki so bili 1912. leta zadnjič razširjeni, se je kolektiv klinike trudil kar najbolje izkoristiti prostor. Tako so sedaj uredili vsaj posebne sobe za dojenčke, 5 petimi milijoni, ki jih je prav te dni dodelila Uprava klinik, pa bodo dozdaj ustrezajočo operacijsko sobo z ločeno umivalnico in s prostorom za razkuževanje. Ker so prostori, ki so bili nekajkrat namenjeni tem bolnikom, lahko uporabili za ostale bolnike; otroke, ki bolehalo za očesno škrofulozo, neke vrste tuberkulozo, pa skušajo hitreje ozdraviti tako, da jih pošiljajo v dom na Rakitno. Tudi provizorično urejen sanatorij na Jezerskem je odzvel del na oči tuberkuloznih bolnikov in še bolje bo, če bo uresničena zamisel kongresa v Ohridu, ko so zdravniki soglasno odobrvali, da bi tu, v zdravem gorskem zraku, zgradili velik sanatorij za potrebe vse države.

Vendar vsa ta dobro pretehtana računica s prostorom ne more premakniti tesnih sten in zagoloviti nekaj res najnujnejših sprememb. Tako bi nujno morali ločiti ambulantne prostore od ostale klinike, nujna bi bila posebna soba za specialne preglede in nekaj bolniških sob, da ne bi bilo treba odlagati sprejema bolnikov. Gneča v čakalnicah, na hodniku, kjer se drgnjajo bolniki, da pridejo na vrsto in dobijo zdravila, gneča v sobah za preiskave, silno ovira zdravljenje, pa tudi študij bodočim zdravnikom in specialistom. Nekateri želijo stvar bi rešila morda dozdaj novih prostorov na sedanjih terasah, v pomoč pa bi bilo kliniki tudi to, če bi bolniške strešnice iz te in drugih klinik, ki stanujejo v sobah na podstrešju, dobile prostore kje drugje, da bi klinika uredila v teh prostorih še nekaj bolniških sob.

Ko pomislimo, koliko je naša skupnost že žrtvovala, da je omogočila zdravnikom zdravljenje z dragimi, novimi tehničnimi pripomočki, smo prepričani, da ne bo v nedogled ostala na mrtvi točki razmeroma cenejša, a nujno potrebna zasilna razširitev prostorov, ki bo odprla nove možnosti za nadaljnji razvoj zdravljenja očesnih bolezni.

Ljudje, ki bodo lahko delali in srečno živeli, ker jim bo ohranjen vid, pa bodo znali ta prizadevanja družbe in zdravnikov najbolj ceniti.

MARIJA NAMORS

Senčna stran očesnega oddelka je velika stiska s prostorom. Na sliki: bolniki vsak dan čakajo na hodniku, kjer dobivajo zdravila

Decembra leta 1943.

Danes se je vas oddahnila, kakor da je iz nje zbežala senca grozljivo temnega oblaka. Pomoči jo je zapustila vojska okupatorjev, nemška vojska.

Kaj pravim nemška! To je vojska najrazličnejših tipov in jezikov, vojska dezertarjev, izdajalcev, obupancev. Le oficirji in podoficirji so nemški, vse drugo pa je konglomerat Poljakov, Ukrajincev, Gruzincev, Čerkezov, Kalmikov, Turkestanecv... Čudni ljudje, večidel majhni, širokopleči, mrkogledi, krivonogi. Med seboj govorijo mešanico nemškega in svojih jezikov, vsak pa ima pri sebi majhno knjižico, iz katere se učijo nemških povelj.

Ko so prišli, so najprej »okupirali« kuhinje in shrambe. Oficirji in podoficirji se niso dosti zmenili za njihovo početje. Nastanili so se v vseh hišah, tudi pri bajtarjih. Tisti večer so pri sosedovih že spali, tedaj pa je oblastno priškrornjal v sobo plavalas lajtnant in s surovim glasom ukazal: »Marš!« Družina je morala zapustiti svoje ležišča in se zateči na podstrešje, kjer ni ne postelje ne pečel.

Vsako jutro je pridrvel po cesti oddelek konjenikov mongolske rase. Pri potoku so napojili konje in se spet vrnili v divjem diru, da se je sneg drobno prašal za njimi. Potem se je začel »delovni dan«: tu in tam je zavpilil prašič na borjatu, v kuhinjah je zacvrčala pečenka, vino in žganje je teklo z miz. Med njimi je bilo mnogo muslimanov, ki pa se niso branili ne vina ne svinjske pečenke, kar naprej so se nalivali in mastili, gospodinje pa so jokale in skrivale, kar se je skrtilo dalo. Pa tudi same so se morale pred njimi skrivati, ker so čedalje bolj poželjivo tiščali za njimi. Nekajkrat je del teh vojščakov odkorakal proti gozdu, da bi lovili partizane, pa so se vselej vrnili, ne da bi kaj opravili. Nekateri izmed njih so v kuhinjah skrivaj spraševali, kje so pravzaprav partizani. Morda jih je pekla vest, morda bi radi zapustili nacistično komando in odšli v gozd — naj bo že tako ali tako, odgovora niso nikjer dobili.

Naposled se je okupatorska sodruga vendarle začela pripravljati na odhod. Tisto noč pred odhodom pa je nekaj pijanih vojščakov potrkalo na vrata mlina pod gozdom. Dolgo so bili tam. Ljudje iz bližnje vasi so slišali divje vpitje, razbijanje in obupne klice na pomoč.

Nihče ni mogel zvedeti, kaj se je zgodilo, ker mlinarja in njegove družine ves dan ni bilo na spregled. Slutnje pa so bile čedalje temnejše, strah čedalje hujši, ker je nekaj sodrge še vedno ostalo v vasi. Zenske se so poskrile po podstrešjih.

Zdaj ni nobenega vojaka več v vasi — vzela jih je noč. Ljudje so se oddahnili, na mlinarja in njegovo družino pa niso pozabili.

Ko je padel na zemljo mrak, je vas spet oživila. Prišli so partizani-terenci in sklicali ljudi na sestanek. Tih kakor polnočne sence so prihajali vaščani po zasneženih poteh in napolnili zatohlo sobo pri sosedovih do zadnjega kotička. Pod zakajenim stropom je brela petrolejka in njen plamenček je kdaj pa kdaj bolesto zatrepetal, kakor da ga je strah mučne tišine. Na sestanek so prišli večidel le gospodarji in gospodinje, ker mlajših ljudi ni bilo doma — nekateri so

bili med partizani, drugi pa se niso še vrnili iz italijanske internacije. Obrazi so bili zaskrbljeni, vprašujoči. Nekje za pečko je tiho zahtela osivela mati, rekoč:

»Še zdaj ni glasu o njem... Poletil sem dobila zadnje pismo od njega.«

»Tudi moja dva se nista še vrnila,« je zatarnal sključen možakar. »Menda je zelo daleč tisto mesto v Italiji, kjer sta bila internirana.«

Za mizo so sedeli partizani. Nekdo izmed njih se je dvignil, pozdravil ljudi in jim začel govoriti o narodnoosvobodilnem boju, o jalovih načrtih nemške ofenzive, o izkoriščanju v stari Jugoslaviji in o graditvi nove, Titove Jugoslavije. »Konec prejšnjega meseca,« je dejal, »so se sestali v bosenskem mestu Jajcu predstavniki vseh jugoslovanskih narodov in položili temelje novi državi, kjer bodo vsi narodi in vsi državljani imeli enake pravice.«

Obrazi so se začeli jasiti, vsi so napeto poslušali. Bilo je, kakor da je v temačni prostor pritipal žarek poletnega sonca. Možem se je razvezal jezik — začeli so se podrobno zanimati, kaj vse so sklenili odposlanci ljudstva v Jajcu in kakšna bo nova država.

Razgovor se je končal s partizansko pesmijo. Najprej so zapeli partizani, nato pa so pritegnili še drugi — in kmalu je vsa soba prepevala, prepevala so srca, zgarani obrazi in oči, ki so iz noči trpljenja gledale v jutro svobode in miru.

»Koliko neki je teh partizanskih pesmi?« je dejal stari mož. Tudi belogardisti so bili v našem kraju, pa niso znali drugega kakor stare, »klamfarske viže«, zapeli pa so samo takrat, kadar so bili pijani. Jaz sem star, doma čepim in malo zvem o vaših bojih. Po vaših pesmih pa sodim, da boste znagali vi, ne pa belogardisti. Pamet mi pravi, da je tako: naša država raste, nemška pa se podira kakor štor, ki so ga razjedle mravlje.«

Kazalec na stari uri je prilezel že na deset, ko so se začeli ljudje razhajati. Vse je bilo tiho, le sneg je škripal pod nogami. Tedaj pa je nenadoma presekalo tišino razklan, obupan glas. Po snegu se je opotekal mlinar — doslej ga ni še nihče videl, odkar se mu je pripetila nesreča.

»Dajte mi puško, dajte mi kakršnokoli orožje... Dajte mi te proklete rablje, da jih na kose raztrgam... Bij sem na nemški komandi, pa me niso hoteli poslušati, zapodili so me.«

»Kaj se je zgodilo, oče?«

»Predvečerašnjim zvečer so potrkali na vrata. Zahtevali so, naj jim damo jesti in piti. Dalim smo jim — za zahvalo pa so mene in ženo zaprli v shrambo in ostali sami s štirimi hčerami. Divje, poživinjeno so navallili nanje... branile so se in vpile na pomoč... toda bilo jih je precej, teh rabljev, teh zverij v človeški podobi...«

Odmalaj se je naprej. Sneg je ostro škripal pod njegovimi okovanimi škornji. V nočno tišino se je dolgo razlegal njegov glas:

»Dajte mi puško, dajte mi orožje... Dajte mi te proklete rablje, da jih raztrgam...«

To noč je več moških iz vasi odšlo s partizani.

Franjo Godec

Potrebno je, da se Socialistična zveza kot množična organizacija v na, večji meri aktivizira za uveljavljanje vseh tistih ukrepov, ki jih bomo storili v našem gospodarstvu

(Nadaljevanje s 3. strani)

primitivnih izkušenj, ne govore pa o pridobivanju novih, naprednih, socialističnih izkušenj v kmetijstvu, o naprednih agrokulturnih ukrepih in o novem načinu obdelovanja.

Zelo važen se mi zdi način učinkovitega kreditiranja v kme-

tijstvu, ker po mojem mnenju dosedanja način kreditiranja prek Narodne banke ni dober in učinkovit ter menim, da bi kazalo ustanoviti posebno kmetijsko banko in njene podružnice, ki bodo lahko pravilneje presojale potrebo po dajanju kreditov za pospeševanje kmetijske proizvodnje, kmetje pa se bodo bolj

zanimali za nalaganje prihrankov.

Ce vzamemo stvar dobro v roke in če bomo razen dajanja sredstev uveljavili tudi vse druge ukrepe, sem prepričan, da bomo v petih letih dosegli vsaj na nekaterih sektorjih v kmetijski proizvodnji do sto odstotno povečanje.

v začetku preprečiti takšen negativen pojav in postaviti Zunanjetrgovinsko zbornico na zdrave socialistične temelje, tako da bo čuvar socialističnih odnosov in koristi v trgovini na splošno.

Na koncu bi rad tu omenil še nekaj, kar mi ni po volji v zunanji trgovini, in sicer, da v svojem ozkem gnotnem gledanju često nasprotuje komunistim, ki jih hoče dojeti v naši zunanji politiki in ki se konec koncev ujemajo s splošnimi koristmi naše socialistične skupnosti. Tudi v tem oziru bomo morali uveljaviti nekatere ukrepe, da bi se naša zunanja trgovina ujemala z našo zunanjo politiko.

Decentralizacija je oživila in razširila zunanjo trgovino, toda decentralizacija je prišlo tudi do različnih negativnih pojavov, med katerimi so mnogi često tudi kriminalnega značaja, ker niso predvideni razni administrativni in zakoniti ukrepi, ki bi to onemogočili.

Notranjetrgovinsko omrežje

Naše notranjetrgovinsko omrežje, njegove pomanjkljivosti in negativne pojave v naši trgovini na splošno vsi dobro tudi sami poznate in poudaril bi samo nekatere stvari, ki nam, po mojem mnenju, povzročajo glavobol, med potrošniki pa vzbujajo tudi negotovanje. Prvič, naša notranja trgovina po svoji organizacijski sestavi in tehnični opremljenosti ni dosegla, da bi z uspehom opravljala svojo funkcijo.

Drugič, v naši notranji trgovini je mnogo manj socialističnih kakor tistih elementov, ki so lastni trgovini v kapitalističnih deželah. Tretjič, sistem proste ponudbe in povpraševanja ter prosto formiranje cen na trgu sta spričo stalnega pomanjkanja najugodnejša tla za razne spekulacije in navijanje cen. Ta spekulacija in navijanje cen se ne nanašata samo na nekatere privatne spekulante, marveč v glavnem na tiste, ki so na socialističnem sektorju. Tu vidimo anomalijo, da se nam doslej ni posrečilo, da bi vsaj na socialističnem sektorju trgovine z raznimi instrumenti in drugimi administrativnimi ukrepi preprečili takšne pojave, ki so čisto kriminalnega značaja. Menim, da nam nič ne povzroči toliko politične škode kakor razni negativni pojavi in spekulacije na trgu, kakor često, neutemeljeno navijanje cen in drugo.

Tu se ne bi spuščal v podrobnosti, ker o tem pišemo in govorimo vsak dan. Ob tej priložnosti bi rad samo poudaril potrebo, da razen političnega delu nujno uveljavimo tudi administrativne ukrepe, ki bodo dovolj učinkoviti, da bodo preprečili takšno nesocialistično trgovanje. Če kakoga potrošnega blaga kdaj trenutno ni na trgu ali v deželi učinkoviti, da bodo preprečili takšno nesocialistično trgovanje. Če kakoga potrošnega blaga kdaj trenutno ni na trgu ali v deželi učinkoviti, da bodo preprečili takšno nesocialistično trgovanje.

Ni pa stvar zmeraj samo v spekulaciji prodajalcev, marveč so često krivi tudi kupci, ki s svojo nervoznostjo in nezaupanjem povzročajo zmedo na trgu. Navale in kupujejo po vsej sili,

več kakor jim je trenutno potrebno, in s tem motijo pravilno razdelitev razpoložljivega blaga na trgu.

Vsi naši državljani naj vedo, da spričo razpoložljivega potrošnega sklada ne bomo mogli zboljšati življenjskega standarda z zvišanjem plač in drugih denar-

nih dajatev, marveč edino, če bomo na eni strani povečali potrošni blagovni sklad, znižali proizvodne stroške ter uveljavili večjo disciplino in varčevanje oziroma bolj racionalno prehrano namesto razsipanja, na drugi strani pa, če bomo resno uveljavili vse ustrezne ukrepe za ozdravljenje ne le naše trgovine, marveč tudi našega gospodarstva na splošno.

Tovariši in tovarišice! Na tem plenumu obravnavamo danes naše gospodarske probleme zato, da bi članstvo te množične organizacije mobilizirali za odstranjevanje raznih pomanjkljivosti in našem gospodarstvu, ki jih ni moč odstraniti samo z nekaterimi administrativnimi ukrepi, in da bi nove ukrepe, ki jih uveljavljamo glede našega gospodarstva, laže uresničili ob pomoči članstva Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. V boju za pravilno uveljavljanje raznih novih gospodarskih ukrepov, ki jih bomo sprejeli v Ljudski skupščini, morajo člani Zveze komunistov prednjačiti in biti jim mora tuja sleherni lokalistični težnja in šovinizem kot zelo škodljiva pojava v naši družbeni skupnosti. Dosedanje delo v tem oziru, tako glede Zveze komunistov kakor Socialistične zveze kot večmilionske organizacije, še zdaleč ni bilo na višini; ljudje so se kratko malo utopili in razblinili v vsakdanji praksi raznih težav, potreb in

teženj ter pozabili na skupnost kot celoto v svojem ozkem gledanju na razvoj našega gospodarstva.

Ko govorimo o raznih napakah in negativnih pojavih, ne smemo pozabljati, da so prav člani Socialistične zveze in Zveze komunistov često nosilci lokalističnih teženj in drugih negativnih pojavov. Te škodljive pojave moramo odstraniti iz SZDL, pa tudi iz vrst ZKJ, kajti samo tedaj bomo lahko prepričani, da se nam bo posrečilo postaviti naš gospodarski razvoj na čvrste in zdrave socialistične temelje in zagotoviti našim naporom v izgradnji socializma popoln uspeh.

Tovariši in tovarišice, v svojih pojasnilih sem se omejil na kritiko vsega tistega, kar se je nepičilo v procesu naših naporov kot negativno in kar moramo čimprej popraviti. Ničesar nisem govoril o velikanskih uspehih ustvarjalnega dela naših delovnih ljudi. Toda ta dejanja veličastnih naporov delovnih ljudi naše socialistične skupnosti govore najzgovorneje sama zase. Jaz kritiziram zato, ker mi je hudostno vidim, da bi bili mogli storiti še več in laže, da ni bilo teh raznih pomanjkljivosti in negativnih pojavov. Kritiziram zato, ker želim opozoriti na to, da je zdaj položaj takšen, da ne smemo več dopustiti podobnih stvari, ker bi utegnoli to imeti zelo slabe posledice, odgovornost pa v polni meri zadene nas.

IZ RAZPRAVE PO GOVORU TOVARISA TITA

Razvoj na vasi je popoln, če gre vzporedno s krepitvijo socialističnih odnosov

V razpravi o referatu predsednika Tita je prvi govoril član Zveznega izvršnega sveta Slavko Komar o kmetijskem zadrudištvu in kmetijstvu. Potem ko je navedel podatke o številu zadrug in njihovih članov, je poudaril, da je lahko razvoj na vasi popoln samo, če gre vzporedno z naraščanjem družbenih sredstev in krepitvijo socialističnih odnosov. Zdjaj so zadruge povezane s kmeti v glavnem prek prometa s kmetijskimi pridelki, kar je potrebno, ne pa zadostno. Zadnje čase nekatera zadruga pospešujejo kmetijsko proizvodnjo v obliki nekakšnega solastništva v donosu. Tako laže uveljavljajo

agrotehnične ukrepe za povečanje proizvodnje.

Potem je Slavko Komar govoril o razvijanju zadrugne kmetijske mehanizacije. Zadruga naj s svojo mehanizacijo obdeluje zemljo individualnih kmetov, ki do 15% ceneje, kakor privatni lastniki teh sredstev. Z gospodarskimi in upravnimi ukrepi je treba preprečiti, da kupujejo skupnice kmetov pod plaščem zadruge velike stroje po regresnih cenah in spravljajo dohodke. Instrumenti za gospodarjenje v zadrugah naj učinkujejo tako, da se bodo iz poslovanja zadruga akumulirala sredstva v tistih

zadrugah neposredno za pospeševanje kmetijstva, ne pa da odtekajo ta sredstva iz vasi.

Potem je govoril Komar o prometu s kmetijskimi proizvodi prek zadrug in poudaril, da je bil sprežen predlog, naj bi začele zadruga odkupovati tudi pšenico, kar je za zdaj monopol »Žitoprometa«. To bi ugodno vplivalo na povečanje pridelka pšenice. Naposled je govoril o kreditiranju, regresnih in nekaterih organizacijskih vprašanih zadrug ter poudaril važno vlogo zadrugnih zvez, ki naj bi bila organizacijska, instruktorska, gospodarska in revizijska.

Brez slehernih investicij, samo z boljšo organizacijo bi lahko povečali proizvodnjo in dejal tovariš Miha Marinko

Tov. Miha Marinko je v razpravi govoril najprej o vprašanju storilnosti in poudaril, da povečanje zadnje čase temu vprašanju nekoliko več pozornosti, vsem ko smo ga prejšnja leta dokaj zanemarjali. Pripomnil je, da imamo zdaj mnogo tovarim, ki so na evropski ravni tehnično opremljenosti, pa je vendar njihova storilnost zelo nizka. Zanesljivo lahko trdim, je rekel, da bi lahko brez slehernih investicij, samo z organizacijo, samo z vztrajnim bojem v razmeroma kratkem času znatno povečali proizvodnjo. Poudaril je, da mo-

ramo naše tovarne razbremeniti neracionalnega dela, da bodo bolje organizirale proizvodni proces in bolj racionalno uporabljale delovno silo. Standarda ni moč dvigniti, če ne bomo povečali storilnosti. Zato bi morali pristojni organi sistematično delati za izpopolnitev raznih organizacij, kakor so n. pr. zavodi, komisije in drugi, ki bi odkrivali različne metode za povečanje storilnosti.

Potem je tov. Marinko govoril o prevelikih proizvodnih stroških našega izvoznega blaga, na čemer smo zlasti zainteresirani zaradi plačilne bilance. Poudaril je tudi, da je treba načeti tudi vprašanje vrednosti, vprašanje proizvodnih stroškov kot enega izmed elementov, povezanih z vprašanjem plač in vprašanjem večje storilnosti.

Kar se tiče dosedanjega tarifnega sistema, je v načelu zadovoljiv, v njem pa so tudi pomanjkljivosti in napake, v njem je n. pr. vrzel, ki jo vsi zlorabljajo, in sicer tako imenovana postavka materialnih proizvodnih stroškov. V breme te postavke grede vsi potrebni in nepotrebni izdatki, nepotrebna potovanja in razne dajatve (za menze, izlete, bankete itd.). Pred 29. novembrom so bili časniki polni reklam naših podjetij, često pa gre samo za demagoški pritisk tistih akviziterjev, ki za služijo velike vsote in sicer spel na račun podjetij. Tov. Marinko je pripomnil, da bi skupnosti bolj kazalo dotirati časopisna in založniška podjetja iz proračuna ali tako drugače. Nadalje je poudaril, da bi si morali še bolj prizadevati, da bi si sorodne tovarne primerjale proizvodne stroške za iste izdelke, ki jih izdelujejo v enakih tehničnih pogojih, rekel je

tudi, da bi morali posvetiti še več pozornosti vprašanju nagrad za delo. To vprašanje je važno, ker mora biti naša industrializacija pionir v razvijanju socialistične zavesti.

Ob koncu je tov. Miha Marinko govoril o neizkoriščenih proizvodnih sredstvih v nekaterih naših tovarnah. V nekaterih podjetjih se uveljavlja težnja po čim večji samostojnosti, prizadevajo pa si, da ne bi sodelovali z nekaterimi drugimi podjetji, kar bi bilo treba uresničiti. Posledica tega je, da proizvodnih sredstev v zelo veliki meri ne izkoriščamo popolnoma. Govorimo o ozkih grlih, o širokih grlih pa nihče ne govori. Tako n. pr. bi lahko Litostroj sodeloval s celo vrsto drugih podjetij, da bi izkoristili vso zmogljivost teh strojev. Na tem področju bi lahko storili zelo mnogo in treba bi bilo z instrumenti in gnotnimi koristmi vplivati na podjetja v tej smeri.

Tov. Marinko je tudi poudaril, da se uveljavlja predvsem v predelovalni industriji težnja po izmiknanju od uvajanja serijske proizvodnje. Ponekod vztrajajo na tem, naj bi tekla proizvodnja na obrtni, individualni način. To zahteva velike strokovne sile, mnogo več in mnogo počasneje se dela, vsem ko bi sistematičen boj za serijsko proizvodnjo, bodi v celoti ali delno rodil neprimerno večje stroške, in sicer z zmanjšanjem številne strokovnih delavcev, ki nam jih že tako primanjkuje. Sirše uvajanje serijske proizvodnje bi omogočilo, da bi v zelo kratkem času usposobili delavce za tistih nekaj operacij pri enem izdelku. V serijski proizvodnji je čisto drugačno tudi vprašanje rentabilnosti in proizvodnih stroškov. Tudi sam proizvodni proces v serijski proizvodnji omogoča neprimerno večjo storilnost.

Naša zunanja trgovina

Naša zunanja trgovina je šla skozi razne faze razvoja, od strogo centralizirane v začetku in pod kontrolo pristojnih organov, do pretirano decentralizirane in brezpotrebne kontrole v sedanjih fazah. V začetku je država uveljavljala kontrolo prek Uprave za zunanjo trgovino v ministrstvu za trgovino in preskrbo, leta 1946 pa smo dobili ministrstvo za zunanjo trgovino, ki je delovalo do 1. 1951. Že l. 1947 pa se je povečalo število izvoznih podjetij in začela se je decentralizacija in razširitev omrežja s prenosom pravic na republike in z njihovo večjo prireditvijo.

Razumljivo je, da je imelo centralistično upravljanje zunanje trgovine svoje slabe strani, da je bilo ovira za živahnejšo in bolj vsestransko zunanjo trgovino. Običajno smo jemali vse devize ali pa smo jih puščali samo neznamen odstopke podjetjem, ki tako niso imela spodbude za povečanje izvoza in podobno. Z decentralizacijo in ukinitvijo ministrstva za zunanjo trgovino l. 1951 je kmalu naraslo število izvoznih podjetij in le-ta so imela večja devizna sredstva za prosto razpolaganje kot spodbudo za povečanje izvoza, upostavili pa smo tudi devizna obračunska mesta, na katerih so se prosto formirali tečajni.

Leta 1947 smo imeli že kakih 50 raznih izvoznih podjetij, trgovinskih, industrijskih in zastopniških, leta 1955 pa je naraslo to število že na 536 registriranih izvoznih trgovinskih in drugih podjetij. To veliko število izvoznih podjetij, slabo ali pa sploh nekontroliranih, je prineslo celo vrsto različnih pomanjkljivosti in za našo skupnost veliko škodljivih pojavov v zunanji trgovini. Zdjaj se začena med našimi izvoznimi podjetji zelo nelepa in neoljalna konkurenca na tujih trgih. Naši proizvođači grede v tej neoljalni konkurenci na tuje trge pod ceno po vsej sili, na domačih trgih pa so cene takšnih proizvodov narasle, da bi tako naši potrošniki krili izgubo na tujih trgih in podobno. Razen tega smo uvažali in še zmeraj često uvažamo mnogo dražje, kakor bi mogli dobiti na istem ali drugem mestu, kar je treba pripisati korupciji in sleparijam v škodo skupnosti. Spričo pomanjkljivosti glede sposobnih strokovnih kadrov so se vrinili v zunanjo trgovino različni, nam prav nič prijeteljski, sebični elementi, bodi nekateri iz starega trgovskega aparata, bodi drugi, ki z raznimi malverzacijami in spre-

jemanjem podkupnine ali pa tako, da dražje kupujejo ali ceneje prodajajo, razliko pa si razdele s tujci, pridejo do nedovoljenih osebnih koristi. Takšne mahinacije se dogajajo tudi v obliki raznih dozdavnih daril. Ponekod pride to na dan in se zaključijo pred sodiščem, toda koliko takšnih stvari ne odkrijemo in kolikšno škodo ima skupnost od tega?

Ceprav to ni tako splošen pojav, saj dela večina ljudi v zunanji trgovini vdano in pošteno v korist dežele, vendar povzročata tisto manjše število zelo veliko gnotno škodo našemu gospodarstvu in treba bo najodločneje ukrepati, da bi take pojave preprečili.

Veliko škodo nam povzročajo tudi številna in nepotrebna draga potovanja v tujino, pošiljanje in vzdrževanje raznih trgovinskih agentov v raznih deželah, izmed katerih mnogi ne store nič koristnega, marveč samo trošijo devize itd. Ti razni, tako imenovani tržni agenti, delegati gospodarskih podjetij, ki jih imamo zdaj 117 v raznih deželah, dalje uslužbenec naših podjetij, na videz pa uslužbenci tujih tvrdk bi morali pomagati pri pospeševanju menjave s tujino, v resnici pa v veliki meri, skoraj brez kontrole, često opravljajo svoje posle v škodo skupnosti. Zlasti naši uslužbenci, ki jih vzdržujejo tuje tvrdke, prav tako pa tudi v tujini upostavljajo mešanih družb omogočajo nekaterim našim podjetjem, da izgrajavo naše devizne predpise, da puščajo devizna sredstva v tujih bankah na kontu posameznikov in podobno. V vsem tem je treba uveljaviti kontrolo in storiti vse do strogih administrativnih in drugih ukrepov, da bomo takšno škodljivo prakso odpravili.

Drugi zelo škodljiv pojav v naši zunanji trgovini je malomarnost. Koliko smo imeli škode v devizah in dinarjih samo zaradi slabe in malomarne embalaže in pakiranja, zaradi česar se je dobro blago pokvarilo ali se je začelo kvariti, potem pa so nam ga vrnili ali pa smo ga prodali za smešno ceno! Kolikšno škoda je imela naša zunanja trgovina tudi v izgubljanju ugleda in v gnotnem oziru zaradi pošiljanja slabega blaga ali poskusov raznih sleparij! Tudi tu ni bilo potrebne kontrole nad izvozom in tudi tu bomo morali uveljaviti nujne ukrepe, da bi skupnost obvarovali gnotne škode in da bi rešili ugled zunanje trgovine.

Podeljena so bila »odlikovanja Svobode«

Predsedstvo sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije je na svoji seji dne 25. novembra 1955 sklenilo odlikovati naslednja društva in posameznike:

- ODLIKOVANA DRUŠTVA:**
- »ODLIKOVANJE »SVOBODE« I. STOPNJE:**
  - Delavsko prosvetno društvo Svoboda Tezno Maribor; Delavsko prosvetno društvo Svoboda Ljubljana-Center, pevška sekcija.
- »ODLIKOVANJE »SVOBODE« II. STOPNJE:**
  - Kulturno umetniško društvo »Milica Zorec« Hotinja vas; Kulturno umetniško društvo »Močnik, Sentij v Slovenskih goricah; Kulturno umetniško društvo »Cerkvenjak« v Slovenskih goricah.
- ODLIKOVANI POSAMEZNIKI:**
- »ODLIKOVANJE SVOBODE« I. STOPNJE:**
  - Anton Seliskar, Ljubljana
- »ODLIKOVANJE »SVOBODE« II. STOPNJE:**
  - Viktor Godnik, Celje; Franc Oset, Celje; Jože Skorjanc, Celje; Stanislav Praprotnik, Zalec; Jože Turk, Kočevje; Franjo Sornik, Izola; Janez Cotman, Domžale; Marija Privšek, Vrhnica; Franjo Sornik, Ljubljana; Franc Domžale; Leander Pegan, Ljubljana; Milan Rabič, Ljubljana; Filip Bernard, Maribor; Adolf Kreuh, Ruše; Vladimir Pipan, Maribor; Peter Koepfer, Maribor; Jože Kastelic, Hrastnik; dr. Karel Matko, Radeče pri

Zidnem mostu; Ivan Pešec, Radeče pri Zidnem mostu; Anton Radeš, Sevnica; Ivan Krautberger, Zagorje; Anton Leskovec, Zagorje; Pavle Kováč, Trbovlje.

- »ODLIKOVANJE »SVOBODE« III. STOPNJE:**
  - Janez Jeršič, Celje; Karel Ločnik, Celje; Ivan Stante, Celje; Mariča Stante, Celje; Franc Zaže, Laško; Ivan Blaznik, Prebold; Jože Bauer, Rogaska Slatina; Hinko Ciglič, Ajdovščina; Ludvik Amrožič, Blejska Dobrava; Joža Kernik, Blejska Dobrava; Anton Podobnik, Blejska Dobrava; Karel Smole, Trzin; Dolje Prešern, Domžale; Anton Semelj, Domžale; Matevž Drobnič, Grahovo; Hilda Lučič, Grosuplje; Jože Lučovnik, Grosuplje; Vinko Jakopič, Ljubljana; Ježica; Jožef Rožman, Ljubljana; Ježica; Vinko Snoj, Ljubljana; Ježica; Franc Oreš, Medvode; Franc Tičar, Medvode; Jože Trampus, Medvode; Lovro Simnovič, Sentvid pri Ljubljani; Dora Verbič, Sentvid pri Ljubljani; Antonija Grad, Škofliza; Rudolf Horvat, Ljubljana; Franc Lobnik, Lobjnica; Smolnik; Vlado Gerbec, Maribor; Ferdo Filipič, Maribor; Drago Kumnik, Maribor; Jože Znidaršič, Maribor; Albin Horvat, Maribor; Franjo Pivec, Maribor; Tezno; Edvard Manher, Mežica; Franc Pogorelec, Mežica; Fridolin Janko, Ruše; Hinko Novak, Ruše; Srečko Osojnik, Ruše; Jože Delatut, Maribor; Rudolf Kobolt, Maribor; Franc Mesner, Maribor; Feliks Vidlič, Maribor; Ivan Vokac, Maribor; Janko Zivko, Maribor; Franc Vovk, Novo mesto; Briljan; Jože Kumlanec, Hrastnik; Alojz Podlogar, Hrastnik; Anton Spitaler, Hrastnik; Foida Dobnik, Trbovlje; Dobrna; Karel Gorjup, Trbovlje; Dobrna; Vilj Treven, Trbovlje; Dobrna; Franc Ludoviko, Zagorje; Toplice; Stefa Sušnik, Zagorje; Toplice.

Na sobotnem koncertu Invalidskega pevskega zbora je tov. Niko Silih, član Izvršnega sveta LRS, izročil zboru odlikovanje z Redom zaslug za narod I. stopnje, pevski zbor Srečko Kosovel pa je prejel odlikovanje z Redom bratstva in enotnosti I. stopnje

FAURE ZAHTEVA

naj Skupščina pojasni svoje stališče

Na podlagi skupščinskega računa bi moral Faure v torek izgubiti bitko — Če bo spet dobil zaupnico, igra ne bo končana

(Od našega stalnega dopisnika)

Pariz, 26. novembra. V torek je Faure spet stopil pred Skupščino in zahteval, naj se še enkrat izreče o tistem, kar je že dvakrat sprejela, potem pa izgubila. Ko je Faure odklonil sklep sveta predstavnikov Skupščine, ki je predlagal generalno debato o politiki vlade, je postavil vprašanje zaupnice in zahteval od Skupščine, naj nujno prouči datum predčasnih volitev. Tako se je spet znašel na začetku.

Toda položaj se je medtem spremenil. Trenutno podpirajo Faure samo zmerni in narodni republikanci. Socialisti, KPF, kmetje, radikali in Socialnodemokratska zveza borcev odpora so se izrekli proti njemu.

Na podlagi tega čisto skupščinskega računa bi moral Faure v torek izgubiti bitko. Toda za francoski parlament zakoni matematike ne veljajo. Vzlic račun in logiki Faure se zmeraj lahko upa, da bo dobil v torek toliko glasov, kolikor mu jih zdaj manjka. Kakor pri prejšnjih dveh glasovanjih, bo tudi zdaj usoda Faurove vlade odvisna od glasov poslancev KPF, ki so ga že dvakrat rešili. Prvikrat so kakor običajno glasovali proti, drugič pa so se samo vzdržali glasovanja, obkram pa so glasovali za volilni sistem, ki jim ustreza ali ustreza bolj kakor kateri koli drugi. Prvikrat so glasovali za dosedanj volilni zakon, ki je zanje neugoden, ugodnejši pa od »okrajnega«, ki ga predlagajo Mendès-France in socialisti. Drugič so glasovali za

kombinacijo sorazmernega predstavnosti, ki bi jim največ koristila. Če bo ostal Faure tokrat pri »okrajnem«, kakor zahteva del Skupščine in Senata, mu bo KPF odrekla svojih sto glasov.

Malo je verjetno, da bi Faure vezal usodo vlade na kak drug volilni sistem. Če bi to storil, bi dobil pičlo večino, toda težave bi se spet začele. Senat bi imel svoje pripombe in Skupščini bi vrnil njen sklep. Debatu bi se začela znova, z njo pa tudi možnosti predčasnih volitev. Lažji Faurov položaj pa ne predpostavljajo hkrati tudi večje upanja njegovih nasprotnikov. Ravnotežje sil na vseh vprašanjih, ki bi utegnili nastati med debato, ne dopušta, da bi katerikoli strani dali prednost. Vlada namreč nima določene in stabilne večine ne v vprašanju predčasnih volitev ne v vprašanju volilnega zakona, kakor je tudi nima v vprašanju svoje splošne politike. To je že zadosten razlog, da sprejmejo kot upravičeno Faurovo tezo: razpustiti Skupščino, razpisati nove volitve, ki bodo privedle v Skupščino nove ljudi. V tem pa je bistvo spora med Mendès-Franceom in njegovim strankarskim kolegom ter ogorčenim sovražnikom predsednika Faurea.

Predčasne volitve po starem volilnem zakonu ne bi položaja spremenile, ker bi se v Skupščini spet znašli isti ljudje. To Faure tudi želi. Rad bi namreč prekrzil račune Mendès-Francea in socialistov, da bi na rednih volitvah dosegli uspeh, kar konec koncev pomeni spremeniti sestavo sedanje Skupščine, da bi se Francija usmerila na levo. Faure pa je moč desnice, radikalni socialist, kakor Mendès-France, ki skuša njegove recepte uveljaviti z desnico proti levi. Faure pa upa, da bo s predčasnimi volitvami dokončno porazil mendenišče, okreplil svoje krilo in radikalno stranko ter dobil v Skupščini stabilno večino desnice, ki bi mu omogočila uresničiti program, katerega mu sedanja nestabilna večina onemogoča.

V torek bo Faure izjagal svojo zadnjo karto. Če bo dobil zaupnico, igra ne bo končana, kajti Senat še zmeraj lahko odloži dokončno ureditev tega kočljivega zadeva.

Sovjetska državnik

podaljšala obisk v Indiji
Bombay, 27. nov. (Reuter.) Neki uradni predstavnik je danes izjavil, da sta predsednik Bulgani in tajnik KP SZ Hruščev za dva dni podaljšala bivanje v Indiji, da bi medtem obiskala še Kašmir.

Bulgani in Hruščev

obiščeta spomladi Egipt?
London, 27. nov. (Tanjug.) Današnji »Reynolds News« poročajo, da bosta sovjetska državnik Bulgani in Hruščev nemara prihodno pomlad obiskala Egipt. Diplomatski urednik tega časnika piše, da predsednik Naser in člani njegove vlade tako zamisel podpirajo.

Kralj Saudske Arabije

prispel v Indijo
New Delhi, 27. nov. (Tanjug.) Kralj Saudske Arabije je prispel v New Delhi, kjer bo ostal 17 dni. Na delhijskem letališču so ga sprejeli predsednik republike Prasad, predsednik vlade Nehru in več visokih funkcionarjev in diplomatov.

PO NAJNOVEJŠI POSKUSNI EKSPLOZIJI VODIKOVE BOMBE V SOVJETSKI ZVEZI

Vznemirjenost v ZDA

New York, 27. nov. (Tanjug.) Najnovejša poskusna eksplozija vodikove bombe v SZ je ameriško javnost presenečeno vznemirila. Časopisje vodi, da gre za pripravljeno SZ, la pospeši svojo jedrsko oborožitev. »New York Times« in »New York Herald Tribune« piše, da eksplozija v SZ predstavlja močnejši megatonov (megaton je milijon ton TNT) in ne le en megaton, kakor sta v Indiji izjavila Hruščev in Bulgani. »New York Times« poroča, da je eksplozija povzročila na Japonskem močna tresenja in je to po presoji ameriških strokovnjakov »doslej najhujša eksplozija v SZ«. Časnik pripominja, da po svoji moči ni močnejša od eksplozije, ki so jo Američani izvedli lani na Enivetoku, o kateri računajo, da je znašala od 12 do 20 megatonov. Ob tej eksploziji je bilo naj-

bolj zanimivo, da je Sovjetska zveza objavila nekatere zanimive znanstvene podrobnosti, česar ni delala nikdar poprej. »New York Times« opozarja, da je bilo objavljeno, da je bila eksplozija izvedena v zraku.

Z VSEH STRANI SVETA

Tel Aviv, 27. nov. Predstavnik izraelske vojske je danes izjavil, da so vojniki arabske lige večer ustrelili v Jeruzalemski četrti Mazraza, znanega izraelskega športnika Jakova Cohema, ki je slučajno prekorčill razmejitveno črto.

Hong Kong, 27. nov. (FP.) Cankajške vojske je danes izjavila, da so zaustavile britansko trgovsko ladjo »Corinthia«, ki se je vračala iz Sangaja v Fu Cu. Ladjo so odpeljali na otok Mao.

Neuchatel, 27. nov. (FP.) V okolici jezera Neuchatel v Švici je nastal hud mraz. Temperatura je padla na 27 stopinj pod ničlo.

Izid nagradnega novinarskega tekmovanja »Ljudske pravice«

Pred letom dni — 29. novembra 1954. — je uredništvo »Ljudske pravice« razpisalo nagradno novinarsko tekmovanje pod geslom »Deset let svobodne graditve«. Tekmovanja iz različnih uredništev po Sloveniji. Njihove prispevke je naš list objavljaval od

začetka tekmovanja do konca maja letos. Ocenjevalna komisija je ob 29. novembu objavila tekmovne rezultate in zmagovalcem izročila nagrade. Prvo nagrado v znesku 30.000 din je prisodila novinarju »Radia Ljubljana« Zvonetu Kržišniku, drugo in tretjo nagrado po dvestot tisoč dinarjev pa novinarjema »Ljudske pravice« Vojku Novaku in Cirilu Zlobcu. Komisija je razen tega pohvalila prispevke Mirana Zakrajška, novinarja »Ljudske pravice«.

Vremenska napoved

za ponedeljek, 28. novembra
Se sončno vreme s prehodno oblačnostjo. Najnižja temperatura bo 8°, najvišja dnevna do 8°, na Primorskem do 10°.

TITO POJDE V ETIOPIJO

Beograd, 27. nov. — Kabinet predsednika republike je objavil tole sporočilo:
Predsednik republike Josip Broz-Tito se je odzval vabilu Njegovega Cesarskega Veličanstva Halle Selasija in bo decembra uradno obiskal Etiopijo.

JOHN HARDINGOV UKREP

Izredno stanje na Cipru

To je odgovor na čedalje bolj pogoste napade nacionalistov na britanske vojake

Nikosia, 27. nov. (Reuter.) Ciprski guverner John Harding je podpisal razglas o uvedbi izrednega stanja na Cipru, ki med drugim določa, da bo sleherni človek, pri katerem bodo našli orožje, strelivo ali kakršni koli drugo orožje, obsojen na smrt, za sleherni sabotažo na prometnih vezeh, električnih in vodovodnih napravah pa z dosmrtno ječo.

Izredno stanje, ki je začelo danes veljati, je bilo uvedeno kot odgovor na čedalje bolj pogoste napade ciprskih nacionalistov na pripadnike britanskih oboroženih sil. Predpisi o izrednem stanju prav tako določajo, da bodo kaznovani tisti, ki bodo skušali neeti stavke ali sodelovati v njih. Hkrati so prepovedana vsa javna zbiravanja. Z razglasom o uvedbi izrednega stanja na Cipru je dobil gu-

verner John Harding posebna pooblastila, na primer pooblastilo za aretacijo brez poprejšnjega odloka, omejitve gibanja ljudi, nadzorstvo nad prometnimi zvezami, zaplenbo premoženja, uvedbo policijske ure itd. Posebni cenzorji za ciprski tisk bodo lahko po svoji uvidenosti prepovedali razpečevanje kakršnegakoli časnika ter sleherni primer kršitve cenzure kaznovali z zapornom do treh let, oziroma denarno globo 100 funtov šterlingov.

Jugoslovansko-holandski sporazum o socialnem zavarovanju

Haag, 27. nov. (Tanjug.) Jugoslovansko-holandska pogajanja o sklenitvi sporazuma o socialnem zavarovanju so bila sinoči v Haagu končana s parafiranjem besedila sporazuma. Pogajanja med obema deželama so se začela 21. novembra in so potekala na temelju ugodnega načrta, ki ga je predložila jugoslovanska delegacija. Holandski delegaciji je vodil direktor ho-

landskega ministristva za socialno zavarovanje in narodno zdravstvo Fenn, jugoslovansko delegacijo pa sekretar tajništva za socialna vprašanja v Zveznem izvršnem svetu inž. Gustav Vlahov.

LJUBLJANSKA DRUŠTVA »PARTIZAN« ZA DAN REPUBLIKE

Tri uspele akademije

Ljubljanska društva »Partizane« so zmedla proslavljati Dan republike s svečanimi akademijami se v petek. »Sezone« sta otvorili telesnovzgojni društvi »Partizan Rakovnik in Zgoranja Siska. Obe akademiji sta nadvse uspešni. V soboto zvečer pa je bila telovadna akademija pri društvu, ki je letos oevjilo drugo mesto v tekmovanju za pokal »Ljudske pravice«, na Vltcu. Škoda, da je premajhna dvorana onemogočila, da bi se nastopajoči lahko sprostiti. Številni gledalci so namreč do zadnjega kotička napolnili polovico dvorane, medtem ko je bila samo druga polovica na razpoložljivo nastopajočim.

Prisotna je pozdravil najprej predsednik društva Karel Podgorac, nato pa smo med lepimi in uspešnimi točkami akademije zaman iskali najboljše točke. Toliko je bilo dobrega, da so se gledalci vedno bolj vnamali za posamezne točke sporeda. Posebno pritegnil pa jih je skok v višino, ki ga je komentiral prof. Drago Ulaga. Mladinci so pokazali najprej vse siog skakanja, nato pa se pomerili v kratki tekmi. Odločitev ni bilo, ker sta dva tekmovalca preskočila 160 cm. V približno isti zasledbi so mladinci pokazali še osnovne prieme jiu-jitsu. Tako da smo se prepričali, da društvo skrbi za vaestranski razvoj svojih članov, in da si je vzelo v svoj naderj dela napredna telesnovzgojne smerice. Posebno presenečen je bil nastop najmlajših — cecibanov. Ne toliko zaradi skladnosti izvedbe, kolikor zaradi ljubezni njih nastopa, in ker smo videli v tem skrb za najmlajši rod pri njegovem telesnem razvoju. Nekoliko starejši — pionirji — so se

»Jesenice« : »Zagreb« 5:2 (2:0, 0:1, 3:1)
Tudi SZ se pripravlja

London, 27. nov. — Kombinirano moštvo SZ v hokeju na ledu je premagalo sinoči v Londonu enega od najboljših britanskih klubov »Harringay Racers« z rezultatom 11:1. To je prvo gostovanje sovjetskih hokejistov v Veliki Britaniji.

Simultanki Smislova in Gellerja

Zagreb, 27. nov. — Sovjetska šahovska velemejstra Smislov in Geller sta odigrala danes simultanki proti reprezentanci zagrebških srednjih šol. Smislov je 19 partij dobil, šest remiziral in izgubil 1. Lajtnerji, medtem ko je Geller dobil 23 partij, remiziral dve, a eno izgubil (s Petrovičem).

Umrla je naša zlata mama, žena, stara mama in prastara mama
MARIJA TAURER
Pogreb bo v torek, 29. novembra ob 15. uri iz hiše žalosti na pokopališču Polje.

Zalujoči mož Franc z otroci Mici, Rudi, Franc, Henrik z družinami

PRVA CONSKA NOGOMETNA LIGA

Deset minut pred koncem jesenske sezone

Odred je v zadnjih trenutkih osvojil obe točki — Presenečenje: Zmaga »Ljubljane« v Zagrebu — Pričakovan poraz »Nove Gorice«

Zadnje kolo jesenske dela je bilo značilno po ogorčenih borbah za zadnje točke in čim bolj uskratno na prvenstveni lestvici. Od tod dva neodločena rezultata in zmaga »Ljubljane« na tujem. Na lestvici sta na vrhu »Sibenike« in »Lokomotiva« s istim številom točk. Od slovenskih klubov je najboljša »Ljubljana« na četrtem mestu.

Ljubljana, 27. nov. Prvenstvena tekma zadnjega, XI. kola I. conske lige — »Karlovec« — »Ljubljana« — 3:0, min. Vorigič. Sodnik Jančič iz Maribora, gledalcev kakih 2000.

Odred: Brezar, Piskar, Brglez, Zložek, Berginc, Klančičar, Kozinc, Vorigič, Čuban, Hočvar, Zdravkovič. »Karlovec«: Tomšević, Glavčič, Klarič, T. Fodi, Erak, Belič, Karas, Kovanovič, D. Fodi, Zlatič, I. Fodi. Deset minut pred koncem so se v kazenskem prostoru gostov zvrstili številni razburilivi prizori, ki so prebudili sicer tihe gledalce. Zoga se je odvijala z ena na drugo stran vrat, napadeci Odreda so nenadno streljali, a vedno se je našla nogar, ki je žogi preprečila neovirano pot do vrat ali pa je bil na mestu odlični vratar »Karlovec« Tomšević. Pritisk je trajal nekaj minut. Kazalo je, da bo Odrodu vendarle uspelo prebiti gosto obrambo »Karlovec«, ki se je skoraj vso igro branil z 3 do 3 igralci. Strelci, ki je prinesel dve točki, a zaslužen priporočilni točki, je bil Vorigič. Najprej je streljal z levega krila Klančičar, a zoga se je odbila od prečke. Stranski sodnik je sicer kazal na sredino, češ da je žoga že prešla črto, a sodnik Jančič je odločno dal znak za nadaljevanje. Že desno daljevanje pa je bilo kratko. Že desno namreč pred kazenskim prostorom stranski kamerar se je žoga odbila, je pritekel Vorigič in ostro diagonalno — kljub »godu« nog našel žogi pot do mreže. Do vodstva je bil Odred neprestano v prometu, vendar so gledalci že izgubili upanje, da bodo domačini to svojo premoč znali realizirati. Bili so namreč pred kazenskim prostorom prve pred neodločni in počasni. Ravno tega pa je težko in blatno igrišče zadalo igralcem obeh moštve precej preglativje. Pri domačih je bila najboljši del moštva krilski vrsta, pri gostih, ki so s svojim obrambnim sistemom igri vželi vso lepoto, pa odlični vratar Tomšević in srednji krilci Erak. Številno kotov govori v Odredovi pramoči 12:5. Sodnik Jančič ni imel težkega dela.

IZIDI ZADNJEGA KOLA
»Trešnjevka« : »Ljubljana« 0:2
Odred : »Karlovec« 3:0
»Nove Gorice« : »Lokomotiva« 2:5
»Sibenik« : »Split« 1:1
»Rijeka« : »Segesta« 2:0
Branik : »Metalec« 1:1

LESTVICA JESENKEGA DELA

Lokomotiva	11	8	2	1	30:10	18
Sibenik	11	6	2	1	25:11	18
Rijeka	11	7	0	4	20:14	14
Ljubljana	11	5	3	3	19:13	13
Odred	11	5	2	4	26:14	12
Segesta	11	3	4	4	18:23	11
Trešnjevka	11	3	3	5	21:20	9
Branik	11	3	3	5	23:28	9
Karlovec	11	2	3	6	15:20	7
Metalec	11	2	3	6	14:24	7
N. Gorica	11	2	0	9	11:33	4

»NOVA GORICA« — LOKOMOTIVA 2:5

Nova Gorica, 27. nov. V zadnji prvenstveni tekmi conske lige je »Nova Gorica« na domačem igrišču izgubila proti zagrebški Lokomotivi z rezultatom 2:5 (2:3). Goričani so bili naj-

ZVEZNA NOGOMETNA LIGA

KOLO PRESENEČENJ

Dinamo izgubil v Sarajevu — Proleter doživel katastrofo v Zagrebu, Spartak pa na domačih tleh v tekmi z Radničkim

Deseto kolo zvezne nogometne lige je prineslo daleč največ nepričakovanih rezultatov: katastrofa Proleterja in Spartaka, poraz Dinama, prav tako tudi neodločen tekmi Partizan in »Vojvodine«.

Radnički je nadaljeval svoj zmagovit pohod. Po zmagi nad Partizanom in Hajdukom je Radnički v Sobotici izvrstno zalgal. Sedaj je drugi z enakim številom točk kot Crvena zvezda, vendar a slabšo razliko v golih. »Zagreb« je na svojem igrišču dosegel rekordno število golov v tem delu prvenstva, kar osmerkrat je potresel mrežo Proleterja. Tudi Železnikar je zaznamoval nov lep uspeh. V Sarajevu je premagal Dinamo. Budućnost je z neodločeno tekmo z »Vojvodino« ni bila naključje. Partizan in BSK sta si točki razdelila, in tekma je Crvena zvezda le z največjo težavo premagala borbeno sarajevsko moštvo z najmanjšim rezultatom 1:0. Lestvica se ni znatno spremenila. Najboljše je zdrknul Spartak, in sicer kar za tri mesta.

Lep nogomet

Budučnost — Vojvodina 2:2
Titograd, 27. nov. Stadion Budućnosti v Gladolcu okoli 6000. Vreme primerno za igro. Igričko težko in blatno. Strelec Veselinović v 16. (1:0), Radović v 30. (1:1), Kostić I v 53. (2:1) in Vučković v 58. minuti iz 11-metrovke (2:2).

Vojvodina je danes pokazala najlepši nogomet v letošnji sezoni v Titogradu. Domačini se imajo zahvaliti vratarju Verušu in braniški dvojici Mugoša-Petrovič (obadva sta bila tudi najboljša v moštvu Budućnosti), da niso doživeli katastrofo. V glavni dem se je igralo na polovici Budućnosti. Novosadčani so pokazali izredno tehnično premoč in igro, kakšno se redko vidi na naših nogometnih igriščih.

Spet remi

Partizan — BSK 1:1
Beograd, 27. nov. Partizan spet ni uspel premagati BSK, temveč se je tekma končala z neodločenim rezultatom 1:1 (0:0). Partizan je izenačil v 19. minuti, šele v 86. minuti, potem ko je 10 minut prej Antić dosegel vodstvo za BSK. Tekmo je pred 20.000 gledalci slabo sodil Sreća Stefanović iz Beograda.

Obe moštvi sta imeli več priložnosti, da bi realizirali svoje napade, vendar se neopretni igralci niso mogli. Tekma je bila živahna, obse množili učinkovitejši.

Katastrofa

»ZAGREB« — »PROLETER« 8:1
Zagreb, 27. nov. Oslejški Proleter je danes doživel hudi poraz v tekmi z »Zagrebom« z rezultatom 1:8 (0:2). Kljub številnim golom pa je bila tekma slaba in nezanimiva predvsem zato, ker je bil Proleter zelo slabo moštvo in se ni mogel resneje upirati razigranim domačinom. V prvem polčasu so se gostje še nekako borili, v drugem polčasu pa so popolnoma popustili in je »Zagreb« igral neprestano pred njihovimi vrati. Napadalec domačega moštva bi lahko dosegel celo dvoštevilni rezultat, če bi bili učinkovitejši.

Branik rešil točko

BRANIK — METALEC 1:1
V zadnji prvenstveni tekmi prve conske lige je Branik pred svojim občinstvom osvojil le eno točko. Okrog 1500 gledalcev je bilo priča vztrajni borbi obeh konkurentov, kateri so imeli eni in drugi večjo priložnosti za dosego golov.

NAMIZNI TENIS

Redka presenečenja

Kočevo, 27. nov. Danes se je začelo IV. tekmovanje za »Horvati pokal«, katerega prireja »Partizan« Kočevje. Do časa poročanja je bilo končano tekmovanje v moskih dvojicah, kjer sta v finalu Hlebič in Ahačič premagala dvojico Rebolj-Petrovič. Pri mesnih dvojicah sta »Ljubljana« in sicer: Triglava, ki se ljanec Mrgoše in Trampulova, ki se bosta po zmagi nad Bogataj in Ahačičem pomerila v finalu z dvojico Odreda Marijo Pogačar-Podobnik. Pri moških so dosedaj znani počinagisti, in sicer: Triglav, »Ljubljana A.«, »Jesenice« in Odred, pri ekipah pa Triglav, »Ljubljana«, Odred in domači »Partizane«.

V novi disciplini — kadeti (igralsko do 21. leta starosti) so se med prvimi uvrstili Prica, Sedej, Teran in Uranč.

SABLJANJE

Branik najboljši v »Hanžičevem memorialu«

Celje, 27. nov. Včeraj in danes je bilo v Celju tekmovanje sabljačev za »Hanžičev memorial«. Tekmovalca so udeležilo 5 ekip, med katerimi je Olimpija iz Ljubljane presenetljivo dosegla prvo mesto pred Branikom, »Ljubljana«, »Mariborom« in Mladostjo iz Zagreba. Favorit Branik je nastopil v zelo slabi postavi brez nekaterih najboljših igralcev.

KOSARKA

Madžari tudi drugič boljši

Carigrad, 27. nov. — Kosarkarska reprezentanca Budimpešte je premagala danes reprezentanco Carigrada z 81:61 (41:31). V obeh reprezentancah so nastopili državni reprezentanci.

OLIMPIJA PRVA

Tradicionalnega pokalnega turnirja Odbojke zveze Slovenije se je udeležilo 5 ekip, med katerimi je Olimpija iz Ljubljane presenetljivo dosegla prvo mesto pred Branikom, »Ljubljana«, »Mariborom« in Mladostjo iz Zagreba. Favorit Branik je nastopil v zelo slabi postavi brez nekaterih najboljših igralcev.

REZULTATI I. LIGE

Crvena zvezda — »Sarajevo« 1:0 (1:0)
Partizan — BSK 1:1 (0:0)
Sarajevo: Zeleznikar — Dinamo 1:0 (1:0)
Titograd: Budućnost — »Vojvodina« 2:2 (1:1)
Zagreb: »Zagreb« — Proleter 8:1 (4:1)
Spartak — Radnički 1:7 (0:2)

LESTVICA ZVEZNE LIGE

Crvena zvezda	10	5	0	15:6	15	
Radnički	10	6	3	30:15	15	
Partizan	10	6	2	29:14	14	
Dinamo	10	5	3	17:13	13	
»Sarajevo«	10	5	1	18:16	11	
Hajduk	10	4	2	21:15	10	
Velež	10	4	3	16:17	10	
Budučnost	10	4	2	15:22	8	
»Vojvodina«	10	2	5	22:17	8	
»Zagreb«	10	4	0	6	16:19	8
BSK	10	2	3	5	11:17	7
Zelesničar	10	2	3	5	12:23	7
Spartak	10	2	3	5	12:23	7
Proleter	10	2	1	7	15:30	6

Dva gola tik pred koncem

MADŽARSKA — ITALIJA 2:0
Budimpešta, 27. nov. — Madžarska reprezentanca je danes v Budimpešti pred približno 100.000 gledalci premagala italijansko reprezentanco z 2:0 (0:0).

Za Madžarsko sta dosegla gol pustkas v 81. minuti in Toti 16. in 65. minuti. Danes so Italijani igrali vezedno defenzivo. Bili so enakovredni skoraj do konca tekme. Šele tedaj so Madžarci dosegli dva gola in odločili tekmo sebi v prid.

SAVINJSKA DOLINA domovina zelene rože

Naš hmelj — »savinjski gol-ding«, je spriču svoje izredne kakovosti na svetovnih tržiščih zelo iskano in cenjeno blago. Zato tudi ni nič nenavadnega, če prodamo 98 odstotkov letnega pridelka savinjskega hmelja v inozemstvo, od tega največ v ZDA. To prinaša našemu narodnemu gospodarstvu vsako leto lepe dohodke.

Savinjska dolina, domovina zelene rože, je z velikim prizadevanjem in naporu, tako hmeljarjev kot združenih organizacij in tudi celotne skupnosti v desetih letih po osvoboditvi dosegla tako razvojno stopnjo v hmeljarstvu, da se je zato vredno ozreti na prehojeno pot. In prav ob 10. obletnici teh izrednih naporov so v Savinjski dolini zabeležili tudi največje uspehe. Več o tem malo pozneje.

Na hmeljskem področju savinjske doline in bližnjih krajev je letos 1650 hektarov hmeljskih nasadov (50 hektarov več kot lani). Povprečni hektarski donos je ob lanski izredni letini znašal 1206 kg hmelja na 1 hektar in bo letos, kljub neugodnim vremenskim razmeram približno enak, če ne večji. Slednje bo moč točno ugotoviti, ko bodo pridelovalci oddali »Hmezadu« ves letošnji pridelek hmelja. Računajo, da je dolina pridelala letos kakih 1780 ton hmelja, vtem ko ga je bilo lani 1775 ton. — S hmeljarstvom se ukvarja približno 3000 zasebnih pridelovalcev. Manjši del zajema tudi socialistični sektor.

Leta 1945 je bilo tu 637 hektarov hmeljišč. Okupator je med vojno sistematično uničeval hmeljsko gospodarstvo, da bi s tem zaščitil lastno proizvodnjo hmelja. Prvo povojno leto so pridelali vsega 315 ton hmelja s povprečnim hektarskim pridelkom 495 kilogramov. Čez dve leti (1947.) je imela Savinjska dolina 884 hektarov hmelja — 4.415.000 sadik. Hektarski donosi so se iz sadik leta v leto večali. Leta 1950, ko leta v Savinjsko dolino prizadela huda suša, je tu bilo nad 1500 hektarov hmeljišč. Takrat je bilo vsega le 563 ton pridelka, hektarsko povprečje pa je znašalo 533 kilogramov hmelja. Pozneje se stanje izboljšuje. Na približno enakih površinah so leta 1952 pridelali 1162 ton hmelja, donos pa je bil približno 900 kilogramov na 1 hektar. Naslednje leto, 1953, je hmeljska površina obsegala 1602 hektara. Letni pridelek je znašal 1679 ton, kar je povprečno nad 1000 kilogramov na 1 hektar.

Kot smo videli, je lani in letos hektarski pridelek hmelja narasel na 1200 kilogramov, kar je nedvomno rezultat uvajanja sodobnejših metod gojenja zahtevne hmeljske rastline. V času obnove hmeljišč ni bilo moč misliti tudi na večje hektarske donose. Takrat skupnost ni mogla savinjskim hmeljarjem tako izdatno pomagati, kot zdajnja leta, ko je bil uveden regres na umetna gnojila in drugo. Hmeljarji so se okoristili strokovnih nasvetov in navodil, ki jim jih je dal Inštitut za hmeljarstvo, ter pričeli bolj smotno uporabljati vsa razpoložljiva sredstva pri gojenju hmelja. Lani in letos so se najbolj približali cilju, to je zmanjšati proizvodne stroške na račun višjih hektarskih donosov. Proizvajalci v Savinjski dolini so se na praktičnih izkušnjah prepričali, kako koristna so dodatna umetna gnojila za pridelke. Slednje potrjuje tudi količinska uporaba umetnih gnojil v hmeljarstvu. Leta 1952 so hmeljarji porabili na 1531 hektarjih 3200 ton dušičnih, kaljevih in fosfornih umetnih gnojil, torej več kot 2000 kilogramov na 1 hektar, leta 1953. leta 3600 ton umetnih gno-

vil, 1954. leta na 1600 hektarjih 5100 ton ter letos na površini 1650 hektarov hmeljišč 5100 ton umetnih gnojil, ali povprečno 3100 kilogramov na 1 hektar.

Do uspehov, kakršne je zabeležilo savinjsko hmeljarstvo lani in letos, je nedvomno pripomogel tudi Inštitut za hmeljarstvo v Zalcu. Le-ta opravlja sistematično strokovno delo že od leta 1953 naprej. Ima štiri oddelke: agrotehnični, agroelekcijski, rastlinsko-zaščitni in agroekološki. Vsi ti oddelki uspešno razvijajo raziskovalno delo in s svojimi nasveti in pomočjo prenašajo izsledke na teren. Ta znanstveni zavod pa ne služi samo hmeljarstvu, marveč tudi ostalim vejam kmetijskosti na področju celjske skupnosti in sosednih krajev. Svoje izsledke posreduje sadjarjem, poljedelcem in drugim. Zavod je opravil več kot 3000 analiz zemlje ter dal kmetom strokovne nasvete.

Ko govorimo o uspehih hmeljske letine v letu 1954, moramo poudariti, da je Inštitut s svojimi posredovanji uspel izboljšati kakovost hmelja in zvišati pridelke ter s tem neposredno ustvaril okoli 70 milijonov večjo vrednost proizvodnje. Letos je vse to še bolj izrazilo, kajti po zaslugi Inštituta, ki je vselej pravočasno pomagal proizvajalcem, je bila ohranjena kakovost letošnjega pridelka hmelja ter s tem ustvarjena za 100 milijonov

bodo le-te bogato obrestovale. Kljub težavnim okolnostim so pridelali približno 80 odstotkov hmelja I. in II. kakovostnega razreda, kar je zasluga skupnih prizadevanj.

Ko kritično presojava prehojeno pot kmetijskih združenj v Savinjski dolini, ne moremo mimo treh dejstev. — Do leta 1952 je bila v Zalcu Hmeljarska zadruga, ki je edina imela neposreden stik s proizvajalci. Hmeljarji niso čutili potrebe po povezoivanju s krajevnimi kmetijskimi združenji ter so le-te vse dotlej živovarile. Poznejše spremembe so prinesle pozitivne rezultate, ki jih ni moč z ničemer primerjati. S tem, da so kmetijske zadruge na terenu bile poklicane, kot edine na svojem področju, razvijati in pospeševati kmetijstvo, zlasti še glavno vejo, to je hmeljarstvo, se je spremenil tudi odnos hmeljarjev do zadrug. Pri zadrugah so ustanovili tudi hmeljarske odseke in pospeševalne odseke. Odbori hmeljarjev v zadrugah uspešno koordinirano skrbijo za hmeljsko proizvodnjo in tesno sodelujejo s hmeljarskim odborom OZZ. Vsak odsek ima v tem odboru svoje člane. Hmeljarski odbor, kot najvišji voljeni organ hmeljarjev skrbi za potrebe in probleme celotnega hmeljarstva; povezuje zadruge, Inštitut, trgovsko podjetje za uvoz in izvoz »Hmezad« in druge. Zadruge in njih upravni odbori so

Razstavniki Inštituta za hmeljarstvo na letošnji hmeljarski razstavi v Zalcu

postali nosilci naprednega združništva. Brez združevanja in skupnih prizadevanj v Savinjski dolini ne bi dosegli takih uspehov. Morda so še tu in tam razne hiše, vendar kmetje Savinjske doline ne bi več želeli vsak po svoje gospodariti. Zadruge proizvajalcev savinjskega hmelja so zlasti v minulih treh letih upravičile svoj obstoj in so porok, da bo tudi v bodoče moč pridelovati v tej dolini še večje količine kakovostnega hmelja.

F. K.

Savinjska dolina naj bi imela več olupševalnih društev

Razen v Zalcu in Preboldu, kjer že več let uspešno delujeta olupševalni društvi, drugod v Savinjski dolini teh društev ni. Marsikje pa bi bilo potrebno, da bi nekdo sistematično skrbel za olupševanje krajev in usmerjal težnje prebivalstva tudi v to smer. Spriču tega so jeli več razmišljati o ustanavljanju novih društev v Savinjski dolini. Prvi predlogi so zadeli na ugoden odziv in tako naj bi do prihodnje pomladi ustanovili olupševalna društva še v Polzei, Sempetru v Savinjski dolini ter v Braslovčah. Pristašev za to najbrž ne bo manjkalo.

Odkrita ilirska naselbina pri Ptujju

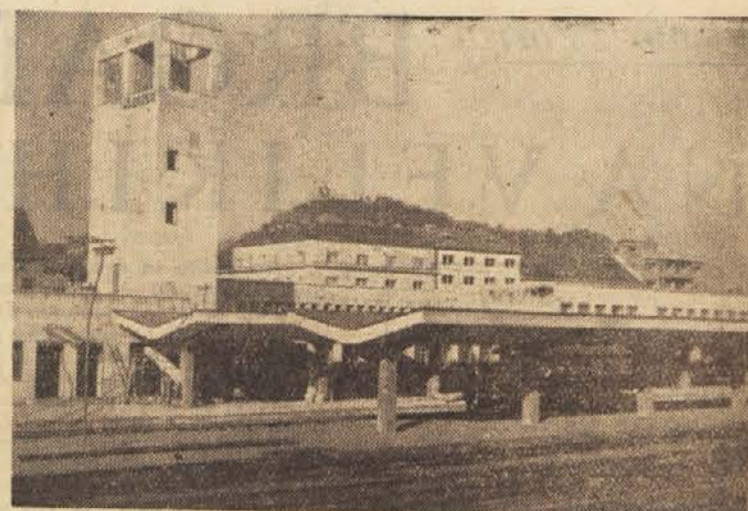
V Spodnji Hajdini pri Ptujju so že leta 1906 in 1907 odkrili sto zganih grobov iz ilirskih časov. Mestni muzej v Ptujju pa je v teh dneh našel na ostanke ilirske naselbine, ki ji je po vsej verjetnosti pripadalo prej odkrito grobišče. Našli so veliko število fragmentov glinastih posod in sledov ognjišč. Letos je to že druga ilirska naselbina, ki so jo odkrili v ptujjskem okraju. Prva je v okolici Ormoža. Na obeh mestih bodo nadaljevali raziskovanje spomladi. Lastnik zemljišča v Spodnji Hajdini tovariš Karel Rubinek je za znanstveno delo pokazal veliko razumevanje.

OB TRILETNICI TRBOVELJSKE TOVARNE »STROJNO MIZARSTVO«

ŠE VEČ PROIZVODNJE ZA ŠIROKO POTROŠNJO

Med mlada industrijska podjetja v Zasavju šteje tudi tovarna »Strojno mizarstvo« v Trbovljah. Kjer je bila spomladi 1952 še tako rekoč ledina, se danes razvija mnogo obetajoče industrijsko podjetje, ki daje vsako leto večjo proizvodnjo ter neprestano išče načine, kako bi najustreznejše zadovoljilo investicijske in potrošniške potrebe. Razen velike Strojne tovarne ter »Mehanike« je prav »Strojno mizarstvo« v Trbovljah tisto podjetje mlade in naraščajoče industrije v Zasavju, ki ga v glavnem tvori mlada delovna sila, ki jo vodijo izkušeni mojstri in strokovnjaki. Brez pridržka je mogoče ob sedanjem razvoju tovarne predvideti, da se bo podjetje še nadalje razširjalo in izpopolnjevalo vse dotlej, dokler ne bodo tudi Trbovlje imele najmoderneje urejen, opremljen in mehantiziran obrat lesne industrije. Ta perspektiva je tembolj pomembna, ker se s tem mladi generaciji odpira nova možnost zaposlitve in visoke delovne kvalifikacije.

Pomen in rast te nove tovarne nam prepričljivo ilustrirajo podatki o proizvodnji, delovni storilnosti ter naraščanju delovne sile in njeni kvalifikaciji. Medtem ko je znašala vrednost proizvodnje leta 1952 — takrat je kolektiv še delal v mestnih delavnicah in v glavnem v osrednjih rudarskih delavnicah — 28 milijonov din, se je v nasled-

Mariborčani z veseljem pričakujejo slovesne otvoritve nove železniške postaje. Poslopje bo, kot so graditelji obljubili, končano do 29. novembra, slovesna otvoritev pa bo menda 4. decembra. V petek, 25. novembra je komisija za tehnični pregled pregledala dograjeno poslopje in izdala uporabno dovoljenje. V komisiji, ki jo je imenovala republiška gradbena inšpekcija pri Državnem sekretariatu za gospodarstvo, so bili gradbeni inšpektor ing. Vinko Kregar kot vodja, Miro Saje, ing. Pečenko, predstavnik Državnega sekretariata za notranje zadeve, predstavnik Armije, Inšpekcije dela pri Svetu za zdravstvo in socialno politiko LRS, Centralni higienski zavod, Gradbena inšpekcija OLO Maribor, strokovnjaki za centralno kurjavo, šibki tok in PTT ter drugi.

njih letih, ko si je kolektiv postavil lastna obratna poslopja v Zg. Trbovljah, proizvodnja naglo dvignila. Že v letu 1953 je narasla na 47.751.000 din, naslednje leto na 69.671.000 din, letos pa bo do konca leta dosegla 70.630.000 din vrednosti. V primerjavi z letom 1952 se je torej vrednost proizvodnje dvignila za 152%.

Se bolj dragocena pridobitev v triletnem razvoju tovarne pa je

Pohištveni oddelek v tovarni »Strojno mizarstvo« v Trbovljah

nedvomno v tem, da je ves ta čas močno naraščala delovna storilnost. Medtem ko je en delavec v letu 1952 ustvaril letno proizvodnjo v vrednosti 379.900 din, je naslednje leto, ko je začel kolektiv delati v lastni tovarni, ta vrednost že narasla na 568.400 din, v letu 1954 se je nadalje dvignila na 633.375 din, letos pa znaša že 636.394 din. V primerjavi z letom 1952 se je torej vrednost proizvodnje enega delavca dvignila za 68 odstotkov. Najsi tudi pri tem odstotku odštejemo porast cen, mehanizacijo in še nekatere druge pogoje, ostane vendar očitno dejstvo, da se je delovna storilnost posameznega delavca izdatno dvignila. K temu je v precejšnji meri prispevala zlasti homogenost vsega delovnega kolektiva ter prav dobro delavsko samoupravljanje.

Proizvodni program, ki ga je v teh letih izpolnjevala tovarna, pa kaže, kako so se delavski svet, upravni odbor in vodstvo podjetja posrečeno in ustrezno prilagajali potrebam investicijske graditve, ki je prav ta čas terjala izredno mnogo stavbenih mizararskih izdelkov. Medtem ko je v prvih dveh letih proizvodnja v glavnem obsegala pohištvo ter samo eno tretjino stavbenega mizarstva, se je v letu 1954 stavbeno mizarstvo že povzpelo na polovico proizvodnje, 30-odstotkov je zasela šolska oprema, proizvodnja pohištva pa je padla na 20 odstotkov. Zaradi zaključevanja mnogih investicijskih del pa se je v letošnji proizvodnji stavbeno mizarstvo povzpelo na 70 odstotkov, ostalih 30 odstotkov pa je bilo namenjenih pohištvo. Toda ko zdaj delavski svet in celotni kolektiv razpravljata o novih smernicah naše nadaljnje gospodarske politike, se že tudi kažejo v glavnem obrisi proizvodnega programa za prihodnje leto. Proizvodnjo bodo usmerili v glavnem na izdelke za široko potrošnjo, pohištvo itd., za kar bodo izkoristili že dane proizvodne pogoje ter tudi dopolnili nekatere strojne naprave tako, da bodo mogli izdelati čimveč in čim cenejšega potrošnega blaga. Prav s to preusmeritvijo hočejo v smislu novih gospodarskih smernic prilagoditi svojo proizvodnjo široki potrošnji in tako prispevati na tržišče tisto blago, ki ga lahko štujemo k življenjski ravni delovnega človeka. (Ž)

Graditelji hidroelektrarne Vuhred se selijo v drugo gradbeno jamo

Na gradbišču hidroelektrarne Vuhred je kdaj pa kdaj silisti močne eksplozije. Minerji so začeli razstreljavati zagatne betonske stene, ki obdajajo prvo gradbeno jamo. V nekaj dneh bodo razstrelili vso betonsko ograjo, ki je graditelje ščitila pred vodo, da so na dnu struge delali na suhem. Hkrati se gradbeni delavci selijo v drugo gradbeno jamo, v kateri bodo začeli pripravljati temelje za tretji turbinski steber. To jamo bodo popolnoma zaprli z zagatno steno takoj, ko bo voda stekla skozi pretočno polje prvega in drugega turbinskega

stebra, ki sta že dograjena. Predvidevajo, da bodo to delovno zmagalo lahko povezali z letošnjo proslavo Dneva republike. Če ne bo kakih vremenskih nezdov, bo do 29. novembra druga gradbena jama zaprta in pripravljena za nadaljnja dela.

Tudi monterjem gre delo dobro od rok. Pred desetimi dnevi so namestili glavno os, sedaj pa postavljajo generator na turbino. Pri statorju so končali vsa dela, treba ga bo samo še osušiti. — V nekaj dneh bodo vložili tudi rotor generatorja. Le-ta je že montiran v montažni hali, samo prenesti ga bo treba na določeno mesto.

Vsa dela na gradbišču in v montažnih prostorih hitro napredujejo, čeprav investitor nima na razpolago vedno dovolj denarnih sredstev, da bi takoj plačal vse dobave in druge obveznosti.

Kdaj bodo začeli graditi hidroelektrarno Ožbalj?

S petimi hidroelektrarnami od Dravograda do Maribora dravska vodna sila še vedno ni popolnoma izkoriščena. V soboto, 19. novembra, so prišli v Ožbalj gradbeni delavci z gradbišč hidroelektrarne Vuhred in geologi. Ko so ljudje opazili te delavce, so se razveselili, češ da se je gradnja hidroelektrarne Ožbalj že začela. Tako daleč še sicer ni, ker doslej še ni zagotovljenih sredstev za gradnjo te elektrarne, pripravljeno so samo načrti. Sedanja skupina samo raziskuje teren za bodočo hidroelektrarno. Če bo za začetna dela letos mogoče dobiti nekaj sredstev, pa bodo kmalu začeli delati dovodne ceste do gradbišča

in pripravljati teren za gradnjo. Če bo drugo leto mogoče dobiti sredstva za te investicije, doslej še ni točno določeno. Investicije v velike objekte, katerih gradnja traja dalj časa, bodo omejene. Toda pomanjkanje električne energije in stalno naraščajoča potrošnja kaže na to, da bi do prihodnjih letih treba graditi še več elektrarn. Brez električne energije tudi industrijska podjetja ne bodo mogla izkoristiti vse svoje zmogljivosti. Naraščajo pa tudi potrebe široke potrošnje in sicer v Sloveniji

vsako leto skoraj za 10 odstotkov, kar je toliko, kot bo zmogljivost enega agregata v Vuhredu. Gradnja hidroelektrarne Ožbalj ima še to prednost, da je v bližini Vuhreda, kjer je sposoben gradbeni kolektiv z velikimi izkušnjami. Ta gradbeni kolektiv, ki je v dveh letih opravil v Vuhredu vsa gradbena dela prve etape, bo na novem gradbišču lahko nadaljeval z enakim tempom ali še hitreje. Doslej je namreč vsaka naslednja dravska elektrarna zrastle v krajšem času kot prejšnje. P.

TU KRALJUJEJO »BELE GORICE«

Juršinci so prijazna vasica v Slovenskih goricah. Sola je tu, sedež občine, Kmetijska zadruga in nekaj hišic ob cesti in hribovkah naokrog. Zdag so ljudje na polju. Nekaj sončnih dni je izvalilo kmetovalce, da opravijo zadnja dela na polju. Posejati je treba ozimino, pospraviti zadnje pridelke, kajti v daljavi na Pohorju se že bel sneg. Nič takega ni v Juršincih, kar bi ta kraj ločilo od drugih vasi. Ravno v teh dneh urejujejo osemenjevalno postajo, živinoreja je namreč precej razvita v teh krajih. In vendar, tukaj domujejo po gričih samorodnice. V kletih vseh smarnic. Drugo leto bodo samorodnice spet zazelenele, bohotile se bodo in širile, zasadih bodo nove vinograde z njimi. V nekaterih krajih že polovica vinogradov odpade na samorodnice. Samorodnic ni treba škropiti, ni treba mnogo dela in močno rodijo. Pojavljajo se celo nove vrste, ki jih ime-

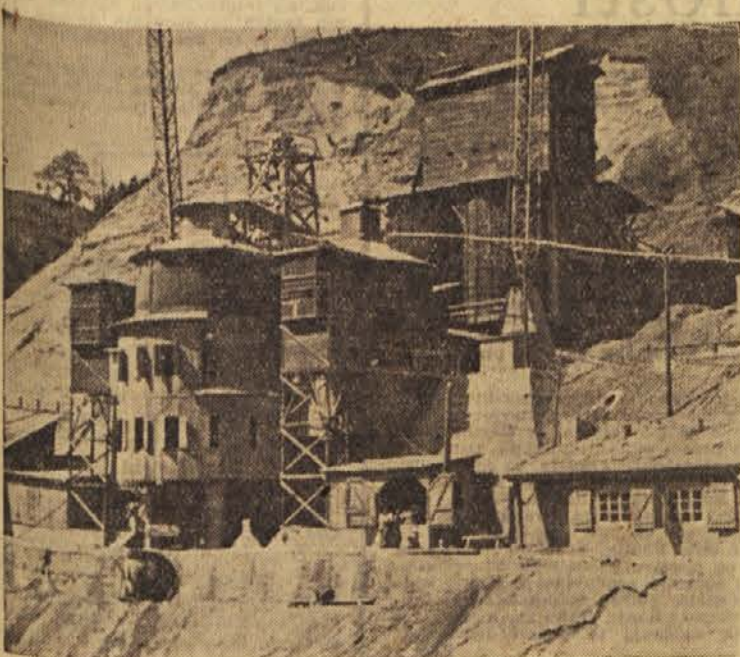
nujejo s čudnimi imeni. Smarnico mešajo z vinom, pijejo jo pa tudi samo. Ne morejo je prodati, zato jo hranijo v svojih kletih in pijejo doma. In posledice? Posledice so vidne vsak dan.

Napačno je mnenje, da je samorodnica doma v Haložah. — V Slovenskih goricah je je mnogo več. Če vprašamo na sodišču, nam bodo povedali, da je v teh krajih največ pretepo, če vprašamo na socialnem skrbstvu, nam bodo povedali, da je tu največ primerov, da alkoholizem povzroči socialno bedo. V šolah se otroci slabo učijo. V teh krajih se je zgodilo v pljanosti nešteto nezasišanih primerov surovosti... Pri vsem tem ima svojo dedščino »belih gorice«, kakor imenujejo vinograde samorodnice.

Potrebni bi bili ostrji ukrepi. Samorodnico bi morali prepovedati predelovati v vino, kajti šele takrat ko prevre, škoduje zdrav-

ju. Ima pa velike prednosti za predelavo v sadne sokove, ker ni škropljena in ima več grozdnega sladkorja. Zato bodo moralj slej ko prej to storiti. Slej ko prej bo morala ljudska oblast nekaj ukreniti po vseh krajih, kjer kraljujejo »bele gorice«. Na novi občini še niso utegnili kaj več razpravljati o tem vprašanju. Zlo, ki pesti že dolgo časa te kraje, ima svoje zagovornike, malo pa nasprotnikov. Kadar pa kakšen posurovel človek, ki mu je smarnica zmešala možgane, zlomi na glavah svojih lastnih otrok stole, kadar se zabliskajo noži v rokah vaških fantov, kadar se rode slaboumi otroci in postane sosed sosed zver, tedaj moramo vedeti, da so tudi »bele gorice« pripomogle k temu.

Smarnica vre v kletih... Letos je kislja, zelo kislja. Vendar je bodo pili skozi zimo in poletje in marsikoga bo poneumila in podivjala. mr.

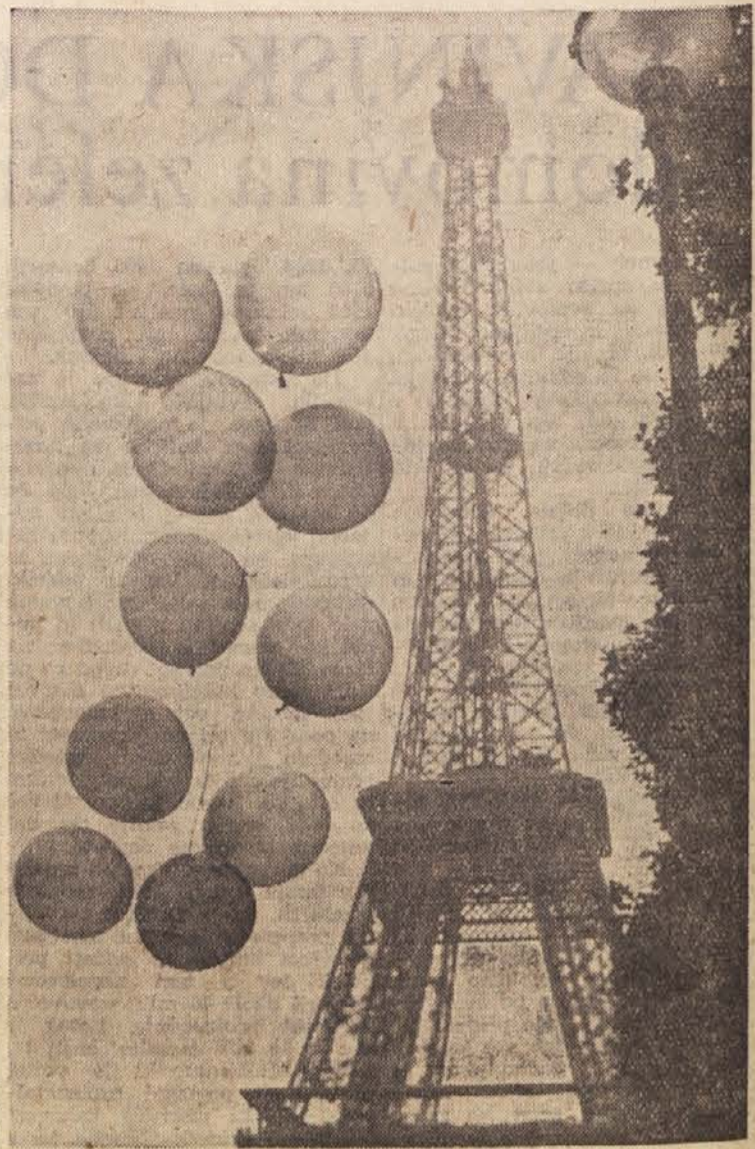

Elektrarna Vuhred v gradnji

Pismo iz Pariza

BROADWAY NA VELIKIH BULVARIH

FRANCIJA SE AMERIKANIZIRA

Pariz se pretvarja v Broadway?

JAZZ JE OSVOJIL PARIZ, TODA URAVNALI SO GA NA FRANCOSKO VALOVNO DOLZINO, POSTAL JE PARIŠKI, KAKOR JE TUDI DUNAJSKI VALČEK POSTAL PARIŠKI...

Ko vidijo in drugo plačajo že vse, kar pariški sporedi nudijo turistom — predvsem Amerikancem — kot tipično pariško, na koncu ugovote, da nič pariškega niso videli. Kje pa so sploh ti Parižani? Ni jih. Ali pa jih je silno malo v Folies Bergeres. Malo jih je tudi po kletah Saint Germaina, na Pigallu pa jih sploh ni. Se nikdar niso videli nobenega Parižana, da bi se povzpel na Eiffelov stolp. Ko pa se turist pohvali, da je videl Notre Dame in Versailles, ga Parižan pogleda, kakor da se je spomnil nečesa, kar že davno namerava storiti, in vzklíkne, očitajoč samemu sebi: »Ah, čas je že, da grem tja!« In nesrečni potnik s kompleksom provincialca ne omeni več, kaj je videl in doživel, zmeden neha obiskovati pariške atrakcije in začne iskati skrivnostne kraje, tiste tajinstvene kote, v katerih se skrivajo pravi pravcati Parižani. Potem mu običajno reko, da jih bo našel pri »Olimpiji« ali na bulvaru Saint Michelle, pri »Lapa« na Bastilli.

Morda pri tako veliki in resni temi, kakor je ta, ne bi bilo treba začeti razpravljati najprej o coca-coli in o Louisu Armstrongu. Toda kakor so nekoč govorili, da so Angleži osvajali Indijo tako, da so pred armado njenega veličanstva pošiljali trgovce in misijonarje, tako lahko rečemo, da novi svet začena osvajati starega z jazzom na čelu z boogie-woogie in Armstrongovo trobento.

Ta hreščeta in vreščeta predhodnica neustavljivo prodira, osvaja, toda ko prodira čedalje globlje, izgublja svoje elemente džungle, udomačuje se, v določenem smislu degenerira in naposled se, kakor vse v Franciji, docela udomači. Pohod je zaključen brez poraženih in zmagovalcev! In to tudi je edini način boja proti tej shizofrenični nadlogi dvajsetega stoletja: sprejeti jo kot nujno zlo, jo kakor divje jabolko cepiti z žlahtnim cepičem, in jo napraviti za svojo...

Jazz da je ameriški? Ja, vam bo odgovoril vsak Francoz. Po poreklu že. Zdaj je naš ali vsaj postaja naš. In zapel vam bo ali zažvižgal napev, v katerem boste prepoznali celo v pretrganih sinkopah močan francoski naglas, pomešan morda s še močnejšim broadwayskim.

Jazz je osvojil Pariz, toda uravnali so ga na francosko valovno dolžino, postal je pariški, kakor je tudi dunajski valček postal pariški...

BOGDAN PEŠIČ

S poslednjimi franki v žepu napoti oskubljeni Amerikancem k »Olimpiji«, gre k »Lapa« in konča na bulvaru Saint Michele. In ko zapusti Pariz, je večji Parižan kakor kdajkoli. Nobenega provincio-

bilj vrata in vse reklame izložbe. Policija je bila nemočna. Ko je prišla okrepitev, so policaji zgrabili sedem najbolj ponorelih ljudi.

Po pustošenju, ki ga je pustil za seboj v Hamburgu, kjer so mladi Nemci razbili na drobne vse stole v dvorani, v kateri je priredil svoj »edini koncert«, je Louis Armstrong triumfalno vkorakal v Pariz.

stegnili po podu, vtem ko so mu oči izstopile iz duplin in ko je bil čisto brez sape. In dotlej je bilo vse v redu. Toda ko je padla težka jeklena zavesa, se je divji ples šele začel. Šel! Šel! — Go! Go! Go! so kričali pariški fantje in žvižgali takisto kakor oni v Texasu. Kakih sto policajev je tedaj pridrvelo v dvorano in ne posebno nežno vrglo.

V palači Združenih narodov v Ženevi

— Oh, oprostite, nisem vedel, da ste vi ostali!

nalnega kompleksa ni več v njem, vzvišen je in rahlo porogljiv. Francozi so navdušeni z našim »way of life«, tipičnim Francozom je všeč samo tisto, kar je tipično ameriško, Pariz je amerikaniziran — bo pripovedoval svojim rojakom fant iz Texasa, ki se je s »Kodakom«, obešenim čez rame, in »Florida samov« okrog vratu sprehaljal po Parizu, išoč krajev, v katerih se avtohtoni Parižani zabavajo. In malo »blazirano« bo pripomnil, da je tam v stari Evropi dolgočasno, da je v njegovem Dallasu jazz boljši, da plešejo dekleta spretnije, da je coca-cola hladnejša, gin pa neprimerno cenejši. Mar ima sploh pomen iti v Pariz?

NEKOČ IN ZDAJ

Pred sedmimi, osmimi leti je Pariz staval proti coca-coli, bojkotiral »Pam-pam« in druge amerikanizirane bare, demonstrativno pil calvados in plesal ob zvokih gramofona pariške valčke. Zdaj je vsak boljši pariški bar preskrbljen z wurliškimi orglami, coca-cola je dobila domovinsko pravico, pariški fantje plešejo mambo in igrajo ameriški biljard, ki ga na prošnjo lastnika lokala brezplačno postavijo ameriške družbe.

Po lokalih na bulvaru Saint Michele ne vidiš več starih stolov in miz, marveč nove visoke stolice na nogah iz pokromanih cevi, razvrščene okrog marmornatega bara. Po lokalih se razlegajo zvoki mambe ali šlager »I love Paris«.

ŠE! ŠE!...

Ondaj se črnopolti Sidney Bitchet proslavlja prvi milijon gramofonskih plošč, posnetih v Parizu. Svoji hvaležni pariški publikji je priredil brezplačen »koncert«. Ob devetih, preden se je črni trobentar pojavil pred občinstvom, ki je sililo v dvorano, je bilo že za pol milijona škode in 17 ranjenih: pod pritiskom fanatičnih oboževalcev »boga jazza« je pet metrov visoka šipa izložbe »Canadian Air Lines« počila in ranila tiste, ki so se bali, da bodo ostali zunaj. Ob enajstih je bilo že dva milijona škode: v dvorani so mladi ljudje, vsi iz sebe, v božjastnera brezumju razbijali stole, šipe, trgali obleke. Pred dvorano so tisti, ki niso mogli noter, raz-

polcija je obkrožila »Olimpijo«, poslala med občinstvo detektive, ob vhodu so napravili železna vrata in koncert je minil bolj ali manj v redu. Toda dvorana je vreščala ves čas, vtem ko je Armstrong trobil. »Črni bog« je pihal na svojo zlato trobento, občinstvo pa se je kakor očarano vzpenjalo na prste, ko je on dvigal kvišku svoj pridušeno visoki »C«. In ko so mu oči že izstopile iz duplin, porcelansko bele in podplute s krvjo, so fantje podivjali in strastno vzklíkali »Šel! Šel! — Go! Go!« stiskali pesti in tudi sami začeli vreščati vsi iz uma od strasti in navdušenja — popadali so na tla in še vedno hilpali — Go! Go! Go! dokler se tudi »črni bog« ni

ven brezumneže, ki jih je bilo moč prepoznati po tem, da jim je pena udarjala na usta...

Pariz se pretvarja v Dallas ali Broadway? Francija se amerikanizira?

STARI SE MRŠCIJO

Stari ljudje se mrščijo. In ne samo stari. In ne samo zaradi jaza, Armstronga in coca-cole. In ne neupravičeno. Bo kos valu amerikanizma, ki skozi vse pore političnega, gospodarskega, družbenega in kulturnega življenja vdira v Francijo, bo temu valu kos Marianna s frigijsko čepico, katero karikaturo vsiga sveta že zdavnaj predstavljajo kot staro in hučo bolno damo?

»Dajte cesarskemu mestu kar mu gre... Ze od nekdanj je nad zgodovinskim Dunajem plaval duh tega nekoliko spremenjenega svetopisemskega izreka. V življenju mesta so se vrstile krize, mračna leta, dobe stija in obdobja sramote, eksplodirale so bombe in se stiskali železci. Vendar se je Dunaj na koncu vselej vzravnal.

Avstrija je izgubila prvo svetovno vojno, vendar je dal zmagovalček »cesarskemu mestu« tisto, kar mu gre. Svet ni dovolil, da bi se potopilo »mesto« glasbe in življenjske radosti. Mestne ulice so preplavljali širokosrčni tujci. Izložbe so se naglo napolnile z mehko svilo in bleščicim dragim kamenjem. Celotna svetovna kriza se je leta 1930 le malo dotaknila Dunaja. Po vseh pravih politike in ekonomike bi morala metropola izumreti. Kako bi tudi sicer moglo žipeti dvainpol milijonsko mesto dežele, katerega vsa okolica je bila pasivna in je štela komaj tri in pol milijone prebivalcev?...

Toda Dunaj je dokazal, da zna ostati svetovno mesto. Ni izumrl, pač pa je svojo prihodnost prilagodil svojim novim okvirom. Dunajčani so se odločili, da sta Beethoven in Strauss za njihovo mesto kapital. Dunaj valčkov, vina in ljubezni, Dunaj Wienerwald in Grinzinga je s kilometrskimi koraki prekoraj razvaline, kar mora pripisati večidel pomoči iz tujine, ki ni usahnla vse do hitlerjevske okupacije, ne-

koliko pa tudi svojim lastnim silam: Dunaj je preosnoval svojo po vsem svetu slovito lahko industrijo ter dopolnil svojo starodavno poezijo z barvami in ritmom Pariza. V kratkem je postal, kar zadeva turizem, konkurent št. 1 glavnemu mestu Francije.

Sedaj se dogaja nekaj podobnega. Stara »cesarska« mesta se mora opomoči od udarcev, ki so mu jih prizadejale hude krize. Nanj so padle tudi bombe, bli je oblegan, še več: razen kamernja je moral odstranjevati tudi neprijetne razvaline duha. Pomoči pa je prišla. Tokrat rodovitni žlahti dež nosi ime nekdanjega ameriškega zunanega ministra in generala Marshalla — in tujci s polnimi žepi spet vrve v gostih rojih pod jesenskim drevjem Ringa.

Cudež preporeda je tudi tokrat opravil duh tradicije. Svečanosti ob otvoritvi Burgtheatra in opere, ki so odjeknile po vsem svetu, so bile samo uvod, znamenje, da si cesarsko mesto prizadeva dobiti nazaj svoje zakonite pravice in hoče ostati mesto cesarjev umetnosti, pesništva in glasbe...

Kakor je napisano »Habsburg«. Na podjetjih, na sto in sto poslovalnih, na tramvajih, po ograjah, oglasi, vseh tablah in neonskih deskah, vspevsod so tri besede: »Habsburg« barva, čista... »Kaj naj spričo takine pletete reše zemeljski prah Franca Jožefa tam dol v elegantni kripti reda kapucinskih bratov?«

Zgodnja, blede nasmejana zlata jesen v delavski četrti. Vozil sem se dobre trideset ure s tramvajem, da bi videl eno izmed predmestij ročnih delavcev. V glavni ulici Hernalsa sem na prvi pogled našel več kot 40 pivnic, točilnic in gostiln. Sicer pa je glavna ulica dolga. Trgovine so znatno siromašnejše kot v mestu, v njih pa je tudi znatno manj kupcev. Vsakdo pa trdi, da je tukaj popolna konjunktura!

Število brezposelnih je verjetno res neznanost. Toda nevidni vprašaj, opomin grozečega »doklejš?« pa — kot je videti — nespremenjeno plava nad delavskimi hišami.

Dunaj spravlja v sklad opor-tunizem in čustvenost, potrebe in tradicije, raznorodne pojme in kričeča nasprotja. V današnjem Dunaju obstaja Stalinov trg, ker je moral obstajati. V njem je tudi Guaj Franca Jožefa, saj ime starega habsburškega birokrata pr-jetno draži monarhistično nastroj-ene Dunajčane. Most Malinov-skega se ne zruši pod težo ugled- ne dvorne sosesčine. Izredno lepi spomenik generala Schwarzen-berga se prav tako ne zruši, ker mora kot spomenik konkurirati kovinskemu Stalinovemu kipu. Edinole tujci se čudijo modrosti Dunajčanov in njih občutku za mero, ki lahko sprjazni različne svetove.

Dunajski kult Habsburga je ne-škodljiva stvar. Nekaj podobnega kakor kamilice: imajo duh po zravi-vilu, so pa v resnici samo neka vrsta damačega čaja. Ki ne škodi, niti ne koristi. Seve je tu pa tam tudi nekaj smešnih pretravanj. Na primer, naj-večje dunajsko podjetje za kemijsko tiščenje se imenuje »Habsburg«, tako

Ring

Stevilo brezposelnih je verjetno res neznanost. Toda nevidni vprašaj, opomin grozečega »doklejš?« pa — kot je videti — nespremenjeno plava nad delavskimi hišami.

Jožef Debrečni

Zgodbe iz Dunajskega gozda

1

Avstrija je izgubila prvo svetovno vojno, vendar je dal zmagovalček »cesarskemu mestu« tisto, kar mu gre. Svet ni dovolil, da bi se potopilo »mesto« glasbe in življenjske radosti. Mestne ulice so preplavljali širokosrčni tujci. Izložbe so se naglo napolnile z mehko svilo in bleščicim dragim kamenjem. Celotna svetovna kriza se je leta 1930 le malo dotaknila Dunaja. Po vseh pravih politike in ekonomike bi morala metropola izumreti. Kako bi tudi sicer moglo žipeti dvainpol milijonsko mesto dežele, katerega vsa okolica je bila pasivna in je štela komaj tri in pol milijone prebivalcev?...

2

Sedaj se dogaja nekaj podobnega. Stara »cesarska« mesta se mora opomoči od udarcev, ki so mu jih prizadejale hude krize. Nanj so padle tudi bombe, bli je oblegan, še več: razen kamernja je moral odstranjevati tudi neprijetne razvaline duha. Pomoči pa je prišla. Tokrat rodovitni žlahti dež nosi ime nekdanjega ameriškega zunanega ministra in generala Marshalla — in tujci s polnimi žepi spet vrve v gostih rojih pod jesenskim drevjem Ringa.

Cudež preporeda je tudi tokrat opravil duh tradicije. Svečanosti ob otvoritvi Burgtheatra in opere, ki so odjeknile po vsem svetu, so bile samo uvod, znamenje, da si cesarsko mesto prizadeva dobiti nazaj svoje zakonite pravice in hoče ostati mesto cesarjev umetnosti, pesništva in glasbe...

3

Dunaj spravlja v sklad opor-tunizem in čustvenost, potrebe in tradicije, raznorodne pojme in kričeča nasprotja. V današnjem Dunaju obstaja Stalinov trg, ker je moral obstajati. V njem je tudi Guaj Franca Jožefa, saj ime starega habsburškega birokrata pr-jetno draži monarhistično nastroj-ene Dunajčane. Most Malinov-skega se ne zruši pod težo ugled- ne dvorne sosesčine. Izredno lepi spomenik generala Schwarzen-berga se prav tako ne zruši, ker mora kot spomenik konkurirati kovinskemu Stalinovemu kipu. Edinole tujci se čudijo modrosti Dunajčanov in njih občutku za mero, ki lahko sprjazni različne svetove.

4

Dunajski kult Habsburga je ne-škodljiva stvar. Nekaj podobnega kakor kamilice: imajo duh po zravi-vilu, so pa v resnici samo neka vrsta damačega čaja. Ki ne škodi, niti ne koristi. Seve je tu pa tam tudi nekaj smešnih pretravanj. Na primer, naj-večje dunajsko podjetje za kemijsko tiščenje se imenuje »Habsburg«, tako

Ring

Stevilo brezposelnih je verjetno res neznanost. Toda nevidni vprašaj, opomin grozečega »doklejš?« pa — kot je videti — nespremenjeno plava nad delavskimi hišami.

Jožef Debrečni

PISMO IZ NIZOZEMSKÉ

DOKUMENTI neprecenljive vrednosti

Amsterdam, novembra Kaisergracht 264, Amsterdam, Nizozemska. To je naslov inštituta za socialno zgodovino. Tri-nadstropna hiša na bregu prekopa, ki teče po sredi ulice, skriva v sebi gradivo neprecenljive vrednosti za delavsko gibanje. Njegovo zgodovino za porajanje in razvoj znanstvenega socializma. V oddelkih inštituta hranijo dokumente, časnike, revije, knjige iz minulega in sedanjega stoletja, iz katerih je videti družbeni razvoj posameznih dežel.

1200 ORIGINALNIH MARKOVH IN ENGELSOVIH PISEM Najstarejši Marxov rokopis je njegovo pismo očetu z dne 19. novembra 1837. Na 18 straneh piše mladi Marx o tem, kako se je seznanil s Heglom, o razpravah tega filozofa. To pismo je bilo neznanost vse do 1931. Tu je 1200 pisem iz korespondence med Marxom in Engelsonom. Med njimi je tudi prvo Engelsovo pismo Marxu iz leta 1848 in prvo pismo Engelsu iz 1848. Tu je tudi rokopis »Nemške ideologije iz 1845/46 z obgrizenimi stranmi. Znamenita »kritika mišle« Osnova le tega je Engelsov rokopis. Marx pa je napisal svoje pripombe na robu. V železni blagajni inštituta hranijo tudi prvi osnutek »Komunističnega manifesta«, ki je bil napisan bržkone novembra 1847. Što osemindeset zvezkov. Eni debeli krakovi šolski, drugi pa obsegajo celo po 400 strani — vse to je polno izvlečkov iz številnih knjig, ki jih je Marx prebral, ko je pripravil »Ka-

pital. Mnoge strani so prečtane s svinčnikom. Kdo je to storil? Morda Marx ali pa Engels, da bi označila tisto, kar sta uporabila pri pisanju. Bržkone je bil Engels. V inštitutu hranijo tudi mnoge druge Marxove in Engelsove stvari, med njimi tudi spis »Filozofija in nacionalna ekonomija« iz 1843 in tako dalje.

NEOBJAVLJENI MARKOVI ROKOPISI Gradivo je večinoma objavljeno. So pa tudi neobjavljene neznane stvari. Takšen je Marxov sestavek o Rusiji, Poljski in Prusiji nadaljevanje njegove »Zgodovine tajne diplomacije 18. stoletja«. Takšna je Marxova korespondenca z Bangom, Madžarom, policijskim konfidantom, ki se mu je posrečilo prevariti Marxa, češ da je revolucionar in ki ga je celo pripravil, da je napisal članek »Veliki ljudje emigracije«, ki ga je potem namesto založniku prodal pruski policiji. Takšna je Marxova korespondenca z Michelom, revolucionarjem, ki je kasneje izdal svoje ideale in postal nacionalist ter pruski finančni minister.

INŠTITUT ZDAJ PRIPRAVLJA OBJAVO TEGA GRADIVA Posebno mesto zavzema gradivo o I. Internacionalni. Tu najdes Marxove z roko napisane »statute mednarodnega delavskega združenja. Tu je tudi sklep, ki so ga podpisali Marx in Engels ter njuni tovariši o prenestvi sedeža Internacionale iz Londona v New York. Tu je zapuščina Junga, tajnika prve Internacionale.

V inštitutu za socialno zgodovino v Amsterdamu so tudi protokol »Zveze komunistov, okrožnice, poročila, ki jih je dobivala, in mnogo drugega gradiva.

Malone vse, kar je zapustil Kari Kautsky, je zbrano v inštitutu. Tu je n. pr. njegov osnutek Erfurdskega programa in mnogi neobjavljeni rokopisi. Tu je registriranih 16.000 pisem Kautskega ali Kautskemu, njegova korespondenca z 2300 ljudmi. Med njimi so tudi Jugoslovanci, n. pr. Tucovič.

Koliko dokumentov imajo zbranih v inštitutu, ne vedo točno, niso namreč še vsa pogledali popisali, registrirali. Še manj fotografirali in natisnili. Sovjeti so pred vojno začeli sistematično fotografirati vse dokumente, toda nemški socialni demokrati so jim prepovedali nadaljnje delo.

Zanimivo je, kako je amsterdamski inštitut zbral to dragoceno gradivo. Do Hitlerjevega prihoda na krmilo je bilo gradivo v Berlinu, potem pa so ga počasi odnesli v tujino. Ostalo je nekaj manj pomembnega gradiva, ki so ga simpatizerji spravili v državni arhiv, tam pa ga je požar ob koncu vojne uničil. Ker je bila nemška socialna demokratska stranka v težavnem položaju, so sklenili gradivo prodati. VKP(b) bi ga rada kupila. Toda do prodaje ni prišlo. Tako so gradivo prodali na Nizozemsko in inštitut za socialno zgodovino je postal lastnik najdragocenejše zbirke dokumentov iz zgodovine delavskega gibanja. Tako so, kakor pravijo tu, rešili uničenja to neprecenljivo bogastvo.

A. Lebi

PISMO IZ ITALIJE

Lep si, Neapelj, toda...

OD NASEGA POSEBNEGA DOPISNIKA

Neapelj, novembra

Ni potrebno sonce, da Neapelj zažari. To mesto »žari« tudi, kadar dežuje. Neapelj je lep tudi, če kdaj pa kdaj nebu zagrnejo oblaki. »Videti Neapelj in umreti« je znan izrek o tem mestu, ki je tudi značilen zanj. Kdor je izrekel to prvi, je imel dovolj razlogov, da je to storil. Težko bi kje druge videli tako lep zaliv in še lepšo okolico obmorskega mesta, ki je zdaj celo velemesto. In pa poslopja in ozke ulice! In tisti otoki — Capri med njimi, na katerem je živel Gorki. In naposled Vezuv, ki se dviga in vali iz sebe dim nad Neapljem kot nekakšen orjak z večno prižgano pipo v ustih.

Lep je Neapelj! Tudi jaz ponavljam, lep si Neapelj. Toda to ni vse. Neapelj ima tudi svoj veliki ali — ali več?

MESTO, PRISTANIŠČE, SREDIŠČE INDUSTRIJE, BOGASTVA...

Navediti moram tudi nekaj podatkov o Neaplju, čeprav bi se utegnili zdeti suhoparni. To je potrebno, da bomo vedeli, kaj je Neapelj, kolikšno je to mesto in kako bomo razumeli njegove prednosti. Mnogo sem hodil po neapeljskih ulicah in nikjer se nisem mogel mirno sprehajati. Povsod sem srečaval ljudi, ki so nekam hiteli, da je nastala gneča, skozi katero se je bilo včasih težko prebiti. Neapelj je zdaj pravo velemesto. Rekli so mi, da ima blizu milijon prebivalcev. Neapelj je zdaj središče industrije revnega Juga in njegovo glavno pristanišče. Neapelj ima eno največjih tovarnih testenin v Italiji. Tu je ena znanih tovarnih konzerv sajda in sočivja »Cirio«. V predmestju pa stoji velike tovarne, jeklarne, kakor tudi mnoge druge velike tovarne strojne in predelovalne industrije. Od vseh mest na jugu je Neapelj največji in industrijsko močan skoraj tako, kakor nekatera mesta na severu ali še bolj kakor nekatera sosedna mesta v srednji Italiji. Neapelj ima tudi veliko luko. Za Genova je po blagovnem prometu druga v Italiji. Lani je šlo skozi neapeljsko luko blizu 8 milijonov ton blaga. Luka je modernizirana in ima skoraj vsa sodobna tehnična sredstva.

To velemesto ima vse značilnosti po svojem življenju, tempu, razkošju, običajih in bedi. V Neaplju je močno razvita tudi trgovina, še bolj pa bankarstvo. Znana je »Banca di Napoli«, katere sredstva so ogromna. Še nedavno so o Neaplju trdili, da je mesto advokatov, ki jih je bilo v njem blizu 10.000. Zdaj pa je lahko rečemo, da je to mesto inženirjev. Razen tega ima Neapelj velike palače, sodobna poslopja, zgrajena zlasti po vojni. V Neaplju naletno tudi na bogastvo. V tem mestu živi več težkih milijonarjev. Njihovo bogastvo in življenje sta se malone približala tistim znanim orientalskim bahavostim in potratnostim.

... IN BREZPOSELNOST, BEDA, PROSTITUCIJA IN TIHOTAPSTVO

Neapelj pa ima še drugo lice. To lice je grdo, siromašno, bedno in umazano. To milijonsko mesto ima kakih 100.000 brezposelnih, vsak ima svoje delo. Vsi iščejo

tu ni nič »strašnega«. Zenska pristopi k človeku in se mu ponudi. To stori vljudno, toda brez ovinov. Fant pristopi k človeku in mu ponudi cigarete, ure, razglednice in drugo. Starci in otroci vam ponudijo roko itd.

KAKSNA GLUMA ZA SLEPARIJO!

Razen bogatih se ukvarjajo v Neaplju s trgovino tudi reveži. Le-ti ti prodajo slabo blago za

da so zelo inteligentni, da si znajo izmisljati marsikaj, da se lahko preživljajo. Naj povem o njih še nekaj, kar pa se ni pripetilo v Neaplju, marveč v Milanu, kar pa je zanimivo, da bomo razumeli spretnost Napolitanecv.

Ob izhodu iz postajnega poslopja se je čedno oblečen moški pripukne zunanosti ustavljen pred modelom ladje v izložbenem oknu. K njemu je pristopil še nekdo. »Lep, kajne?«

Neapelj

V njem je več revežev, kakor v katerikoli drugem velikem mestu Italije. Prebivalci Neaplja žive se po bajtah, v hišicah ozkih ulic, in sicer pokraj mestnega središča. Mislite si dva do tri metre široko ulico. V takšnih ulicah se razvija posebno življenje, ki ni v nobeni zvezi z lepoto Neaplja. V nje skoraj nikoli ne prodro sončni žarki, bodi zato, ker ne morejo prodreti sten ali pa zato, ker povsod visi perilo, ki jih zadržuje.

Spodaj, na tlaku pa kuhajo ženske na oglju kosilo. Na tlaku pa se igrajo tudi otroci, ki dvigajo mnogo prahu in krika. Na ulici govori vsak človek kar se da glasno. Zenske se kličejo in razgovarjajo, ogovarjajo in prepirajo. In v tej gneči vidiš tu pa tam kolesarja ali pa katkega fanta na motociklu, ki povzroča z motorjem in hupo še več hrupa.

Ulice so polne odpadkov, cunj in papirja. Nesnaga je velika, toda zanjo se nihče več ne zmeni. V vročini so okna in vrata odprta. Teda lahko mimoidoči vidijo po dva in dva, kako objeta spita na postelji. Ljudje se ne sramujejo, to je za to nihče ne zmeni. To je tista druga stran Neaplja.

Zdaj pa pogledimo, kaj je napravila ta druga stran v običajih njegovih prebivalcev. Ko stopiš iz postajnega poslopja, se nikar ne začudi, ko boš zagledal množico ljudi. Ljudje so zmeraj zbrani pred postajnim poslopjem, če prispes tja navsezgodaj, če se vračajo popoldne ali pa če prideš mimo zvečer. Vsi so zbrani tu — otroci, žene, fantje, dekleta in starci. In »posel«. Kako ga bodo dobili, pa

novi, in sicer po možnosti drago. Mnogo je pa tudi takšnih, ki se zatekajo k sleparijam. Da pa bi lahko ljudi oslepili, uporabljajo svoj naravni talent — glumo — lakovost in humor. V tem oziru so res mojstri. Neki Sicilec, ki se po miselnosti ne razlikuje mnogo od Napolitanecv, razen tega pa jih dobro pozna, mi je pripovedoval, kako je nekoč nasedel tej spretni glumi.

»Neke nedelje sem se sprehajal po Neaplju,« mi je pravil. »V neki ulici sem opazil dva možaka, ki sta se srdito pretepala. Pristopil sem in ju ločil. Hkrati sem ju vprašal, zakaj se pretepa. Eden mi je pokazal ogrlico. Zlata je, je rekel. Skupaj sta jo bila našla in hotela sta jo prodati, denar pa razdeliti. Drugi pa se je bal sleparije in hotel je, da bi ogrlico razdelila čez pol in da bi vsak prodal svojo polovico. In zaradi tega sta si skočila v lase.

»No prav,« sem ju vprašal, »koliko pa zahtevata zanjo?« Odgovorila sta mi, da bi jo dala za deset tisoč. Kupil pa sem jo za pet. Zadovoljna sta bila, jaz pa tudi, da sem poceni dobil zlato ogrlico, ki sem jo hotel podariti ženi. Zjutraj me je radovednost napolnila, da sem vprašal druguljarja, koliko je ogrlica v resnici vredna. In pomislite, rekel mi je, da je moč takšno ogrlico kupiti morda za 100 lir. In še nekaj! Uganil je, kako sem prišel do nje. Rekel mi je, da so mu v kratkem času pripovedovali o tem trije ljudje.

Beda je Napolitanec naučila marsičesa. In priznati je treba,

»Da, zelo lep,« je odgovoril potnik.

»Vidite, mi smo razstavili ta model, da bi ga prodali.«

»Res? Koliko pa zahtevate zanj?«

»Sto tisoč.«

Kupčijo sta sklenila. Kupec je dal 50.555 lir are, ostalo pa je hotel plačati popoldne, ko bi prišel po model. Popoldne je res prišel. Cakal je dve uri, potem pa so mu pojasnili, da o prodaji modela ne more biti govora, češ da gre za reklamo ladijske družbe.

Naj omenim še en primer. Gre za ure. Neki Napolitanec si je neko popoldne izposodil ameriški avto in se odpeljal iz mesta. Pred vsako bencinsko postajo v neki vasi, v razdalji kakih 100 m druga od druge, kjer pa je bilo zbranih več ljudi, se je avto nenadoma ustavil. Napolitanec, zdaj že »Amerikanec«, je nekaj brskal okrog motorja. Ljudje so se zbrali.

»Bencina mi je zmanjkalo,« je zatrjeval v lomljeni italijanščini.

Kmetje so mu pokazali na bencinsko črpalko. »Amerikanec« se je prijel za žep. Prijel se je za glavo.

»Joj, denarnica, pozabil sem denarnico, druga vas. Kaj storiti?«

Spomnil se je. Z roke je odpel zapravno uro.

»Zlato, zlata ura, petnajst tisoča. Kdo kupiti?«

Kupčija je bila sklenjena. Zadolovljen kmet je dal za zlato uro deset tisoč. Vredna pa je bila baje najmanj 25.000 tisoč. »Amerikanec« je še pomagal, da je po-

Mesto pod Vezuvom šteje približno milijon prebivalcev — Razkošje in beda — Za nesnago se malokdo zmeni — Industrijo grade, toda brezposelnosti še niso odpravili — Napolitanec so šegavi, veseli in inteligentni, hkrati pa lokavi, dobri trgovci brez blaga in sijajni igralci svojega življenja

tisnil avto do črpalke. Le-ta je vzel samo liter bencina in se odpeljal naprej. Isto se je ponovilo v petnajstih vaseh. »Amerikanec« je imel mnogo »zlatih« ur na roki. Ko jih je spravil v promet, se je vrnil v Neapelj s 150.000 lirami v denarnici, ki jo je bil »pozabil«. Pozneje se je pokazalo, da so vredne te »zlate ure« po tisoč lir.

V NEAPLJU TUDI MAFIJE, KI SE MEDSEBOJNO BORE

V Neaplju ljudje tudi mnogo tihotapijo, zlasti ameriške cigarete. To in drugo tihotapstvo je organizirano. Z njim se ukvarjajo zlasti »mafije«, ki medsebojno konkurirajo. In ta njihov boj se čisto zaključuje tudi z revolverskim strelom.

Pred petimi ali šestimi meseci so na trgu v Neaplju ubili enega izmed kolovodij »mafije«. Policija ni mogla najti ne ubijalca, ne pravega razloga uboja. Pred dobrim mesecem pa je žena ubitega na istem trgu pri belem dnevu ubila ubijalca svojega moža. Zdaj sedi v zaporu. Pa tudi ona je obsojena na smrt. Policija je zvedela, da je šest članov mafije sklenilo maščevati se za svojega kolovodjo.

Ta svet Neaplja se imenuje »mala vitec«, ali »ljudje iz podzemlja«, kakor bi rekli mi. Ta svet je tu zelo dobro organiziran. Maščevanja so dokaj pogosta, ljudje izginjajo, policija pa ne more zmeraj najti krivcev, ne pravega vzroka. Ljudje v ozkih ulicah vse to vedo, pa počejo nikomur povedati. Najmanj policiji, ker to ni njihov običaj.

V Neaplju so berači organizirani. Berači imajo v mestu svoja področja, na katerih beračijo, s svojimi ali izposojenimi otroki. Organizirana je tudi prostitucija. Gorje moškemu ali ženski, ki se skuša vmešavati v tuje področje! Zmeraj se najde človek, ki zaščiti »nesrečnico«, da zasluži kosček kruha. Le da je ta »nesrečnica« včasih njegova lastnina in zato se ne ustavi niti pred ubojem, da obdrži svoj zaslužek, ne pa »skorjo kruha, za nesrečnico«.

Ta svet Neaplja je posebna povest, ki bi jo lahko pripovedovali tudi več ur. Iskati vzroke tega ni lahko. Včasih pa je to tudi žalostno. V tem je mnogo bridkosti in žalosti. Pesem, to počasnno in veselo melodijo Napolitanecv, slišiš povsod. In Neapelj je videti brezskrbno živahen, toda...

Miodrag Paskuči

Brezposelnost in revščina silita Italijane, da hodijo v tujino. Tudi ta dva, ki spita kar na palubi, upata, da najdeta prek oceana kosček kruha

S POTI PO LIBIJI

»GAZELJE OČI«

VODA JE LIBIJCJU NAJDRAJŠA IN NAJVEČJA DOBRINA NA SVETU — VRELEC JE SVETINJA, KI JI DAJEJO BEDUINI IN BERBERI NAJLEPŠA IMENA, LEPSA OD DEKLISKIH

Razen El Alamina, na katerem so samo nekaj kilometrov drugo od drugega pokopališča angleških, italijanskih in nemških vojakov, padlih v veliki bitki na egiptovski strani, so zanimiva še mesta Marsa Matruh, Sidi Barani in Solum. Raztresena po puščavi stoji manjša naselja Beduinov z dvema ali tremi šotori v skupini. Pred nekaterimi izmed njih vibrata ena ali dve beli zastavi, ki pomagata udomačenim golobom, da najdejo svoja gnezda in šotor svojega gospodarja.

Edina dejavnost teh ljudi je živinoreja, reja velikega in kozo, če je dovolj dežja, pa tudi kmetištva. Na tem obmorskem področju Sredozemlja ni Nila in namakanje zemlje je tu že odvisno zgolj od padavin. Beduini so začeli to jesen tudi orati, in sicer z lesenimi plugi, ki jih vlečejo velblodi ali osli. Beduini pripovedujejo, da v teh krajih že sedem let ni deževalo, vendar pa orajo pešeno zemljo. Morda bo pa je preslo svetopisemskih »sedem suhih let«. Na svoji poti nad Libijsko planoto so se letos oblaki preselili tudi nad egiptovsko stran.

»ČUDNA ŽIVAL DOLGEGA VRATU IN GRBASTEGA HRBTA.«

Redki so potopniki, ki se vozijo zdaj spričo značilni prog po Libiji z avtomobilom. Kairo—Benغاز in Nasa je nad 3000 km dolga pot skozi puščavo, kjer so naselja oddaljena drugo od drugega po več sto kilometrov, pa še to so mesteca, v katerih razen umazane vode ni ničesar primernega za evropskega potopnika, ki se še hoče držati svojih običajev in misli na lepe kairske restavracije.

Ko zapustiš Marso Matruh, kjer je bil nekoč v poznih vili nekoga bivšega denarnega mogotca Rommelov štab, zdaj pa je tu letovišče z novimi hoteli in

penzion, šele kreneš na pravo pot v Libijo. O tej deželi vemo malo, iz farsonovih časov je znana pravljica o neprestanih bitkah med Egipčani in upornimi Libijci. Po eni izmed njih je zahteval faraon od libijskega kralja kot vojno odškodnino »čudno žival dolgega vratu in grbastega hrbita, ki teka ponoči po puščavi in straši hrabre egiptovske vojake, ker se jim približa brez sičernega ropota. Šlo je za velblode, ki so jih bili Libijci prvi udomačili, Egipčani pa jih v davnih časih svoje zabeležene minulosti niti poznali niso.

Da je bila Libija rimska žitnica, da so skušali potomel Libijcev z Apeninov priti po poti svojih prednikov ter deželo zavzeti in da so jo po tridesetih letih v minulih vojni izgubili, to je v glavnem znano v zadnjih dvasetih stoletjih o življenju na tem delu afriškega kontinenta. Treba je še pripomniti, da je bila Libija prva dežela, ki ji je mednarodna organi-

zacija naše dobe — OZN — leta 1949, po sklenjenih pogodbah z Veliko Britanijo in na njeno priporočilo dala neodvisnost in suverenost. Solum — območno mestec, ki ima kakih 20 hiš, drevesca na vročem puščavskem pesku pa nobenega, in ki stoji ob vzhodni libijske gorske planote in tistega, kar imenujemo tudi libijska planina, je zadnji stik z Egiptom. Samo nekaj kilometrov je dolga pot do Libijske planote, ki se ostro in strmo dviga nad 200 m visoko. Od Badije in zahodno od oaze Sive tja do Sudana drži ravna mejna črta Libije z Egiptom, ki najbrž zaradi tega živi v spominu mnogih, če so se vsaj ozrl na zemljevide.

POT SKOZI ENOLIČNO PUŠČAVO

Od tja do Tobruka se razprostira pušča, libijska cesta tja do Tripolisa, dolga nad 1600 km, pa je glavna prometna žila dežele. Dobrih 600 km tja do Berne iz Tobruka drži cesta skozi enolično puščavsko področje. In takšnih krajev nevaženemu Evropejcu se zdaj neznanost in nevarnost, ker se ne prestopa bolj, da bo ostal brez vode, saj je ni dobil nikjer ob poti.

V nasprotju z Egiptom, kjer živi na 3/4 obdelovalne zemlje nad 20 milijonov ljudi, hitelih nenehoma po cestah, poteh in stezah ustja Nila ali oaze Fajum, tu tako rekot sploh nikogar ne srečaš na poti. Prvi stik z Libijo napravi na človeka včas neskončno samotno, saj ni na stotine kilometrov daleč nobenega naselja, saj ni videti niti beduljskih šotorov. Tako dobi človek vizuelno in fizično potrdilo, da je 99% te dežele puščavski pesek, dežele, ki je sedemkrat večja od Britanskega otoka, velika kakor Zahodna Evropa, prebivalcev pa ima komaj dober milijon.

Bar in Sahara sta dve arabski besedi za puščavo. Bar in Sahara sta dve arabski besedi za puščavo. Bar pomeni puščavsko področje z nčmerjem in a pčilo floro, ki pa vendar krije v svojih nedrjih bogato puščavsko življenje. Z redkimi vrelet tja flora omogoča prehrano čredam velblodov, tropom gazel, zajcev, antilop, lisic in drugih živali.

Sahara je pojem čisto puščavskega področja, pokritega z živim peskom, kjer je življenje za večino znano borat afriške favne izključeno. Na to področje se zatekajo živali pred nevarnostjo ali podnevi, da se neneč spet vrnejo v svojo oazo. V libijski Sahari

pritiska poleti neznanostna vročina, ki je dosegla na področju oaze Azizija pred nekaj leti svetovni rekord 58 v seneli.

OBOZEVANJE VODE

To je bilo treba povedati, da bi še bolj osvetlili Libijo, kajti na njenem obalnem področju prevladuje puščava, ki se razteza ob vsej sredozemski obali, v pasu 30 do 100 km v globino. Kadar v puščavi dežuje, dežuje pa tu v nasprotju z egiptovsko obalo vsako leto 25 dni, od oktobra do marca, tedaj se ta puščava spremeni v obdelovalno zemljo, ki je zmeraj obdelana in posejana. Na dež so navezani zlasti v Cirenajki največji našrti o napredku Libije in njeni osvoboditvi izpod tujege vpliva, ki se kaže v obliki rednih angleških in ameriških prispevkov k proračunu, da imajo lahko Angleži in Amerikanci v tej deželi mnogo vojskih oporišč in čet. Prav zdaj proučujejo zgraditev velikanskih jezov, da bi ukrotili hudobno in zbrali vode za izkoriščanje v kmetijstvu. Nekaj podobnega so delali Italijani v hišah svojih farmarjev, pod katerimi so zgradili globoke vodnjake, za zbiranje deževnice. Vsi ti farmarji pa so zbežali z vojsko iz Cirenajke in zdaj jih je na področju Cirenajke in Tripolisa samo še kakih 40.000.

Voda je za Libijce najdražja in največja dobrina na svetu. Vrelec, pa naj bo še tako majhen, je svetinja, ki ji dajejo Beduini, Berberi in prebivalci okrog Fezana ter na drugih področjih najlepša imena, lepša od dekliskih. Ponoči, potem ko smo s luninim svitlo prevozili kakih 1900 km, smo se peljali skozi mestec, v katerem je kakih 10 libijskih hiš. Ustavili so nas, samo da bi nam rekli: mesto se imenuje Ain Al Gazale, kar pomeni gazele oči. To mestec je prebahlo iz rok v roke sovražnikov, ki so se borili tu v drugi svetovni vojni. Znano je tudi po vojnih poročilih z obeh strani. Za to stoletno hirično ime in spoštovanje se mora zahvaliti pčitemu vrelet pitne vode, katere prozornost in lepota so Beduini primerjali z gazeleimi očmi. V vodi in njenem oboževanju je tudi skrivnost najlepših, najbolj značnih, svetlih obrazov libijskih otrok. Potopnik, ki je mnogo potoval in preživel del svoje mladosti na Srednjem vzhodu, lahko mirno reče, da otroci niso nikjer tako lepi, značni in vljudni kakor v Libiji.

Ti otroci hodijo zdaj prvokrat v šolo. Še pred desetimi leti jim je bilo to prepovedano in onemogočeno. Zdaj ima Libija 800 osnovnih šol in več gimnazij. V zadnjem prihodnjem letu pa bodo odprli v Benغازju tudi univerzo. Tako se bo začela prvokrat v zgodovini te dežele šolati narodna inteligenca. Odrasli Libijci, edini ljudje na svetu, ki še zdaj nosijo rimsko togo kot običajno dnevno oblečilo, enako, kakršno so v davnih časih nosili rimski poglavari Sirene, katere ostanki so dali ime vsaj pokrajini. Kazlika je samo v tem, da je kmetička togo groba in da jo nosijo čez desno ramo, vtem ko nosijo prebivalci mest avlino, volneno ali prozorno, podobno Cezarjevi ali Avgustovi togi na belih marmornih kplih po svetovnih muzejih. O Libiji lahko vže zaostalo in težavemu življenju na skopi zemlji rečemo, da navdaja človeka z optimizmom, kakor oči Pope, sloke in prosto živečo puščavske gazele.

Zdravko Pečar

Naselje v libijski puščavi

TEKMOVANJE TVD »PARTIZAN« ZA POKAL »LJUDSKE PRAVICE«

Železničar Maribor najboljši

Sicer samo lastno letno telovadišče in brez telovadnice, vendar vrsta pomembnih uspehov — Društvo se je »zagrizlo« po lanskem neuspehu (šele enajsto mesto) in rezultat tega — najboljše telesnovzgojno društvo v Sloveniji — še ena odlika — vsestranost

Ljubljana, 28. novembra. Izvršni odbor Zveze za telesno vzgojo »Partizan« Slovenije in uredništvo »Ljudske pravice« sta urejeni poročili ocenila delo in uspehe telesnovzgojnih društev »Partizan« v letošnjem letu v tekmovalstvu za naš pokal in ugotovila:

Najboljše telesnovzgojno društvo »Partizan« v Sloveniji je TVD »Partizan« Železničar Maribor, 2. »Partizan« Vič-Ljubljana, 3. »Partizan« Gomilsko, 4. »Partizan« Cankova, 5. »Partizan« Narodni dom Ljubljana.

TVD »Partizan« Železničar Maribor prejme pokal »Ljudske pravice«, razen tega olimpijsko bradjo. Drugoplasirano društvo

dobi olimpijski drog, tretje konja z ročaji, četrto kozo in peto blazino. Ti rekviziti so darila našega lista.

Zveza »Partizan« Slovenije pa bo nagradila društva, ki so se uvrstila na 6. do 10. mesto, in sicer: 6. »Partizan« Slivnica, 7. »Partizan« Apače, 8. »Partizan« Studenci, 9. »Partizan« Radeče-Papirna, 10. do 11. »Partizan« Fram in »Partizan« Trbovlje.

Na ostala boljša mesta so se uvrstila naslednja društva »Partizan« po vrstnem redu: Bled, Kočevje, Mežica, Postojna, Gorje, Veržej, Stari trg pri Ložu, Medvode, Podpeč, Črenšovci, Domžale, Ravne, Trnovo, Ribnica in Škofja Loka.

me za skoke in raznoterosti ter atletski steza. Nad telovadiščem »Kraljuje« majhno poslopje, zgrajeno leta 1950, v katerem so garderobe, kopalnice in pisarna društva. Ustavimo se za trenutek v pisarno. Na stenah in v omarah diplome, pokali, plakate, pohvale, albumi, zastavice. Nekatera s tekmovalci, drugi kot znak priznanja, bodisi od Zveze »Partizan« bodisi od Zveze borcev Slovenije ali drugih množičnih organizacij. Za samo to je znak, da je društvo res

SVEČANA AKADEMIJA

TVD »Partizan« Železničar Maribor bo priredil ob Dnevu republike svečano akademijo v torek 29. novembra ob 20. uri v Unionski dvorani. Na akademiji bodo podelili TVD »Partizan« Železničar Maribor pokal »Ljudske pravice«.

zvorno. Ne skrbi samo za kvaliteto, temveč tudi za množičnost, obenem pa vzgaja svoje članstvo.

BREZ PLAČILA ZA TRUD

Ob vhodu v »dom« v malom pred pisarno je na steni spominska plošča z imeni tistih sedemdesetih, ki so darovali svoja življenja v borbi za boljše življenje. Sploh je vedno živahno. Požrtvovalni telesnovzgojni delavci, ki vodijo društvo, se pogosto zbirajo ne samo na sejah, temveč tudi drugače živijo z društvom. Skoraj ni dneva, da se ne bi kdo od odbornikov pojavil na redni vadbi, da ne bi prišel v pisarno vsaj za četrto ure, če mu le dopušča čas. V tem odboru so na čelu s predsednikom Lavoslavom Kranjčičem še Vitomir Čilenšek, Maks Golc, Jože Smrekar, Danica Fidi, Danica Maček, Mirko Škofec, Danilo Kosir, Svetozar Žel, Jože Zadnik, Milan Medvo-

enem tudi simboličen prikaz. Članji in mladinci so sestavili številko 10, pionirke peterokrako zvezdo, članice in mladinke pa številko 25. To je bila 19. točka. Pred tem pa so nastopili vsi oddelki in tudi pripadniki JLA, ki so izvajali vaje s puškami. V vmesnih točkah so bili za sportna širja štafetni teki, v katerih so članje domačega »Partizana« osvojili vsa prva mesta. V svečanem delu pa je društvo razvilo prapor, ki mu ga je podaril MLO Maribor, diplomo pa sta dobila častna člana Vitomir Čilenšek in Rajko Čotar. Skratka: letni nastop je res uspeh in tako kvaliteten kot po številu nastopajočih in gledalcev. Videti je bilo tudi, kaj vse lahko naredi in kako lahko napreduje telesnovzgojno društvo, ki ima vsaj en pogoj za svojo dejavnost — letno telovadišče.

VSESTRANOST

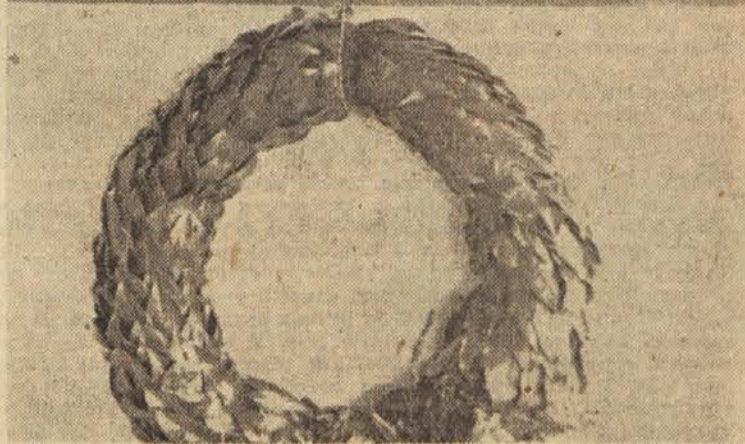
V čem je tudi odlika letošnjega zmagovalca v tekmovalstvu za pokal »Ljudske pravice«? Vsestranost. Društvo se zaveda, da lahko pridobi nove člane in obdrži stare že s pestro vadbo. S tem, da lahko vsak vadi, kar mu najbolj ugaja. Zato je pri »Partizan« Železničar poskrbljeno. Članji z uspehom vadijo odbojko, košarko, mali roketni, orodno telovadbo, namizni tenis, smučanje, plavanje in lahko atletiko. Vse to — kot smo že dejali — z uspehom. To se bo najbolje videlo, če bomo pregledali rezultate v okrajnem merilu in republikem.

MED NAJBOLJSIMI V OKRAJU...

Najprej okrajna prvenstva: smučarji — v skupni oceni v tekih in slalomu drugo mesto. Pavalci so osvojili v moštveni razvrstitvi prvo mesto. V košarki mladinci drugo, mladinke in članice prvo mesto, v malem roketu članji prvo in mladinci tretje mesto, po kvaliteti pa mladinci prvo, članice drugo, mladinci četrto, člani II. razreda pa šesto. V atletiki po udeležbi prvi, po točkah drugi.

...IN REPUBLIKI

Republiška prvenstva: v Kočevju na atletskem prvenstvu tri prva mesta, tri druga mesta, na odbojkarstvem v Mariboru mladinke drugo

Pred vhodom v poslopje na letnem telovadišču — spominska plošča 47 padlih med NOB

ralj smučarski tečaj, katerega se je udeležilo 28 članov. Na prednjaški tečaj za voditelje pionirjev v Kranjsko goro so poslali dve članici. Na tečaj za orodno telovadbo v Mozirje pa dva mladinka ter eno mladinko. Skratka: vidimo, da izkoristijo res vsako priložnost, da lahko povečajo število voditeljev ali prednjakov.

NA OBISKU V PARTIZANSKI VASI PLANICA FRAMU

Ena izmed uspešnih prireditev je bil tudi tajni orientacijski pohod v partizansko vas Planico nad Framom.

in poslušali pripovedovanja vaščanov.

TABORJENJE V ROVINJU

Društvo vsako leto prireja za svoje člane taborjenje ob morju v Rovinju. Na to taborjenje pošljejo predvsem najboljše in najbolj delavne mladince. Taborjenje je združeno s prednjaškimi tečajem, za vse pa je tudi poseben plavalni tečaj. Letošnjega taborjenja se je udeležilo 38 pripadnikov. Od tega jih je bilo na prednjaškem tečaju 15. Le-ti bodo v kratkem polazili prednjaške izpite, tako da bo društvo v letu dni dobilo nad 30 mladincev in mladink — prednjakov III. razreda.

ODLIČNI TELOVADCI — ODLIČNI DELAVCI

Ko smo na obisku v Mariboru iskali »žrtve« za fotografiranje, smo bili s tovarišem predsednikom Kranjčičem tudi v tovarni »Elektrokovina«. V tej tovarni je precej telovadcev »Partizana« Železničar Maribor. V razgovoru s tajnikom podjetja smo tudi povprašali, kako se telovadec obnesejo v podjetju. Tovariš tajnik nam je prav rad pojasnil, da so le-ti med najboljšimi delavci. Vendar pa je tu ena težava. Zaradi precejšnjega števila tekmovalcev so člani »Partizana« večkrat odsotni. To svojo odsotnost morajo potem nadoknaditi z nadurnim delom, največkrat zvečer. To nadurno delo in pa vadba najboljših telovadcev zelo izmuri, vendar v tem pogledu za sedaj še ne bo moč nič narediti.

SVOJEVRSTEN ARHIV

Železničar je verjetno eno izmed redkih društev, ki vodi svojevrstni arhiv — zbirajo članke iz vseh časopisov. Predvsem članke o splošnem delu ter o tekmovalnih, katerih se je udeležili. To jim precej pomaga pri sestavljanju mesečnih poročil, razen tega pa je prav prijetno od časa do časa osvežit si spomin na uspehe nastope in tekmovalstva. Ta arhiv je skrbno urejen, hkrati pa tudi bogato ilustriran.

GOSPODARSKA DEJAVNOST

Letos je društvo nabavilo precej novega telovadnega orodja in opreme. Razen tega so povečali letno telovadišče za približno 300 kvadratnih me-

Najboljši letošnji upravni odbor?

Na desnem bregu Drave

Stajerska metropola. Srebrnkast trak, na katerem se vrsti jez za jezom, jo deli na dva dela. Gledan iz letala je Maribor kot dve različni naselji, ki ju veže samo nekaj niti. Ena od le-teh pa je glavni most, ki pripelje obiskovalca iz centra mesta na področje Občinskega ljudskega odbora Tabor.

Leta 1930. Junuarja so se zbrali na ustanovnem občnem zboru napredni delavci in ustanovili telovadno društvo. To je bilo Sokol Maribor I. Na desnem bregu Drave se je začela razvijati nova dejavnost. Dobivala je dan za dnem večje število pripadnikov, ki so nujno potrebovali tudi prostore za vadbo. Zato je društvo začelo še bolj marljivo delati in uspeh ni izostal. Čez dve leti — avgusta 1932 so slovesno otvorili letno telovadišče. S tem je društvo dobilo korenine, pa tudi pogoje za nadaljnji razvoj. V vrste Taborjanov so se vključili napredni delavci, med njimi Slavka Klavara, Angel Besednjak, Jože Kerenčič in drugi.

V času največjega vzpona — nenadno mrtvilo. Vojna. Stevilni pripadniki društva so se vključili v partizanske enote, ali pa so delali kot ilegalci. Telovadili niso.

Potem je prišel težko pričakovani trenutek — svoboda. Borci so se vračali na svoje domove, ilegalni delavci so se oddahnili. Med tistimi, ki so se vrnili, in med tistimi, ki so spet svobodno zadihali, pa ni bilo 47 Taborjanov — članov telovadnega društva. Med padlimi so bili tudi trije narodni heroji: Jože Kerenčič, Angel Besednjak in Slava Klavara.

Društvo, ki je podobovalo bogato tradicijo, je bilo Železničar Maribor. V njem so bili — do ločitve fizikulture zveze v športno in telesnovzgojno — tudi telovadci. Nato pa so ustanovili telesnovzgojno društvo »Partizan« Železničar Maribor, ki je letos osvojilo pokal našega uredništva in se med vsemi telesnovzgojnimi društvi v Sloveniji uvrstilo kot najboljši kolektiv na proo mesto.

V telovadnici »Partizana« Železničar, mladinka na visoki gredi

di, predvsem pa najmlajše, ki bi hoteli tudi pozimi krepiti svoje telo. Razen tega so morali anteniti, tudi svoje oddelke, in sicer pionirje, ki sedaj vadijo samo enkrat tedensko, oddelke cicibanov pa je sploh brez redne vadbe. Razumljivo, saj telovadba za najmlajše ne more biti od 17. do 18. ure, ker za njih to pade ni primeren čas. Zato ni čudno, da se število redno vadečih strmo dviga in strmo pada. V poletnih mesecih so dosegli rekord — 733 pripadnikov, medtem ko je mesečni letni povpreček 405. Posledično se malo statistike: povprečna udeležba članstva na vadbah urah: člani 18, članice 24, mladinci 40, mladinke 46, pionirji 53, pionirke 60, moška deca 72, ženska deca 64, ciciban 28. V minulem letu je bilo na 796 urah redne vadbe 17.469 članov, v 545 urah posebne vadbe pa 4670 članov.

Telovadnica je torej problem številka 1. »Partizana« Železničar. Upi na izboljšanje! Za sedaj ni govora. Je pa »stanovajska slika«, katere žrtve je tudi letošnje najboljše telesnovzgojno društvo v Sloveniji.

LEPO LETNO TELOVADIŠČE

Drugače pa je poletje. Imajo lepo urejeno letno telovadišče. Za ljubitelje orodne vadbe je na razpolago orodje, za košarkarje in odbojkarje igrišča, za druge pa spot plezala, ju-

šek, Stefka Ajšmer, Jelka Elviš, Jelena Turk, Danilo Florenin, Mara Sporn, Janez Malnaric, dr. Šumenjak Karlo, Božo Bratuš, Rajko Čotar, Ciril Šimic in Maks Perglavnik. Leto se na ustrahotno nobenih težav, za svoj trud pa ne zahtevajo nobenega plačila. To so pač pravi telesnovzgojni delavci, katerih cilj je napredek društva, obenem pa tudi napredek vseh članov.

KRONA PRIREDITEV — LETNI NASTOPI

Ena najbolj uspešnih letošnjih prireditev v Mariboru je bil vsekakor letni nastop TVD »Partizana« Železničar. S tem nastopom na lastnem telovadišču je društvo svečano proslavilo 10-letnico osvoboditve in obenem 25-letnico obstoja društva. Pred nastopom je v sprodujo skozi Maribor sodelovalo 1040 pripadnikov društva, dve godbi na pišala in 78 pripadnikov JLA. Nastop je nadvse uspeh. Zaključek — živa slika — je bil ob-

mesto, v košarki v Ljubljani člani prvi, mladinci drugi.

Razen tega so imeli tudi še društveno tekmovalstvo v krosu z 257 člani in smučarsko prvenstvo pionirjev s 23 udeleženci.

Torej tekmovalj v športnih igrah in panogah cel kup.

NASTOP PRED PREDSEDNIKOM TITOM

Kaj pa druga tekmovalja in nastopi? Za največji uspeh lahko štejemo vabilo Zveze »Partizana« Jugoslavije, za nastop dveh oddelkov v Beogradu v Belem dvoru pred predsednikom Titom in njegov rojstni dan, in nastop članice na slavnostni akademiji v beogradski operi. V Belem dvoru so nastopili mladinci (6 po številu), z »Vaj« s polenim, mladinke (10) pa v »Vaj« z obroči. Obe točki, ki ju je sestavil podnačelnik Jože Zadnik, sta dosegli izreden uspeh. Razen tega je bilo 5 mladink tudi na svečanem sprejemu indijskega državnika Nehruja, kjer so nastopile v telovadni točki.

Od množičnih nastopov se je Železničar udeležil pokrajinskega zleta v Celju. Na slavnostni akademiji so nastopili v samostojni točki, sodelovali pa so tudi pri drugih. Na pokrajinskem zletu in Koprju so nastopile mladinke na tekmovalju v mnogoboju v vajah na orodju in osvojile drugo mesto.

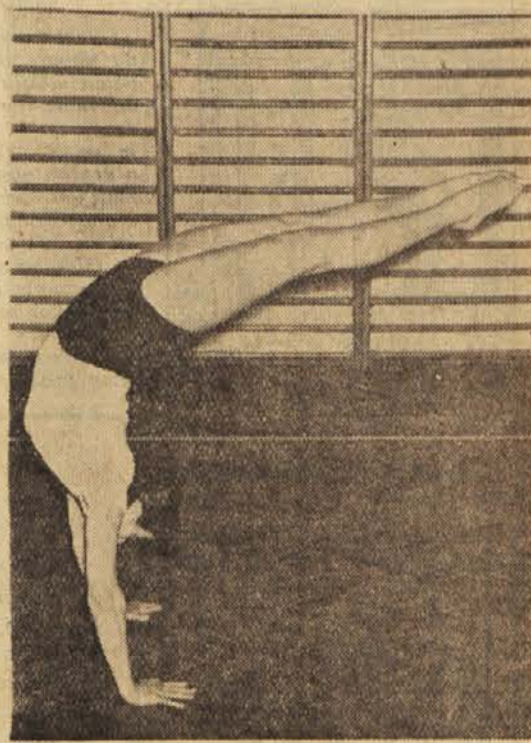
V orodni telovadbi ima Železničar že od nekdaj izvrstne telovadce. Njegov oddelki so osvajali republikanske in državne prvenstva. Tudi letos je ostal en naslov državnega prvaka v Mariboru — mladinka Jožica Ugarkovič je osvojila državno prvenstvo letos na Bledu.

PREDNJAKI IN VODNIKI ZA SEDAJ NISO PROBLEM

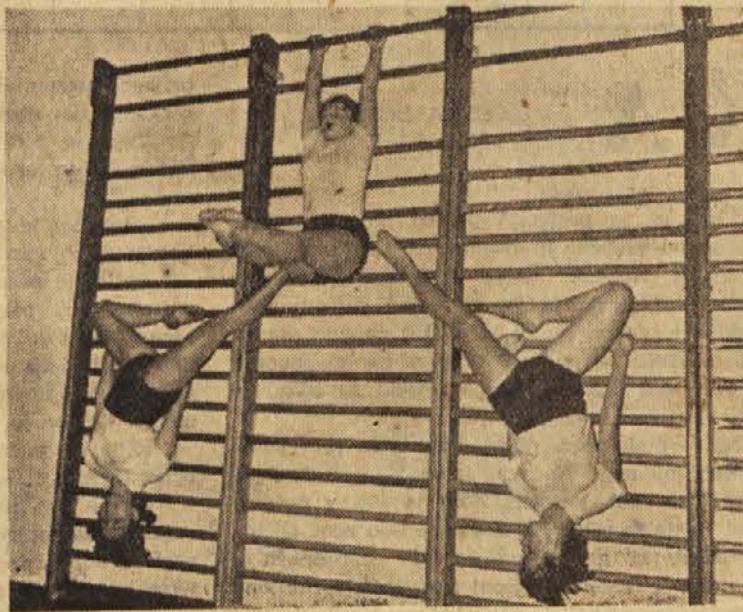
Za tako pestro dejavnost je vsekakor potrebno precej vodnikov in prednjakov. Teh ima društvo za silo. To se pravi, kadar so vsi na razpolago. Vadbene ure lahko tejejo nemoteno, drugače pa si morajo pomagati kar telovadeci sami. Sicer se to redkokdaj zgodi, vendar se ob takih primerih hitro znajdejo. Koristijo pa vsako priložnost, da pošljejo na kakršenkoli tečaj svoje pripadnike. Tako so dobili štiri smučarske voditelje na tečaju okrajne zveze Maribor na Pohorju. Sami pa so organizirali

kjer so bili tudi partizanski boji. V pohodu so sodelovali trije oddelki. Vsek oddelki je imel svojega vodjo in svojo nalogo. Prvi oddelki, v katerem je bilo 18 pripadnikov, je bil

Načrtna in resna vadba - uspeh

Mladinska državna prvakinja za leto 1955 — Jožica Ugarkovič (Železničar Maribor) pri prosti vaji v telesni telovadbi

Tri mladinke: Ugarkovičeva, Perkova in Slifertova na lestvinah

NAJBOLSI — BREZ LASTNE TELOVADNICE

Zakaj so člani telesnovzgojnega društva »Partizana« Železničar Maribor najbolj veseli mesecov od aprila do oktobra? Verjetno boste uganili: lahko telovadijo na prostem. Ampak telovadba sodi v telovadnico. Samo telovadnico je treba imeti. Reči boste — najboljše telesnovzgojno društvo v Sloveniji pa brez telovadnice? Da, brez svoje telovadnice. Goslovati morajo. Določijo telovadnico z osnovno šolo in gimnazijo. Pravza prav ne smemo reči delijo, ker jo imajo na razpolago samo od 17. ure dalje. Drugo leto verjetno pa od 18. ure naprej. Tako namreč sklepajo. Na podlagi česa? Pred dvema letoma so imeli telovadnico na razpolago od 15. ure dalje, lani od 16; letos pa od 17. Verjetno bo »prognoza« za drugo leto res držala. Imajo pač smolo, da so v kraju, kjer pride približno na 12.000 ljudi ena telovadnica. Kaj je posledica tega? Društvo prisiljeno odklanjati številne lju-

trov. Na tem prostoru so uredili igrišče za mali roketni. V kolikor so mogli sami urediti, so delali prostovoljno. Popravili so morali tudi društveno garderobo, kjer se je pojavila hista goba. Uredili so novo kanalizacijo, novo izolacijo in pri tem so mimogrede uredili nove omarice v garderobi.

Tako smo se na lastne oči prepričali, da telesnovzgojno društvo »Partizan« Železničar Maribor vsekakor letos zasluži naslov najboljšega.

Biatnogornik

DNEVNE NOVICE

Slovensko zdravniško društvo obveščuje svoje člane, da Zvezni zavod za socialno zavarovanje v Beogradu rešuje vprašanje socialnega zavarovanja posebnih kategorij oseb, ki so izvrševali ali izvršujejo samostojno poklicno dejavnost, in sicer posebej za odvornike in višje javne notarije. Zdravstvene detajle in tehnične strokovnjake (člen 21, točka b Uredbe o določanju in o prevežbi pokojnin in invalidnin). Da se zberejo potrebni podatki, je potrebno, da vse osebe, ki so izvrševale eno izmed navedenih poklicnih dejavnosti pred 15. majem 1948 ne glede na to, ali izvršujejo to

SREČKE GASILSKE LOTERIJE DOBITE PRI GASILSKIH DRUŠTVIH, V MESTIH PA TUDI NA VEČJIH KRIZIŠČIH

Samostojno dejavnost se danes, ali so v delovnem razmerju ali prejemale pokojnino, ali pa niso niti v delovnem razmerju, niti ne izvršujejo samostojne dejavnosti (to so zdravniki itd.) izpolnijo Anketni list. Člani Slovenskega zdravniškega društva, ki pridejo v poštev za zavarovanje, naj se javijo v pisarni društva Ljubljana, Dalmatinska 10/II, v četrtak, 1. decembra, ali petek, 2. decembra 1955 od 16. do 19. ure, da izpolnijo Anketni list; v to svrhu naj prinesejo s seboj dokumente (diplomo, specializacijo, dokazila o službovanju itd.). Odbor Slovenskega zdravniškega društva.

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE
LJUBLJANA - TIŠOVA 39

II. MEDNARODNA RAZSTAVA RADIA IN TELEKOMUNIKACIJ
19.-30. XI. 1955

SODELUJEJO:

- BELGIJA
- FRANCIJA
- ITALIJA
- JUGOSLAVIJA
- ČEHOSLOVAŠKA
- MADJARSKA
- D. O. A.
- S. S. S. R.
- ZAP. NEMCIJA
- VZH. NEMCIJA

KORISTITE SE NA VEČNIH KRIZIŠČIH

ZARADI IZREDNEGA ZANIMANJA BO RAZSTAVA PODALJŠANA DO VKLJUČNO 1. DECEMBRA. TA DAN BO IZZREBANO 32 DOBITKOV, KOT RADIOSPREJEMNIKI, TELEFONI, ELEKTRIČNI ŠTEVILI IN DRUGI PRAKTIČNI DOBITKI. HRANITE VSTOPNICE.

Gnitje krompirja preprečuje »Krosana«! Da zaščitiš 300 kg krompirja, ti je dovolj 1 kg »Krosana«. Dobiš ga v Zadrugi, semenarni, drogeriji.

Kakor mlto, tako spada k osebni higieni »JELA« kopalna sol! Destilirana, osvetežena, krepi tvoje živce! Zanesljiva kakovostna »JELA« sol!

KONCERTI

Pod vodstvom Cirila Cvetka ter s sodelovanjem pianista Marjana Lipovška, baritonista Sama Smerkotja in orkestra Slovenske filharmonije bo izvajala Glasbena Matica v petek, 2. decembra ob 20 v filharmoniji Beethovnovi »Fantazijo« ter Arnicovo »Dumo« Vstopnice pri blagajni.

V četrtak, 1. decembra bo pod vodstvom dirigenta Boga Leskoveca II. koncert za rumeni abonma. Sporedni del koncerta Berkelejev Simfonij, Mendelssohnov Koncert za klavir in orkester, solistko Jelko Suhadolnik-Zalokarjevo ter Bachov Magnificat s sodelovanjem zbora Slovenske filhar-

monije, ki ga je nastudiral Jože Hanc in solisti Naro Vidmarjevo, Vilmo Bukovčev, Elzo Karlovčev, Gašperjem Dermoto in Zdravkom Kovacem. Vstopnice so razprodane. — V ponedeljek, 5. decembra bo koncert za reprizo (oranžni) abonma. Preostale vstopnice od 300 do 150 din pri dnevni blagajni.

Madrigalchor iz Celovca koncertira v soboto, 3. decembra v Filharmoniji. Sporedni del koncerta renesančnih in modernih avtorjev ter priredbe narodnih pesmi evropskih narodov. Vstopnice od 1. decembra dalje, za abonente 50 % popust.

GLEDALIŠČA

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE DRAMA

Ponedeljek, 28. nov.: Zaprtlo.
Torek, 29. nov.: Zaprtlo.
Sreda, 30. nov. ob 15.30: Golia: »Jurček«. Izven in za podeljele;
ob 20: Machiavelli: »Mandragola«. Izven in za podeljele.
Četrtek, 1. dec. ob 20: Machiavelli: »Mandragola«. Abonma A.
Petek, 2. dec.: Zaprtlo.
Sobota, 3. dec. ob 20: Miller: »Lov na čarovnice«. Izven in za podeljele.
Nedelja, 4. nov. ob 10: Golia: »Jurček«. Izven in za podeljele;
ob 15: Golia: »Jurček«. Izven in za podeljele;
ob 20: Miller: »Lov na čarovnice«. Izven in za podeljele
Direkcija Dramatike opozarja književnike, da je zadnji rok za nagradni natečaj izvorne drame 11. december in da ne bo mogoče biti podajšan, ker bo najboljšje predloženo delo uvrščeno v repertoar še v tekoči sezoni.

OPERA

Ponedeljek, 28. nov.: Zaprtlo.
Torek, 29. nov. ob 19.30: Gotovac: »Ero z onega sveta«. Gostovanje tenorista Josipa Gostića. Izven in za podeljele.
Sreda, 30. nov.: Zaprtlo.
Četrtek, 1. dec. ob 15: Smetana »Prodana nevesta«. Zaključena predstava za strokovne sole Kranj.
Petek, 2. dec. ob 19.30: Wolf-Ferriari: »Stirje grobjanin«. Abonma red B.
Nedelja, 4. dec. ob 19.30: Massenet: »Manon«. Izven.

KUPUJTE SREČKE GASILSKE LOTERIJE!

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Gledališka pasaža

Torek, 29. nov. ob 20: Leskovec »Dva bregova«. Izven.
Sreda, 30. nov. ob 20: Gogolj: »Zemlje«. Izven.
Četrtek, 1. dec. ob 20: Čehov »Utvsa«. Abonma Vajenci — Učenci v gospodarstvu.
Petek, 2. dec. ob 20: Anouilh »Colomba«. Abonma LMS I.

KINO BLED Z OKREPČEVALNICO NA BLEDU

čestita vsem svojim obiskovalcem in ostalemu delovnemu ljudstvu ob Prazniku republike!

LEKARNA V ČRNI NA KOROŠKEM razpisuje

mesto farmacevtskega pomočnika

z opravljenim strokovnim izpitom za vodstvo lekarniške postaje v Mežici

Osnovna plača po uredbi, dopolnilna 5000 din. Komfortno stanovanje na razpolago. Nastop službe takoj ali po dogovoru 4065

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE Ljubljana, Mestni dom

Torek, 29. nov. ob 15.30: Goerner: »Pepelka«, pravljica igra z godbo, petjem in plesom, popoldanska predstava. Izven.
Torek, 29. nov. ob 20: Finžgar: »Divji lovec, ljudska igra, izven. večerna predstava.
Sreda, 30. nov. ob 15.30: Goerner: »Pepelka«, pravljica igra z godbo, petjem in plesom, popoldanska predstava.

NE POZABITE, DA BO ZREBANJE LOTERIJE GASILSKE ZVEZE LRS 4. DECEMBRA 1955 OB 11. URI NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI

Sreda, 30. nov. ob 20: Finžgar: »Divji lovec, ljudska igra, večerna predstava, izven.
Sobota, 3. dec. ob 20: Schiller: »Marija Stuart«, tragedija, gostovanje Mihaela Sarčeva, izven.
Prodaja vstopnic pri blagajni v Mestnem domu. Rezerviranje telefon št. 32-869. Rezervirane vstopnice morate vzeti najkasneje do 11 na dan predstave.

Pazite na znamko GO KO TABLETE

za dezodorizacijo toaletnih in drugih zatohlih prostorov.

VESTI Z JESENIC

MESTNO GLEDALIŠČE JESENICE

Ponedeljek, 28. nov. ob 19.30: »Molière: »Sola za žene«.
Torek, 29. nov. ob 19.30: Molière: »Sola za žene«.
Premiera v počastitev državnega praznika. Režija in scena Bojan Čebulj. Prodaja vstopnic na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred predstavo.
Zveze z vlaki ugodne.

DROBNI OGLAS

ZENSKO KOLO, lepo, kvalitetno, prodam. Oglod od 29. kvadranta dalje. Brankova ul. 9/II levo (pred Rižarno ob Linhartovi ulici). 5232

SVEČNICE raznih velikosti, dobvo ohranjene, ugodno prodamo. Javiti se pisмено ali ustno pri Zale, pogrebni zavod, Ljubljana, 4083

Vsepovsod, kjer je potrebna snaga

ČISTILNI PRAŠEK VERA

najhitreje vam pomaga.

RADIO LJUBLJANA

Spored za ponedeljek, 28. novembra

Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 18.00 in 22.00

5.00—7.30 Jutranji glasbeni spored, vmes ob 6.20—6.25 Naš predlog za vaš jedilnik — 6.25—6.35 Reklame — 11.00 Radijski kolektor — 11.05 Venček domačih napevov — 11.30 Vlado Klemenčič: »Karkar ko je bila vojna (oddaja za pionirje) — 12.00 Lahaška orkestralna glasba 13.15 Delovni kolektivni čestitajo — 15.15 Slovenske narodne pesmi — 16.00 Obisk pri pisatelju Ivanu Potrču — 16.30 Odlomki iz »Prodane neveste« — 18.00 Reportaža iz Majdanpeka — 18.30 Delovni kolektivni čestitajo — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Škandbe jugoslovanskih avtorjev — 20.00 Iz lirike borbe in svobode — 20.30 Nabusimo kose, že klas dozoreva... (Razvoj slovenske partizanske pesmi) — 21.25 Melodije, melodije — 21.15 do 23.00 Naši ansambli v plesnem ritmu — 23.00—24.00 Oddaja za tujino — na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba)

Spored za torek, 29. novembra

6.00 Budnica — 6.10 Borbene in partizanske pesmi — 7.15 Delovni kolektivni čestitajo — 8.00 Pol ure za otroke — 8.30 Solistične skladbe — 9.00 Ob 10-letnici Republike — 9.15 in šli so v borbo s pesmijo na ustih (partizanske pesmi) — 10.15 Od Bihaca do Beograda — 10.45 Venček slovenskih narodnih pesmi — 11.00 Koncert orkestra RL — 12.00 Delovni kolektivni čestitajo, vmes ob 14.00 Reportaža iz inštituta v Vindi — 14.15 Orkestralna glasba — 15.15 Odlomki iz filmske glasbe — 15.30 Podobe in pesmi svobodne Jugoslavije — 17.00 Promenadni koncert — 18.15 Pjesmi in beseda o morju — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Vedre melodije — 19.45 Se še spominjate... (še pozabljene in še vedno priljubljene popevke) — 20.30 Radijska igra — Ivan Bratko: »Teleskop — 21.40 Lahaška glasba — 22.15 do 23.00 V plesnem ritmu — 23.00—24.00 Oddaja za tujino — na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba)

Spored za sredo, 30. novembra

6.00 Dobro jutro, dragi poslušalci! (pester glasbeni spored) — 7.15 Reklame — 7.30 Radijski kolektor in prireditve dneva — 8.00 Teh kratkih 10 let (oddaja za pionirje) — 9.00 P. P. Njegos: Gorski venec — 9.30 Simfonijni koncert — 11.00 Fragmenti iz današnjih dni — 11.50 Lahaška glasba — 13.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 13.30 Zeleni ste — poslušajte! — 15.15 Mali mozak — 15.30 Veselo popoldne — 17.10 Glasbeni intermezzo — 18.00 Radijska igra: Daleč je sonce — 18.35 Od melodije do melodije — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame — 20.00 Po 10. letih — 21.00 Za vsakogar nekaj — 22.15—23.00 Jazz-cocktail — 23.00—24.00 Oddaja za tujino, na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba)

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »UNION«

Indijski barvni film
»Mangala, hči Indije«
Brez tednika. Predstave ob 16, 18.30 in 21. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje. V glavni vlogi Dilip Humar.

KINO »VIČ«

Ameriški barvni film
»Do zadnjega«
Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Richard Widmark in Jack Palance. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »TRIGLAV«

Ameriški barvni film
»LILI«
Tednik »Iskra«. V glav. vlogi: Leslie Caron, Mel Ferrer in Jean-Pierre Aumont. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

KINO »ŠIŠKA«

Jugoslovansko-avstrijski film
Poslednji most
V glavni vlogi: Maria Schell, Bernhard Wicki in Janez Vrhovec. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

Programi kinematografov za praznike

28. novembra 1955

KINO »KOMUNA«: amer. barvni film »Moulin Rouge«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »SLOGA«: amer. barvni film »Peter Pan«. Tednik. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »VIC«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Richard Widmark in Jack Palance. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »SOCA«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »LITOSTROJ«: jugoslovanski film »Dva zrna grozja«. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom predstave. Danes zadnjikrat!

KINO »TRIGLAV«: ameriški barvni film »Lili«. Tednik »Iskra«. V glavni vlogi Leslie Caron, Mel Ferrer in Jean Pierre Aumont. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 10 do 11 ter od 15 dalje.

KINO »ŠIŠKA«: jugoslovansko-avstrijski film »Poslednji most«. V glavni vlogi Maria Schell, Bernhard Wicki in Janez Vrhovec. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje. Na sporedu samo še danes in jutri.

CELJE »UNION«: ruski barvni film »Ana na vratu«. Predstavi ob 18 in 20. — »DOM«: francoski film »Polnočni ljubimci«. Predstavi ob 18.15 in 20.15.

KRANJ »STORŽIČ«: ob 8.30 in 14 ameriški barvni film »Rapsodija«. ob 10.30 in 16 ameriški barvni film »V vrtincu«, ob 20 premiera jugoslovanskega filma »Deklica in hrast«, ob 22 premiera ameriškega barvnega filma »Južno od Sahare«.

— »SVOBODA«: premiera jugoslovanskega filma »Deklica in hrast«. Predstavi ob 15 in 17.

PTUJ: ameriški barvni film »Na gladki površini«.

29. novembra 1955

KINO »UNION«: indijski barvni film »Mangala hči Indije«. Brez tednika. Predstave ob 16, 18.30 in 21. Ob 10 matineja istega filma. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »KOMUNA«: ameriški barvni film »Moulin Rouge«. Predstave ob 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »VIC«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Richard Widmark in Jack Palance. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »SOCA«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »LITOSTROJ«: jugoslovanski film »Dva zrna grozja«. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom predstave. Danes zadnjikrat!

KINO »TRIGLAV«: ameriški barvni film »Lili«. Tednik »Iskra«. V glavni vlogi Leslie Caron, Mel Ferrer in Jean Pierre Aumont. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 10 do 11 ter od 15 dalje.

KINO »ŠIŠKA«: jugoslovansko-avstrijski film »Poslednji most«. V glavni vlogi Maria Schell, Bernhard Wicki in Janez Vrhovec. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje. Na sporedu samo še danes in jutri.

CELJE »UNION«: francoski film »Teresa Raquin«. Predstavi ob 18 in 20. — »DOM«: francoski film »Polnočni ljubimci«. Predstavi ob 18.15 in 20.15.

KRANJ »STORŽIČ«: ob 8.30, 14 in 16 ameriški barvni film »Južno od Sahare«, ob 10.15 ameriški barvni film »V vrtincu«, ob 18 ameriški barvni film »Sneg na Kilimandžaru«.

PTUJ: angleški film »Tri korake do vešala«.

KINO »KOMUNA«: ameriški barvni film »Moulin Rouge«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »SLOGA«: ameriški barvni film »Peter Pan«. Tednik. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. Prodaja vstopnic od 9 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »VIC«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Richard Widmark in Jack Palance. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »SOCA«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Richard Widmark in Jack Palance. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »VIC«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Richard Widmark in Jack Palance. Prodaja vstopnic od 9.30 do 11 ter od 14 dalje.

KINO »SOCA«: ameriški barvni film »Do zadnjega«. Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

KINO »LITOSTROJ«: ameriški film »Klovns«. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom predstave.

KINO »TRIGLAV«: ameriški barvni film »Lili«. Tednik »Iskra«. V glavni vlogi Leslie Caron, Mel Ferrer in Jean Pierre Aumont. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje. Danes zadnjikrat! Jutri premiera avstrijskega filma »Osebnaj tajnica«.

KINO »ŠIŠKA«: jugoslovansko-avstrijski film »Poslednji most«. V glavni vlogi Maria Schell, Bernhard Wicki in Janez Vrhovec. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje. Danes zadnjikrat! Jutri premiera nemškega filma »Osebnaj tajnica«.

CELJE »UNION«: francoski film »Teresa Raquin«. Predstavi ob 18 in 20. — »DOM«: francoski film »Polnočni ljubimci«. Predstavi ob 18.15 in 20.15.

KRANJ »STORŽIČ«: ob 8.30, 14 in 16 ameriški barvni film »Južno od Sahare«, ob 10.15 ameriški barvni film »Rapsodija«, ob 18 ameriški barvni film »Sneg na Kilimandžaru«.

PTUJ: angleški film »Tri korake do vešala«.

Lindsay Hardy

Zaba o decelaski

Ridgeway se je zasmelaj.
»Ne vžge, Hedy. Ali mi boste takoj povedali, ali pa naj grem moža po imenu Keen?«
»Vi se ne boste sami prijavili.«
»Ni se mi treba javiti na policiji.«
»Saj lahko sama povem Keenu, da sem Godowskega vprašala, kje stanuje.«
»Toda čudno bo videti, da ste se tako iznenada spomnili tega.«
Po kratkem premolku je Hedy rekla:
»Kaj boste storili?«
»Stiriindvajset ur vam dam odloga.«
»Ne boste več prišli semkaj?«
»Ob kateri uri odhajate od tod?«
»Okrog pol dveh.«
»Dobro. Jutri ob pol dveh,« je rekel Ridgeway, »vas čakam peronu podzemeljske železnice na vogalu Hyde Parka. Če ne pridete, pojdem naravnost h Keenu.«
Ko je Ridgeway odprl vrata, je videl, da je hodnik prazen. Iz lokala je bilo slišati mehak in ljubeč zvok klarineta.
»Torej, Hedy, na svidenje jutri ob pol dveh,« je še pripomnil Ridgeway, stekel prek hodnika do vrat, ki so vodila na stopnišče

in od tam k stranskemu izhodu. Dvajset minut kasneje je stopil iz taksija v Cromwellovi ulici, počakal dokler avtomobil ni izginil za vogalom, zavil v Lackpurjevo ulico in se ustavil pred hišo s številko 24. Na vrhu stopnic je Ridgeway obstal.

Neki glas je mirno vprašal:
»Si ti, Peter?«
»Jaz. Upam, da me nisi dolgo čakal.«
»Dokaj dolgo. Toda vstopiva.«
Ridgeway je stopal pred Michelom po stopnicah in tako sta prispela do Sallynega stanovanja na podstrešju. Med potjo je Mitchell rekel:
»Imaš kaj pijače?«
»Imam nekaj gina. Toda zakaj, ali moraš piti?«
»Če te že zanima: nekdo mi je bil za petami.«

XVIII.

Sanatorij Buchmann v predmestju je obsegal veliko hišo, obdano z visokim zidom. Hedy se s taksijem pripeljala do nekega vogala v Tottenhamovi ulici, kjer je stal velik zelen avtomobil, v katerem je sedel za volanom moški po imenu Werfel in čakal, da bi jo odpeljal v sanatorij. Ko je prispela v sanatorij, jo je neki moški v beli zdravniški halji odpeljal v delovno sobo. Tam so bili dr. Rudolf Buchmann, Willy Schäffer in Dumetrius. Dumetrius je imel na sebi črne progaste hlače in žametast suknjič višnjevkaste barve. Brezbržno je natočil kozarec konjaka in s prsti pogladil bronasti kip na kamini. Ko je začel žvižgati napev iz »Spanske rapsodije«, je Hedy predirno kriknila:
»Nehaj žel! In Mali Willy naj izgine iz sobe!«

Buchmann je imej dolg vrat in bil visoke, suhljate postave. Zdaj je stal pred Hedy ves zgrbljen.

Dumetrius si je še kar naprej ogledoval kip. Po daljšem molku je spregovoril:
»Ne smej dovoliti, da bi te dogodki spravili iz tira, Hedy.« Nato je rekel Schäfferju: »Mislim, da nam nisi potreben. Zunaj počakaj, Willy!«

Ko so se vrata zaprla, je Hedy ponovno spregovorila:
»Kri mi zastane v žilah, kadar vidim to kreaturo.«
»Saj veš, kakšno delo opravlja,« je rekel Dumetrius. Kakšen pa naj bi bil sicer?«

Dvignil je steklenico in vprašujoče pogledal Hedy. Ona je zmajala z glavo, on pa si je spet nailil kozarec.

»Kar se tiče Petra Ridgewaya,« je povzel Dumetrius, »so tri možnosti. Ali je bedak ali nam pripravlja z majorjem Gregoryjem Keenom past ali pa se morda nadeja, da bo zvedel kaj o nas, kar bo izrabil sebi v prid.«

»Bedak ni,« je rekla Hedy »Posrečilo se mu je, da me je našel.«
»Tudi to terja pojasnilo,« je rekel Dumetrius. »Govoriti bomo morali z Marcotti-jem.«
»Kaj bi neki Marcotti mogel vedeti?«
»Nekdo je pokazal Ridgewayu, kako se lahko pride v klub.«
»Mar je važno, kako se mu je posrečilo priti noter?«
»Ti boš obvestila Keena o svojem srečanju z Ridgewayem. Seveda z nekaterimi majhnimi spremembami.«
»Ali želiš, da mu povem, da sem zvedela naslov Godowskega?« je vprašala Hedy s povišanim glasom. »Vsega tega ne bi smelo biti!«

Vesti iz Maribora

DEZURNA LEKARNA

Ponedeljek, 28. novembra lekarna »Pri grad«, Partizanska c. 1
Torek, 29. nov. lekarna »Studenti«, Gorkega ul. 18.
Sreda, 30. nov. lekarna »Centere«, Gosposka ul. 12.
Četrtek, 1. dec. lekarna »Tabors«, Trg Revolucije 3.

KINO

V ponedeljek:
PARTIZAN: amer. film »Greh ene noči«, Tednik.
UDARNIK: franc. barvni film »Rdeče in črno«, II. del.
POBREZJE: jug. film »Nevhta« s predfilmom.
STUDENCI: amer. barvni film: »Skandali v Skuriju« s predfilmom.

V torek:
PARTIZAN: amer. film »Greh ene noči«, Tednik.
UDARNIK: franc. barvni film »Rdeče in črno«, II. del.
POBREZJE: jug. film »Nevhta« s predfilmom.
STUDENCI: amer. barvni film: »Skandali v Skuriju« s predfilmom.

V sredo:
PARTIZAN: amer. film »Greh ene noči«, Tednik.
UDARNIK: franc. barvni film »Rdeče in črno«, II. del.
POBREZJE: franc. barvni film »Rdeče in črno«, II. del.
STUDENCI: jug. film: »Deček Mitja« s predfilmom.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Ponedeljek, 28. nov. ob 20: Centralna proslava v dvorani Ljudske prosvete.
Torek, 29. nov. ob 19.30: Lorca: »Mariana Pineda«, Premiera. Izven in za premierski abonma.
Sreda, 30. nov. ob 19.30: Foerster: »Gorenjski slavček«, Izven.
Četrtek, 1. dec. ob 15: Brenkova: »Najlepša roža«, Izven.
ob 19.30: Gotovac: »Ero z onega sveta«, Izven.
Petek, 2. dec. ob 19.30: Lorca: »Mariana Pineda«, Izven.

UMETNOSTNA GALERIJA

Razstava mariborskih likovnih umetnikov. Razstava je odprta v času od 20. nov. do 11. dec. 1955, dnevno od 9. do 18. ure ob nedeljah in praznikih od 9. do 14. ure. Razstavo prireja pododbor podastitev desetletnice obstoja.

Rodile so: Stefanija Tirgucan, 33 let, gospodinja — Evico; Ana Jelen, 23 let, gospodinja, Sl. Bistrica — Joža; Katarina Volmajer, 27 let, poljska delavka Sp. Kapla — Stefanijo; Marija Glodež, 20 let, čistilka, Bresterčica — Stanislava; Hermina Zimšek, 25 let, kraljica — Renato; Franja, 26 let, vlagalka — Tejo; Jožeta Kladič, 25 let, gospodinja — Srečka; Dorislava Kopsa, 26 let, gospodinja, Hotinja vas — Zdenko; Jožeta Lupše, 24 let, gospodinja — Ivana; Marija Zajc, 27 let, gospodinja, Zikare — Elizabeta; Magdalena Zerk, 30 let, gospodinja, Stojno selo — Zdenko; Pavla Rozman, 21 let, učiteljica, Smartno na Poh. — Boženo; Ivana Jeseničnik, 33 let, gospodinja, Smartno na Poh. — Ireno; Anica Ferleš, 27 let, gospodinja — Darinko; Marta Perko, 22 let, gospodinja — Božo; Marija Popelnik, 23 let, gospodinja, Jesenca — Milana; Stefanija Mulce, 17 let, gospodinja, Zg. Deplek — Katico; Cecilija Kete, 25 let, gospodinja, Poljane — Dušana; Vera Sadjenovič, 26 let, gozd. tehnik — Dragana; Marija Pivec, 41 let, gospodinja — Andreja; Karolina Plšek, 25 let, Starše — Borislava; Frančiška Rodošek, 22 let, gospodinja, Metava — Stefana; Slavica Gorican, 34 let, gospodinja, Kočno — Marijo; Slava Potisk, 23 let, navijačka — Marijano; Milka Vladič, 29 let, gospodinja — Ivico; Rozalija Jesovnik, 21 let, gospodinja, D. Počehova — Branka; Ljudmila Zupančič, 36 let, gospodinja — Vladimira; Vida Nahligal, 20 let, previjačka, Miklavž — Romano; Terezija Zagorsek, 23 let, pom. delavka, Marijeta — Stanislava; Stanislava Malvi, 21 let, elektrotehnik, Ljubljana — Miloša; Terezija Rebernik, 25 let, gospodinja, Selnica — Danico.

Umrli so: Martin Lekežič, 76 let, posestnik; Venceslav Volč, 89 let, upokojenec; Matija Zohar, 68 let, upokojenec; Karel Gosak, 23 let, trgovski pomočnik; Marija Krapeš, 68 let, upokojenka; Jože Pelicon, 75 let, upokojenec; Neža Drobnič, 89 let, upokojenka; Anton Jare, 80 let, profesor v pok.; Anton Škerbine, 78 let, upokojenec; Marija Puc, 80 let, zasebnica.

IZZREBANE DOBITKE BODO IZPLAČEVALE VSE POŠTE V SLOVENIJI

Delovni kolektiv tovarne

»RADE KONČAR«

Zagreb

ČESTITA VSEM SVOJI PRIJATELJEM IN DELOVNIM LJUDEM OB DNEVU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU!

KOLEKTIV TOVARNE ORODNIH STROJEV

»IVO-LOLA RIBAR« ŽELEZNIK - BEOGRAD

Čestita poslovnim prijateljem in delovnim ljudem Jugoslavije ob Dnevu republike — 29. novembru

TOVARNA IZDELUJE:

- Ekscentrične stiskalnice 10, 50, 100 in 300 ton
- Frikojske stiskalnice 75, 150 in 300 ton
- Hidravlične stiskalnice 150, 250 in 800 ton
- Vincentove stiskalnice 20 ton
- Stiskalnice za pakiranje 400 x 400 x 800 mm
- Škarje za rezanje pločevine 5, 8, 11, 16, 25 in 30 mm
- Stroje za zvijanje pločevine 10 in 40 mm
- Stroje za ravnanje pločevine 2 in 5 mm
- Zračna kladiva 150 in 500 kg
- Perešna kladiva 75 in 200 kg
- Horizontalne vrtilne stroje 100 in 180 mm
- Prenosne vrtilne stroje 30 mm
- Karusel stružnice 1500 in 3000 mm
- Stružnice 360/2800, 700/2500 in 760/10.000
- Kratko premične skobelnice 600 in 800 mm
- dolgo premične skobelnice 1300 in 2000 mm
- Vertikalne skobelnice 550 in 750 mm
- Krožne žage 700 mm
- Rezkalne stroje za obdelavo bandaž
- Valjarne za črno in barvasto metalurgijo

- Metalurške peči
- Rudarske naprave
- Naprave za predelavo lesa (lesoniti in vezane plošče)
- Naprave za cementno industrijo
- Naprave za industrijo sladkorja
- Žerjave
- Železne konstrukcije

- Jeklene odlitke do 5 ton po kosu
- Odlitke sive litine do 50 ton po kosu
- Kretnice, S-45a, X-a; S-45a, engl. in S-45a, pol. eng.
- Plinske generatorje 2600 mm
- Dieslov sttbeni oder

Prosimo zainteresirane, da si svoje potrebe po strojih in napravah za leto 1956 zagotovijo s sklenitvijo pogodbe do dne 15. decembra 1955, kajti tovarna bo svoj proizvodni plan za leto 1956 pripravila samo na podlagi potreb, to je pogodb.

10070

KOLEKTIV RADIO INDUSTRIJA ZAGREB

ČESTITA VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM TER VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU JUGOSLAVIJE OB PRAZNIKU DNEVA REPUBLIKE 29. NOVEMBRU!

3085

Celiske vesti

CELJSKO GLEDALIŠČE
Torek, 29. nov. ob 15: Shakespeare: »Othello«, Gostovanje v Slovenskih Konjicah.
Sobota, 3. dec. ob 20: George Axelrod: »Sedem let skomina«, Izven.
Ponedeljek, 5. dec. ob 19.30: Shakespeare: »Othello«, Gostovanje v Zaicu.

POROČILO O GIBANJU PREBIVALSTVA V CELJU

V času od 12. do 19. novembra rojenih: 24 dečkov in 14 deklic.
Poročili so se: Miloš Jožef Jerman, gradbeni tehnik iz Soštanja, in Jožeta Kočovar, poljedelka iz Podgore; Hinko Pantnar, železniški premikalec, in Stanislava Rozman, delavka, oba iz Celja; France Stak, miličnik, in Hildegarde Kenda, pletilja, oba iz Celja; Alojzij Jost, trgovec, in Ida Hablič, delavka, oba iz Celja; Kamil Zelič, elektromehaničar, in Eva Rozman, krojačica, oba iz Celja; Matjaž, Franc Nafek, učitelj iz Soštanja, in Angela-Marija Logar, knjigovodkinja iz Gor. Straže; Janez Gaišek, profesor, in Rozalija Kopsore, modistinja, oba iz Celja; Stanislav Naglič, strojni ključavničar iz Maribora in Ana Kranjc, učiteljica iz Loke pri Zasuju; Frančišek Hofbauer, mizarški pomočnik iz Prelog pri Smarju, in Stefanija Operčkal, bolnišniška streljica iz Celja; Ciril Vehovar, delavec iz Rogoske Slatine, in Marija Lipovšek, kraljica iz Ostržnega pri Celju; Anton Korez, delavec, in Slava Pocak, gospodinja, oba iz Celja.
Umrli: Igor Bajt, otrok iz Brežice, star 7 mesecev; Irma Smrkar, gospo-

dinja iz Ptuja, stara 77 let; Jožef Kolšek, upokojeni železničar iz Celja, star 57 let; Jožef Radoš, vzdrževanec iz Celja, star 87 let; Marija Gračner, gospodinja iz Celja, stara 87 let; Jožeta Sos, upokojenka iz Laškega, stara 73 let; Mihael Sanda, otrok iz Zg. Rečice, okraj Celje, star 2 meseca; Valentin Lukanc, rudar iz Drosinje vasi, okraj Celje, star 47 let; Avgust Jager, otrok iz Bezovja, okraj Celje, star 2 leti.

KUPUJTE SREČKE GASILSKE LOTERIJE

GASILSKA ZVEZA LRS

Zrebanje bo pod nadzorstvom Državne loterije 4. decembra 1955 v Ljubljani ob 11. uri na Gospodarskem razstavišču

Cena srečke je samo 50 din

Lahko zadenete premijo 300.000 din ali pa enega od 87.000 dobitkov. Vsaka peta srečka bo izžrebana

Srečke prodajajo vsa gasilska društva

v mestih pa tudi na večjih križiščih. Dobitke bodo izplačevali vse pošte v Sloveniji. Poizkusite srečo pri gasilski loteriji!

PODPRITE GASILSKO ORGANIZACIJO, KI VAM ČUVA PREMOŽENJE TER VAM POMAGA V NESREČI!

4081

Oglašujte v »Ljudski pravici!«

»ASTRA« CIPELE Zagreb

DELOVNI KOLEKTIV

TOVARNE OBUTVE IN POGONSKEGA JERMENJA

»FRANJO GORJUP«

Čestita vsem svojim potrošnikom, poslovnim prijateljem in vsem državljanom socialistične Jugoslavije

OB DNEVU REPUBLIKE

POTROŠNIKI

Izrabite priložnost ter se založite z našo zimsko obutvijo, krznenimi škorenjčki, snežnimi čevlji, gozjericami, toplimi copatami vseh velikosti za moške, ženske in otroke.

DOČAKAJTE ZIMO SAMO Z »ASTRA« OBUTVIJO!

3072

Trgovina »Manufaktura« Radovljica

Čestita vsem svojim potrošnikom, delovnim kolektivom in vsem delovnim ljudem ob Dnevu republike

Bogata zaloga raznovrstnega manufakturnega in drugega blaga e potrošnikom vedno na razpolago po najnižjih dnevni cenah

PTT - KOMERC

EXPORT • IMPORT

PODJETJE ZA NAKUP IN PRODAJO TEHNIČNEGA IN PTT MATERIALA NA DEBELO

BEOGRAD — PALMOTIČEVA 2/III

Telefoni: Poslovalnica domače nabave in prodaje 28-283 Poslovalnica za uvoz in izvoz 29-280, Tehnična služba 30-626, Teleprinter 01-192. Tekoči račun pri Narodni banki FLRJ št. 102-T-231. Poštni predal 967. Brojovni naslov: PTT — KOMERC Beograd.

UVAŽAMO IN IZVAŽAMO:

Električne stroje in naprave, konstrukcije, dele in električni material, zlasti pa stroje in naprave za telefonijo, telegrafijo, televizijo in radar (telefonske in telegrafске centrale vseh vrst in sistemov, visokofrekvenčne telefonike in raznovrstne telegrafске naprave, radio telegrafске sprejemnike in oddajnike), električne generatorje in alternatorje elektronske cevi, kable vseh vrst, specialne poštne stroje in ves ostali elektrotehniški material in naprave.

UVAŽAMO IN IZVAŽAMO ZA POTREBE TELEKOMUNIKACIJ:

industrijske stroje, naprave in kovinske konstrukcije ter rezervne dele
znanstvene in kontrolne instrumente
industrijske utenzilije in orodje ter druge kovinske izdelke

KUPUJEMO NA DOMAČEM TRGU:

motorna vozila z rezervnimi deli in priborom
telefonske induktorske centrale ter centrale s centralno baterijo različnih velikosti, avtomatične mestne telefonske centrale in hišne podcentrale, kakor tudi dele za PTT naprave
žico in kable vseh vrst in dimenzij, železno in drugo kovinsko blago
lesene opornike, izolatorje in drugo linijsko opremo, poštne vreče s posebnimi ključavnicami in drugo.

V NAŠEM SKLADIŠČU IMAMO VEDNO NA IZBIRO INDUKTORSKE IN CB TELEFONSKE CENTRALE VSEH ZMOGLJIVOSTI

TAKOJŠNJA DOBAVA PO TOVARNISKIH CENAH

ZELO DOBRE POSLOVNE ZVEZE NA TUJEM IN DOMAČEM TRGU

3246

VESTI IZ KRANJA

PRESERNOVO GLEDALIŠČE
Nedelja, 27. nov. ob 16: William Shakespeare »Othello«, Izven in za podoželjje. Jago — Laci Cigoj.
Torek, 29. novembra ob 16. uri v počastitev Dneva republike: William Shakespeare: »Othello«, Izven in za podoželjje. Jago — Mayr Metod.
Četrtek, 1. dec. ob 16: William Shakespeare »Othello«, Red C in Izven. Jago — Laci Cigoj.
Nedelja, 4. dec. ob 16: Bratko Kreft: »Celjski grofje«, Izven in za podoželjje.

Od montaže velikih turbin do serijske proizvodnje hladilnikov in pralnih strojev

Približno 600.000 krepkih konj bi moralo hkrati z vso močjo potegniti, da bi za sekundo, dve odtehtali silo vodnih turbin, ki jih je v minulih sedmih letih montiral v jugoslovanskih hidroelektrarnah kolektiv mariborske »Hidromontaže« . Za leto dni naprej oddana proizvodnja ročnih in motornih vitlov, prostoležečih konic za vpenjanje obdelovalnih predmetov na stružnicah in motornih ločnih žag za rezanje kovin • Čez dobro leto po 1000 hladilnikov mesečno • Prva pralna stroja, namenjena Splošni bolnišnici v Mariboru

Zaščitni znak podjetja

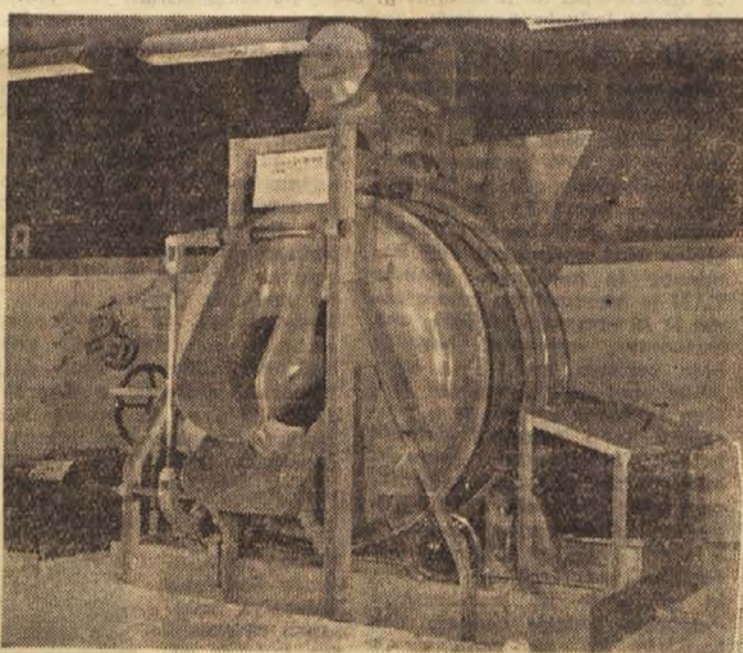
Mnogo je ljudi, ki jim nekam čudno zvone vesti o tem, da so se lotili izdelovanja sodobnih gospodinjskih strojev in pripomočkov prav v mariborski »Hidromontaži«. To je namreč veliko montažno podjetje za hidroelektrarne in splošno montažo. Njegovo ime so monterji donesli širom po vsej Jugoslaviji. Svojo težavno pot so pričeli dve leti po osvoboditvi v montažni dvorani, prvem turbinskem stebru in nad pretočnimi polji dravske hidroelektrarne Mariborski otrok. Potem so zapovrstjo sledila odgovorna montažna dela v hidroenergetskih objektih Savica, Moste, Medvođe, Vuženica, Ozalj, Vinodol, Zavrelje, Slap Zete, Glanova Zete, Mesiči, Jajce II, Jablanica, Sokolovica, Zvornik, Zr-

Hladilniki »HIMO« z zmogljivostjo 46 litrov koristnega prostora (na sliki), so visoki 570 mm, široki 475 mm, globoki 540 mm in teški približno 30 kg. Hladilniki »HIMO« z zmogljivostjo 55 litrov koristnega prostora pa so visoki 800 mm, široki 565 mm, globoki 585 mm in teški 46 kg. Oboji delujejo na absorpcijskem principu in zaradi tega ne povzročajo nikakršnega šuma. Opremljeni so s termostatom, ki avtomatsko regulira zaželeno temperaturo — torej onemogoča njeno nihanje, pa naj bodo zunanje toplotne spremembe še tako nenadne in občutne.

novci, Pesočani, Mavrovo, Miljacka, Una, Dravograd, Vuhred. V vseh teh železobetonskih orjakih so montirali skupaj okrog 10.000 ton hidromehanskih naprav in cevovodov, elektroopreme, 56 turbin in 50 generatorjev, ki bi v primeri stalnega obratovanja mogli nenehno napajati z električno energijo blizu 4 milijone in pol stovesečnih žarnic. In kje so zdaj, še montirani agregati številnih manjših hidroenergetskih objektov, kje so dela v termoelektrarnah v Soštanju in Trbovljah, kje turbine, generatorji in ostale naprave, katerih montaža je komaj v programu?! Skratka: okrog 600.000 kVA odpade na že montirane agregate, a približno 400.000 kVA na tiste, ki jih zdaj montirajo ali jih pa še bodo v bližnji prihodnosti. Z drugimi besedami: Menda je v naši državi skorajda ni po osvoboditvi zgrajene hidroelektrarne, katere hidromehanskih naprav in duge opreme, turbin in generatorjev ne bi del za delom sestavili in tako omogočili njih obratovanje člani delovnega kolektiva kaj pomembnega mariborskega hidromontažnega podjetja!

Pa vendar delavci in strokovnjaki »Hidromontaže« že precej dolgo ne opravljajo zgolj

Stabilni betonski mešalec z zmogljivostjo 1000 litrov, je prikladen za večja gradbišča. Izdelujejo ga po potrebi, stane pa 2.800.000 din.

montažnih del. Velikokrat se je v minulih sedmih letih zgodilo, da so morali sami oskrbeti po-

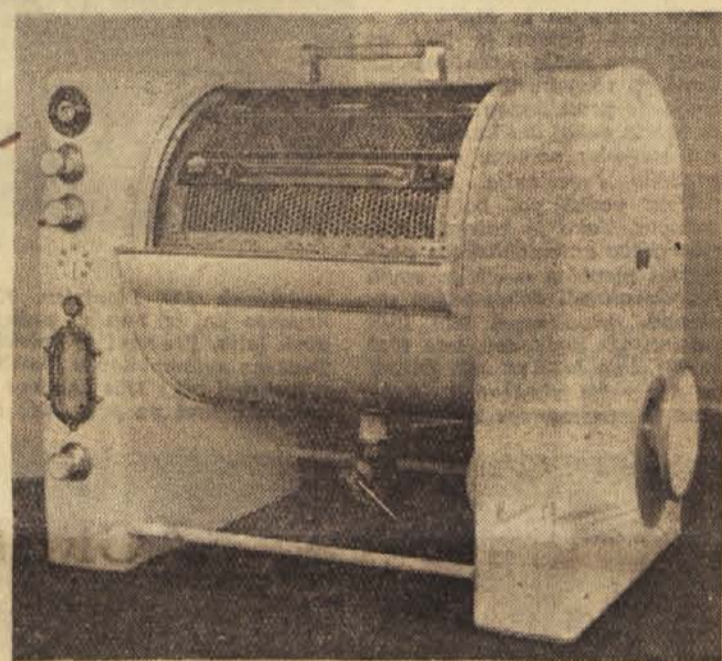
samezne sestavne dele, ki jim jih proizvajalci opreme hidroelektrarn niso pravočasno dobavili. V prvi vrsti pa je tu nenehna potreba po montažnem orodju in najrazličnejših pripomočkih, ki jih naša industrijska podjetja ne izdelajo dovolj, oziroma jih sploh ne proizvajajo.

Spričo tega so poleg upravnega posloplja »Hidromontaže« v Mariboru sčasoma zrasle manjše delavnice. V njih je sprva delalo le nekoliko ljudi. Toda kasneje se je večkrat pripetilo, da se je za krajše obdobje zmanjšal obseg montažnih del. Da ne bi zaradi tega izgubili monterjev, so jih začasno zaposlili v proizvodnih oddelkih v Mariboru. In s pridom, kajti izdelali so za potrebe lastnega podjetja niz kaj različnih in kakovostnih pomagal. Ker pa se je v zadnjih letih bolj in bolj stopnjevalo povpraševanje mnogih podjetij po tovrstnih izdelkih, so v delavnicah v veliki meri opustili individualni način proizvodnje in se hkrati z zaposlitvijo novih delovnih moči lotili serijskega izdelovanja raznih naprav in pripomočkov.

hranke deviz, saj so podjetja lahko do nedavnega kupovala nekatere med navedenimi proizvodi le v inozemstvu. Na drugi strani bodo s svojo proizvodno dejavnostjo rešili skrbi in težavne gospodarske organizacije, ki niso mogle niti do deviz niti do nakupa primanjkujočih naprav in pripomočkov na domačem trgu.

mesečno. Zdaj stane najmanjši hladilnik 42.500 dinarjev, ko pa bo odpadel uvoz termostatov za reguliranje temperature in specialnih brezšivnih cevi za agregat, bo cena padla.

Hkrati s proizvodnjo hladilnikov se v delavnicah »Hidromontaže« odvijajo tudi priprave za serijsko izdelovanje pralnih strojev z zmogljivostjo 2,5 kg

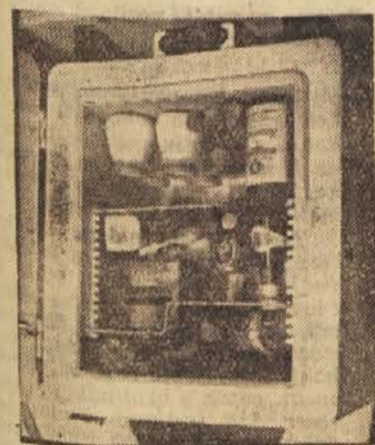

To je pralni stroj z zmogljivostjo 25 kg suhega perila. Doslej so izdelali dva prototipa, ki ju v kratkem dobi Splošna bolnišnica v Mariboru. Ta tip stroja opere 25 kg suhega perila v poldrugi uri. Njegovo poskusno obratovanje je pokazalo, da ga lahko v 8 urah (petkrat) koristno napolnijo. Stroj je dolg 1375 mm, širok 940 mm in visok 1270 mm.

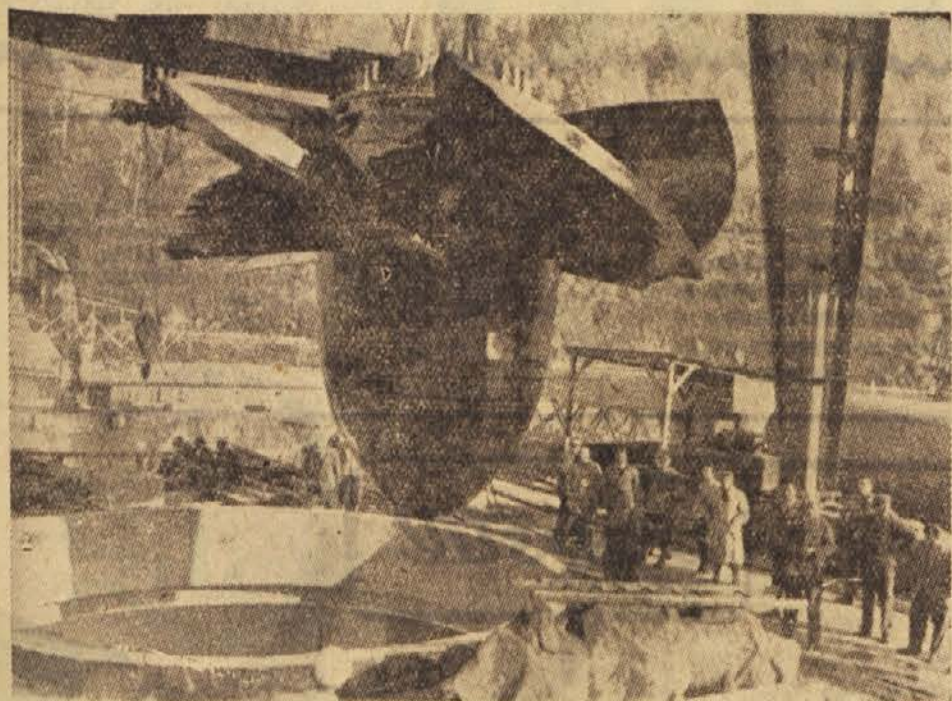
Toda delovni kolektiv mariborske »Hidromontaže« želi še dalje. Spričo pridobljenih proizvodnih izkušenj in zaradi nujne potrebe po modernizaciji gospodinjstva namerava hitro uvesti serijsko proizvodnjo hladilnikov. V ta namen si je podjetje oskrbelo licenco priznane švicarske firme, takoj nato pa uredilo primerne prostore z vsemi potrebnimi napravami ter pripravilo material in orodje. Nudilo bo hladilnike z zmogljivostjo 46, 55, 70 in 120 litrov koristnega prostora. Prva dva tipa sta prenosna in namenjena štiričlanski oziroma šestčlanski družini, medtem ko druga dva lahko zadovoljita večje družine

suhega perila. Ti so primerni za posamezna gospodinjstva in letos še ne bodo naprodaj. Poleg teh bodo v prihodnjem letu proizvajali tudi pralne stroje z zmogljivostjo 5, 8—12, 25 in 50 kilogramov suhega perila. Prvi je priporočljiv za stanovanjske bloke, drugi za pralnice, zadnja dva tipa pa za hotele, bolnišnice in druge ustanove. Posebej bodo izdelovali tudi stroje, ki bodo perilo očeli do takšne mere, da ga bo moč takoj zllkati.

Pričetek je torej tu, vendar bo moral kolektiv storiti še mnogokaj, da se bo mariborsko podjetje »Hidromontaže« še bolj uveljavilo kot proizvajalec strojev, pomagal in izdelkov za širok krog gospodinjstev.

Notranji del hladilnikov z zmogljivostjo 46 in 55 litrov koristnega prostora, je moč po želji predelati s pomočjo dveh prečnih pocinkanih mrežastih polje, ki sta izdelani tako, da poleg hrane lahko postavimo tudi steklenico. V posebni posodi (zgoraj desno) je vselej na razpolago po 18 ledenih kock.

Tako so monterji mariborskega podjetja »Hidromontaže« nedavno tega spuščali v prvi turbinski steber dravske hidroelektrarne Vuhred 50 ton težek tekač Kaplanove turbine.

Tako so najprej proizvedli več ročnih in motornih vitlov, ki lahko dobro služijo zlasti gradbenim in montažnim podjetjem. Naročil zanje je toliko, da jim nikakor niso kos.

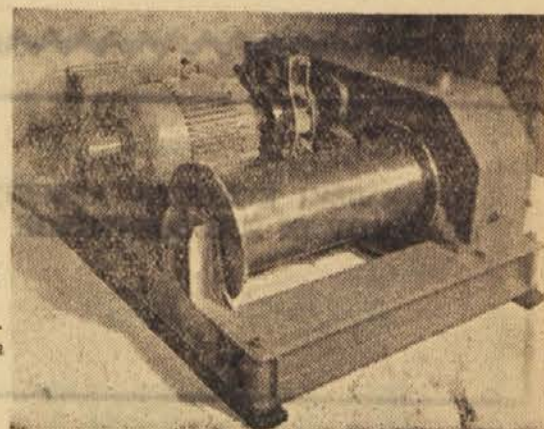
V drugi polovici lanskega leta so prodali prvo serijo motornih ločnih žag za rezanje kovin. Do konca letošnjega leta jih bodo izdelali 150, nudijo jih pa po 448.000 dinarjev. Kupec so jim »zasegli« vso proizvodnjo do začetka leta 1957.

Prostoležečih konic za vpenjanje obdelovalnih predmetov na stružnicah proizvedejo 100 mesečno. Prodajajo jih po 14.000 dinarjev. Po mnenju interesentov bi morali z njimi založiti trg dokaj bolje.

Za potrebe hidroenergetskih objektov, termoelektrarn, velikih transformatorskih postaj in industrijskih zgradb izdelujejo komandne plošče in pulte za visoko in nizko napetost. Letos so začeli proizvajati montažne prenosne transformatorske postaje za napajanje mestnih predelov, vasi in tovarn z električno energijo. Veliko povpraševanje je tudi po njihovih betonskih mešalcih. V kratkem pa bodo pričeli zalagati trg še s tražnimi vodoravnimi žagami za rezanje kovin.

Na tak način bodo na eni strani omogočili precejšnje pri-

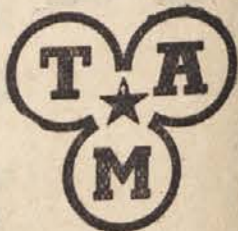
Motorni vitel, ki je primeren za potrebe gradbeništv, industrije in rudarstva, stane 750.000 din

in bosta vgrajena. Prvih 200 hladilnikov najmanjšega tipa je že naprodaj, druga serija 700 prav takšnih pa je v delu. Do konca letošnjega leta bodo torej proizvedli 1200 manjših (kapaciteta 46 in 55 litrov koristnega prostora), a čez dobro leto skupaj 1000 hladilnikov vseh tipov

DELAVCI IN USLUŽBENCI
MARIBORSKE »HIDROMONTAŽE« ISKRENO ČESTITAJO
VSEM DELOVNIH KOLEKTIVOM
OB DNEVU REPUBLIKE!

DOSLEJ NAD 7000 KAMIONOV IN AVTOBUSOV

Približno četrtno vseh tovernih avtomobilov in avtobusov v Jugoslaviji odpade na vozila znamke TAM ● Okrog 99,5% avtomobilskih sestavnih delov proizvajajo domača podjetja ● Čedalje večja pozornost velja izdelovanju specialnih vozil s »Pionirjevo« šasijo ● V prihodnjem letu 2200 novih kamionov in 300 avtobusov

Pred desetimi leti je bila sedanja Tovarna avtomobilov v Mariboru polna sledov vojne in brez proizvodnega programa. Primanjkovalo je kvalificiranih delavcev in vodilnega kadra. Proizvodnja v obratih je bila enostransko usmerjena, podjetje je bilo primerno le za izpolnjevanje vojnih nalog. Zato se je delovni kolektiv znašel pred dokajšnjimi težavami, ko je sredi leta 1946 padla odločitev, naj med drugo svetovno vojno v Mariboru zgrajeno podjetje za proizvodnjo letalskih delov postane prva jugoslovanska avtomobilska tovarna.

Pa je vsem težavam nakljub le šlo. Jeseni leta 1947 sta namreč prva dva kamiona znamke TAM privozila iz Maribora v Ljubljano. Potem je bila na vrsti prva serija petindvajsetih vozil, ki so zapustila montažno linijo že proti koncu decembra in začela nekaj dni kasneje služiti svojemu namenu v različnih predelih Jugoslavije. Nato je pričela voditi pot bolj strmo navzgor. Tako je kolektiv mariborskega avtomobilskega podjetja s pomočjo novih in novih jugoslovanskih dobaviteljev sestavnih delov uspel leta 1948 izdelati 129 kamionov, leta 1949 že 297, leta 1950 pa 382. Zaradi čedalje večje izkušenosti delavstva in strokovnega vodstva je

tovarna v naslednjem letu skoraj podvojila proizvodnjo. Po cestah naše domovine je namreč vozilo 741 tovornjakov in avtobusov znamke TAM več. Nekako takšen je bil proizvodni uspeh tudi leta 1952, ko se je vozilom v prometu pridružilo

Avtobus znamke TAM pred Poštarskim domom na Pehorju

nadaljnjih 800 Pionirjev. Kaj drugače pa je bilo v zadnjih dveh letih. Predlani je kolektiv Tovarne avtomobilov v Mariboru oskrbel trg s 1354 kamioni in avtobusi, lani pa je s 1642 iz-

delanimi vozili prvič presegel proizvodni plan. Letos bi podjetje moralo zapustiti 1800 tovornjakov in 200 avtobusov. Ker so do nedavnega izdelali okrog 1750 vozil, bodo planu povsem verjetno kos, če bodo le vsi delavci kooperanti z delavci in

»Pionir« s prekucnikom je odlično preстал preizkušnjo

na Teznu ne proizvajajo le tovornjake in avtobuse. Tako so avtomobilski delavci v minulih letih izdelali za potrebe kmetijstva in industrijskih središč več tisoč traktorskih in kamionskih prikolic. Orodjarji že leta in leta oskrbujejo niz jugoslovanskih tovornjakov s kakovostnim specialnim in standardnim rezilnim in merilnim orodjem. Kovači so proti koncu lanskega leta osvojili proizvodnjo kolenčastih gredi, ki sodijo med najzahtevnejše izkivke, letos pa so pričeli kovati tudi prednje kamionske osi. Drugače povedano: osvojeno je izdelovanje vseh izkivkov za vozila znamke TAM. Posledica: prihranjene so dragocene devize. Pa ne le zaradi proizvodnje utopno kovanih delov za Pionirje! Kovači mariborske avtomobilske tovarne bodo kolenčaste gredi in prednje osi kovali tudi za druga jugoslovanska podjetja motorne industrije. — Verjetno je, da bodo z izkivki najrazličnejših vrst oskrbovali Industrijo motorjev v Rakovici pri Beogradu za proizvodnjo traktorskih motorjev angleške znamke Perkins, potem kolektiv podjetja Crvena zastava v Kragujevcu za proizvodnjo osebnih in poltovornih vozil italijanske znamke Fiat, dalje Tovarno motorjev v Zagrebu. Dobavljajo pa že precej dolgo večino izkivkov za rakoviški bencinski traktor, za domače

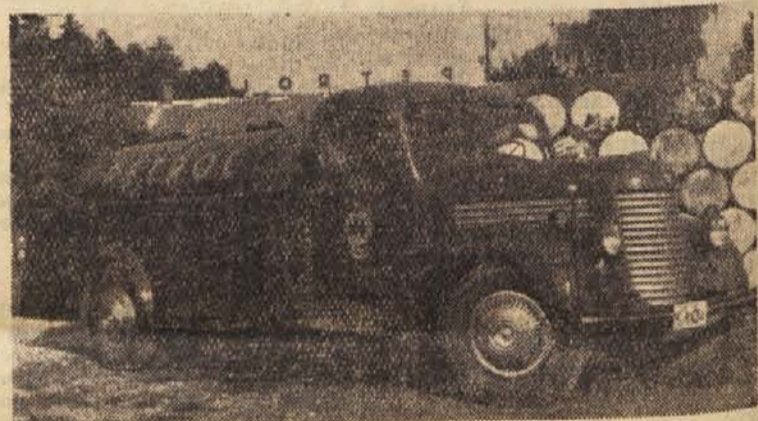
avione in za mnoge druge izdelke jugoslovanske kovinske industrije.

Vse to kaže, da so delavci tezenskega avtomobilskega podjetja razmeroma naglo prehodili dokajšen del poti, ki pa je

ntso zdaj več nikakršna redkost kamioni, ki so brez generalnega popravila prevozili 80.000 in več kilometrov.

Naposled še nekaj besed o novih proizvodnih načrtih. Vodstvo podjetja meni, da je prva naloga kolektiva na vsak način nadaljnji drig proizvodnje. V prihodnjem letu bodo na primer izdelali 2200 tovornjakov in 300 avtobusov. Del slednjih bodo v celoti proizvedli v tezenski tovarni sami, za drugi del pa bodo karoserije izdelali in na šasije znamke TAM montirali v podjetjih »Autokaroserija« v Zagrebu, »Karoserija« v Ljubljani, »Autokaroserija« v Novem Sadu, »Autokaroserija Pionire« v Sarajevu in »Avtokaroserija« v Mariboru. Strokovnjaki sodijo, da bodo vsi avtobusi po videzu in kakovosti karoserije ter njeni notranji opremi enakovredni inozemskim.

Druga pomembna naloga je stopnjevanje naporov za zmanjšanje izmečkov, omejitev obrabe orodja in strojev, odpravo bolj

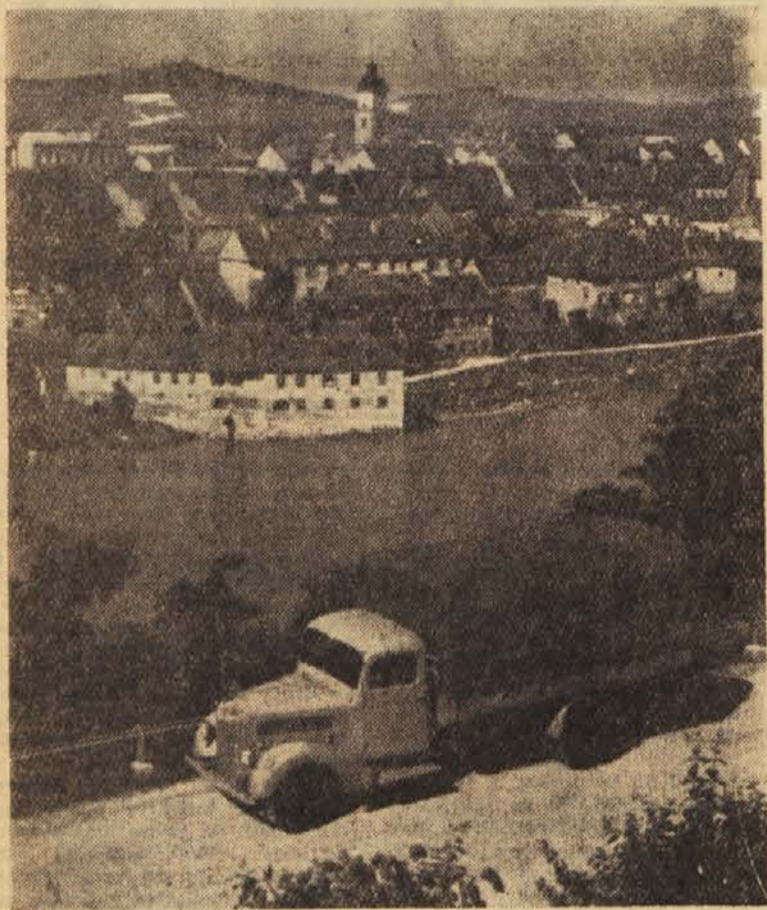
Mariborska podružnica podjetja »Petrol« uporablja vozilo »Pionir« z bencinsko cisterno

bila vse prej ko lahka. Na dnevnem redu so namreč bile številne težave v mariborski tovarni sami, pomanjkanje materiala in težave v podjetjih, ki tezenskim delavcem dobavljajo sestavne dele. Avtomobilska industrija pač lahko uporabi le kakovostne izdelke. In ker je bilo prav glede tega marsikaj storjenega,

ali manj kampanjskega načina dela, zboljšanje kakovosti izdelkov. Po mnenju vodstva tovarne je moč glede tega še mnogokaj storiti — seveda le s sistematičnejšim delom nasploh.

Tretja važna naloga kolektiva pa je večja skrb za izdelovanje specialnih vrst vozil s Pionirjevo šasijo. Tako so odločili, da morajo kiperju čimprej slediti avtomobili za odvoz fekalij, skropljenje cest, za odvoz smeti, vozila s hladilniki. V karoserijskih podjetjih širom po državi so na mnoge Pionirjeve šasije montirali gasilske cisterne ali opremili vozila znamke TAM za druge potrebe. Zato bodo tudi v sami mariborski tovarni pričeli polagoma proizvajati vse vrste specialnih vozil, ki jih čedalje bolj terja tržišče.

In še pojasnilo glede cen: Ponekod so se razširili glasovi, da bodo avtomobili znamke TAM dražji. V tezenskem podjetju pa zagotavljajo, da si velja zapomniti nasprotno!

Tovornjak tipa »Pionir 52« na cesti ob Dravi v Mariboru

strokovnjaki tezenskega podjetja vred izpolnili svoje dolžnosti.

Tako je mariborska avtomobilska tovarna dala doslej našemu gospodarstvu skupaj nad 7000 kamionov in avtobusov. To vsekakor ni malenkost — zlasti če upoštevamo, da je naša avtomobilska industrija mlada. Seveda pa bo treba v prihodnosti storiti mnogo več, saj imamo v Jugoslaviji komaj okrog 28.000 tovornjakov in avtobusov.

In druga plat: Leta 1948 smo uvažali še 80% avtomobilskih sestavnih delov, zdaj pa jih proizvajamo doma že skoraj 99,5 odstotkov! Podrobneje: Med približno 2500 sestavnimi deli kamionov in avtobusov znamke TAM je inozemskega izvora samo še 10 vzmetnih podložk, ura, brzinomer, varovalni obroček bata motorja, svečice in upogibna gred za brzinometer. Dosego takšnega uspeha je v precejšnji meri omogočil delovni kolektiv mariborskega avtomobilskega podjetja, ki sam proizvaja 2098 sestavnih delov. Ne doimno pa so mnogo pripomogli k temu kolektivni 103 jugoslovanskih industrijskih podjetij, ki izdelujejo in mariborskim delavcem čedalje redneje dobavljajo 387 sestavnih delov kamionov in avtobusov.

Vendar kolektiv Tovarne avtomobilov v Mariboru, ki šteje zdaj nad 3200 članov, tudi precej izdatno vrača. Na eni strani so namreč obrati tezenskega avtomobilskega podjetja v pravem pomenu besede šola strokovnih kadrov za mnoge naše kovinske tovarne. Na drugi strani pa velja omeniti, da

Skoraj polovica članov delovnega kolektiva mariborske avtomobilske tovarne odpade na mladince do 20 let starosti. Mnogi med njimi so si pridobili kvalifikacijo v Industrijski kovinarski šoli pri podjetju, ostali strojni delavci pa so se pričeli v posebnih tečajih.

TOVARNIŠKI KOLEKTIV AZBESTNIH
IZDELKOV IN POZAMENTERIE

„Azbest“

PLOČE

Izdeluje: azbestno, bombazno in konopljaste pletenke vseh prostornin in asortimentov: suho, voščeno, grafirane in nanaščne — okrogle in kvadratne, filter preparate, zakovice, celotno azbestno-konfekcijo in za stavne vrvice ter bombazne vrvi vseh dimenzij in količin — po najugodnejših cenah

Cestita ob velikem prazniku — 29. novembru — Dnevu republike vsem svojim poslovnim prijateljem in delovnemu ljudstvu Jugoslavije!

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE

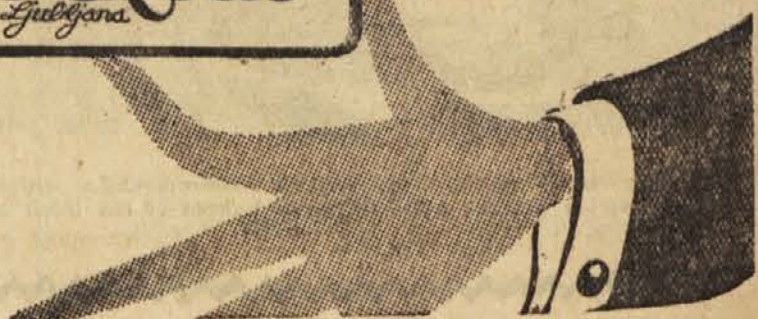
„Tekstil“

LJUBLJANA

CIRIL METODOVA ULICA 23

Cestita ob Prazniku republike, 29. novembru, vsem svojim poslovnim prijateljem, cenjenim odjemalcem in dobaviteljem ter vsem delovnim kolektivom širom naše domovine!

Tekstil
Ljubljana

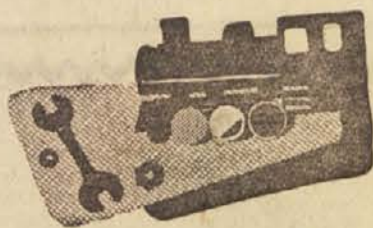

Delovni kolektiv

Delavnice železniških vozil

»Boris Kidrič«

Maribor

Čestita ob prazniku ustanovitve naše države vsem delovnim kolektivom širom naše domovine!

Oglašujte v »Ljudski pravici!«

Komisija za razpis natečaja občinskega ljudskega odbora v Čupriji razpisuje natečaj za mesto

DIREKTORJA
Sladkome tovarne
v Čupriji

Pogoji: dokončana tehnološka, strojna, agronomska ali ekonomska fakulteta z najmanj 5-letno prakso. — Prednost imajo tisti, ki so že delali v sladkorni industriji — oziroma srednja strokovna izobrazba z 10-letno prakso na vodilnih mestih v sladkorni industriji.

Plača po tarifnem pravilniku oziroma po sporazumu. Stanovanje zagotovljeno.

Kandidati naj vložijo ponudbe s podatki o šolski izobrazbi, službovanju in življenjepisom najpozneje do 1. decembra 1955 Komisiji za razpisivanje konkursa M. O. občine — Čuprija, 3080

Slikarstvo in pleskarstvo

Konec Jože
Celje
Zidaniškova 3

čestita ob Prazniku republike

Industrija liftov
in metalnih konstrukcij

Davi Pajič

Beograd
Djura Đakovića 29
Tel. 29-240, 28-364

čestita vsem delovnim ljudem

ob Dnevu republike
29. novembru

**RUDNIK
IN ŽELEZARNA
VAREŠ**

Proizvaja:

ŽELEZNO RUDO
SUROVO ŽELEZO
VLITE CEVI
KOKILE
STROJNO LITINO

Naslov:

RUDNIK
I ŽELEZARA
VAREŠ

Kolektiv čestita vsem poslovnim prijateljem
ob DNEVU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU

KOLEKTIV

TRGOVSKEGA PODJETJA

»Žito«

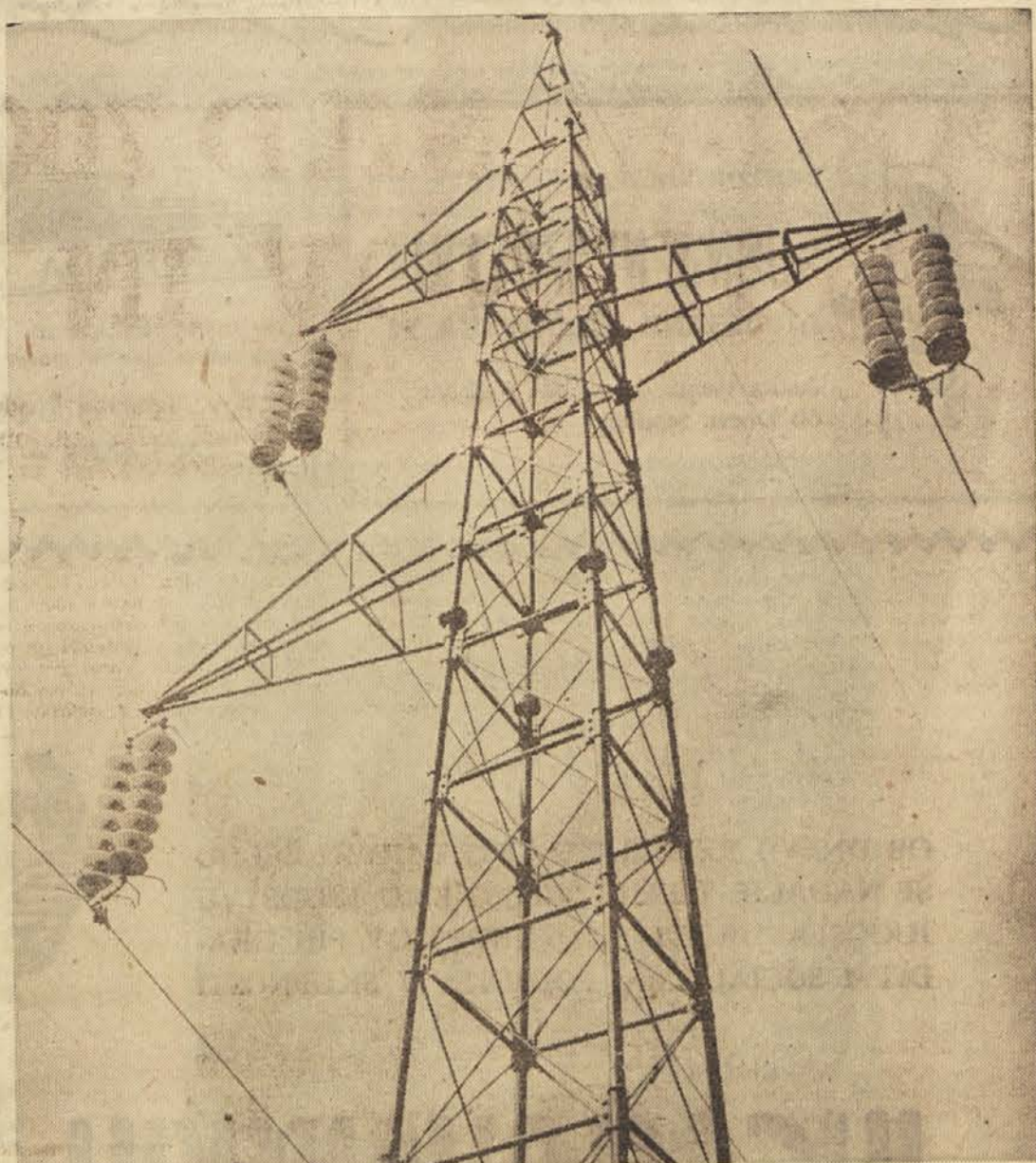
LJUBLJANA

PARMOVA 33, TRAKT III

čestita delovnim ljudem

ob Prazniku ustanovitve
nove Jugoslavije

Za 29. NOVEMBER — DAN REPUBLIKE
čestita vsem delovnim ljudem Jugoslavije

ELEKTROPROJEKT SARAJEVO

PODJETJE ZA PROJEKTIRANJE IN GRADNJO ENERGETSKIH NAPRAV

Telegrami: Elektroprojekt Sarajevo - Pošt. p. 158 - Teleprinter: 04-105 - Telefoni: 44-35, 25-52, 24-07, 42-38

»Keramika«

INDUSTRIJA
KERAMIČNIH
IZDELKOV

MLADENOVAC

Čestita vsem svojim poslovnim prijateljem in potrošnikom
ob državnem prazniku 29. novembru — Dnevu republike

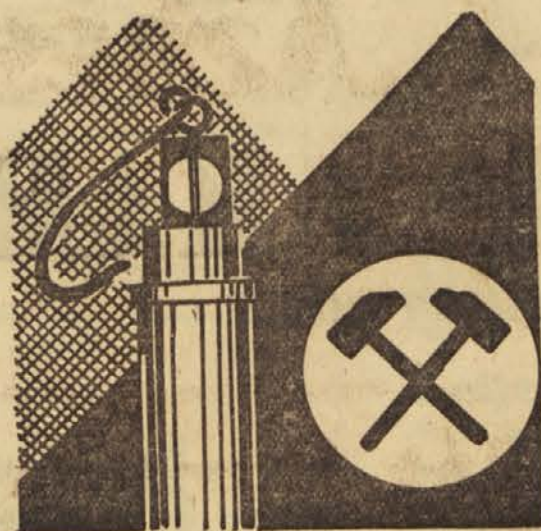
in jih obvešča, da v svojih obratih izdeluje in dobavlja: sanitarno keramiko popolnoma bele barve, keramične cevi in fazonske dele iz kamenine po DIN normah, fino keramiko za gospodinjske potrebe. 1. januarja 1956 BOMO ZAČELI IZDELOVATI KERAMIČNE PLOŠČICE ZA TLA

KOLEKTIV »KERAMIKE«, MLADENOVAC

Delovni kolektiv

Rudnika
rjavega premoga

**TRBOVLJE
HRASTNIK**

čestita vsem borcem
za izgradnjo socializma
ob Prazniku republike

DELOVNI KOLEKTIV

»USNJENI IZDELKI«

LJUBLJANA, CELOVŠKA 14

čestita vsem delovnemu ljudstvu ob Dnevu republike

Ob Dnevu republike želi vsem svojim odjemalcem in vsemu delovnemu ljudstvu mnogo uspeha pri delu kolektiv tovarne

»KAROSERIJA« - tovarna jeklenih avtobusnih karoserij
LJUBLJANA - KAMNIŠKA ULICA 25

ŽIVINOPROMET

GORICA
NOVA GORICA

čestita vsem svojim odjemalcem in trgovskim prijateljem ob Prazniku 29. novembra

OB DNEVU REPUBLIKE ČESTITAJO IN ŽELIJO ŠE NADALJE VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU JUGOSLAVIJE VELIKO USPEHOV PRI GRADITVI SOCIALIZMA, PODJETJA V SKUPNOSTI

DIREKCIJE

JUGOSLOVANSKIH ŽELEZNIC LJUBLJANA

- Železniško transportno podjetje Ljubljana
- Podjetje za vzdrževanje prog Ljubljana
- Podjetje za vzdrževanje prog Celje
- Podjetje za vzdrževanje prog Maribor
- Podjetje za vzdrževanje prog Novo mesto
- Podjetje za vzdrževanje prog Jesenice
- Podjetje za vzdrževanje prog Gorica
- Podjetje za vzdrževanje prog Postojna
- Podjetje za vzdrževanje prog Pula
- Podjetje za popravljanje voz in strojev Ljubljana-Šiška

- Podjetje za popravljanje voz in strojev Gorica
- Podjetje za popravljanje strojev Maribor
- Podjetje za popravljanje voz Ptuj
- Podjetje za popravljanje voz Dobova
- Podjetje za popravljanje voz Straža
- Podjetje za progovne naprave Ljubljana-Šiška
- Železniško podjetje za signalne naprave Ljubljana-Šiška
- Železniško elektropodjetje Ljubljana
- Podjetje kamnolom Verd
- Železniško projektivno podjetje Ljubljana

»STOL« - KAMNIK

TOVARNA UPOGNJENEGA POHISTVA

čestita vsem delovnim ljudem ob Prazniku republike - 29. novembra - in jim želi mnogo nadaljnjih uspehov

DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

BLAGOVNICE TROMOSTVJE

LJUBLJANA - WOLFOVA UL. 1

čestita ob Prazniku republike 29. novembra

TRGOVSKO PODJETJE S TEKSTILOM

Volna

**Celje
Prešernova 3**

Vam nudi v svoji poslovalnici bogato in kvalitetno izbiro raznega tekstilnega blaga.

Obiščite našo poslovalnico »Volna« in zadovoljni nas boste zapuščali.

Za obisk se priporočamo

POTROŠNIKI! PRI NAKUPU NOGAVIC ZAHTEVAJTE SAMO KVALITETNE IZDELKE Z ZAŠČITNIM ZNAKOM LASTOVKE

TOVARNA NOGAVIC

POLZELA

ŽVEL 29. NOVEMBER, PRAZNIK VSEH DELOVNIH LJUDI JUGOSLAVIJE

TOVARNA PERILA TOPER CELJE

Izdeluje: moške srajce, spodnje hlače, delovne obleke, pižama, fantovske srajce, prešite odeje in platenine. Potrošniki zahtevajte povsod izdelke tovarne perila Celje. Solidna in kvalitetna izdelava.

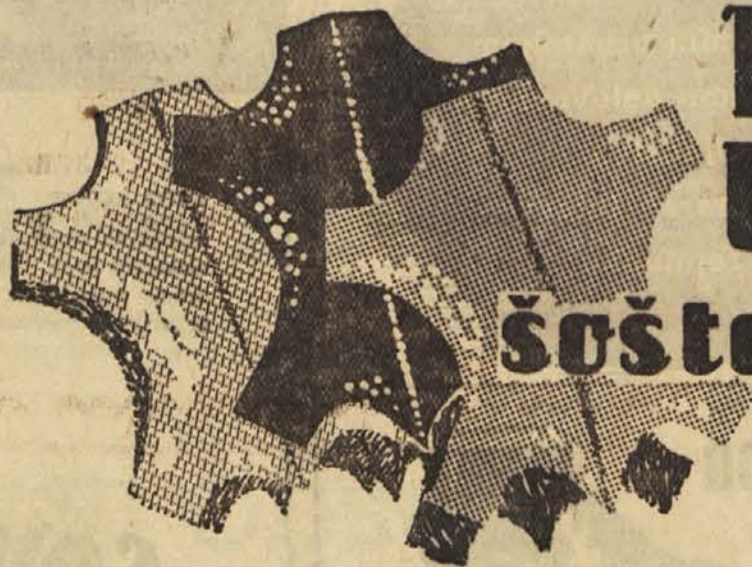
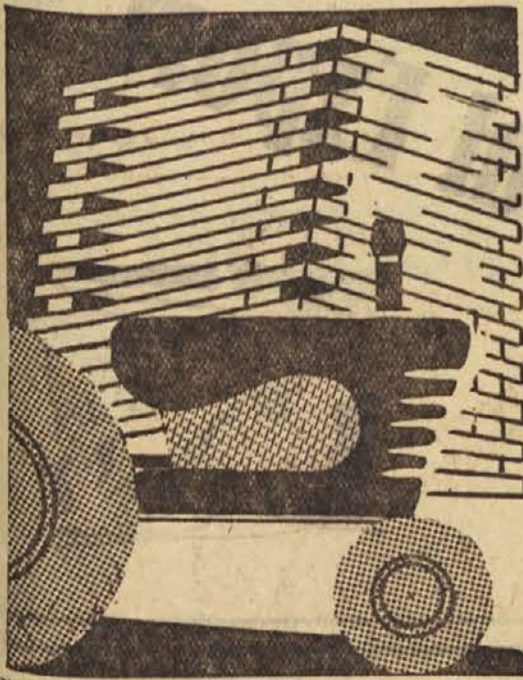
Čestitamo vsem delovnim ljudem ob Dnevu republike

TOPER CELJE

ZADRUŽNO LESNO PROIZVODNO PODJETJE MOZIRJE

Nudi vse vrste rezanega lesa po ugodnih cenah

Čestita vsem delovnim kolektivom ob Dnevu republike

TOVARNA USNJA

Šoštanj

priporoča svoje prvovrstne izdelke, t. j. vse vrste podplatnega usnja, mastno kravino, telečji in goveji boks, likanec in ostalo tehnično usnje — Delovni kolektiv tovarne čestita vsem delovnim ljudem ob Dnevu republike, 29. novembu

PODJETJE ZA PROMET IN PREDELAVO MESA

Planina, Celje

Odkupuje vse vrste klovne švine. V svojih poslovalnicah nudi dnevno sveže meso ter veliko izbiro mesnih izdelkov. — Vsem cenim odjemalcem čestita kolektiv podjetja ob Dnevu republike

TRGOVSKO PODJETJE

MANUFAKTURA

CELJE, TRG V. KONGRESA

Nudi v svoji poslovalnici pri »Hmeljarju« in »Solčavi« bogato in kvalitetno izbiro tekstilnega blaga. Obiščite naši poslovalnici. Cene konkurenčne!

Savingrad Celje

zvrhuje visoko in nizke gradnje. Delo solidno, cene konkurenčne.

Kolektiv gradbenega podjetja čestita ob Dnevu republike

KLJUČAVNIČAR CELJE, AŠKERČEVA 7

s svojimi obrati: »Ključavnice«, »Kloparske« in »Stalacije«. Izvrhuje vse vrste strojno spajajoča dela. — Ob enem čestita vsem delovnemu ljudstvu ob Dnevu republike

TRGOVSKO PODJETJE

Avtomotor

Celje, MARIBORSKA 21

Vam nudi vse materiale za avtomobile, motorje ter kolesa. Na zalogi imamo: udi vse vrste gum domače in inozemsko proizvodnje

TRGOVSKO PODJETJE

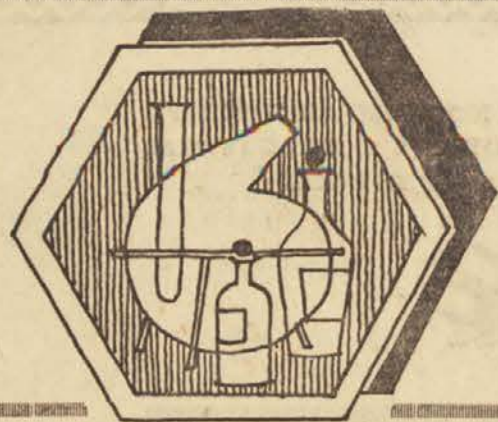
USNJE

Celje
Trg V. kongresa 4

Vam nudi: vse vrste usnja, čevljarke, tapetniške, sedlarske, torbarske potrebščine ter pogonsko iverjenje

Čestitamo vsem delovnim ljudem ob Dnevu republike

Trgovina s kemično-tehničnimi proizvodi na debelo

Import **CHEMO** Export
L J U B L J A N A

Kolektiv
čestita ob Prazniku 29. novembra
vsem cenjenim odjemalcem, do-
baviteljem ter delovnemu ljudstvu na-
še domovine

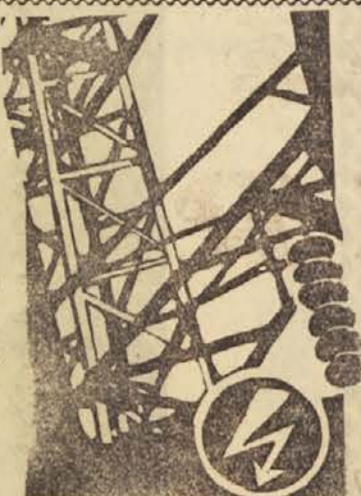
ELEKTRO LJUBLJANA-OKOLICA

uprava Ljubljana, Parmova 33

z obrati: Domžale, Grosuplje, Notranjsko, RTP Kleče-Črnuče,
Gradbena skupina, Elektrokonstruktorske delavnice Tacen in
Števéne delavnice

Dobavljamo električno energijo industriji in široki potrošnji, gradimo in vzdržujemo
naprave za prenos in razdeljevanje električne energije.

Obenem čestitamo vsemu delovnemu ljudstvu ob prazniku republike 29. novembra

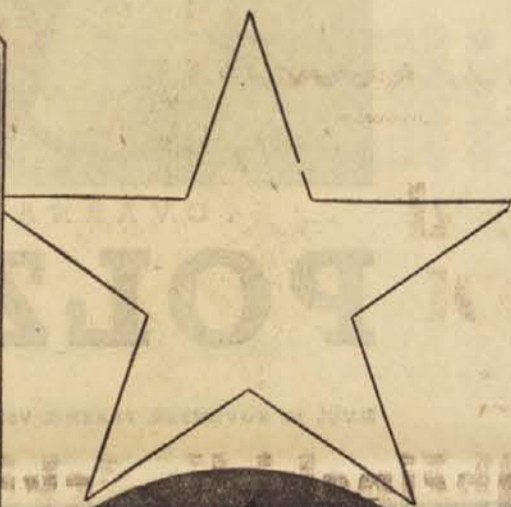

Trgovsko izvozno
podjetje za domačo in umetno obrt

DOM

čestita vsem svojim cenjenim odjemalcem in dobaviteljem ter vsemu
delovnemu ljudstvu ob Prazniku republike 29. novembra

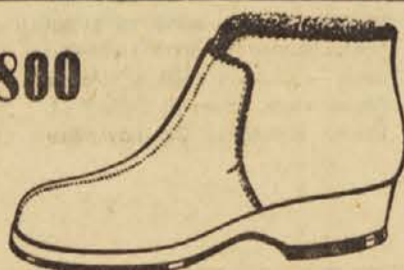
Svojim
potrošnikom,
poslovnim prijateljem
in vsemu delovnemu
ljudstvu
čestita ob Dnevu
republike

3200

3629-67790

2800

1976-42235

1900

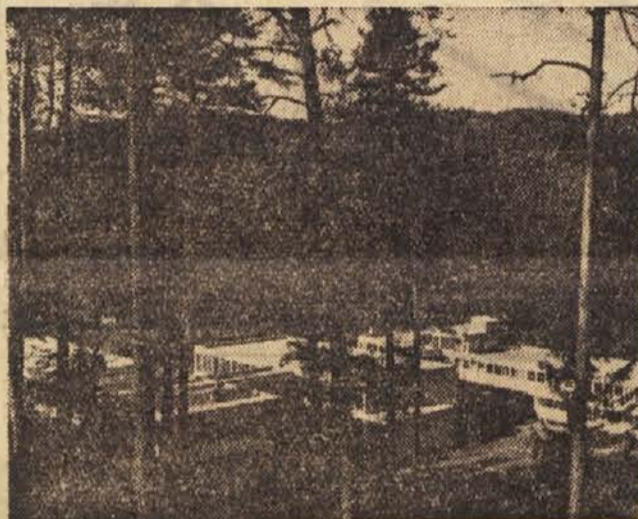
6963-67730

ROBOVO

INDUSTRIJSKO PODJETJE ZA ELEKTROZVEZE

TELEKOMUNIKACIJE

LJUBLJANA — PRŽANJ

s svojimi obrati v Semiču, Šentjer-
neju in Sežani

Ob proslavi 5. obletnice obratovanja naše tovarne
se delovni kolektiv s hvaležnostjo spominja vseh,
ki so s svojim delom kakorkoli pripomogli k njeni
zgraditvi ter sje hitremu dvigu in uspešnemu us-
oredku proizvodnje.

Prav tako se zahvaljuje vsem svojim odjemalcem in
poslovnim prijateljem za izkazano naklonjenost ter
im kakor tudi vsem delovnim ljudem širom naše
domovine čestita ob državnem prazniku 29. no-
vembra — 12. obletnici rojstva naše socialistične
republike

UVOZ - IZVOZ

Industrijski stroji, rezervni deli,
električni stroji, elektromaterial,
orodja, industrijske utenzilije, merni
in kontrolni instrumenti

Continental Export

Ljubljana, Tomšičeva 7
telefon: 21-826, 20-278

Ob prazniku republike 29. novembra čestita vsemu
prebivalstvu:

Občinski ljudski odbor — Idrija
Občinski komite Zveze komunistov — Idrija
Občinski odbor Socialistične zveze — Idrija

Ob 12. obletnici zgodovinskega dneva, ustanovitve naše sociali-
stične domovine, čestitamo vsem svojim odjemalcem, sodelavcem
in poslovnim prijateljem ob velikem prazniku

Preskrba

IDRIJA

Kolektiv **PRESKRBE** IDRIJA

Zadružno trgovsko podjetje
NOVO MESTO

LES

kupuje in prodaja vse vrste lesa gozdnih sortimentov in žaganega
lesa ter se priporoča kupcem in prodalalcem.
Obenem čestita vsem poslovnim prijateljem in vsemu delovnemu
ljudstvu ob Prazniku 29. novembra

Kolektiv podjetja
Kruh — pecivo, Ptuj
čestita vsem delovnim ljudem ob
29. novembra

Vsem delovnim kolektivom
čestitamo ob 29. novembra
Kolektiv obrtnega podjetja
»SLIKAR«
Maribor, Prešernova ulica števil. 26

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR KOPER

ČESTITA VSEMU PREBIVALSTVU SVOJEGA
OKRAJA IN OSTALEMU LJUDSTVU JUGOSLAVIJE
OB DNEVU REPUBLIKE — 29. NOVEMBRU

TRGOVSKO PODJETJE Z LESOM

BOR KOPER

čestita vsemu prebivalstvu
ob Dnevu republike

Kolektiv
Tovarno tehničnih igrač
in kovinskih izdelkov

Mehanotehnika Izola

čestita ob Dnevu republike —
29. novembra

KMETIJSKA ZADRUGA IZOLA IN OKOLICA

čestita vsem svojim članom
ob DNEVU REPUBLIKE

Kmetijska zadruga

KOPER IN OKOLICA

čestita

vsem svojim članom
ob 29. novembra
Dnevu republike

Občinski ljudski odbor - Občinski komite ZKS - Občinski odbor SZDL

ČESTITAJO OB DNEVU REPUBLIKE VSEM
DELOVNIM LJUDEM NAŠE DOMOVINE

KOPER

Delovni kolektiv
HOTELA **Palace**
PORTOROŽ

ČESTITA VSEM ČENJENIM
GOSTOM OB DNEVU
REPUBLIKE IN SE
PRIPOROČA ZA NADALJ-
NJO NAKLONJENOST

Občinski ljudski odbor IZOLA

čestita vsem občanom ob 29. NOVEMBRU

TOVARNA KONZERV
»ARRIGONI« - IZOLA

ČESTITA OB DNEVU REPUBLIKE

OBCINSKI LJUDSKI ODBOR Piran

čestita vsemu prebivalstvu
ob 29. NOVEMBRU —
DNEVU REPUBLIKE

OKRAJNA OBRTNA ZBORNICA Koper

čestita ob Dnevu republike

Trgovina s kurivom JESENICE

čestita vsem svojim potrošnikom
ob DNEVU REPUBLIKE

KOLEKTIV
HOTELA **Helios**
PORTOROŽ

čestita vsem delovnim ljudem
ob Dnevu republike

Kolektiv avtopodjetja
»Primorje«
Piran

želi vsem
delovnim
ljudem
ob Dnevu
republike
obilo
uspehov
pri
graditvi
socializma

KOLEKTIV
OBRTNEGA
LESNEGA
PODJETJA
»MALA OPREMA« - IZOLA
ČESTITA OB DNEVU REPUBLIKE

SPLOSNA PLOVBA KOPER

čestita
vsem delovnim
ljudem
ob DNEVU
REPUBLIKE,
29. novembra

Kovinsko podjetje Žalec

Izdeluje vodne armature, nadzemne in podzemne hidrante, sušilnice za hmelj v vseh kvadraturah ter odliva po dostavljenih modelih in načrtih iz sive litine in barvastih kovin vse vrste odlitkov. Izdelki so kvalitetni, cene konkurenčne

Kolektiv čestita ob DNEVU REPUBLIKE

Pivovarna Laško

nudi prvovrstno termalno pivo, ki je edino te vrste v Jugoslaviji

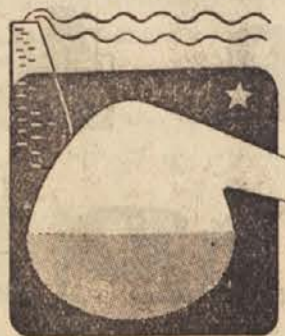
Kolektiv pivovarne čestita vsem svojim odjemalcem in dobaviteljem

ob DNEVU REPUBLIKE
29. NOVEMBRU

»Etol«

TOVARNA ESENC IN ETERICNIH OLJ **Celje**

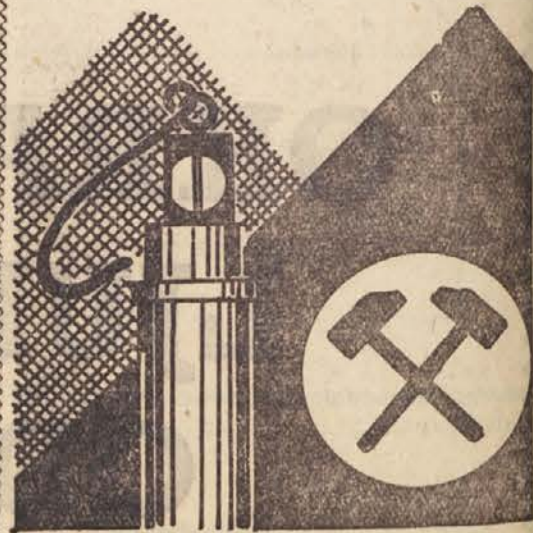
Proizvaja esence za likerje, limonade in žganja, arome in sadna olja za bonbone, parfemska olja in živilske barve

Priporoča se svojim cenjenim odjemalcem ter jim ob

PRAZNIKU REPUBLIKE

pošilja pozdrave

Ob Prazniku republike iskreno čestita vsem delovnim kolektivom Jugoslavije

kolektiv **RUDNIKA RJAVEGA PREMOČA ZAGORJE OB SAVI**

TEKSTILNA TOVARNA Prebold

IZDELUJE: CICE, KEPER, BARHEND, FLANELO, NAGLAVNE RUTE, DELENE, DEFTINE IN POSTELJNO PLATNO

Kolektiv čestita ob
DNEVU REPUBLIKE
vsem svojim poslovnim prijateljem
ter vsemu delovnemu ljudstvu

»ALPINA« Žiri TOVARNA ČEVLJEV

Vsem svojim potrošnikom, poslovnim prijateljem in vsem delovnim ljudem naše dežele čestitam ob

DNEVU REPUBLIKE
29. NOVEMBRU

»Teol«

TOVARNA TEKSTILNIH IN USNJARSKIH POMOŽNIH SREDSTEV

Ljubljana, Zaloška cesta 54

Ob prazniku naše nove Jugoslavije

čestita naš delovni kolektiv vsem svojim odjemalcem ter ostalim delovnim kolektivom!

PRODAJALCI TRGOVSKEGA PODJETJA

»EMONA«

čestitajo svojim odjemalcem in se jim priporočajo za naprej

»SLOBODA« * tvornica nogavic * SAMOBOR *

čestita vsem svojim poslovnim prijateljem in delovnemu ljudstvu Jugoslavije ob Dnevu republike, 29. novembru

„Lek“

TOVARNA FARMACEVTSKIH IN KEMIJSKIH PROIZVODOV

LJUBLJANA

čestita ob priliki 10-letnice svojega obstoja vsemu delovnemu ljudstvu in želi mnogo uspeha ob Dnevu republike

DELOVNI KOLEKTIV

Mizarske zadruge
LJUBLJANA-VIČ

POSTOJNSKA ul. 56 - Tel. 20-410

čestita ob državnem prazniku 29. novembru vsemu delovnemu ljudstvu širom domovine

TOVARNA BATERIJ

LJUBLJANA

ČESTITA OB DNEVU REPUBLIKE
29. NOVEMBRU
VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM

Trgovsko podjetje za nakup in zbiranje odpadkov

»PROMET« * Kočevje

ČESTITA OB DNEVU REPUBLIKE

Delovni kolektiv

»DRAVA« **EKSPORT
IMPORT**
MARIBOR

čestita vsemu ljudstvu ob Dnevu republike — 29. novembru

Izvažamo: sveža jajca, perutnino, klavno govejo živino, svinje sveže meso suhe gobe, mineralno vodo in proizvode domače obrti

